

รูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสา
แพทย์วิถีธรรม

นางสาวหมายขวัญพุทธ กล้าจน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
พ.ศ. 2564
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

A System-Based Administration Model of the Self-Reliant Potential
Building Project for Dhamma Way Medicine Volunteers

Miss. Maikwanphut Klajon

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Doctor of Philosophy Degree in Regional Development Strategies
Graduate School, Ubon Ratchathani Rajabhat University

2021

ชื่อเรื่อง รูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสา
แพทย์วิถีธรรม

ผู้วิจัย นางสาวหมายขวัญพุทธ กล้าจน

ปริญญา ปรัชญาดุสิตบัณฑิต

สาขาวิชา ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค

ประธานกรรมการที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิตรกร โพธิ์งาม

กรรมการที่ปรึกษาร่วม อาจารย์ ดร. กิติรัตน์ สีหพันธ์

คณะกรรมการสอบ

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สัณญา เคนาภูมิ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิสานาจโสภภาพล)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิตรกร โพธิ์งาม)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. กิติรัตน์ สีหพันธ์)

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษาประจำสาขาวิชา ได้ตรวจสอบและรับรองว่า
วิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็นไปตามมาตรฐานของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และให้นับเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จุฑามาส ชมผา)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษาประจำสาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

.....
(รองศาสตราจารย์ชาญชัย สุกใส)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

หมายขวัญพุทธ กล่าวถึง รูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม. วิทยานิพนธ์
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2564.

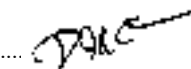
บทคัดย่อ

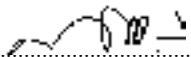
การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์
วิถีธรรมการวิจัยมี 3 ระยะดังนี้ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์
วิถีธรรม กลุ่มเป้าหมายมี 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มจิตอาสาสมัคร 4 ระดับ คือ จิตอาสาสมัคร จิตอาสาเตรียม จิตอาสาจร จิต
อาสาประจำจำนวน 16 คนกลุ่มที่ 2 คือจิตอาสาประจำที่เป็นคณะกรรมการมีฐานะเป็นหัวหน้าและพี่เลี้ยงจำนวน 15 คนระยะ
ที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม กลุ่มเป้าหมายคือ
ผู้ทรงคุณวุฒิ ในระดับกำหนดนโยบายขององค์การ จำนวน 7 คน และทดลองใช้รูปแบบโดยกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บำเพ็ญ
ภาคเหนือยังไม่ได้เป็นจิตอาสาจำนวน 60 คนระยะที่ 3 การประเมินผลรูปแบบกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และ
ประสบการณ์ ด้านพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ การแพทย์วิถีธรรมและการพัฒนาสังคม จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้
ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบประเมินรูปแบบ สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที่
และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมมี 6 องค์ประกอบได้แก่ 1.
หลักการ 2. ปณิธาน 3. วัตถุประสงค์ 4. ดำเนินการ 5. ประเมินผลและ 6. เงื่อนไขในความสำเร็จ โดย 1. หลักการ คือ การ
บริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธด้วย 7 พลัง พุทธ. เป็นพลังพุทธะ เป็นศักยภาพพึ่งตนจิตอาสา 2. ปณิธาน คือการพึ่งตนช่วย
คนทั่วโลก 3. วัตถุประสงค์เพื่อสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาเพื่อสืบสานพระพุทธศาสนา 4.การดำเนินการ มี 5 วิธี ได้แก่ 1)
บริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธโดย สรรหา ธารรักษา อบรมพัฒนาและคัดคนออก 2) จัดการความหลากหลายของบุคลากร
จิตอาสาด้วยการเคารพผู้นำและฟังมติหมู่ 3) พัฒนาบุคลากรให้ความรู้ ได้เรียนรู้ เรียนรู้ในพื้นที่ปฏิบัติจริง 4) จิตอาสา
นักพัฒนาที่ดีมีศีล 5) บริหารสร้างพันธมิตรเครือข่ายเรียนรู้ร่วมกันอย่างญาติพี่น้อง 5. ประเมินผลความเข้าใจประยุกต์ใช้คำ
สอนในพระไตรปิฎกชำนาญทำงานอย่างสัมมาทิฐิ เชี่ยวชาญขัดเกลากิเลสและปรับสู่อุปนิสัยเป็นบุคคลวรรณะ 9 6. เงื่อนไข
ในความสำเร็จ คือการมีอุดมการณ์ร่วมกัน ได้แก่ คนร่างกายแข็งแรงมีกำลัง จิตใจดีงามจิตใจเป็นสุข พึ่งตนเรียบบ้างคอบเคารพ
มิตรดีเกื้อกูลแบ่งปันทำงานฟรีและ อ่อนน้อมถ่อมตน

คำสำคัญ: การบริหารงานเชิงระบบ ศักยภาพพึ่งตน จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

.... (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิตรกร โพธิ์งาม) อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

..... (อาจารย์ ดร. กิติรัตน์ สีหพันธ์) อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

Maikwanphut Klajon. **A System-Based Administration Model of the Self-Reliant Potential Building Project for Dhamma Way Medicine Volunteers.** Doctoral Dissertation in Regional Development Strategies, Ubon Ratchathani Rajabhat University, 2021.

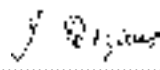
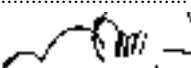
ABSTRACT

This research aimed to study a system-based administration model of the self-reliant potential building project for Dhamma way medicine volunteers. The research was conducted into 3 phases. The first phase was to study the states of the system-based administration of the self-reliant potential building project for Dhamma way medicine volunteers. There were two target groups. The first group consisted of 16 volunteers in 4 levels: familiarity, preparation, casual irregular and regular volunteers. The second group consisted of 15 routine volunteers who were the committees with the positions of the chiefs and mentors of the volunteers' groups. The second phase was to develop a system-based administration model of the self-reliant potential building project for Dhamma way medicine volunteers. The target group consisted of 7 experts who worked in the organizational policy-setting level and the target group consisted of 60 non-volunteers in the northern region who tried out the model. The third phase was to evaluate the model. The target group consisted of 17 experts who had knowledge and experience in developing human resources in a Buddhist way, Dhamma way medicine and social development. The research instruments were a questionnaire, an interview form, and an evaluation form. The statistics used were percent age, mean, standard deviation, t-test and content analysis.

The research findings were found as follow.

The system-based administration model of the self-reliant potential building project for Dhamma way medicine volunteers consisted of 6 components: 1. principles, 2. determination, 3. objectives, 4. operation, 5. evaluation and 6. Conditions for success. The first component, the principles, referred to the administration of the Dhamma way human resources with the seven powers of the Dhamma way medicine which were the Buddhist power and the potential of the self-reliant volunteers. The second component, the determination, referred to the self-reliance to help people around the world. The third component, the objectives, was to build self-reliant potential volunteers to continue Buddhism. The fourth component, operation, consisted of 5 methods: 1) administrating human resource based on Buddhist ways by recruiting, maintaining, training and developing and retiring bad employees, 2) managing a diversity of volunteers with respecting the chiefs and listening to public opinions, 3) developing personnel to have knowledge, to learn and to practice in the real situations, 4) being volunteers and good developers with precepts and 5) administrating to build network partnership to learn together like brothers and sisters. The fifth component, evaluation, referred to the evaluation on understanding the fluent use of the doctrines in Tripitaka with the right view, on expertizing to refine passion and on adjusting habits to be the ninth personal class. The sixth component, conditions for success, referred to common ideology, namely, being strong and healthy people, having kind and happy minds, being self-reliant, simple and friendly people, sharing, working for free and being polite people.

Keywords: System-Based Administration, Self-Reliant Potential, Dhamma Way Medicine Volunteers

..... (Asst.Prof.Dr. Jittrakorn Po-ngam) Dissertation Adviser

..... (Dr.Kitirat Sihaban) Dissertation Co-Adviser

Approved by

.....
Uthairat Tipparat

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม” สำเร็จลุล่วงด้วยความช่วยเหลือจากบุคคลและหน่วยงาน องค์กรภาครัฐและภาคประชาสังคม และประชาชน ตลอดจนรายนามที่ผู้วิจัยจะกล่าวถึงต่อไปนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิตรกร โพธิ์งาม และ อาจารย์ ดร. กิตติรัตน์ สีสพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งให้ความรู้ ข้อคิดเห็น คำปรึกษา คำแนะนำกระบวนการวิจัย และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สัญญา เคนาภูมิ ประธานสอบ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิตานาจ โสภภาพล กรรมการสอบ ผู้ซึ่งกรุณาชี้แนะแนวทางการทำวิจัยให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีและให้กำลังใจผู้วิจัยตลอดมาเช่นกัน

ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างดียิ่งจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญหลายท่านในขั้นตอนและกระบวนการวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิ 7 ท่าน ได้เข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus Group) และผู้เชี่ยวชาญ 17 ท่าน ที่ได้กรุณาประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของรูปแบบ ซึ่งผู้วิจัยกราบขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์ การพัฒนาภูมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีที่เมตตาถ่ายทอดความรู้ ตลอดจนชี้แนะแนวทางอันเป็นประโยชน์และคุณค่ายิ่งในการทำงานวิจัยนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.ใจเพชร กล้าจน (อาจารย์หมอเขียว) ประธานมูลนิธิแพทย์วิถีธรรมแห่งประเทศไทย ที่ให้คำปรึกษาและส่งเสริมสนับสนุนในทุกด้านของการศึกษาวิจัย

ขอขอบพระคุณจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมและผู้เข้าร่วมบำเพ็ญให้ข้อมูลการวิจัย ช่วยเหลือเกื้อกูลในทุกด้าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

หมายขวัญพุทธ กล้าจน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
ABSTRACT	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญภาพ	ฐ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	8
ความสำคัญของการวิจัย	9
ขอบเขตของการวิจัย	9
กรอบแนวคิดในการวิจัย	13
นิยามศัพท์เฉพาะ	14
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	20
แนวคิดหลักที่ 1 การบริหารเชิงระบบ	20
แนวคิดการบริหาร	20
แนวคิดการบริหารทรัพยากรมนุษย์	29
แนวคิดด้านศักยภาพ	41
แนวคิดหลักที่ 2 การบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ	46
แนวคิดการพึ่งตน	76
แนวคิดจิตอาสา	78
องค์การแพทย์วิถีธรรม	79
บริบทพื้นที่ศึกษา 4 ศูนย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดแพร่ จังหวัดมุกดาหาร และจังหวัดสุพรรณบุรี และพื้นที่ทดลองรูปแบบ ที่ “ภูผาฟ้าน้ำ” จังหวัดเชียงใหม่	100

บทที่	หน้า
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	115
งานวิจัยในประเทศ	115
งานวิจัยต่างประเทศ	120
3 วิธีดำเนินการวิจัย	223
ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตน จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม	126
ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตน จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมซึ่งดำเนินการ	131
ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพ พึ่งตนอาสาแพทย์วิถีธรรม	137
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	140
การพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล	141
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	142
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้สื่อความหมายในการวิจัย	142
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	142
ระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพ พึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม	142
ระยะที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพ พึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมและผลการทดลองรูปแบบการอบรมของจิตอาสา แพทย์วิถีธรรม	205
ระยะที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพ พึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม	264
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	274
สรุปผลการวิจัย	274
อภิปรายผลการวิจัย	288
ข้อเสนอแนะ	299

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	300
ภาคผนวก	307
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	308
ภาคผนวก ข หนังสือราชการที่เกี่ยวข้อง	332
ประวัติผู้วิจัย	338

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 พระธรรมคำสอนที่จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมนำมาใช้	51
4.1 สุขภาวะองค์กรรวม “การพึ่งตนด้านร่างกาย”	143
4.2 สุขภาวะองค์กรรวม “การพึ่งตนด้านจิตใจ”	144
4.3 สุขภาวะองค์กรรวม “การพึ่งตนด้านสังคม”	145
4.4 สุขภาวะองค์กรรวม “การพึ่งตนด้านปัญญา”	147
4.5 ผลวิเคราะห์ห้องค์ประกอบที่ 2 ปฏิบัติกิจกรรม “ฝึกปฏิบัติธรรม”	184
4.6 ผลวิเคราะห์ห้องค์ประกอบที่ 3 ศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ	194
4.7 จำนวนร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ การศึกษา รายได้ อาชีพ สถานภาพสมรส อายุ (n=60)	224
4.8 ระดับแรงจูงใจเข้าองค์การแพทย์วิถีธรรม (n=60)	226
4.9 ระดับการนำหลักธรรมคำสอนในพระไตรปิฎกมาใช้ใน 7 มิติ ของผู้เข้ารับการอบรม โครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม (n=60)	227
4.10 ผลประเมินระดับความเข้าใจประยุกต์ใช้คำสอนในพระไตรปิฎก ด้านชำนาญ ทำงานอย่างสัมมาทิฐิ ด้านเชี่ยวชาญขัดเกลากิเลส ด้านปรับอุปนิสัย ทศนคติ สู่บุคคลวรรณะ 9 ผู้เข้ารับการอบรมเปรียบเทียบก่อนหลัง (n=60)	231
4.11 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนการอบรมและหลังจากความเข้าใจประยุกต์ใช้ คำสอนในพระไตรปิฎก	234
4.12 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนการอบรมและหลังการอบรมด้านความเข้าใจ ชำนาญทำงานอย่างสัมมาทิฐิ	235
4.13 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นก่อนการอบรมและหลังการอบรม ด้านเชี่ยวชาญในการขัดเกลากิเลส	235
4.14 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนการอบรมและหลังการอบรมด้านปรับอุปนิสัย ทศนคติ สู่บุคคลวรรณะ 9	236
4.15 ระดับอุดมการณ์ร่วมกับองค์การแพทย์วิถีธรรมรายชื่อก่อนการอบรมและ หลังอบรม (n=60)	236

ตารางที่	หน้า
4.16 การเปรียบเทียบระดับอุดมการณ์แห่งชีวิตจิตอาสาขององค์การแพทย์วิถีธรรม ก่อนการอบรมหลังการอบรม	238
4.17 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงาน เชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมโดยรวม (n=17)	264
4.18 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้เงื่อนไขของความสำเร็จ จิตอาสาสู่บุคคลวาระ 9 และมีอุดมการณ์ร่วมกับองค์การแพทย์ วิถีธรรม โดยรวม (n=17)	271

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	13
2.1 แสดงโมเดลภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg Model) ตามแนวคิดของ McClelland	45
2.2 แสดงระดับของการบรรลุนิยาม	65
2.3 แสดงกระบวนการพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของชุมชนอโศก “ระบบบุญนิยม”	67
2.4 แสดงวิธีการทำ “บารายคัลเจอร์ ภูเขาน้อย ประหยัดน้ำ พืชงามดี”	95
2.5 แสดงหลุมบารายคัลเจอร์	97
3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	125
4.1 แสดงผลวิเคราะห์ห้องค้ประกอบที่ 1 นำหลักธรรมคำสอนในพระไตรปิฎกมาใช้	166
4.2 แสดงการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ	196
4.3 แสดงสภาพการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสา แพทย์วิถีธรรม	197
4.4 แสดงแนวทางการกำหนดรูปแบบ	204
4.5 แสดงรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสา แพทย์วิถีธรรมหลังการทดลองและแก้ไข	223
4.6 แสดงปฏิบัติศีลด้วยมรรคองค์ 8 คือ ศีลา (สิกขา) 3 คือ ศีล สมาธิปัญญา การพัฒนามนุษย์อย่างเป็นระบบ	257
4.7 แสดงรูปแบบการสื่อสารแบบวงล้อ (Wheel) จะมีผู้นำเป็นศูนย์กลาง ขณะเดียวกัน เป็นการสื่อสารแบบวงกลม (Circle) มีการสื่อสารที่ใช้การบริหารแบบมติหมู่	262
4.8 แสดงรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสา แพทย์วิถีธรรม	273
5.1 แสดงอุดมการณ์ร่วมกับองค์การแพทย์วิถีธรรม 7 อย่าง ของจิตอาสา “วรรณะ 9”	293
5.2 แสดงองค์คุณ “อุเบกขา 7” คือ สภาวะจิตวิญญานบริสุทธิ์ ไร้กิเลสทั้งกามและอัตตา คือ ประโยชน์สูงสุดต่อมวลมนุษยชาติ	297
5.3 แสดง “7 พลัง พวธ.” (Seven Powers of Buddhist Dhamma Medicine Model)	298

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แนวคิดพุทธศาสนากล่าวว่า มนุษย์มีทางให้เดินอยู่ 2 ทาง คือ ทางเสื่อมหรือทางเจริญ การบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธมีหลักการคำสอนในสัปติสธรรม 7 “อัมมัญญสูตร” ธรรมของผู้มีความเห็นถูกต้อง เป็นมนุษย์หรือบุคคลใดที่เป็นผู้เดินตามกระแสหรือเป็นผู้เดินทวนกระแสถ้าเป็นผู้เดินไปตามกระแสคือบุคคลยอมเสพ “กาม” ทั้งหลายและยอมกระทำความผิดอันเป็นบาปส่วนผู้เดินทวนกระแสเป็นบุคคลไม่เสพ “กาม” และไม่กระทำความผิดอันเป็นบาปแม้จะมีทุกข์บ้างแต่ประพฤติดีพรหมจรรย์ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ได้นี้เราเรียกว่าบุคคลผู้เดินทวนกระแส (พระไตรปิฎก “อนุสุตตสูตร” เล่มที่ 21 ข้อ 5) เนื่องจากสงครามโลกครั้งที่ 2 มีทฤษฎีการทำให้ทันสมัย (Modernization Theory) เกิดขึ้นได้สร้างความเจริญทางวัตถุและสิ่งของต่างๆ มากมายทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศที่ขึ้นชื่อว่าเป็นประเทศกำลังพัฒนาได้รับความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างมาก ประชากรโลกฟื้นตัวขึ้น ไม่อดตายด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมไปอย่างก้าวกระโดดทำให้ผู้คนในโลกได้รับผลการกระทำนั้นอย่างเลี่ยนไม่ได้ สร้างความบกร่อง ผิดพลาดและเสียหาย ที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจของมนุษย์ให้เกิดความ หดหู่ สิ้นหวัง แดกร้าว เสื่อมถอยในทุกมิติที่สัมพันธ์กันของมนุษยชาติในปัจจุบัน ประชากรโลกต้องพึ่งพาแบบถูกรอบงำ มีการทุจริต ช่มเหง ทำร้ายโดยมีศูนย์กลางที่ถูกจัดตั้งขึ้นและตั้งตนเป็นใหญ่เหมือนผู้หวังดี แต่หากินบนคำว่า “ช่วยเหลือ” เข้ามาเพื่อมุ่งแสวงหาและกอบโกยผลประโยชน์ที่เห็นได้อย่างชัดเจนในช่วงทศวรรษที่ 1950 ที่ทำให้ผู้คนในโลกสับสนทั้งแนวคิดและวิถีดำเนินชีวิตซึ่งจะความจริงของมนุษยชาติต้องการพัฒนาสู่ความเจริญทั้งวัตถุและสภาพจิตใจที่สมดุลสอดคล้องไปด้วยกัน และในช่วง 20 ปีที่ผ่านมาประเทศไทยเป็นหนึ่งในที่มีนโยบายสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (2540-2544) ได้กำหนดให้คน (มนุษย์) เป็นจุดเป้าหมายหลักของการพัฒนาประเทศ เป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) เน้นการพัฒนาแบบบูรณาการและองค์รวมอย่างเป็นระบบกล่าวได้ว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงระบบจำเป็นมากกับการพัฒนาประเทศอันเป็นองค์ประกอบปัจจัยที่สัมพันธ์ต่อการขับเคลื่อนงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ในปัจจุบันรัฐบาลพยายามขับเคลื่อนประเทศชาติด้วยพลังสามัคคีของคนในชาติมากกว่าการพึ่งพาแค่ระบบวัตถุนิยม เหมือนอย่างในอดีตที่ผ่านมาและได้พัฒนาขึ้นมาเป็นลำดับ ๆ ให้

ความสำคัญกับเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่มีบทบาทและสัมพันธ์กันและกันอย่างเป็นระบบ ตามหลักการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ ดังนั้นการสร้างศักยภาพของพลเมืองจิตอาสาที่เข้มแข็งจึงถือว่าเป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาประเทศ ตามกรอบยุทธศาสตร์แห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) โดยมีการเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) เพื่อความต่อเนื่องและเป็นไปได้

องค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ได้เห็นถึงความสำคัญและมีส่วนช่วยในการสร้างคนดีให้เกิดขึ้น ขจัดความขัดแย้งและแข่งขัน ซึ่งองค์กรแสวงหาผลกำไรเป็นองค์กรที่มีการแข่งขันสูง ต้องการความรวดเร็วและได้เปรียบจึงจะอยู่ได้ทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทั้งธุรกิจอุตสาหกรรม เทคโนโลยีและต่าง ๆ ได้ส่งผลกระทบเป็นองค์รวมทั้งภายนอกและภายใน การบริหารจัดการต่าง ๆ ต้องพร้อมปรับตัวอยู่ตลอดเวลา (ปริญา หุ่นโพธิ์ 2559: 1) ส่วนองค์กรไม่แสวงหากำไรนั้นเรียกว่า Non-profit Organization หมายความว่า เป็นองค์กร มูลนิธิ สมาคม สหภาพและพรรคการเมือง เป็นต้น ที่จัดตั้งขึ้นมาทำหน้าที่หรือทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมมิใช่เฉพาะกลุ่มและไม่ใช่องค์การของรัฐ (สำนักสถิติแห่งชาติ 2556: 4) องค์กรไม่แสวงหากำไรเป็นองค์กรที่แตกต่างมีการบริหารจัดการแบบผสมผสานของภาครัฐและภาคเอกชน โครงสร้างขององค์กรไม่ชัดเจนและยืดหยุ่นต่อองค์ประกอบเช่นมีบริหารจัดการดูแลที่อาสาสมัครเข้ามาทำงาน และมีผู้บริหารองค์กรต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันนี้้องค์การไม่แสวงหากำไรทั่วไปยังต้องพึ่งพาเงินทุนจากผู้อื่น (Lohmann 2007: 437–444) จึงมีปัญหาคอขวดในการดำเนินการขององค์กร ระบุไว้ว่าส่วนใหญ่เป็นเรื่องเงินทุนในการสนับสนุนจากรัฐและผู้บริจาค รวมทั้งขาดเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครที่จะเข้ามาทำงานอย่างเสียสละ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2556: 10)

นอกจากนี้ยังมีแรงกดดันจากเจ้าของเงินทุนหรือมีการแข่งระดมเงินทุนเพื่อทำงานและตอบสนองในภารกิจที่ทำ ซึ่งการบริหารงานขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไรต่างจากองค์กรอื่น ๆ คือการบริหารจัดการองค์กรนอกจากมีโครงสร้างรูปแบบไม่ชัดเจนแล้วการบริหารจัดการบุคคลยังไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเพียงพอ เพราะไม่มีรูปแบบที่มาตรฐาน ทำให้การแก้ปัญหาบุคลากรในหน่วยงานส่วนรวมในองค์กรมีการติดขัดไม่ราบรื่น (ปริญา หุ่นโพธิ์ 2559: 23–25) และที่สำคัญคุณลักษณะของผู้นำองค์กรนั้นต้องเป็นคนเสียสละ ซื่อสัตย์ และมีรับผิดชอบอย่างสูง ต้องโปร่งใส ไม่ทุจริตคอร์รัปชันเมื่อทำงานเกี่ยวกับสาธารณกุศลให้บริการด้านการกุศลและการดำเนินงานบริหารองค์กรต้องสามารถต่อเนื่องได้มีความชัดเจน เพราะการบริหารงานอยู่กับความสมัครใจ และผู้บริหารยังเป็นหนึ่งในอาสาสมัครที่สมัครใจในการเข้ามาทำงาน ภารกิจหลักต้องขับเคลื่อนงานไปให้ถึงเป้าหมายอันสูงสุด (ปานสมัชชญา

ศุภจักรวิวัฒนา 2554: 54) จึงไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าทั้งผู้บริหารองค์กร นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในองค์กรต้องหันมาร่วมกันบริหารจัดการหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินงานอย่างสอดคล้องและเป็นระบบ แต่ส่วนใหญ่การบริหารจัดการบุคลากรขององค์กรยังไม่เป็นระบบ การใช้จ่ายเงินต่องยังต้องพึ่งพาผู้อื่นเพื่อลงทุนทำงานต่าง ๆ เมื่อไม่มีทุนทรัพย์ไว้ขับเคลื่อนช่วยผู้คนที่ทำงานค่อนข้างลำบาก คนมาเสียสละช่วยมีน้อยเพราะหลาย ๆ องค์กรที่ดำเนินการด้านสาธารณกุศลหรือสาธารณประโยชน์มีผู้เสียสละมาช่วยงานยังต้องการค่าแรงเพื่อเลี้ยงชีพ แม้จะได้ก็ไม่มากมายอะไร องค์กรไม่มีพลังมากพอที่จะดึงดูดคนที่พร้อมจะเสียสละกาย-ใจได้อย่างเต็มที่ เพราะองค์กรไม่แสวงหากำไรส่วนใหญ่ยังต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่นอยู่ พึ่งตนเองยังไม่ได้จึงไม่สามารถเสียสละทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์หรือเพื่อผู้อื่นได้อย่างเต็มที่เช่นกัน

ได้มีการสำรวจองค์กรเอกชนไม่แสวงหากำไรทั่วประเทศประมาณ 76,685 แห่ง คนทำงานในองค์กร ได้แก่ พนักงานประจำ พนักงานชั่วคราว อาสาสมัคร นักบวชในศาสนาต่าง ๆ ที่ได้รับเงินประจำตำแหน่ง และคนทำงานแต่ไม่ได้รับเงินเดือน เช่น ภิกษุ สามเณร แม่ชี หมอสอนศาสนา เป็นต้น โดยทั่วประเทศมีคนทำงานประมาณ 985,781 คน ด้านค่าตอบแทนแรงงานของพนักงานและอาสาสมัครขององค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไรทั่วประเทศพบว่ามีมูลค่าทั้งสิ้นประมาณ 28,170.50 ล้านบาท หรือโดยเฉลี่ย 42,985 บาทต่อคนต่อปี ซึ่งองค์กรประเภทการกุศลหรือองค์กรด้านศาสนาก็เป็นหนึ่งในองค์กรไม่แสวงหากำไร (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2556: 5-7) ดังนั้นการบริหารจัดการจะต้องมีความละเอียดอ่อนรอบคอบ โปร่งใส เพราะจะกระทบทางด้านจิตใจจะเกี่ยวโยงต่อความเชื่อและศรัทธาของผู้คนจึงต้องระมัดระวังการถูกตีความว่าเป็นธรรมพาณิชย์ได้ (วุฒิชัย อารักษ์โพชฌงค์ 2559: 3)

พระพุทธเจ้าทรงมีปณิธาน (Determination) หรือความมุ่งมั่นเป็น “พุทธปณิธาน” トラบเท่าที่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ยังไม่เฉียบแหลม ไม่ได้รับการแนะนำ ไม่กลัวกลัวไม่เป็นพหูสูต ไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม พระองค์จะไม่ปรินิพพาน แสดงให้เห็นถึงจิตวิญญูณที่กลัวกลัวอาจหาญ มุ่งมั่นจริงใจเสียสละเพื่อผู้อื่นอย่างไร้เงื่อนไข มุ่งสร้างคนดีมีศีลให้เกิดขึ้นเพื่อสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันพุทธศาสนานั้นเป็นศาสนาของผู้รู้แจ้งเป็นศาสนาที่เชื่อมั่น ในศักยภาพของมนุษย์ว่าทุกคนสามารถพัฒนาจิตใจไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์พร้อมได้ด้วยความเพียรของตนหลักธรรมคำสอนจึงมุ่งสอนให้มนุษย์หลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงในโลกด้วยปัญญา และอยู่กับความทุกข์อย่างรู้เท่าทันตามความเป็นจริง โดยมีวัตถุประสงค์สูงสุดคือการหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงจากวัฏจักรเวียนว่ายตายเกิดผนึกเดียวกับที่องค์พระศาสดาทรงหลุดพ้นได้ด้วยกำลังสติปัญญาและความเพียรซึ่งเป็นผู้หลุดพ้นในฐานะของมนุษย์ปุถุชนมิใช่เทพเจ้า หรือทูตของพระเจ้าองค์ใด (พระพรหมคุณาภรณ์

(ป.อ.ปยุตโต) 2555: 15) คือ สามารถทำได้ด้วยตน และในความเชื่อทางศาสนานั้นได้มีการสนับสนุนให้เกิดการส่งเสริมเรื่องงานอาสาสมัคร จิตอาสาขึ้น ประชากรส่วนใหญ่ในประเทศไทยนับถือพุทธศาสนา ชาวพุทธทั่วไปมีความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรมหรือวิบากกรรม บุคคลใดกระทำความดีย่อมได้รับผลดี ซึ่งความเชื่อเหล่านี้นำไปสู่พฤติกรรมของมนุษย์ในการเป็นผู้ “ให้” (สรณีย์ สายสร 2556: 23)

จิตอาสาหรือจิตสาธารณะเป็นความสำนึกสาธารณะ (Public Consciousness) หรือเป็นความสำนึกทางสังคม (Social Consciousness) ที่เป็นการรับรู้และคำนึงถึงสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมร่วมกันกับผู้อื่น โดยมีความสัมพันธ์กันเป็นกลุ่มเดียวกัน (ราชบัณฑิตยสถาน 2532: 81-82, 389) และการดำรงชีวิต มีสุขภาพที่ดีสมดุล พอดี เบาสบาย อยู่อาศัยที่ปลอดภัยและเหมาะสมกับพื้นที่ คิดตามหลักพุทธ คือ ความพอดี (กมลพร อุดมธรรมรักษ์ 2557: 16) จิตอาสาหรือจิตสาธารณะเป็นคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการไม่หวังสิ่งใด และมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดแต่ประโยชน์กับผู้อื่น ชุมชน และสังคมด้วยความเต็มใจและกระตือรือร้น (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ 2552: 17) มีการสร้างจิตอาสาเป็นกระบวนการฝึกให้รัก เมตตาผู้อื่น เสียสละ ยอมสละตนเพื่อรับใช้และช่วยเหลือผู้อื่นที่มีความเดือดร้อน ด้วยพรหมวิหาร 4 คือความเมตตา กรุณา มุทิตาอุเบกขา (มิชิตา จำปาเทศรอด สุทธิ และชลดา ทองทวี 2552: บทสังเขป) และจิตอาสาเป็นผู้ทำดีและช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา เป็นผู้ฝึกละวางตัวตนและหัดรักและเกื้อกูลแบ่งปันผู้อื่น สร้างกุศล ได้สุขทางใจ ไม่หวังสิ่งตอบแทน (กัญธิชา เผือกเจริญ 2556: 18) เป็นหนึ่งในคุณสมบัติพระโสดาบันข้อที่ 4 คือ “จาคะ” เป็นการสละออกทั้งวัตถุ และล้างกิเลสของตนลดความยึดมั่นเห็นแก่ตัว ไม่มีกิเลสจิตใจสะอาดผ่องใสไม่ขุ่นมัว พร้อมเข้าใจผู้อื่น และช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างดี (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) 2555: 61) ทำได้อย่างเต็มใจ มีจิตที่เป็นสุข เป็นการยกระดับปัญญาและจิตสำนึก สู่การอยู่ร่วมกันในสังคมที่ดี เป็นจิตมีคุณธรรมและรักสงบ สันติ (พระไพศาลวิสาโล 2548: 5) แต่การเป็นจิตอาสาได้ช่วยผู้คนได้ ต้องสามารถพึ่งตนเองได้ ศาสนาพุทธมีหลักแห่งการพึ่งตนเอง เป็นการพัฒนาตนเองอย่างเป็นลำดับ ๆ จากเบื้องต้น ท่ามกลาง และบั้นปลาย ฝึกฝนเรียนรู้อยู่กับวิถีชีวิตอย่างเรียบง่ายได้อย่างเป็นสุข สงบ ค่อย ๆ พัฒนาจิตใจ ให้ก้าวสู่การปฏิบัติตนตามพระธรรมอันเป็นที่พึ่งอันประเสริฐ ยกย่องจิตของตนให้ก้าวสู่การพึ่งตนอย่างมั่นคง คือ หลุดพ้นจากการครอบงำของกิเลสสู่ความอิสระ (พระมหาพุทธนารชฌาโล 2556: 2) อันเป็นลักษณะของมนุษย์พัฒนาคือ พึ่งตนเองได้อย่างอิสระเสรี สามารถทำงานได้ด้วยตนเอง (สรวิชัย ดวงชัย 2561: 2-5) บุคคลที่พึ่งพาตนเองได้เป็นเรื่องสำคัญ เป็นบุคคลที่แสดงออกถึงความพยายามที่จะใช้ความรู้ความสามารถที่ตนมีอยู่กระทำให้สำเร็จด้วยตนเอง (พระครูนิวริฐปัญญากร (ตุงพรารักษ์) 2555: 8) ยืนยันได้ว่าการพึ่งตนทางพระพุทธศาสนานั้น บุคคลควรเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ไม่หลงติดยึด

หรือมงาย เคารพในความดีของมนุษย์ด้วยกัน จึงเป็นบุคคลที่พึ่งตนเองได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ปอ.ปยุตโต) 2555: 15) เพราะการพึ่งตนได้ของคนไทยจะสามารถพัฒนาสังคมไทยให้เจริญได้ในศาสนาพุทธมีเสนอ มุมมองเชิงปฏิบัติและมุมมองที่น่าสนใจเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้แนวทางการจัดการองค์การที่เหมาะสม เป็นมุมมองทางพุทธศาสนาการพึ่งตนคือความพอประมาณความไม่เที่ยงความเชื่อในตัวตนที่ไม่ยึดในตน มีศีลห้าและมีเส้นทางเดินมรรคองค์ 8 ตลอดจนการมีวินัยในตนเองมีมุมมองร่วมของการสร้างทีม การเสียสละเพื่อประโยชน์ที่ดีโดยทั่วไปอย่างเคารพซึ่งกันและกัน (Weerasinghe, Thisera and Kumara 2014: 93–112) การพัฒนาคนต้องมีทั้งแนวลึกในระดับบุคคลหรือชุมชนและระดับแนวกว้างสังคม หรือโลก ยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือการมีเป้าหมายชีวิตคนที่ไม่มีทุกข์ด้วยการมีศีล การเปลี่ยนตนเองโดยใช้กิจกรรมทางโลกเป็นเครื่องมือพัฒนาทางจิตวิญญาณทางธรรม มีกระบวนการชัดเจน ความรักและพลังหมู่กลุ่มในระดับสังคม พลังยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือพลังเครือข่ายแห่งความรักและการทำประโยชน์สู่สังคม และในระดับโลกจะเกิดมวลพลังเครือข่ายแห่งความรักของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก อันเป็นภูมิปัญญาบูรณาการบนพื้นฐานจิตพุทธปรัชญาที่เลือกในการพัฒนาสังคมไทย (สุวิดา แสงสีหนาท 2549: 490–500) และต้องพร้อมรับมือกับวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ปรับปรุงไม่หยุดหย่อน เพื่อเกิดสังคมที่เข้มแข็งและมีการบริหารที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีมุมมองโลกทัศน์สมัยและชัดเจนที่สามารถ เอาหลักธรรมคำสอนในพระไตรปิฎกที่มีมาหลายพันปีมาปรับมาใช้มาบูรณาการและประยุกต์ให้เหมาะสม ให้เกิดคุณภาพพึ่งตนของจิตอาสาในสังคมที่พัฒนาสู่ความเป็นอารียะ ให้เป็นแผ่นดินคนดีมีศีลมาอยู่ร่วมกัน ทำประโยชน์ตนและทำประโยชน์ผู้อื่น ได้อย่างเสมอสมาน สมดุล ประองตอง ขับเคลื่อนและทำงานได้เต็มศักยภาพเป็นสิ่งที่พึงกระทำ (มยุรี อนุমানราชธน 2544: 8) ขณะเดียวกันควรกำหนดคุณสมบัติ ด้านการมีอุดมการณ์ ด้านปฏิบัติงาน และองค์การ ควรทำให้เกิดความรู้สร้างกระบวนการจิตอาสา และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับจิตอาสาเข้าสู่กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้แทรกซึมเข้าสู่ แผนงานของทุกองค์การ จะก่อเกิดทุนทางสังคม เกิดการเคลื่อนไหวและเครือข่ายที่ดีทางสังคม (ปัทิตตา จารุวรรณชัย 2561: 42) ซึ่งการศึกษาการดำเนินบริหารจัดการองค์การมีความสำคัญต่อคน ในองค์การเพราะการบริหารที่ดีจะทำให้การทำงานขององค์การสำเร็จ ก่อเกิดความสามัคคีในหมู่คณะ โดยผู้บริหารต้องทำงานด้วยการใช้การบริหารอย่างเป็นระบบ ประสานสอดคล้องกันในกลุ่มร่วมกัน ในองค์กร และทุกหน่วยงานย่อยต้องรับรู้หน้าที่การงานปรับสู่การทำงานที่เป็นทีม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นหนึ่งเดียว (กิตติศักดิ์ ศิวินา 2557: 24) ในการบริหารจัดการเกี่ยวกับบุคลากรนั้นต้องเริ่มตั้งแต่สรรหาบุคคลเข้าทำงานดูแล รักษาคนจนพ้นออกจากตำแหน่ง (สมพงษ์ เกษสิน 2550: 10) และยังมีกระบวนการสร้างเสริมศักยภาพบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างดียิ่งขึ้น เช่น การอบรม การประชุม

การไปทำงาน การให้การสนับสนุนการศึกษา (อภิญญา มีมาก 2555: 24) และจุดประสงค์ฝึกอบรมพนักงาน คือให้จิตอาสาด้วยกันได้รู้จักการทำงานเป็นทีมโดยเน้นแบบองค์รวมและให้ความสำคัญด้านจิตวิญญาณ เป็นการฝึกอบรมที่จำเป็นมากในการสร้างคุณภาพชีวิต (Brad 2016: 31) ซึ่งการเข้ารับการฝึกอบรมต่าง ๆ เป็นการสร้างความสามารถ ทักษะ และความรู้ตลอดจนทัศนคติที่ดีต่อตนเองและองค์การองค์การต้องให้ความรู้ มีการอบรมสร้างเสริมศักยภาพบุคลากรอยู่เสมอเพื่อองค์การจะได้คงอยู่และดำเนินกิจการ ได้เต็มศักยภาพ (สาวิณี สิงห์สา 2556: 17)

องค์การแพทย์วิถีธรรมมีแรงบันดาลใจ (Inspiration) เดินตามรอยบาทพระศาสดาและมีปณิธานอันแน่วแน่ที่จะทำงานเพื่อส่วนรวม ได้เปิดศูนย์เรียนรู้สุขภาพพึ่งตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการแบ่งเบา เอากภาระ ช่วยบรรเทา แก้ไขความเจ็บป่วยของผู้ที่หมดหนทางไปในการรักษาดูแลตนเองที่เจ็บป่วยทรมานมีทุกข์ทั้งด้านร่างกายและทุกข์ทางด้านจิตใจ การเปิดอบรมสุขภาพพึ่งตนนั้นมีผู้ป่วยเดินทางมาเข้ารับการอบรมมากขึ้นทุก ๆ ปี การช่วยเหลือให้ข้อมูลการดูแลสุขภาพไม่เพียงพอเป็นการบรรเทาความเจ็บป่วยของสุขภาพ แต่จิตอาสาต้องรอบรู้เรื่องต่าง ๆ รอบตัวเพราะทุกวันนี้โลกมนุษย์มีปัญหาที่ซับซ้อนพัวพันกันหลายมิติองค์การแพทย์วิถีธรรมมีการบริหารจัดการอบรมจิตอาสาด้วยพระธรรมคำสอนสร้างสังคมจิตอาสา พัฒนาจิตอาสา ด้วยโครงการฝึกอบรม สุขภาพพระไตรปิฎก ซึ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ฝึกบำเพ็ญลด ละ ล้างกิเลสไปด้วยดูแลสุขภาพไปด้วย ทำให้สามารถช่วยตนเองได้ดีระดับหนึ่ง ใครมีโอกาสจะเดินทางมาฝึกอบรมเพิ่มเติมสามารถทำได้เป็นจุดสำคัญขององค์การแพทย์วิถีธรรมที่มีกระบวนการกลั่นกรองบุคลากรก่อนตัดสินใจจะสมัครมาเป็นจิตอาสาในเบื้องต้น เป็นการผ่านการขัดเกลาจิตใจมาเป็นระยะ ๆ มีผลต่อการเข้ามาเป็นจิตอาสาองค์การไม่มีนโยบายสะสมหรือระดมเงินทุน เมื่อได้ทรัพย์สินสิ่งของมาจะถูกสะพัดออกไปใช้ให้เกิดคุณค่าและประโยชน์สูงสุดจะหาเลี้ยงตนเอง พึ่งตนเองได้เป็นหลักด้วยการนำหลักพุทธธรรมมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตจิตอาสาขององค์การซึ่งในการบริหารมีความจำเป็นที่ต้องจัดการบุคลากรในองค์การ ต้องมีกระบวนการสร้างบุคลากรจิตอาสาเพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพการพึ่งตนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ปรับการจัดการบริหารงานบุคคลให้เหมาะสม ให้จิตอาสาสามารถดึงศักยภาพตนเองมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดควบคู่กันไปแรงจูงใจของจิตอาสาที่มีส่วนสำคัญคือ อยากช่วยผู้อื่นให้พ้นทุกข์ (ใจเพชร กล้าจน 2559: 779-780) อีกด้านหนึ่งกล่าวว่า อาสาสมัครหรือจิตอาสาที่มีแรงจูงใจหลักจากการเคารพในสังคมการทำหน้าที่ทางศาสนาและศีลธรรม และอิสระในการให้บริการในยามว่างของจิตอาสาถือเป็นหัวใจสำคัญของแนวคิดเป็นจิตอาสาหรืออาสาสมัครที่ดี (Scheela 2010: 38) และแรงจูงใจของจิตอาสาหรืออาสาสมัครนั้นล้วนเพื่อความ

พึงพอใจส่วนตัวพึงพอใจและสนใจในองค์กรที่ตนอยู่มีความรู้สึกของความสำเร็จและความปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้อื่น (Bhiri and Lunga 2014: 75)

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สำรวจเบื้องต้นที่สวนป่านาบุญ โดยทำการสำรวจและสัมภาษณ์ พูดคุยกับเจ้าหน้าที่จิตอาสาหลายท่าน ทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ที่ต้องแก้ไข เช่น องค์กรแพทย์วิถีธรรมขาดการบริหารงานบุคลากรอย่างมีขั้นตอนต่อเนื่องและเป็นระบบ การสื่อสารระหว่างองค์กรกับจิตอาสาในการดำเนินงานติดขัด การสร้างกระบวนการกลุ่มหรือทำงานเป็นทีมไม่ชัดเจนนี้ คือ จุดอ่อนในระบบการทำงาน แต่จุดแข็งเชิงระบบงานขององค์กรแพทย์วิถีธรรมนั้นเป็นองค์การมูลนิธิด้านสาธารณสุขประโยชน์ ที่ไม่พึ่งพาเงินทุนจากรัฐบาลหรือองค์กรเอกชนใด ๆ จะพึ่งพาตนเองและอยู่รอดปลอดภัยมาได้ด้วยหลักพื้นฐานการบริหารงานทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธที่มีการปฏิบัติตามหลักคุณธรรมและจริยธรรมเป็นกิจวัตรประจำวัน และหลักการใหญ่ขององค์กรแพทย์วิถีธรรมคือขับเคลื่อนสืบสานพระพุทธศาสนา มีความคาดหวังได้จิตอาสาที่พึ่งตนได้ที่มีคุณลักษณะบุคคล “วรรณะ 9” ที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ในพระไตรปิฎก คือเป็นมนุษย์นำเลื่อมใส นายกย่องและนำสรรเสริญ คือ 1) เป็นคนเลี้ยงง่าย 2) บำรุงง่าย 3) มกน้อย กล้าจน 4) สันโดษ ใจพอ 5) ชัดเกล้า 6) กำจัดกิเลสด้วยศีลเคร่ง 7) อาการนำเลื่อมใส 8) ไม่สะสม และ 9) ปรารถนาความเพียร ยอดขยัน ทั้งหมดเป็นมาตรฐานแห่งความดีงามเป็นอุดมคติของมนุษย์ในสังคมเป็นสิ่งดี สิ่งเลิศสูงสุดที่ควรกระทำ เป็นแนวทางสู่การเป็นบุคคลในอุดมการณ์ขององค์กรแพทย์วิถีธรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษา บริบทพื้นที่สวนป่านาบุญ 4 ศูนย์ จาก 9 ศูนย์ คือ ภาคเหนือ ที่สวนป่านาบุญ 8 จังหวัดแพร่ ภาคกลางสวนป่านาบุญ 9 จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคใต้สวนป่านาบุญ 2 นครศรีธรรมราช และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สวนป่านาบุญ 1 จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งหลักการบริหารบุคลากรขององค์กรแพทย์วิถีธรรม ของสวนป่านาบุญ 4 ศูนย์ เหล่านี้มีหลักการเหมือนกันแม้บริบทพื้นที่จะต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นลักษณะภูมิประเทศ อากาศ ลักษณะนิสัยใจคอ อาหารการกิน การดำเนินชีวิต วัฒนธรรม กฎระเบียบ กฎเกณฑ์ ต่าง ๆ ในศูนย์หรือเครือข่ายที่มีความต่าง แต่จิตอาสาสามารถพัฒนาตนเองเข้าสู่จุดศูนย์รวมร่วมกัน ด้วยหลักการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ ให้ได้เกิดคุณค่าและประโยชน์สูงสุด ส่วนพื้นที่ทำการทดลองคือ “ภูผาฟ้าน้ำ” จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ประมาณสามร้อยกว่าไร่ อันเป็นพื้นที่แห่งใหม่ที่องค์กรแพทย์วิถีธรรมได้รับเข้ามาเป็นศูนย์อีกแห่งหนึ่ง ที่จะสามารถทำประโยชน์พัฒนาจิตใจ ร่างกายในด้านสุขภาพ พึ่งตนและดำรงชีวิตด้วยกสิกรรมไร้สารพิษ ที่ต้องอนุรักษ์และพัฒนาต่อไป “ภูผาฟ้าน้ำ” ยังไม่ได้มีการรับคัดเลือกการเป็นจิตอาสาประจำในพื้นที่แห่งนี้

จึงเหมาะสมมากที่องค์กรแพทย์วิถีธรรมจะมีการพัฒนารูปแบบระบบการบริหารให้ดีขึ้นให้เพียงพอ
กับอัตราการเพิ่มจิตอาสามากขึ้น ๆ อย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว

ซึ่งลักษณะสำคัญของระบบที่ดีในการจัดการพัฒนาบุคลากรต้องเป็นการทำงานร่วมกัน
เป็นคณะของบุคคลที่เกี่ยวข้องในระบบนั้นๆเป็นการแก้ปัญหาโดยการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์
มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสมเป็นการแก้ปัญหาใหญ่ด้วยการแบ่งออกเป็นปัญหาย่อย ๆ
เพื่อสะดวกในการแก้ปัญหาอันจะเป็นผลให้แก้ปัญหาใหญ่ได้สำเร็จมุ่งใช้การทดลองให้เห็นจริงเลือก
แก้ปัญหาที่พอจะแก้ไขได้และเป็นปัญหาเร่งด่วนก่อน (สำนักปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยีการจัดการองค์ความรู้ระบบ (สป.วท.)) ดังนั้นการบริหารงานเชิงระบบต้องมียุทธศาสตร์ประกอบ
การบริหารบุคลากรที่สำคัญเช่นแนวคิดการบริหารระบบ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การจัดการ
บริหารบุคลากร การสร้างศักยภาพบุคลากรมาบูรณาการร่วมกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ
ที่มีแนวคิดด้านการพึ่งตนของจิตอาสา เพื่อก่อเกิดรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบที่มีคุณภาพดังนั้น
ผู้วิจัย มีความประสงค์จะพัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตน
จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมให้มีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผลยิ่งขึ้น เพื่อสร้างสรรค์พัฒนาบุคลากรจิตอาสา
ที่ต้องทำงานเพื่อพระพุทธศาสนา มีศักยภาพในการช่วยคนได้ด้วยใจที่เป็นสุข องค์กรแพทย์วิถีธรรม
มีสโลแกนว่า “งานล้นเหลวได้แต่ใจล้นเหลวไม่ได้” จึงจะเป็นการบรรลุธรรมขั้นสูง อันเป็นเป้าหมายสูงสุด
ของพุทธะ โดยองค์การอยู่ได้และคนในองค์การก็อยู่ดีมีความสุข เป็นบุคคลที่ดีมีคุณภาพ ประหยัด เรียบง่าย
มีภูมิคุ้มกันสามารถอยู่ในโลกที่แปรปรวนตลอดเวลาได้อย่างเบิกบานใจและช่วยผู้อื่น ๆ ได้อย่างเต็มที่
เต็มใจ เต็มกำลัง อันเป็นตัวอย่างที่ดีกับคนในสังคม ยุคสังคมคนรู้ตื่นจะเกิดขึ้นเต็มแผ่นดิน ประเทศ
มีความมั่นคงยั่งยืนในคุณธรรมและศีลธรรม คนไทยมีความสุขผืนแผ่นดิน และเป็นการรวมพลคนดี
เป็นกลุ่มพลเมืองดีจิตอาสาที่จะเป็นส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและสืบสานพระธรรมคำสอน
ทางพุทธศาสนาให้ดำรงคงไว้สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์
วิถีธรรม
2. พัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์
วิถีธรรม

3. ประเมินรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์
วิถีธรรม

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้สภาพการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม
2. ได้รูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม
3. ได้ประเมินรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสา
แพทย์วิถีธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนของจิตอาสา
แพทย์วิถีธรรม

1. แหล่งข้อมูล ได้แก่ พระไตรปิฎกตำราฉบับหลวง (สยามรัฐ) เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม

ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่อยู่ในขบวนการคัดเลือกจิตอาสา เลื่อนระดับแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ ระดับเริ่มต้น คือ ระดับจิตอาสาคัคัน เลื่อนระดับที่สอง คือ ระดับจิตอาสาเตรียม เลื่อนระดับที่สาม คือ ระดับจิตอาสาจร และเลื่อนระดับที่สี่ คือ ระดับจิตอาสาประจำ เลือกกลุ่มเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) มาจาก 4 ศูนย์ ในการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Dharma Interview) 16 คน

ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 คือ เป็นกลุ่มจิตอาสาประจำที่ผ่านการคัดเลือกเป็นจิตอาสาประจำแล้วและได้เป็นคณะกรรมการที่มีฐานะหัวหน้า พี่เลี้ยง (แม่งาน พ้องาน) จำนวน 15 คน เลือกกลุ่มเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ เป็นจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมตั้งแต่ 4 ปีขึ้นไป ในการเก็บข้อมูลโดยวิธีการตั้งกลุ่มสนทนาธรรม (Set up Dharma Discussion Group) สัมภาษณ์

ธรรมะเชิงลึก (In-depth Dharma Interview) และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participate in Observations)

ด้านเนื้อหา

งานวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาสภาพการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมมี 3 องค์ประกอบดังนี้ 1) หลักธรรมคำสอนในพระไตรปิฎกที่จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมนำไปใช้ 2) กิจกรรม “ฝึกปฏิบัติธรรม” 3) การบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ

ด้านพื้นที่

พื้นที่ศึกษา 4 ศูนย์ ได้แก่ สวนป่านาบุญ 1 จังหวัดมุกดาหาร สวนป่านาบุญ 2 จังหวัดนครศรีธรรมราช สวนป่านาบุญ 8 จังหวัดแพร่ และสวนป่านาบุญ 9 จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมเป็นศูนย์หลักขององค์การแพทย์วิถีธรรมในการจัดอบรม

จากข้อมูลทั้งหมดนำมาวิเคราะห์เนื้อหาและนำมาประเมินสภาพแวดล้อมภายใน ภายนอกขององค์การแพทย์วิถีธรรมในจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคเพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนา วิเคราะห์ SWOT เปรียบเทียบ จุดแข็ง-โอกาสจุดอ่อน-อุปสรรคจุดอ่อน-โอกาส จุดแข็ง-อุปสรรคจากนั้นสร้าง (ร่าง) รูปแบบขึ้นและยกร่างรูปแบบนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมต่อไป

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ผู้วิจัยร่างรูปแบบและเสนอรูปแบบต่อผู้ทรงคุณวุฒินำรูปแบบที่ผ่านการวิพากษ์แล้ว มาทดลองใช้รูปแบบกับกลุ่มตัวอย่าง และสรุปประเมินผล

ขั้นตอนที่ 1 การยกร่างรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมจากผลการศึกษาในระยะที่ 1 ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและวิเคราะห์ SWOT Analysis เป็นการวิเคราะห์สภาพการณ์ภายในและสภาพการณ์ภายนอก

ขั้นตอนที่ 2 นำเสนอร่างรูปแบบต่อกลุ่มเป้าหมายคือผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) คือ ผู้ทรงคุณวุฒิระดับกำหนดนโยบายขององค์การแพทย์วิถีธรรมโดยจัดตั้งกลุ่มสนทนาธรรม วิพากษ์และเสนอแนะร่างรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม คือ ประธานผู้นำองค์การแพทย์วิถีธรรม รองประธานผู้นำองค์การแพทย์วิถีธรรม ผู้รับใช้เครือข่ายแพทย์วิถีธรรม เจ้าหน้าที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่

องค์การพัฒนามนุษย์จำนวนรวม 7 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจงมีเกณฑ์การพิจารณา คือ ผู้มีประสบการณ์การบริหารมากกว่า 5 ปี

ด้านเนื้อหา

การพัฒนา (ร่าง) รูปแบบที่ผู้วิจัยทำขึ้นมีประเด็นเนื้อหาขององค์ประกอบของรูปแบบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) ปณิธาน 3) วัตถุประสงค์ 4) การประเมินผล 5) เงื่อนไขในความสำเร็จ และ 6) วิธีการดำเนินการมี 5 ข้อ คือ 1) การบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธประกอบด้วย การสรรหา การดำรงรักษา การอบรมพัฒนา การพ้นจากตำแหน่งหรือออกจากงาน 2) การจัดการความหลากหลาย บุคลากรจิตอาสา 3) การพัฒนาบุคลากรจิตอาสา 4) จิตอาสาสมัครพัฒนา 5) สร้างพันธมิตรเครือข่าย เรียนรู้ร่วมกัน

นำรูปแบบที่ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกันวิพากษ์ แนะนำ ปรับปรุง แก้ไขนำไปทดลองใช้รูปแบบ ด้วยการอบรม “พระไตรปิฎก”

ขั้นตอนที่ 3 นำมาทดลองใช้รูปแบบกับตัวอย่าง

ตัวอย่างเป็น “ผู้บำเพ็ญ” ยังไม่ได้เป็นจิตอาสา ทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานเชิงระบบ โครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์ธรรม คือ ผู้บำเพ็ญเฉพาะภาคเหนือได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ เข้าร่วมอย่างสมัครใจ โดยผ่านค่ายสุขภาพแพทย์วิถีธรรมหลักสูตร 5 วันขึ้นไป อย่างน้อย 1 ครั้ง ตัวอย่าง จำนวน 60 คน เข้ารับการอบรม “พระไตรปิฎก” ณ ภูผาฟ้า น้ำ จังหวัดเชียงใหม่ อาคาร “ดอยฟ้า” รุ่น “พร้อมสู้ อุปสรรค อย่างเบิกบาน ไม่ทรมานจนเบิกบุด ไม่หย่อนยานจนย่ำแย่” ครั้งที่ 29 เข้ารับการอบรมจำนวน 7 วัน ตั้งแต่วันที่ 27 กุมภาพันธ์ ถึงวันที่ 4 มีนาคม 2563 ได้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ

ด้านเนื้อหา

เป็นกิจกรรม “ฝึกปฏิบัติธรรม” สวดมนต์กวีวัตรประจำวัน การขัดเกลาจิตใจระหว่างอบรม คำสอนในพระไตรปิฎกด้วยฟังธรรม ทบทวนธรรมสนทนาธรรมการทำงานตามบทบาทหน้าที่ (บำเพ็ญบุญตามฐานงาน) การดูแลรักษาตนเองด้วยหลักแพทย์วิถีธรรม การฝึกรู้ใจตนเองด้วยหลักอารยสัจ 4 การฝึกทำมาร์ชชิงแพทย์วิถีธรรมเพื่อความพร้อมเพรียง

สรุปผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมและทำการตรวจสอบรูปแบบกับผู้เชี่ยวชาญในระยะที่ 3ต่อไป

ระยะที่ 3 ประเมินผลพัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพ
พืงตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

หลังจากสรุปผลการทดลองและประเมินผลการทดลองรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบ
โครงการสร้างศักยภาพพืงตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ผู้วิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและประเมิน
รูปแบบอันเป็นขบวนการพัฒนาให้ได้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลครบสมบูรณ์

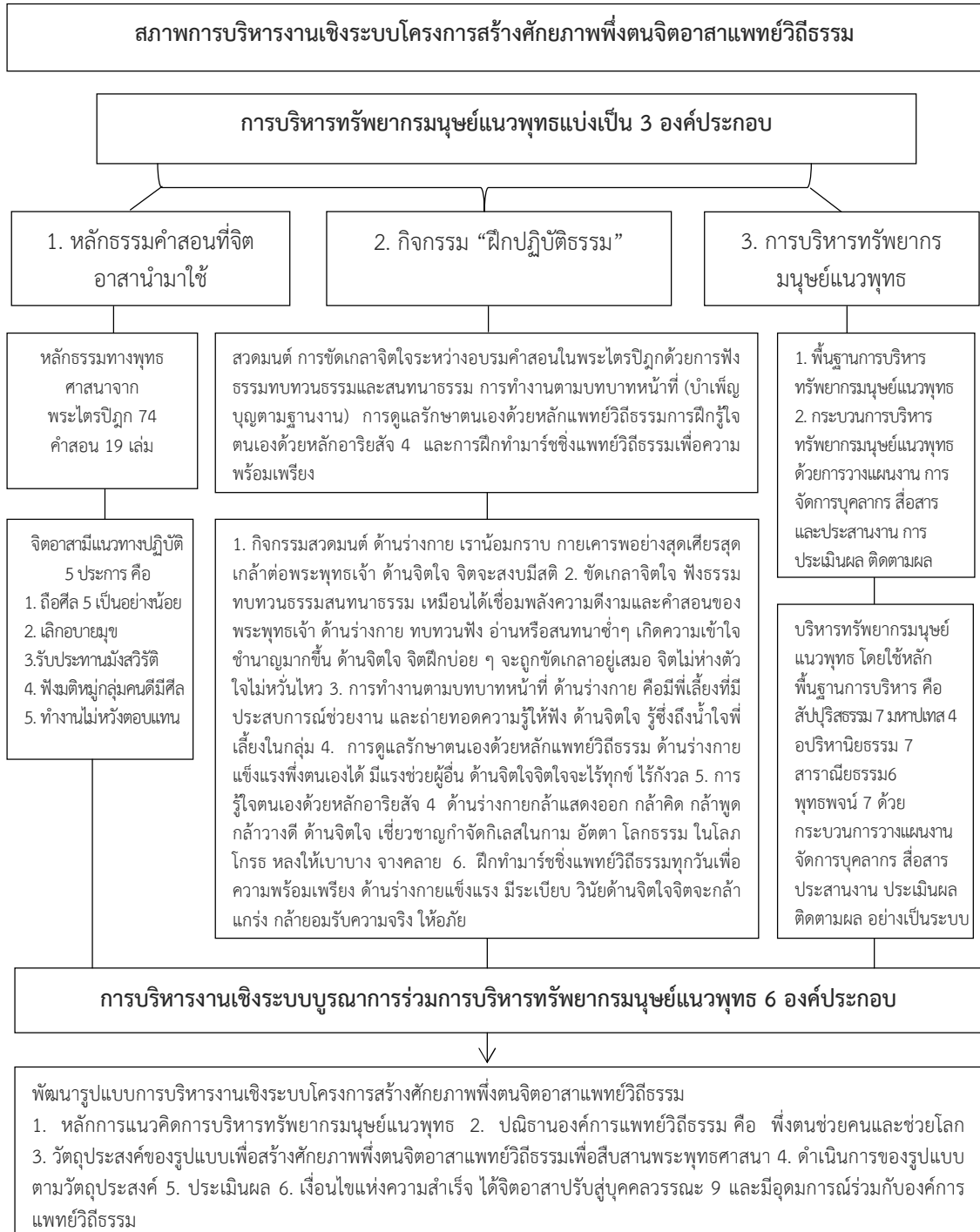
กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการประเมินผลพัฒนารูปแบบฯ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน
ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งมีเกณฑ์ในการพิจารณา คือ เป็นผู้มีคุณวุฒิระดับปริญญาตรีขึ้นไป
ในสาขาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์การแพทย์วิถีธรรม การบริหารบุคคล การพัฒนาสังคม
มีประสบการณ์ทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี เพื่อวิพากษ์และประเมินรูปแบบ สรุปผลการประเมินรูปแบบ

ด้านเนื้อหา

ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการ
สร้างศักยภาพพืงตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม 2) การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปในเงื่อนไข
ในความสำเร็จสู่การเป็นบุคคลวรรณะ 9 มีอุดมการณ์ร่วมกับองค์การ ประกอบด้วย 1) คนมีร่างกาย
แข็งแรง คือ สบาย เบากาย มีกำลัง 2) คนจิตใจดีงาม จิตใจเป็นสุข 3) คนพืงตน พอเพียงเรียบง่าย 4) คนที่คบ
และเคารพมิตรดีที่มีศีล 5) คนเกื้อกูลเผื่อแผ่แบ่งปัน 6) คนทำงานไม่หวังผลตอบแทน 7) คนอ่อนน้อมถ่อมตน
เป็นคนรับใช้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ฟุ้งตน หมายถึง ผู้เริ่มที่ตน รู้จักและเข้าใจตนเองในสภาวะองค์รวมของการฟุ้งตน ด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ปัญญาในการล้างกิเลส ฟุ้งรู้ด้วยตนเองว่าธรรมเหล่านั้นนอกคุณ กุศล มีคุณมีโทษ จึงควรละหรือเข้าถึงธรรมนั้น ฟุ้งรู้ตนด้าน “ร่างกาย” ชัดเจนในกรรม เป็นผลของกระทำที่ตนทำมา สามารถรู้สาเหตุถึงความเจ็บป่วย สามารถทำร่างกายแข็งแรง เบากาย สบายตัว มี “จิตใจฟุ้งธรรม” คือ จิตใจพุทธะ จิตบริสุทธิ์ไร้กิเลส เป็นจิตใจที่กล้าแกร่ง อาจหาญ ใจไร้ทุกข์กับทุกสถานการณ์ ชีวิตอยู่ได้อย่างอิสระเสรีจากกิเลส พากเพียรปฏิบัติ “ศีล 5” ในการฟุ้งตนอย่างผาสุกด้วยปัจจัย 4 คือ อาหาร ที่อยู่ เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ท่ามกลางความเรียบง่ายเท่าที่น้อย หาง่าย ใกล้เคียงและไม่มีโทษ ที่ฟุ้งตนเองได้จนสามารถเป็นที่พึ่งพิงของผู้อื่นได้

ศักยภาพฟุ้งตน หมายถึง ผู้รู้จักและเข้าใจตนเองในการล้างกิเลสทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและปัญญา พัฒนาตนเองสู่ความหมดตัว หมดตน เป็นคนที่มา “จน” ได้ และมาสะอาดออกได้ มีความรู้ในการลด ละกิเลสเพิ่มอริศีลได้เป็นลำดับ ๆ เป็นพลังที่แฝงอยู่ในตัวบุคคล สามารถขัดเกลากิเลสด้วยหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ได้อย่างพากเพียร วิริยะอุตสาหะ จนไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ได้มีชีวิตอยู่ได้อย่างอิสระเสรี สามารถนำพลังอำนาจที่มีในตนออกมาใช้ช่วยเหลือผู้อื่น อย่างอ่อนน้อมถ่อมตน เพื่อช่วยคนและช่วยโลกได้

ศักยภาพการฟุ้งตนของจิตอาสา หมายถึง ผู้พัฒนาฟุ้งตนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญาของตนเองสู่ความหมดตัว หมดตน เป็นคนที่มาจนเป็นบุคคลวรรณะ 9 ที่มีความรู้ความสามารถในการลด ละกิเลสด้วยการหมั่นเพิ่มอริศีลได้เป็นลำดับ ๆ เป็นพลังที่แฝงอยู่ในตัวบุคคล ได้จากการขัดเกลาด้วยหลักธรรมของพระพุทธเจ้าด้วยความพากเพียร วิริยะ อุตสาหะ ปฏิบัติจนไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีชีวิตอยู่ได้อย่างอิสระเสรี และตนเองสามารถนำพลังอำนาจหรือศักยภาพในตนออกมาใช้ช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างอ่อนน้อมถ่อมตนเป็นคนรับใช้ ก่อเกิดประโยชน์ พุทฺชนิตายะ (เพื่อหมู่มวลมหาชนเป็นอันมาก) พุทฺชนสุขายะ (เพื่อความสุของหมู่มวลมหาชนเป็นอันมาก) โลกานุกัมปายะ (รับใช้โลก ช่วยโลก)

จิตอาสา หมายถึง จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมที่เป็นจิตอาสาาระดับคัคคุน จิตอาสาาระดับเตรียม และจิตอาสาาระดับจร จิตอาสาาระดับประจำ คณะกรรมการ ผู้รับใช้เครือข่าย รองประธาน และประธานองค์กร ที่ทำงานในองค์การแพทย์วิถีธรรม คือ สอนป่านาบุญ 1 จังหวัดมุกดาหาร สอนป่านาบุญ 2 จังหวัดนครศรีธรรมราช สอนป่านาบุญ 3 จังหวัดปทุมธานี สอนป่านาบุญ 4 จังหวัดนครพนม สอนป่านาบุญ 5

จังหวัดระยอง สวนป่านาบุญ 6 เครื่องช่วยอเมริกาและเครื่องช่วยยุโรป สวนป่านาบุญ 7 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สวนป่านาบุญ 8 จังหวัดแพร่ สวนป่านาบุญ 9 จังหวัดสุพรรณบุรี และเครื่องช่วยหรือเครื่องแหต่าง ๆ

จิตอาสาระดับคืบคั้น หมายถึง จิตอาสาที่ผ่านกระบวนการปฏิบัติขัดเกลาดั้งแต่จิตอาสา ระดับคืบคั้นระยะเวลา 6 เดือนขึ้นไปจนมาเป็นจิตอาสาคืบคั้นโดยผ่านการอนุมัติจากมติหมู่กลุ่ม

จิตอาสาระดับเตรียม หมายถึง จิตอาสาที่ผ่านกระบวนการปฏิบัติขัดเกลาดั้งแต่จิตอาสา ระดับคืบคั้นระยะเวลา 6 เดือนขึ้นไปมาเป็นจิตอาสาเตรียมเพิ่มอีก 6 เดือนขึ้นไป จนมาเป็นจิตอาสาเตรียม โดยผ่านการอนุมัติจากมติหมู่กลุ่ม

จิตอาสาระดับจร หมายถึง จิตอาสาที่ผ่านกระบวนการปฏิบัติขัดเกลาดั้งแต่จิตอาสา ระดับคืบคั้นระยะเวลา 6 เดือนขึ้นไป จิตอาสาเตรียมเพิ่มอีก 6 เดือนขึ้นไป มาเป็นจิตอาสา ระดับจรเพิ่มอีก 6 เดือนขึ้นไป จนมาเป็นจิตอาสาจรโดยผ่านการอนุมัติจากมติหมู่กลุ่ม

จิตอาสาประจำ หมายถึง จิตอาสาที่ผ่านกระบวนการปฏิบัติขัดเกลามาเป็นลำดับ ตั้งแต่ระดับคืบคั้นระดับเตรียมระดับจร จนถึงขั้นจิตอาสาประจำ โดยผ่านการอนุมัติจากมติหมู่กลุ่ม

คณะกรรมการ หมายถึง จิตอาสาประจำทำงานเกิน 4 ปีขึ้นไป เป็นกลุ่มจิตอาสาประจำ ที่ผ่านการคัดเลือกเป็นจิตอาสาประจำแล้ว และได้เป็นคณะกรรมการ ที่มีฐานะหัวหน้า พี่เลี้ยง (แม่งาน พ้องงาน)

ผู้ใช้เครื่องช่วย หมายถึง จิตอาสาประจำทำงานเกิน 4 ปีขึ้นไป ที่มีความเชี่ยวชาญและชำนาญสามารถบำเพ็ญงาน และล้างกิเลสได้ เสียสละตนเองได้มากที่สุดในพื้นที่ศูนย์นั้นๆถูกจัดตั้งโดย มติหมู่

ผู้บำเพ็ญ หมายถึง ผู้ที่เข้ามาอบรมค่ายสุขภาพ-พระไตรปิฎก และยังไม่ได้เข้าขบวนการ ขัดเกล่าเป็นจิตอาสา แต่มีจิตที่จะช่วยงานในค่าย “ผู้บำเพ็ญ” ทางศูนย์จะจัดงานให้ได้บำเพ็ญ สามารถปรับเปลี่ยนงานได้ตามความเหมาะสมยังไม่มีสิทธิ์เข้าร่วมประชุม “อภิธานิยธรรม” และมีอิสระในการบำเพ็ญตามกำลังที่มี

แพทย์วิถีธรรม หรือ พวธ. หมายถึง การแพทย์ที่นำเอาจุดดีของวิทยาศาสตร์การดูแลสุขภาพทั้ง 4 แขน คือ แขนปัจจุบัน แขนไทย แขนทางเลือกและแขนพื้นบ้าน รวมกับหลัก 8 อ. ของสถาบันบุญนิยม มาจัดการองค์ความรู้ ประยุกต์ผสมผสานบูรณาการด้วยหลักธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน เน้นการแก้ไขหรือลดปัญหาสุขภาพที่ต้นเหตุโดยใช้สิ่งที่ประหยัดที่สุด แต่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยวิธีที่เรียบง่ายได้ผลรวดเร็ว สามารถ

พึ่งพาตนเองได้ ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นหลัก ประยุกต์เข้ากับวิถีชีวิตได้อย่างยั่งยืน โดยสามารถสร้างความเป็นธรรมในตนไปพร้อม ๆ กับการเกื้อกูลมวลมนุษยชาติ ด้วยการสานพลังกับภูมิมาตรดีในสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดี

จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม หมายถึง จิตอาสาที่ผ่านขบวนการคัดเลือกเป็นจิตอาสา จะเป็นบุคคลนานาชาติพันธุ์ทั้งในและต่างประเทศที่ได้เรียนรู้การแพทย์วิถีธรรมขององค์การ และติดตามสื่อต่าง ๆ แล้วนำไปปฏิบัติดูแลสุขภาพตนเอง สามารถแนะนำช่วยเหลือผู้อื่นให้ดูแลสุขภาพตามหลักการแพทย์วิถีธรรม โดยไม่รับค่าตอบแทนใด ๆ ทำงานฟรี เป็นคนที่มาจนเป็นบุคคลวรรณะ 9 ที่มีความรู้ความสามารถในการลด ละกิเลสด้วยการเพิ่มอริสได้เป็นลำดับ ๆ มีชีวิตอยู่ได้อย่างอิสระเสรีและตนเองสามารถนำพลังอำนาจออกมาใช้ช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นช่วยคนและช่วยโลกให้เกิดประโยชน์ พุชนพิตายะ (เพื่อห่มมวลมหาชนเป็นอันมาก) พุชนสุขายะ (เพื่อความสุขของห่มมวลมหาชนเป็นอันมาก) โลกานุกัมปายะ (รับใช้โลก ช่วยโลก)

ซึ่งมีการเข้ามาเป็นจิตอาสาต้องผ่านประสบการณ์ ตามขั้นตอนมาเป็นลำดับ ๆ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ ระดับคบคุ่น ระดับเตรียมระดับจร ระดับประจำ โดยมีคณะกรรมการ (จิตอาสาประจำ) ผู้รับใช้เครือข่าย รองผู้นำองค์การแพทย์วิถีธรรม และผู้นำองค์การแพทย์วิถีธรรม เป็นผู้คัดเลือกเป็นจิตอาสาเฉพาะผู้ที่ร่วมงานกับองค์การแพทย์วิถีธรรมในประเทศไทยคือ สอนปานานบุญ 1 จังหวัดมุกดาหาร สอนปานานบุญ 2 จังหวัดนครศรีธรรมราช สอนปานานบุญ 3 จังหวัดปทุมธานี สอนปานานบุญ 4 จังหวัดนครพนม สอนปานานบุญ 5 จังหวัดระยอง สอนปานานบุญ 6 เครือข่ายอเมริกาและเครือข่ายยุโรป สอนปานานบุญ 7 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สอนปานานบุญ 8 จังหวัดแพร่ เครือข่ายสอนปานานบุญ 8 สอนปานานบุญ 9 จังหวัดสุพรรณบุรี และเครือข่ายหรือเครือข่ายต่าง ๆ มีกฎ กติกาการเข้าเป็นจิตอาสา มีหลักเกณฑ์การคัดเลือกเข้า ต้องเป็นผู้ที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกเข้าตามเงื่อนไขที่องค์การแพทย์วิถีธรรมกำหนดไว้ คือ 1) คุณสมบัติพื้นฐานของผู้ตั้งใจเป็นจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม 2) แนวการปฏิบัติหลังเข้ารับเลือกเป็นจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม 3.จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม มีคุณสมบัติตามลำดับขั้นตอนในการพัฒนาจนมีตำแหน่งหน้าที่เป็นจิตอาสาประจำเต็มตัว

องค์การแพทย์วิถีธรรม หมายถึง องค์การไม่แสวงหากำไร ไม่สะสม ไม่ระดมเงินทุนเพื่อสืบสานพระพุทธศาสนาซึ่งอยู่ภายใต้การทำงานของมูลนิธิแพทย์วิถีธรรมแห่งประเทศไทย พื้นที่ปฏิบัติการเรียกว่า สอนปานานบุญ 1-9 คือ สอนปานานบุญ 1 จังหวัดมุกดาหาร สอนปานานบุญ 2 จังหวัดนครศรีธรรมราช สอนปานานบุญ 3 จังหวัดปทุมธานี สอนปานานบุญ 4 จังหวัดนครพนม สอนปานานบุญ 5 จังหวัดระยอง สอนปานานบุญ 6 เครือข่ายอเมริกาและเครือข่ายยุโรป สอนปานานบุญ 7

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สอนป่านาบุญ 8 จังหวัดแพร่ เครือข่ายย่อยของสอนป่านาบุญ 8 สอนป่านาบุญ 9 จังหวัดสุพรรณบุรี และเครือข่ายหรือเครือข่ายต่าง ๆ ทั่วประเทศเป็นองค์การแพทย์วิถีธรรมที่นำเอา จุดดีของวิทยาศาสตร์การดูแลสุขภาพทั้ง 4 แผน คือ แผนปัจจุบัน แผนไทย แผนทางเลือกและแผน พื้นบ้าน รวมกับหลัก 8 อ. เพื่อสุขภาพที่ดีของสถาบันบุญนิยม มาจัดการองค์ความรู้ ประยุกต์ผสมผสาน บูรณาการด้วยหลักธรรมขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน เน้นการ แก้ไขหรือลดปัญหาสุขภาพที่ต้นเหตุ โดยใช้สิ่งที่ประหยัดที่สุด แต่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยวิธี ที่เรียบง่าย ได้ผลรวดเร็ว สามารถพึ่งพาตนเองได้พร้อม ๆ กับการแก้ปัญหามวลมนุษยชาติ ด้วยการสาน พลังกับหมู่มิตรดีในสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดี

การอบรม “พระไตรปิฎก” หมายถึง การอบรมพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าใน พระไตรปิฎก เน้นพัฒนาศักยภาพจิตอาสาเป็นสำคัญ มีผู้สนใจจะเรียนหรืออบรมต้องผ่านเงื่อนไขการ เข้ามาศึกษาด้วยการผ่านค่ายสุขภาพ-พระไตรปิฎกอย่างน้อย 1 ครั้ง การอบรมพระไตรปิฎกจะ รับประทานอาหารมื้อเดียว การอบรม “พระไตรปิฎก” จะถูกจัดสรร กระจายไปตามศูนย์ใหญ่ 4 ศูนย์ เป็นกิจกรรมที่สำคัญและเป็นหัวใจในการพัฒนาจิตอาสาขององค์การแพทย์วิถีธรรม เพื่อสืบสาน พระพุทธศาสนา

โครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม หมายถึง โครงการพัฒนา ศักยภาพพึ่งตน ที่สร้างคน สร้างจิตอาสาสู่บุคคลธรรมดา 9 ที่ดำเนินชีวิตในมิติต่าง ๆ ได้ ทั้งเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การปกครอง สุขภาพ สิ่งแวดล้อม ศึกษา การสื่อสารด้วยหลักการบริหาร ทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ และมีกระบวนการจัดการ มีอบรมพัฒนาเป็นจิตอาสา โดยใช้พระธรรมคำ สอนในพระไตรปิฎกเป็นแนวทางหลักเดินสู่การพัฒนาการพึ่งตน ด้วยกิจกรรม “ฝึกปฏิบัติธรรม” ตลอดจนมีการจัดการพัฒนาองค์การแพทย์วิถีธรรมอย่างเป็นระบบด้วยการมีการวางแผน การจัดการ การประสานงาน การประเมินผล และติดตามผลจิตอาสาที่เข้ารับการอบรมอย่างมีระบบและมีการจัดการ นำทรัพยากรที่มีในองค์การมาใช้ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดย เข้าระบบ (Input) คือ ผู้เข้ารับการอบรม ผู้จัด อบรม (ผู้นำและจิตอาสาที่เอากาละ) ตารางกิจกรรม สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และความรู้จะนำมาอบรม นำมาผ่านกระบวนการ (Process) คือ ผ่านการอบรมพระไตรปิฎกโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนมีผล ออกมา (Output/Outcome) ได้จิตอาสาที่มีความเข้าใจการประยุกต์ใช้คำสอนในพระไตรปิฎกมีความ เข้าใจชำนาญทำงานอย่างสัมมาทิฐิ มีความเข้าใจเชี่ยวชาญในการขัดเกลากิเลส มีความเข้าใจปรับสู่อุบนิสัย ทัศนคติ เป็นบุคคลธรรมดา 9 และมีความเข้าใจอุดมการณ์ร่วมกับองค์การแพทย์วิถีธรรม

**สภาพรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์
วิถีธรรม** หมายถึง องค์ประกอบ 3 อย่าง คือ 1) จิตอาสาบำเพ็ญธรรมคำสอนในพระไตรปิฎกมาใช้
เป็นแนวทางปฏิบัติ 5 อย่าง ในการพัฒนาศักยภาพพึ่งตนของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม คือ ถ้อยศีล 5
เป็นอย่างน้อยเล็กอบายมุขรับประทานมังสวิรัตืฟังมติหมู่กลุ่มคนดีมีศีล และทำงานไม่หวังผลตอบแทน
2) มีกิจกรรม “ฝึกปฏิบัติธรรม” ด้านกิจกรรมมีอยู่ร่วมกัน 6 กิจกรรม คือ (1) สวดมนต์ (2) การขัดเกลา
จิตใจระหว่างอบรมด้วยการ ฟังธรรม ทบถนธรรม สนทนาธรรม (3) การทำงานตามบทบาทหน้าที่
(บำเพ็ญบุญตามฐานงาน) (4) การดูแลรักษาร่างกายด้วยหลักแพทย์วิถีธรรม (5) การฝึกรู้ใจตนเองด้วย
หลักอารยสัจ 4 (6) การฝึกทำมารชซึ่งแพทย์วิถีธรรมเพื่อความพร้อมเพรียง 3) การบริหารทรัพยากร
มนุษย์แนวพุทธด้วยหลักพื้นฐานการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธและสร้างกระบวนการบริหาร
ทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธที่มี การวางแผน การจัดการบุคลากร สื่อประสานงาน ประเมินผลและติดตามผล

**พัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์
วิถีธรรม** หมายถึง การบูรณาการการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์
วิถีธรรมที่นำเอาจุดดีของศาสตร์ต่าง ๆ มาบูรณาการร่วมกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ
มีกระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธคือ การวางแผน การจัดการบุคลากร สื่อประสานงาน
ประเมินผล และติดตามผล ด้วยหมวดพุทธธรรมต่าง ๆ ในพระไตรปิฎก มาเป็นรูปแบบการ
บริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ที่มีหลักการ ปณิธาน
วัตถุประสงค์สร้างศักยภาพพึ่งตน วิธีการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ คือ 1) การบริหารทรัพยากร
มนุษย์แนวพุทธที่มี 4 องค์ประกอบ คือ สรรหาบุคลากร คัดคนมีศีลเข้ามาเป็นจิตอาสา มีการธำรง
รักษาบุคลากร อบรมพัฒนา และการคัดคนออก 2) การจัดการความหลากหลายบุคลากรจิตอาสา
ด้วยการเคารพผู้นำและฟังมติหมู่ 3) การพัฒนาบุคลากรจิตอาสาด้วยการจัดการให้ความรู้ การเรียนรู้
และการเรียนรู้ในพื้นที่ปฏิบัติจริง 4) จิตอาสา นักพัฒนาคือ ผู้นำที่ดีมีศีล จิตอาสา (บุคคล) ที่ดีมีศีล
และจิตอาสา (มติหมู่) ที่ดีมีศีล 5) สร้างพันธมิตรเครือข่ายเรียนรู้ร่วมกันอย่างญาติพี่น้อง การประเมินผล
จิตอาสาจาก ความเข้าใจประยุกต์ใช้คำสอนในพระไตรปิฎก เข้าใจชำนาญทำงานอย่างสัมมาทฎฐิ
เข้าใจเชี่ยวชาญขัดเกลากิเลส และเข้าใจปรับสู่บุคคลวรรณะ 9 และเงื่อนไขในความสำเร็จคือ จิตอาสา
ปรับสู่บุคคลวรรณะ 9 ที่มีอุดมการณ์ร่วมกันกับองค์การแพทย์วิถีธรรม 7 ประการ คือ เป็นคนมี
ร่างกายแข็งแรง สบาย เบากาย มีกำลัง คนมีจิตใจดีงามจิตใจเป็นสุข คนที่พึ่งตน เพียงพอ เรียบง่าย คนคบ
และเคารพหมู่มิตรดี คนเกื้อกูล เผื่อแผ่ แบ่งปัน คนทำงานฟรี ไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ และคนอ่อน
น้อมถ่อมตน อันเป็นสามัคคี (Competence หรือ Potention) ที่เป็น “เอก็ภาวะ” น้ำหนึ่งใจเดียวกัน

มีระบบเป็นหนึ่งเดียวของจิตอาสา ด้วยพลังแห่งพุทธะ ที่พากเพียรปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า จนได้พลังเรียกว่า “7 พลัง พวร.” คือ พลังผู้นำที่ดีมีศีล พลังหมู่มิตรดี พลังบุญชำระกิเลส พลังกุศล ช่วยคนและช่วยโลก พลังสมดุลงานร่างกาย พลังสมดุลงานด้านจิตใจ และพลังสมดุลงานเหตุการณ์

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ศึกษา รูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตน
จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า เอกสาร ตำราวิชาการ ทบทวนวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎี
และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยและเป็นแนวทางในการวางแผน เพื่อกำหนด
กรอบแนวคิดและช่วยอภิปรายถึงปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นให้ละเอียดและสมบูรณ์ยิ่งขึ้นโดยมีเนื้อหา
และมีประเด็นที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

1. แนวคิดหลักที่ 1 การบริหารเชิงระบบ
 - 1.1 แนวคิดการบริหาร
 - 1.2 แนวคิดการบริหารทรัพยากรมนุษย์
 - 1.3 แนวคิดด้านศักยภาพ
2. แนวคิดหลักที่ 2 การบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ
 - 2.1 แนวคิดการพึ่งตน
 - 2.2 แนวคิดจิตอาสา
 - 2.3 องค์การแพทย์วิถีธรรม
3. บริบทพื้นที่ศึกษา 4 ศูนย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดแพร่ จังหวัดมุกดาหาร
และจังหวัดสุพรรณบุรี และพื้นที่ทดลองรูปแบบ ที่ “ภูผาฟ้าน้ำ” จังหวัดเชียงใหม่
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แนวคิดหลักที่ 1 การบริหารงานเชิงระบบ

แนวคิดการบริหาร

แนวคิดการบริหารของ Pugh ทฤษฎีการจัดการแบบใหม่ซึ่งในวงการบริหารงานถือว่าเป็น
สิ่งที่มีความสำคัญต่อการบริหารงานเป็นอย่างยิ่ง เมื่อเรายอมรับกันว่าการจัดองค์การนั้นเป็นการ
รวมเอาสังคมวิทยาซึ่งหมายถึงสภาพทางสังคม การปกครอง เศรษฐศาสตร์ การเมืองประชากรศาสตร์

เอามาไว้ด้วยกัน สิ่งนี้นักบริหารจะต้องนำมาใช้ เป็นพื้นฐาน ในองค์กรหนึ่ง ๆ จะต้องนำเอาทฤษฎีต่าง ๆ ของจิตวิทยามาใช้เพราะว่าในองค์กรต้องประกอบด้วยคน เมื่อองค์กรทุกองค์การประกอบด้วยคน ย่อมจำเป็นต้องศึกษาในเรื่องของคน ดังนั้นจึงกล่าวว่า การศึกษาทฤษฎีการจัดการองค์การนั้นคือ การศึกษาโครงสร้างและหน้าที่ขององค์การศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มและของบุคคลภายในกลุ่ม คำกล่าวนี้ จึงได้พยายามศึกษาถึงทฤษฎีการจัดการและการจัดระบบแผนใหม่ ซึ่งถือว่าเป็นวิทยาศาสตร์แขนงในการศึกษา ทฤษฎีได้เน้นหลักการสำคัญ 2 หลักการ คือ

1. ทางด้านสังคมวิทยา พบว่าการที่จะดำเนินการบริหารงานได้นั้นสังคมวิทยามีส่วนช่วย ได้มากและบุคคลทั่วไปในสังคมก็มีความปรารถนา ที่จะปฏิบัติงานในสังคมที่มีระบบ โดยธรรมชาติ ของการจัดการจะต้องมีการตอบสนอง และหรือผลักดันตามความต้องการของสังคมซึ่งเป็นผล ทำให้เกิดแบบแผนหรือกฎเกณฑ์ขึ้น และนำผลหรือกฎเกณฑ์นั้นมาใช้ในทางปฏิบัติงานในระบบงาน ขององค์การ สำหรับแรงผลักดันที่เกิดขึ้นในสังคมมีหลายอย่างเช่น เศรษฐกิจของตลาด ลัทธิการ ปกครอง กฎหมาย เทคโนโลยีสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มอิทธิพลต่อการดำเนินงานขององค์กรด้วยกันทั้งสิ้น การจัดระบบงานและจัดการจึงต้องอาศัยพื้นฐานของสังคมวิทยาเป็นอันมาก ซึ่งอาศัยพื้นฐานของ สังคมวิชาดังกล่าวแล้ว ผนวกเข้ากับพื้นฐานทางจิตวิทยา ทฤษฎี S-R bond ได้กำหนดให้ O คือ ตัวกลาง แกนกลางของ S และ R โดยกำหนดให้ S คือ Society และ R คือ Result ซึ่งหมายถึงผลสำเร็จที่เกิดขึ้น ตามจุดมุ่งหมายขององค์การหรือมาตรฐานการครองชีพที่สูงกว่าปกติทั่วไป หรือการคาดหวังในชีวิต ที่ยาวนานขึ้น สิ่งเหล่านี้ คือ R ที่ได้ตั้งขึ้นเพื่อให้เห็นถึงอิทธิพลของสังคมวิทยา

2. ทางด้านจิตวิทยา ที่ต้องนำมาใช้ในทฤษฎีการจัดการของ Pugh ซึ่งได้ผลมาจากการศึกษาค้นคว้าของเขาที่ได้พบความจริงอย่างหนึ่งว่าการใช้จิตวิทยาในการบริหารงานและการ จัดองค์ ไม้ว่าจะเป็นองค์การชนิดใหญ่หรือองค์การชนิดเล็ก หรือส่วนขององค์การมีความจำเป็นอย่าง ยิ่งในการจัด องค์การแผนใหม่และในแง่ของการจัดระบบองค์การแบบวิทยาศาสตร์ สภาวะการณ์ของ จิตวิทยา ในการจัดการ เกิดขึ้นได้เพราะ ในองค์กรทุกประเภท ย่อมประกอบขึ้นด้วยบุคคลต่างระดับ จึงจะพบว่าในการจัดการจึงต้องอาศัย พื้นฐานทางจิตวิทยาในทุกแง่ทุกมุมตั้งแต่ส่วนใหญ่มาหา ส่วนย่อย หากรู้ว่าเป็นเรื่องเล็ก ๆ ไม่ควรนำมาสนใจ ก็ถือว่าเป็นความคิดที่ผิด ความมุ่งหมายของการ จัดโครงการหรือการบริหารงาน คือ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดีที่สุด

ลักษณะของสังคมวิทยาและจิตวิทยาตามที่ Pugh ให้ความสำคัญต่อการบริหารงานใน องค์กรและตามทฤษฎีบริหาร ในที่นี้จะกล่าว 2 ทฤษฎี คือ 1) ในรูปทฤษฎีกลุ่ม (Group Theory) และ ทฤษฎีเอกัตภาพ (Individual Theory) ในองค์กรทุกองค์การ ไม้ว่าจะเป็นองค์การที่มีวัตถุประสงค์แบบใด

การปฏิบัติงานต้องคำนึงถึงจำนวน ปริมาณ และคุณภาพและระยะเวลาที่ผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนเป็นผู้รับภาระรับผิดชอบ โดยคำนึงถึงสมรรถภาพของกลุ่มซึ่งหมายถึง สมรรถภาพที่ผู้ทำงานในกลุ่มปฏิบัติงานร่วมกัน มิใช่ปฏิบัติงานเพียงคนเดียว ในระบบงานปัจจุบัน ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน มีลักษณะงาน ผู้ร่วมงานเป็นศูนย์กลาง (Employee-Centered) มากกว่าเอางานเป็นศูนย์กลาง (Job-Centered) จึงต้องการกระตุ้น มีการพิทักษ์รักษา ส่งเสริมและร่วมมือเพื่อเกิดผลผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงสุด 2) ทฤษฎีเอกัตภาพ (Individual Theory) การบริหารตามทฤษฎีนี้ต้องทำให้บุคคลที่เป็นสมาชิกขององค์การแต่ละคนได้ มีโอกาสที่จะเพิ่มพูนพฤติกรรมทางด้านความสามารถ ความรู้ทักษะ และประสบการณ์ในการที่เพิ่มพูนความรู้ให้แก่สมาชิก จึงจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมผู้ทำงานให้รู้จักหลักการที่จะปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพที่สูงยิ่งขึ้นนั้นหมายถึงในทุกกลุ่มในองค์การหนึ่งจะต้องได้รับการฝึกอบรม และการเสริมสร้างพฤติกรรมของบุคคลในองค์การ มีกระบวนการแนะแนวช่วยให้บุคคลได้มีความรู้สึกเป็นมิตรที่ดีต่อองค์การที่ตนปฏิบัติงานอยู่ (เจริญผล สุวรรณโชติ 2544: 140-152)

ความหมายการบริหารจัดการทั่วไป

การบริหารจัดการทั่วไปเป็นการจัดการที่เป็นระบบโปร่งใส ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา (จาลักษณ์ ขุนพลแก้ว 2550: 2) การบริหารจัดการหมายถึง วิธีการดำเนินการเพื่อสนับสนุนการทำงานที่ดีของบุคลากรในองค์การต่าง ๆ มีเป้าหมายชัดเจนเพื่อการบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (เกษฎา โควสุรัตน์ 2562: 53) ซึ่งการบริหารจัดการจะเปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อมนั้น ๆ มีการร่วมมือ สามัคคี ทำงานเป็นทีม ช่วยกันวางแผน แก้ปัญหา และร่วมกันกำหนดวิธีการจัดการในรูปแบบต่าง ๆ (กัลยาณี สูงสมบัติ 2551: 1) การบริหารงานจะต้องรู้อดีตที่ผ่านมา มีความรู้ที่สะสมมาและสามารถปรับตัวกับสถานการณ์ ผู้บริหารจะแว่วไว ปรับตัวที่ดีเพื่อสร้างพื้นฐานสู่การพัฒนา (เนตร์พัฒนา ยาวีราช 2553: 19) และกระบวนการจัดการเป็นกลไกหลักของการดำเนินงานตามแผนและบริหารจัดการทรัพยากรทั้งหมดในองค์การ บริหารจัดการหน้าที่การทำงาน แบ่งงานกันทำ โดยทำงานที่ตนเองถนัด และรับผิดชอบ มีแนวความคิดแบบก้าวหน้า มีความคิดสร้างสรรค์ ร่วมมือร่วมใจ ร่วมคิดปรับปรุงความเจริญสู่ความก้าวหน้าที่ดีขึ้นเป็นลำดับ ๆ (กัลยาณี สูงสมบัติ 2551: 2)

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการหมายถึง การพยายามสร้างสรรค์ ออกแบบสิ่งที่ดีในวิธีการดำเนินการของกิจการต่าง ๆ เป็นการบริหารจัดการทรัพยากรทั้งหมดในองค์การ ด้วยการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ แบ่งงานกันทำตามความเหมาะสม โดยทำงานที่ตนเองถนัดหรือรับมอบหมายมาเป็นการจัดการสร้างแนวทางปฏิบัติให้กับบุคลากรในองค์การอยู่อย่างมีความสุข ประสานงาน

เชื่อมโยงอย่างลงตัวกับผู้บริหารหรือผู้นำ เพื่อร่วมงาน และสิ่งแวดล้อมรอบตัว ร่วมคิด ร่วมวางแผน พร้อมปฏิบัติพร้อมยกเลิกปรับเปลี่ยนสู่ความเจริญ

การบริหารจัดการที่ดี

แนวทางการจัดการที่ดีนั้นไม่มีเส้นทางเดียว ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันไปมีดังนี้ 1) การกระจายอำนาจ มีการมอบหมายงานกับผู้อื่น ๆ ที่รองลงมา มีอิสระในการตัดสินใจ ภายใต้งานที่ได้รับมอบหมายเป็นการกระจายอำนาจ แบ่งงานอย่างเหมาะสม 2) การบริหารยึดวัตถุประสงค์ มีทิศทางทำงานที่ชัดเจน รู้หน้าที่ ทำงานเป็นทีม มีการประสานงานระหว่างเป้าหมายขององค์กรและของบุคคล มีการให้โอกาสมีส่วนร่วมใน กระบวนการกำหนดเป้าหมาย การตัดสินใจ สามารถควบคุมตนเอง เป็นกระบวนการตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ การได้รับมอบหมาย รับผิดชอบงาน ตรวจสอบได้ 3) เป็นสังคมแห่งความรู้ มีกระบวนการส่งเสริม แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ โดยผ่านสื่อทุกรูปแบบ สร้างความรู้ สร้างทักษะและพัฒนา และสามารถถ่ายทอดความรู้ ในการบริหารการจัดการ การใช้เทคโนโลยีสื่อสาร เพื่อเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปปฏิบัติ หรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งการเรียนรู้นั้น ผู้บริหารหรือผู้นำต้องสามารถนำความรู้ขึ้นมาใช้ให้เกิดการสร้างสรรคกับพนักงานขององค์กรและมีการคิดค้นเทคนิคใหม่และมีการคิดอย่างเป็นระบบมีกระบวนการ ควบคุมตนเองและอยู่ในมิติของหมู่กลุ่ม ทำงานเป็นทีม รักษาหัวใจ สร้างวิสัยทัศน์ร่วม (วิเชียร วิทย์อุดม 2557: 2-13)

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการที่ดียึดบริหารจัดการใจเป็นสำคัญ มีปัญญากำหนดทิศทางที่เป็นประโยชน์กับองค์กรและสมาชิกในองค์กรนั้น ๆ ไม่ยึดอำนาจ เอาภาระแต่ไม่ยึดภาระ กระจายอำนาจไปทั่วเพื่อความสมดุล เสมอสมาน พร้อมร่วมคิดทำให้ดีที่สุด และวางดินนั้นได้เพราะทำงานเป็นทีม เอาหมู่กลุ่มเป็นสำคัญยึดหลักตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ร่วมกัน ในการบริหารองค์กรและบุคลากรที่ต้องขับเคลื่อนงานได้ด้วยดีร่วมกัน มีผู้นำดี นำพาปฏิบัติ พร้อมรับฟังสมาชิกในองค์กรและร่วมปรับปรุงแก้ไข เพิ่มพูนความรู้อยู่เสมอ เพื่อความก้าวหน้า และสามารถตรวจสอบการทำงานได้อย่างโปร่งใส

กระบวนการบริหารจัดการ

กระบวนการจัดการนั้น อูราพร มูลศิลป์ (2549: 9) กล่าวอ้างถึง Henri Fayol นักทฤษฎีการจัดการ ที่กล่าวถึง การบริหารจัดการที่มี แนวคิด หลักการ ที่มีระเบียบจะครอบคลุม 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) เป็นกิจกรรมที่มีการคาดการณ์ล่วงหน้า ที่จะมีผลกระทบถึงธุรกิจจึงมีการกำหนดเป็นแบบแผนเป็นวิธีหรือแนวทางปฏิบัติ ในการดำเนินงานขององค์กรในอนาคต

2. การจัดการองค์กร (Organizing) การที่ผู้บริหารจัดมีโครงสร้าง กระจายอำนาจในแต่ละส่วน ได้อย่างเหมาะสม เพื่อช่วยงานต่าง ๆ ขององค์กร

3. การบังคับบัญชา (Commanding) การสั่งการเพื่อความสำเร็จขององค์กร

4. การประสานงาน (Coordinating) เชื่อมร้อย โยงงานกับทุกฝ่าย เข้าใจสมานกัน สุ่มงหมายเดียวกัน

5. การควบคุม (Controlling) มีการกำกับดูแลยืนยัน รับรองได้ในกิจกรรมที่อยู่ในแผนงานตามกรอบที่วางไว้

สรุปได้ว่า กระบวนการบริหารจัดการมีกระบวนการที่เป็นระบบ ผ่านการจัดการร่วมของคนทั้งองค์กร ในการกำหนดกรอบเพื่อเป็นแนวทางสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ นั่นคือ มีการวางแผนงานล่วงหน้า การจัดการการโครงสร้างและหน้าที่ การประสานงานร่วมมือกันและการประเมินผลที่ได้รับ การควบคุม กำกับดูแลอย่างเป็นระบบ

การบริหารเชิงระบบ

ระบบ เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ที่ใช้ในการวางแผนและดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้วิธีการระบบมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. ข้อมูลวัตถุดิบ (Input)
2. กระบวนการ (Process)
3. ผลผลิต (Output)
4. การตรวจผลย้อนกลับ (Feedback)

วิธีการระบบที่ดี จะต้องเป็นการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้อย่างประหยัดและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ถ้าระบบใดมีผลผลิตทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพมากกว่าข้อมูล วัตถุดิบที่ป้อนเข้าไปก็ถือได้ว่าเป็นระบบที่มีคุณภาพ ในทางตรงข้ามถ้าระบบมีผลผลิตที่ต่ำกว่าข้อมูลวัตถุดิบที่ไปใช้ ก็ถือวาระบบนั้นมีประสิทธิภาพต่ำ

ลักษณะสำคัญของวิธีระบบ

1. เป็นการทำงานร่วมกันเป็นคณะของบุคคลที่เกี่ยวข้องในระบบนั้น ๆ
2. เป็นการแก้ปัญหาโดยการใช่วิธีการทางวิทยาศาสตร์
3. เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสม
4. เป็นการแก้ปัญหาใหญ่ โดยแบ่งออกเป็นปัญหาย่อย ๆ เพื่อสะดวกในการแก้ปัญหา

อันจะเป็นผลให้แก้ปัญหาใหญ่ได้สำเร็จ

5. มุ่งใช้การทดลองให้เห็นจริง
6. เลือกแก้ปัญหาที่พอจะแก้ไขได้และเป็นปัญหาเร่งด่วนก่อน

องค์ประกอบของระบบ

ไม่ว่าจะเป็นระบบใดก็ตามจะประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. สิ่งที่ป้อนเข้าไป (Input) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในกระบวนการหรือโครงการต่าง ๆ เช่น ในระบบการเรียนการสอนในชั้นเรียน ได้แก่ ครู นักเรียน ชั้นเรียน หลักสูตรตารางสอน วิธีการสอน เป็นต้น ถ้าในเรื่องระบบหายใจ อาจได้แก่ จมูก ปอด กระบังลม อากาศ เป็นต้น

2. กระบวนการหรือการดำเนินงาน (Process) หมายถึง การนำเอาสิ่งที่ป้อนเข้าไปมาจัดกระทำให้เกิดผลบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ เช่น การสอนของครู หรือการให้นักเรียนทำกิจกรรม เป็นต้น

3. ผลผลิต หรือการประเมินผล (Output) หมายถึง ผลที่ได้จากการกระทำในขั้นที่สอง ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหรือผลงานของนักเรียน เป็นต้น

ผลที่ได้จากการกระทำในขั้นที่สอง มาวิเคราะห์ระบบ (System Analysis) การวิเคราะห์ระบบเป็นวิธีการนำเอาผลที่ได้ ซึ่งเรียกว่า ข้อมูลย้อนกลับ (Feed Back) จากผลผลิตหรือการประเมินผลมาพิจารณาปรับปรุงระบบให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (สำนักปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2556: 31)

การวิเคราะห์ระบบ (System Analysis)

การกระทำหลังจากผลที่ได้ออกมาแล้วเป็นการปรับปรุงระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพขึ้น ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลและมาใช้แก้ไขข้อบกพร่องในส่วนต่าง ๆ หรือการดูข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ดังนั้นการนำข้อมูลย้อนกลับมาใช้ในการวิเคราะห์ระบบจึงเป็นส่วนสำคัญของวิธีระบบ (System Approach) ซึ่งจะขาดองค์ประกอบนี้ไม่ได้มีฉะนั้นจะไม่ก่อให้เกิดการแก้ปัญหาได้ตรงเป้าหมายและการปรับปรุงที่มีประสิทธิภาพ

ลักษณะของระบบที่ดี

ระบบที่ดีต้องสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency) และมีความยั่งยืน (Sustainable) มีลักษณะ 4 ประการคือ

1. มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม (Interact with Environment)
2. มีจุดหมายหรือเป้าประสงค์ (Purpose)
3. มีการรักษาสภาพตนเอง (Self-Regulation)
4. มีการแก้ไขตนเอง (Self-Correction)

มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม (Interact with Environment) ระบบทุก ๆ ระบบจะมีปฏิสัมพันธ์ไม่ทางใดก็ทางหนึ่งกับโลกรอบ ๆ ตัวของระบบ โลกรอบ ๆ ตัวนี้เรียกว่า “สิ่งแวดล้อม” การที่ระบบมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทำให้ระบบดังกล่าวกลายเป็นระบบเปิด (Open System) กล่าวคือ ระบบจะรับปัจจัยนำเข้า (Inputs) จากสิ่งแวดล้อมซึ่งอาจจะเป็นพลังงาน อาหาร ข้อมูล ฯลฯ ระบบจะจัดกระทำเปลี่ยนแปลงปัจจัยนำเข้านี้ให้เป็นผลผลิต (Output) แล้วส่งกลับไปให้สิ่งแวดล้อมอีกที่หนึ่ง

มีจุดหมายหรือเป้าประสงค์ (Purpose) ระบบจะต้องมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนแน่นอนสำหรับตัวของมันเองระบบที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติเช่น ระบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์นั้นก็มีความมุ่งหมายสำหรับตัวของระบบเองอย่างชัดเจนว่า “เพื่อรักษาสภาพการมีชีวิตไว้ให้ได้ให้ดีที่สุด”

มีการรักษาสภาพตนเอง (Self-Regulation) คือ การที่ระบบสามารถรักษาสภาพของตัวเองให้อยู่ในลักษณะที่คงที่อยู่เสมอ การรักษาสภาพตนเองทำได้โดยการแลกเปลี่ยนอินพุตและเอาท์พุตกันระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ

มีการแก้ไขตนเอง (Self-Correction) เป็นลักษณะที่ดีของระบบ คือ มีการแก้ไขและปรับตัวเองในการที่ระบบมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมบางครั้งปฏิสัมพันธ์นั้นก็ทำให้ระบบการรักษาสภาพตัวเอง ต้องยอมแพ้ไป ระบบก็ต้องมีการแก้ไขและปรับตัวเองเสียใหม่ (สำนักปรัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2556: 31)

Kast and Rosenzweig (1988: 102, 114) กล่าวว่า “ระบบหมายถึง การประกอบหรือการรวมกันของส่วนประกอบต่าง ๆ ต่อมาองค์การมีการบูรณาการ ประกอบด้วยระบบย่อยหลายระบบหรือระบบย่อยเหล่านี้ มีความสัมพันธ์กัน และส่งผลถึงกันและเป็นระบบเปิด ประกอบด้วย 5 ระบบ ได้แก่ 1) ระบบย่อยทางเป้าหมายและค่านิยมประกอบด้วย วัฒนธรรมและปรัชญา เป้าหมายรวมขององค์กร เป้าหมายรายบุคคล เป้าหมายกลุ่ม 2) ระบบย่อยทางโครงสร้าง เช่น กระบวนการ กฎเกณฑ์ 3) ระบบย่อยทางการจัดการ ประกอบด้วยเป้าหมาย การวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การจัดองค์กรและการ

ควบคุม 4.ระบบย่อยทางเทคนิค ความรู้ เทคนิคการปฏิบัติ สิ่งอำนวยความสะดวก 5.ระบบย่อยทางจิตวิทยาสังคม ประกอบด้วยทัศนคติ แรงจูงใจ ภาวะผู้นำ การรับรู้ กลุ่ม พลวัตร ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การสื่อสาร เป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม และมีความสัมพันธ์กัน”

การบริหารจัดการเชิงระบบ

การบริหารเชิงระบบประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ มีการประเมินผลด้วยข้อมูลป้อนกลับและสิ่งแวดล้อม ซึ่งในกระบวนการอาจมีระบบย่อย ๆ แต่ละระบบย่อยจะมีความสัมพันธ์กัน (ปาริชาติ รัตนราช 2559: 72)

การบริหารระบบมีองค์ประกอบของระบบประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และข้อมูลป้อนกลับคือ ข้อมูลจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตกับจุดมุ่งหมาย ซึ่งข้อมูลย้อนกลับนี้เพื่อปรับปรุงกระบวนการให้เกิดระบบที่ดี และมีกลไกควบคุมหรือตรวจสอบการดำเนินการของระบบให้เป็นที่ไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (กิตติศักดิ์ ศิวินา 2557: 64)

การบริหารงานเชิงระบบหมายถึงองค์การในฐานะระบบว่าประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและต่อสภาพแวดล้อม ระบบจะรับปัจจัยนำเข้ารูปพลังงาน ข่าวสาร ทรัพยากร วัตถุดิบ บุคลากรจากสิ่งแวดล้อมภายนอก ผ่านกระบวนการบริหารงานในองค์การและส่งผลผลิตออกมาในรูปสินค้า บริการให้แก่สังคมภายนอก หรือวัตถุดิบที่เหลือเป็นต้น และสู่ผลิตผลในรูปคุณภาพ คุณค่าจากนั้นมีการป้อนกลับไปปรับปรุงปัจจัยนำเข้าอย่างเป็นระบบ” (เจริญผล สุวรรณโชติ 2544: 207–211)

การบริหารงานเชิงระบบหมายถึงกระบวนการหนึ่งนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารในองค์การประเภทต่าง ๆ โดยพิจารณาการบริหารในลักษณะองค์รวม ที่มีเป้าหมาย กระบวนการระบบย่อย องค์ประกอบต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน มีการปฏิบัติงานแลกเปลี่ยนข่าวสาร เพื่อบรรลุเป้าหมายการบริหาร ประโยชน์การใช้การบริหารเชิงระบบจะเป็นการประกันว่าการดำเนินงานจะดำเนินต่อไปตามขั้นตอนที่วางไว้โดยช่วยให้การทำงานตามระบบบรรลุเป้าหมาย จะมีบทบาททางหนึ่งในการสร้างสรรค์งานและแก้ไขปัญหาในองค์การได้เป็นอย่างดี มีการพัฒนาวิธีการคิดในการแก้ปัญหาที่หลากหลาย และขั้นตอนหลักจะไม่ค่อยแตกต่างกัน (อุทัย บุญประเสริฐ 2554: 8)

การบริหารงานเชิงระบบเป็นแนวคิดให้องค์การเป็นระบบเปิด (Open System) และรูปแบบระบบพื้นฐาน (Basic Systems Model) ช่วยให้ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์ระบบบริหารงานองค์การได้ 5 ส่วน คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการแปรสภาพ ผลผลิต ข้อมูลย้อนกลับ และสิ่งแวดล้อมขององค์การ เพื่อให้การบริหารบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย (อุดม ชูสิทธิ์ 2559: 14–18)

การบริหารงาน ซึ่งปัญหาต่าง ๆ จากการบริหารองค์การมีมาจากหลายสาเหตุที่มากระทบ เป็นองค์รวม ไม่ใช่เพียงสาเหตุเดียว การใช้ระบบในการบริหารจะทำให้องค์การที่มีองค์ประกอบเป็นอิสระ จะเป็นระบบเปิด ที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งระบบจะคำนึงถึงผลการปฏิบัติที่เป็น Output หรือ Product และผลที่ออกมาหลากหลายนั้นจะส่งผลกระทบต่อสิ่งภายนอกเป็นวงกว้าง กล่าวได้ว่า ระบบนั้นจะประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า โดยนำเอาทรัพยากรการบริหารด้านต่าง ๆ เข้ามาในระบบ ต่อ ด้วยกระบวนการนำเอาปัจจัยต่าง ๆ ในการบริหารนั้นมาดำเนินการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ คือ การนำเอาระบบย่อยหลาย ๆ ระบบมาทำงานรวมกันจนได้ผลออกมาที่เรียกว่า “ผลผลิตหรือผลลัพธ์ และหลังจากผลลัพธ์” จะเป็นผลกระทบต่ออยู่เหนือความคาดหมายเรียกว่า Woutcome หรือ Impact” (นิโรธ เดชกำแหง 2558: 24)

อุทัย บุญประเสริฐ (2526: 40–41) ให้ความหมายระบบใน 2 ลักษณะคือ 1) ระบบคือ สรรพสิ่ง (Entity) มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง ที่ประกอบด้วยระบบย่อย ๆ หรือส่วนต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันโดยส่วนต่างๆเหล่านี้ ทำหน้าที่เป็นอิสระเฉพาะตัวแต่ทำงานสัมพันธ์กันเพื่อบรรลุ วัตถุประสงค์ของระบบใหญ่เป็นรวมของระบบทั้งหมด 2) ระบบในฐานะวิธีการ (Method) เป็นระบบ ของวิธีทำงานเฉพาะรูปแบบหรือกระบวนการทั้งหมด

มีนักวิชาการทางสังคมศาสตร์ได้นำแนวคิดเชิงระบบมาอธิบายด้านพฤติกรรมศาสตร์ และปรากฏการณ์ของสังคมเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ได้อย่างดี มีองค์ประกอบระบบ 5 คือ

1. ปัจจัยนำเข้า (Input) เป็นทรัพยากรหรือสิ่งที่จำเป็นเพื่อนำเข้าสู่ระบบและก่อให้เกิด การทำงานทรัพยากรในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ระบบการศึกษาปัจจัยนำเข้าประกอบด้วยนักเรียน หลักสูตร ครูอาจารย์ และวัสดุอุปกรณ์ ถ้าระบบอุตสาหกรรม ปัจจัยนำเข้า วัตถุดิบ คนงาน เครื่องจักร โรงงาน เป็นต้น

2. กระบวนการ (Process) ทำการแปรรูป เปลี่ยนสภาพทรัพยากรที่มี หรือประมวลผล ให้เป็นผลผลิตมีความแตกต่างกันไป ระบบการศึกษากระบวนการ ได้แก่ การจัดเรียน การสอน การวัด ประเมินผลการศึกษา ส่วนระบบอุตสาหกรรม กระบวนการคือ กรรมวิธีการผลิตสินค้า

3. ผลผลิต (Output) ผลิตออกมาตามวัตถุประสงค์ การศึกษา เช่น นักเรียนที่จบการศึกษา มีความรู้ครบถ้วน ตามหลักสูตร ความพึงพอใจของเด็กนักเรียนกับผู้ปกครอง เป็นต้น ส่วนระบบ อุตสาหกรรมนั้น คือผลผลิตที่ต้องการ ตัวสินค้า กำไร คุณภาพ ความพึงพอใจ

4. ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เป็นส่วนใช้การควบคุม การทำงานของระบบให้เป็น ไปตามวัตถุประสงค์ ข้อมูลย้อนกลับสามารถชี้เห็นข้อบกพร่องของปัจจัยนำเข้า เพื่อปรับปรุงแก้ไข

5. สภาพแวดล้อม (Environment) เป็นสภาพที่ล้อมรอบองค์การ เช่น บรรยากาศขององค์การ ชุมชน ผู้ปกครอง เป็นต้น

สรุปได้ว่าความหมายของการบริหารระบบประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า กระบวนการผลิต ข้อมูลป้อนกลับและสิ่งแวดล้อม โดยมีองค์ประกอบของระบบ มีกระบวนการทำงาน จนได้ผลผลิตเป็นการจัดการรวมตัวขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่สัมพันธ์อย่างมีอิสระในการทำงาน อย่างเป็นระบบเพื่อบรรลุเป้าหมายในการทำงานเป็นประโยชน์ มีคุณภาพ และมีเอกภาพเป็นหนึ่งเดียว

โลกปัจจุบันมีความจำเป็นต้องพัฒนาบุคคลในด้านต่าง ๆ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) มีคุณค่าและจำเป็นในสังคมปัจจุบันอย่างมาก โลกให้ความสำคัญกับค่าของความเป็นมนุษย์ ที่ไม่ใช่แค่เพียงวัตถุสิ่งของในองค์กรเท่านั้น แต่เป็นหัวใจในการขับเคลื่อนให้องค์กรทั้งหมดประสบความสำเร็จสูงสุด ดังนั้นจึงมีการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้ได้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งตัวพนักงานหรือบุคลากรและองค์กรร่วมกัน

แนวคิดการบริหารทรัพยากรมนุษย์

การบริหารทรัพยากรมนุษย์แบ่งสาระสำคัญดังนี้คือ 1) ความหมายของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 2) ความสำคัญของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 3) วัตถุประสงค์ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 4) หน้าที่และความรับผิดชอบในงานทรัพยากรมนุษย์ 5) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 6) การบริหารงานบุคลากร

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) โลกปัจจุบันมีความจำเป็นต้องพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการบริหารทรัพยากรมนุษย์อันเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่ามหาศาลเพราะทรัพยากรมนุษย์ที่ดีมีคุณค่าอันคือการมีองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ มีพฤติกรรมที่ดี มีความสามารถในงานเชี่ยวชาญและชำนาญ ทักษะ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับองค์ประกอบต่าง ๆ ต้องมีการพัฒนาบุคลากรในองค์การให้ได้ดีที่สุดเพื่อสามารถอยู่กับโลกที่มีการแข่งขันอย่างรุนแรงในปัจจุบัน (วิเชียร วิทยอดม 2557: 12)

แนวคิดของ Robert Owen เมื่อผ่านช่วงการปรับเปลี่ยนแนวคิดของนายจ้างและลูกจ้างแล้ว คนฉลาดย่อมเห็นแนวทางการพัฒนา การได้เปรียบในช่วงกลางศตวรรษที่ 19 นายจ้างเริ่มมาสนใจอย่างจริงจังในตัวบุคคล การจัดการเกี่ยวกับบุคคล ซึ่ง Robert Owen ได้ใช้หลักมนุษยธรรมเริ่มจากเลิกการจ้างคนงานอายุต่ำกว่า 12 ปี จัดที่อยู่ให้คนงาน ลูกคนงานได้เรียนหนังสือ เพิ่มพื้นที่พักผ่อน ในบริเวณโรงงาน ลดชั่วโมงการทำงานเหลือแค่ 10 ชั่วโมงต่อวัน เป็นต้น เพื่อคนงานมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

และยังให้ความสำคัญกับการผลักดันให้เกิดพระราชบัญญัติโรงงานและทำสำเร็จเมื่อปี ค.ศ. 1819 Robert Owen จึงได้ชื่อว่า “บิดาของการจัดการงานบุคคล” ได้ยอมรับและแพร่หลายมาถึงปัจจุบัน (อนิวัช แก้วจำนง 2552: 3-9)

1. ความหมายของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Definition of Human Resource Management) การบริหารทรัพยากรมนุษย์หมายถึง นโยบายและการดำเนินงานสำหรับการจัดการบุคลากรขององค์กร อันเป็นกระบวนการของผู้บริหารงานที่ใช้ศิลปะและกลยุทธ์ดำเนินการ สรรหาคน คัดเลือก บรรจุ มีคุณสมบัติที่เหมาะสม นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายซึ่งมีความสำคัญต่อองค์กรเป็นการช่วยพัฒนาองค์กรให้เจริญเติบโตมีประสิทธิภาพ อารมณ์รักสามัคคีเป็นบุคคลในองค์กรมีความรู้ความสามารถ มีความสุขกาย สุขใจต่อการทำงาน มีกำลังใจทำงาน สร้างความมั่นใจในชีวิตและค้นหาวิธีการช่วยในเรื่องสุขภาพ เกษียณอายุ หรือเหตุการณ์ใด ๆ ที่ไม่สามารถทำงานได้แต่ก็ยังสามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขได้ ก่อเกิดความมั่นคงต่อสังคมและประเทศชาติ” (พะยอม วงศ์สารศรี 2552: 5)

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การดำเนินงานซึ่งมีหลักการบริหารประกอบด้วย

- 1) การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ด้วยการสรรหาและคัดเลือก คือการจัดการวิเคราะห์ ที่จะต้องการเฉพาะงานของแต่ละบุคคลภายในองค์กรซึ่งจะนำไปสู่บรรลุเป้าหมาย
- 2) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการฝึกอบรมสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ ออกแบบระบบสำหรับประเมินผล การปฏิบัติงานช่วยเหลือบุคคลในอาชีพ
- 3) ค่าตอบแทนและผลประโยชน์ ออกแบบค่าตอบแทนและระบบผลประโยชน์เพื่อสร้างแรงจูงใจ
- 4) แรงงานสัมพันธ์ เป็นสื่อกลางระหว่างองค์กรและบุคลากรในองค์กรมีการออกแบบระเบียบเพื่อควบคุมการขัดแย้ง
- 5) ความปลอดภัยและสุขอนามัย มีการเตรียมการช่วยเหลือ
- 6) วิจัยทางทรัพยากรมนุษย์เตรียมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์ (Byars and Rue 2004: 5)

การบริหารทรัพยากรมนุษย์หมายถึงการบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นการดำเนินการในเรื่องการวางแผน สรรหาคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาและประเมินผลการปฏิบัติงาน จัดระบบและค่าตอบแทนผลประโยชน์เป็นสื่อกลางด้านแรงงานสัมพันธ์และให้ความช่วยเหลือด้านความปลอดภัย สุขอนามัยในการปฏิบัติกรรวมถึงวิจัยตนเอง (พชร สันทัด 2557: 3)

การจัดการทรัพยากรมนุษย์มีความหมายคล้ายคลึงกับการจัดการงานบุคคลที่เป็นการดำเนินงานภายในองค์กรเกี่ยวกับงานด้านบุคลากร ตั้งแต่การรับสมัคร การคัดเลือก การบรรจุเข้าทำงาน การจัดสรรเจ้าหน้าที่ การประเมินผลการปฏิบัติงาน ทำหน้าที่ควบคุมกฎระเบียบ ตรวจสอบการว่าจ้าง จนกระทั่งการเจ็บป่วยหรือออกจากงาน จากการลาออกหรือการเกษียณอายุอันเป็นงาน

ของฝ่ายบุคคลที่ต้องกระทำเหมือนกัน แต่การจัดการบริหารทรัพยากรมนุษย์นั้นมีความแตกต่างจากงานฝ่ายบุคคลนั้นคือมีการวางแผนกำลังคน จะมีการเชื่อมโยงกับนโยบายหรือเป็นกลยุทธ์ขององค์การ การจัดการงานบุคคลจะเน้นแค่การต่อรองแต่งงานจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้ความสนใจในเรื่องการปกครอง โดยใช้ระบบการจัดการแบบสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นตลอดทั้งองค์การ ขณะเดียวกันการบริหารทรัพยากรมนุษย์นั้นจะเน้นสร้างขวัญกำลังใจและสภาพแวดล้อมการทำงานในองค์การ ให้อบอุ่นไม่อบอ้าวและการสร้างวัฒนธรรมร่วมกันในองค์การ มีการจัดการพนักงานอย่างเป็นทีม ทำกิจกรรมกันอย่างมีเอกภาพ และจะเน้นการจัดการสร้างประสิทธิผลระดับองค์การ ต่างจากการจัดการงานด้านบุคคลจะเน้นลดต้นทุนจากการลางาน ขาดงาน แต่การจัดการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีการอบรมบุคลากรเพื่อเพิ่มศักยภาพของคนในระยะยาว มีการฝึกอบรม หมุนเวียนงานมีพี่เลี้ยง มีการสอนงาน ให้อำนาจในการตัดสินใจ การพัฒนาทั้งกิจการงานและระดับจิตใจของพนักงานที่ต่างจากการจัดการบุคคลจะเน้นที่การเรียนรู้ ทักษะการทำงาน เพื่อเพิ่มผลผลิตในองค์การ (Mahoney and Deckop 1986: 223-241)

สรุปว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์หมายถึง มีการวางแผนกำลังคนจะมีการเชื่อมโยงกับนโยบายหรือเป็นกลยุทธ์ขององค์การ โดยใช้ระบบการจัดการแบบสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นตลอดทั้งองค์การ และเป็นการดำเนินงานภายในองค์การเกี่ยวกับงานด้านบุคลากร ตั้งแต่การรับสมัคร การคัดเลือก การบรรจุเข้าทำงาน การจัดสรรเจ้าหน้าที่ การประเมินผลการปฏิบัติงาน ทำหน้าที่ควบคุมกฎระเบียบ ตรวจสอบ การว่าจ้างจนกระทั่งการสร้างขวัญกำลังใจ การให้สวัสดิการ การดูแลสุขภาพและการให้สร้างความร่วมมือให้กับบุคลากรในองค์การ การดูแลยามเจ็บป่วยหรือออกจากงาน การลาออกหรือการเกษียณอายุ ที่สร้างความมั่นใจต่อพนักงานถึงความปลอดภัยสู่ขั้นปลายในการดำเนินชีวิตที่ดีได้

2. ความสำคัญของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (The Importance of Human Resource Management) การบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสภาพแวดล้อมการทำงานในปัจจุบัน เป็นการเรียนรู้ออกแบบปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเพื่อความก้าวหน้า รุ่งเรือง โดยผู้บริหารสามารถขับเคลื่อนองค์การให้เดินหน้าไปได้ท่ามกลางการแข่งขันทางธุรกิจที่รุนแรง ต้องมีการฝึกฝนปฏิบัติ เพิ่มพูนความชำนาญในงานให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องพัฒนาในทรัพยากรมนุษย์เป็นสำคัญ (พชร สันทัด 2557: 4)

ความสำคัญของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ คือ 1) เป็นการช่วยพัฒนาให้องค์การเจริญเติบโตขึ้น เนื่องจากการบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นสื่อในการประสานงานกับแผนกต่าง ๆ เพื่อแสวงหาบุคคลที่มีความเหมาะสมกับตำแหน่ง หน้าที่การงานเข้ามาทำงาน องค์การย่อมได้สิ่งที่ดี

สามารถพัฒนาและนำพาองค์กรให้เจริญเติบโตได้อย่างเต็มที่ 2) ช่วยให้ผู้คลื่อน้องการมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่การงาน สร้างความศรัทธา มีความจงรักภักดีต่อองค์กรอันมีผลต่อการบรรลุเป้าหมายอันสูงสุด 3) เป็นการเสริมความมั่นคงต่อสังคมและประเทศชาติ สร้างความสามัคคีต่อคนในชาติ มีความเข้าใจเกิดความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจ และเข้าใจดีต่อกัน (พะยอม วงศ์สารศรี 2552: 6)

ความสำคัญของการบริหารทรัพยากรมนุษย์คือ เป็นความสำคัญยิ่งต่อองค์การในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นองค์การขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ จะมีฝ่ายจัดการทำหน้าที่จัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์การให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพราะเป็นการสร้างความเจริญเติบโตมั่นคงให้แก่องค์การ เป็นการช่วยให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถและมีความพร้อมเข้ามาขับเคลื่อน พันธกิจขององค์การไปสู่เป้าหมายให้สำเร็จ ช่วยให้ขวัญกำลังใจ เมื่อปฏิบัติงาน มีความรู้ ความชำนาญในงานเกิดความมั่นใจ เกิดความทุ่มเท จริงจัง เสียสละ มีศรัทธาและอุดมการณ์ร่วมกับองค์การ และยังเป็น การกระตุ้นให้พนักงานตื่นตัว เร่งเพิ่มศักยภาพตนเองให้ดียิ่งขึ้น โดยใช้ความรู้ ความสามารถ ที่ได้รับมาอย่างหลากหลาย สร้างทักษะต่อการงานดียิ่ง ๆ ขึ้นไป สุดท้ายเป็นการสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้กับประเทศชาติที่มีประชากรมี คุณภาพ มีประสิทธิภาพ (สกล บุญสิน 2560: 7)

ความสำคัญของการบริหารทรัพยากรมนุษย์นั้นเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งและคุณภาพให้กับคนในองค์การเพราะ 1) ทรัพยากรมนุษย์ถือว่าเป็นสมบัติอันมีค่าสูงสุดขององค์การ ไม่ใช่เครื่องจักร เครื่องกลใด ๆ เพราะคนจะมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน พุดคุย แก้ไขแลกเปลี่ยนและปรับเปลี่ยนได้ง่ายจากการฟังและเคารพกัน จึงนำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จ 2) งานจัดการทรัพยากรมนุษย์จะอยู่ในฐานะเป็นที่ปรึกษาของทุกหน่วยงาน (Consultant) โดยจะให้ความช่วยเหลือในทุกหน่วยงานต่าง ๆ ในองค์การที่เกี่ยวกับคนเพื่อเกิดการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะมีความเชี่ยวชาญในการบริหารคน อีกทั้งยังมีหน้าที่ต้องสร้างความสุขให้เกิดขึ้น ในองค์การด้วยการพัฒนาคนในองค์การอยู่และทำงานอย่างมีกำลังใจ สร้างเสริมปลูกฝังขวัญและกำลังใจให้เกิดขึ้น จัดการให้ความรู้ฝึกอบรมให้กับบุคคล ให้ได้ใช้ความสามารถทำงานและอยู่กับบุคคลอื่นในองค์การได้อย่างสร้างสรรค์และเป็นสุข 3) เป็นส่วนที่ต้องแสวงหาบุคลากรที่มีคุณภาพ มาปฏิบัติหน้าที่การงานในองค์การให้ได้อย่างเหมาะสม มีผลได้ประโยชน์ในระยะยาว 4) เป็นส่วนจัดคนเก่ง ดึงศักยภาพบุคลากรออกมาใช้ประโยชน์สูงสุดตามแต่ละคนจะมี และการจัดการบริหารทรัพยากรมนุษย์ต้องทำหน้าที่ จัดโปรแกรมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดขึ้น เพื่อให้ได้มาซึ่งบุคลากรที่ต้องการ 5) เป็นการลดต้นทุนการดำเนินงาน (Cost Reduce) 6) เป็นส่วนหนึ่งในการจัดการ (Management Functions) บุคลากรในองค์การที่มีการ

วางแผน การจัดการองค์การ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การนำ และการควบคุม (อนิวัช แก้วจำนงค์ 2552: 11-12)

ความสำคัญของการบริหารทรัพยากรมนุษย์คือทำให้ได้มีการกำหนดนโยบายทรัพยากรมนุษย์ในหลักปฏิบัติของคนในสังคม มีปริมาณและคุณภาพที่ดีพอเหมาะกับการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ โดยผ่านกระบวนการพัฒนา (Development) คือการส่งเสริมให้คนพัฒนาตนเองด้วยการศึกษาเล่าเรียนการฝึกอบรม และมีกระบวนการหล่อหลอมทางสังคม (Socialization) ทำให้คนในสังคมประพฤติปฏิบัติตามเกณฑ์ (Norm) ของสังคมนั้นๆ ซึ่งการบริหารทรัพยากรมนุษย์เริ่มตั้งแต่การสรรหา การคัดเลือก การได้มาและการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ (สมาน งามสนิท 2557: 68)

สรุปว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญต่อองค์การอย่างมากเพราะต้องบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การให้เกิดคุณค่า มีคุณภาพเพื่อความเจริญของบุคคลและตัวองค์การเอง เป็นส่วนที่จัดการงานบุคลากรให้เหมาะสมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่ต้องการโดยมีวิธีการจัดการ การวางแผน การจัดการองค์การ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การนำ การประสานงาน และการควบคุม มีการสร้างเสริมความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในงานของบุคลากรให้ดียิ่งขึ้นไป เพราะจะส่งผลประโยชน์ในด้านการลงทุนและผลผลิตที่องค์การจะได้รับ และขับเคลื่อนกิจกรรมการทำงานขององค์การให้เจริญลุ่ล่งไปตามลำดับ เป็นส่วนที่ต้องวางแผน เห็นภาพโดยกว้างขององค์การและรายละเอียดที่ต้องทำในการสร้างบุคลากรให้ได้คุณภาพในปัจจุบันบุคคลและรูปการปฏิบัติการงานให้กับองค์การได้อย่างราบเรียบและสมดุล เกิดประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านไปพร้อมกัน

3. วัตถุประสงค์ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (The Objective of Resource Management) วัตถุประสงค์ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีจุดเป้าหมายสูงสุดเพื่อประสิทธิผล (Organization Effectiveness) ในองค์การมีองค์ประกอบ 3 ประการคือ 1) เพื่อสนองความต้องการทางสังคม 2) บรรลุตามเจตนาของบุคคล 3) ตระหนักการบริหารจัดการขององค์การดังนั้นการบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ

3.1 สอนองเจตนารมณ์และความต้องการของผู้ปฏิบัติงานของมนุษย์ที่ต่างจากการทำงานของเครื่องจักร ดังนั้นกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการไปนั้นมุ่งเน้นที่ตัวบุคคลได้รับเป็นสำคัญ ความคาดหวัง ความมั่นคงในชีวิต ความปลอดภัย ทั้งความสุขในการทำงาน ความสะดวกสบายในการทำงาน การอยู่ในสังคมสิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นการช่วยในการพัฒนา สร้างความเข้าใจในงานในบุคคลและในตนเองให้ชัดเจน

3.2 สมองความต้องการทางสังคม การคำนึงถึงกฎหมาย ระเบียบ และพระราชบัญญัติต่าง ๆ สิทธิประโยชน์ที่พึงจะได้รับ และการอยู่ในสภาพการว่างงานที่จะเกิดมากขึ้นในสังคม

3.3 ความคาดหวังทางด้านการบริหารหรือการจัดการ เพื่อความเจริญขององค์การ จำเป็นที่ให้ฝ่ายบริหารงานทรัพยากรมนุษย์ คำนึงในการวิเคราะห์งาน วางแผนงาน การสรรหา คัดเลือก บรรจุ ปฐมนิเทศ การฝึกอบรม จ้างค่าตอบแทน และการประเมินผลการทำงาน เป็นต้น (พะยอม วงศ์สารศรี 2552: 7)

4. หน้าที่และความรับผิดชอบในงานทรัพยากรมนุษย์ หน่วยงานทรัพยากรมนุษย์ทั้งรูปแบบแผนงานและฝ่ายงานต่างมีหน้าที่และความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของคนในองค์การดังต่อไปนี้

4.1 การวางแผนกำลังคน (Human Resource Planning) เกี่ยวข้องกับการประมาณความต้องการบุคลากรในองค์การในอนาคต ติดตามข้อมูลความเคลื่อนไหวด้านแรงงานจากตลาดแรงงานทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อการวางแผนกำลังคนให้เหมาะสม การสำรวจบุคลากรในการเพิ่มความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในงาน

4.2 การสรรหาและคัดเลือก (Recruitment and Selection) เป็นส่วนที่สำคัญในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ เพราะจะต้องได้บุคลากรมาอย่างเหมาะสมในตำแหน่งหน้าที่โดยมีการประกาศตำแหน่งที่ต้องการ มีการคัดเลือกคนมาสมัคร มีการทดสอบ สัมภาษณ์ การลงปฏิบัติงาน

4.3 ประเมินผลปฏิบัติงาน (Performance Appraisal) หลังจากทำงานมาได้ระดับหนึ่งจะมีการประเมินการปฏิบัติงาน

4.4 มีการจัดค่าตอบแทนและผลประโยชน์ (Compensation and Benefits Management) เป็นการดำเนินเรื่องกับการให้สวัสดิการ ค่าตอบแทน ค่าจ้าง เงินเดือน จึงมีการวิเคราะห์ ประเมินค่างานกฎหมายแรงงาน ที่ต้องวิเคราะห์สภาพเป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นระยะ ๆ เพื่อกำหนดค่าตอบแทนให้เหมาะสมต่อการธำรงรักษาบุคลากรขององค์การ ในระหว่างที่มีการแข่งขันที่สูง

4.5 แรงงานสัมพันธ์ (Labor Relations) เป็นการสร้างความสัมพันธ์ของนายจ้างและลูกจ้างในลักษณะต่อรอง การทำสัญญาจ้างงาน และการตีความ

4.6 การฝึกอบรมและพัฒนา (Development and Training) หน่วยงานทรัพยากรมนุษย์ต้องออกแบบโปรแกรมการฝึกอบรมให้เหมาะสมกับความต้องการขององค์การและต้องส่งผลต่อขีดความสามารถหลัก (Core Competency) ขององค์การ

4.7 กฎ ระเบียบและนโยบายขององค์กร (Policy, Regulations and Rules) สำคัญมากที่นักจัดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ต้องขึ้นเพื่อความเป็นระเบียบในการจัดการขององค์กรต้องมีการแจ้งทุกคนทราบในกฎ วินัยเหล่านี้ ถ้าละเลยไม่ปฏิบัติตาม ต้องมีการถูกลงโทษตามความเหมาะสม

4.8 สุขภาพและความปลอดภัย (Safety and Health) เป็นการหาวิธีการต่าง ๆ ที่จะป้องกันอุบัติเหตุหรือความเจ็บป่วยที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่างทำงาน ซึ่งจะต้องครอบคลุมทั้งสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตใจ ต้องหาแนวทางและวิธีการต่าง ๆ มาปรับใช้ในองค์กร เช่นมีการอบรมการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ มีห้องพยาบาล การดูแลอาหารการกินและดื่มน้ำที่ถูกสุขภาวะ พื้นที่บริเวณโดยรอบที่ถูกสุขลักษณะ อากาศที่บริสุทธิ์ ความไม่แออัด พื้นที่พักผ่อน ผ่อนคลาย พื้นที่ปลอดภัยจากอุบัติเหตุ มีการแจ้งเตือนบริเวณที่ไม่สะดวกหรือไม่ปลอดภัย

4.9 พนักงานสัมพันธ์ (Employees Relations) เป็นการให้ความสำคัญกับบุคลากรในองค์กร เกิดขวัญกำลังใจ ซื่อสัตย์ พุ่มนิมิต ศรัทธาแรงกล้าต่อองค์กร ตลอดจนการกู่ยืม ประกันชีวิต และการลาประเภทต่าง ๆ (อนิวัช แก้วจำนงค์ 2552: 15-16)

การบริหารทรัพยากรมนุษย์มีหน้าที่หลัก 7 ประการ คือ 1) การวางแผนด้านกำลังพลขององค์กร ถ้าองค์กรเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรจะเปลี่ยนแปลงอย่างไร 2) สร้างโอกาสและความเสมอภาคในการทำงาน มีความก้าวหน้าและไม่กดขี่ 3) มีกระบวนการจัดหาบุคลากรเข้าทำงานให้ได้คุณสมบัติที่องค์กรต้องการโดยเฉพาะคนเก่งและดี ต้องมีวิธีการรักษา 4) จัดค่าตอบแทนที่เหมาะสมและอุปกรณ์ความสะดวกในการทำงาน 5) สร้างระบบสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร มีการพบปะ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ 6) สร้างบรรยากาศ รมรื่น สดชื่น ปลอดภัย มั่นคง 7) มีการพัฒนาบุคลากรในองค์กรอยู่เสมอ (สมาน งามสนิท 2557: 67-69)

5. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เกิดขึ้นเป็นทางการในประเทศสหรัฐอเมริกาคือ มีการตีพิมพ์หนังสือชื่อว่า “Deverloping Human Resources” เมื่อ ค.ศ. 1970 ของลีโอนาร์ด แนต์เลอร์ ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เขาได้ให้ความหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นหมายถึง การจัดลำดับหรือระเบียบของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ถูกออกแบบและจัดเป็นระบบเพื่อพัฒนาปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมมนุษย์ไปปฏิบัติในช่วงเวลาเหมาะสมตามที่กำหนดไว้ ซึ่งแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับสากลหรือระดับโลก (Global HRD Definition) โดย Gary N. Mclean กล่าวว่า เป็นกระบวนการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดมีขึ้นทั้งระยะสั้นและระยะยาวที่สร้างความรู้ความเข้าใจ สร้างประสบการณ์ ผลผลิต ความพอใจ ยินดีให้ทั้งส่วนบุคคล

และหมู่กลุ่ม หรือผลประโยชน์การบริหารจัดการทั้งในรูปองค์การต่าง ๆ ชุมชน ชาติบ้านเมืองตลอดจน ถึงเพื่อมวลมนุษยชาติ” (ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี 2559: 7, 10)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีผู้ให้ความหมายหลากหลายดังนี้

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพขององค์การ ความรู้ เกิดจากการผสมผสานของวิชาจิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ และทฤษฎีระบบของ (Swanson 1995: 207–213) ซึ่งด้านจิตวิทยานั้นเป็นการทำความเข้าใจในมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ การเข้าสังคมมีปฏิสัมพันธ์กับ ผู้อื่นหรือพฤติกรรมอื่น ๆ ที่แสดงออกมา โดยจะสื่อความเห็นถึงพฤติกรรมและความคิดของมนุษย์และ พร้อมจะปรับปรุงแก้ไข ส่วนทางด้านเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องเพราะมนุษย์ยังต้องการทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอันเป็นทฤษฎีทุนมนุษย์ที่เป็นการลงทุนที่ได้มา จากความเป็นมนุษย์ ที่ให้ค่าตอบแทนระยะยาว จึงมีการธำรงรักษาไว้ เพราะทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ ความสามารถจะสามารถเลือกได้ มีผลต่อการคัดเลือกผู้เข้ามาทำงานในองค์การ และการใช้ทฤษฎีระบบ มาใช้เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงอย่างราบรื่น องค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกต่าง มีบทบาทที่สำคัญต้องดำเนินไปด้วยกัน บุคลากรที่ต่างกันย่อมสร้างความแตกต่าง จึงต้องมีบริหารจัดการพัฒนาในหลายมิติ ทั้งการอบรม การสร้างขวัญกำลังใจ การเอาใจใส่คนในองค์การอย่างดี เกิด การพัฒนาการทำงาน ทศนคติ ทักษะ ความรอบรู้ต่าง ๆ ได้ประโยชน์ทั้งระดับบุคคล ระดับหน่วยงาน และองค์การโดยส่วนรวม (สุธินี ฤกษ์ขำ 2557: 5–8)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการพัฒนาพนักงานขององค์การให้ปรับปรุงเพิ่ม ความสามารถที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในปัจจุบัน เพื่อสามารถจัดการกับงานที่หลากหลายในองค์การ โดยการพัฒนามีประโยชน์ต่อทั้งองค์การและตัวพนักงานและสามารถปรับปรุงความเป็นหนึ่งให้กับ องค์การ อีกทั้งยังเพิ่มการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปอยู่ตลอดเวลาโดยให้พนักงานมี ความฉลาดทางสังคม พัฒนาคนเป็นศูนย์กลางให้อยู่ในสังคมอุดมปัญญา (Mathis et al 2007: 3)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น ไม่ใช่จะทำอย่างไรให้งานด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ มีประสิทธิภาพมากที่สุดอย่างเดียวเท่านั้น แต่ต้องมีผู้นำ การเป็นผู้นำของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ ต้องมีบุคลิกที่สามารถให้บุคลากรในองค์การมีพฤติกรรมกล้าแสดงออก กล้าออกความคิดเห็น กล้าปรับเปลี่ยน กล้าทำและยอมรับปัญหาที่จะเกิดขึ้น แว่วไว้ในความเปลี่ยนแปลงได้อยู่เสมอ อันเป็น ภาวะของผู้นำ ที่จะมีกระบวนการทำกิจกรรมสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันอันได้แก่ การเสนอนโยบาย และกลยุทธ์สามารถชี้แจงผู้บริหารระดับสูงให้เห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรขององค์การ ให้ได้มีประสิทธิภาพ การนำเสนอโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงพัฒนาระบบการบริหาร

ทรัพยากรมนุษย์การรู้จักเปลี่ยนแปลงวิธีทำงานเช่นนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ในการปรับปรุงฐานข้อมูล และสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงที่สร้างความเจริญให้กับตัวบุคคลและองค์การที่ต้องมีการพัฒนาไปพร้อม ๆ กันทั้งบุคลากรและองค์การโดยสวนรวม (เพชร สันทัด 2557: 11-12)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการพัฒนาบุคคล (Individual Development) เป็นการพัฒนาให้ได้มาซึ่งความรู้ ทักษะและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อเกิดผลจากการปฏิบัติหน้าที่การทำงานได้ดีขึ้นเป็นการพัฒนาบุคคล ซึ่งกิจกรรมการพัฒนายจะช่วยแก้ไขข้อจุดอ่อนของพนักงาน ด้วยการเสริมสร้างศักยภาพให้พนักงานแต่ละคน ได้เห็นจุดด้อยของตนเองและเต็มใจปรับเปลี่ยนตนเองให้ได้ดีได้มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์มีประสิทธิผลต่อวัตถุประสงค์ขององค์การ มีการพัฒนาอาชีพ (Career Development) การงานที่มีกระบวนการ และมีการวางแผนที่ถูกกำหนดทิศทางและเป้าหมายในชีวิตของพนักงาน สร้างความก้าวหน้า มีการพัฒนาองค์การ (Organization Development) แห่งการเรียนรู้ ที่พัฒนาไม่หยุดนิ่งและต่อเนื่อง สร้างสรรพคุณภาพของบุคลากรและองค์การอย่างยั่งยืน และการพัฒนาการบริหารผลการปฏิบัติงาน (Performance Management) การประเมินงานที่โปร่งใส บริสุทธิ์ยุติธรรม เพื่อความเข้าใจ ยอมรับและศรัทธาเพราะทุกคนมีสิทธิร่วมกันในพิจารณาผลและการเดินสู่ความสำเร็จขององค์การ” (นิทัศน์ ศิริโชติรัตน์ 2557: 15-16)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงทฤษฎีตามหลักการของศาสตราจารย์ลาฮาเย นำเสนอไว้เมื่อ ค.ศ. 2005 ที่แสดงถึงปัจจัยหรือองค์ประกอบที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มี 6 องค์ประกอบ คือ 1) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (The Functions of Human Resource Management) 2) การจัดการความหลากหลาย (The Management of Diversity) 3) การจัดการความรู้ (The Management of Knowledge) 4) การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Adult Learning) 5) การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในสถานที่ประกอบการ (Workplace Learning) 6) การสร้างหุ้นส่วนการเรียนรู้ (Learning Partnership) (ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี 2559: 46-48)

สรุปได้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีกระบวนการมีการวางแผน มีเป้าหมายในชีวิตของพนักงาน สร้างความก้าวหน้า เป็นการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ ที่พัฒนาไม่หยุดนิ่งและต่อเนื่อง สร้างคุณภาพของบุคลากรและองค์การอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาให้ได้มาซึ่งความรู้ ทักษะ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อเกิดผลจากการปฏิบัติหน้าที่การทำงานได้ดีขึ้นเป็นการพัฒนาบุคคลที่ต้องมีผู้นำที่มีคุณธรรม กล้าที่จะเดินหน้าและมีความสามารถ วางแผนจัดลำดับหรือระเบียบของกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นระบบเพื่อพัฒนาปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมมนุษย์ในช่วงเวลาที่เหมาะสม จัดการกับงานที่หลากหลายในองค์การ มีองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก ต่างมีบทบาทที่สำคัญต้อง

ดำเนินไปด้วยกัน ซึ่งบุคลากรที่ต่างกันย่อมสร้างความแตกต่าง จึงต้องมีบริหารจัดการพัฒนาในหลายมิติ ทั้งการอบรม การสร้างขวัญกำลังใจ การเอาใจใส่คนในองค์กรอย่างดี เกิดการพัฒนาการทำงาน ทัศนคติ ทักษะ ความรอบรู้ต่าง ๆ ได้ประโยชน์ทั้งระดับบุคคล ระดับหน่วยงาน และองค์การโดยรวม

6. การบริหารงานบุคลากร ความหมายของการบริหารงานบุคลากรความสำคัญของการบริหารงานบุคลากร กระบวนการบริหารงานบุคลากรและการพัฒนาบุคลากร

ความหมายของการบริหารงานบุคลากร การบริหารงานบุคคลเป็นการดูแลจัดการบุคลากร โดยวิเคราะห์และออกแบบ มีการวางแผน คัดสรร หรือเลือกบุคลากรมาทำงานและยังดูแลสร้างขวัญกำลังใจและพัฒนาบุคลากรให้ดียิ่งขึ้นตลอดจนถึงการพ้นออกจากหน้าที่เพื่อประโยชน์และความเจริญสูงสุดที่องค์การจะได้และบุคลากรต่างพึงพอใจ มีความสุขในหน้าที่การงานและสอดคล้องกับการจัดการบริหารองค์รวม (ปริญญา หรุ่นโพธิ์ 2559: 14)

การบริหารงานบุคคลเป็นกิจขององค์การที่จัดสรรปัจจัยต่าง ๆ ด้านทรัพยากรมนุษย์ ให้ได้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การด้วยการเริ่มจากสรรหาคัดเลือก อนุรักษ์และพัฒนาจนกระทั่งยุติการจ้างพนักงาน (สาวิณี สิงห์สา 2556: 8)

การบริหารงานบุคคลหมายถึงเป็นการจัดการเกี่ยวกับมนุษย์ตั้งแต่สรรหาบุคคลเข้าทำงานดูแล รักษาจนพ้นออกจากตำแหน่ง (สมพงษ์ เกษลินี 2550: 10)

การบริหารงานบุคคลหมายถึงเป็นการจัดการงานเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ในองค์การให้อยู่อย่างมีความสุขในสังคมได้หลังจากมีการสรรหา สอบคัดเลือก บรรจุแต่งตั้ง ย้ายโอนฝึกฝนอบรม จนกระทั่งต้องพ้นออกจากตำแหน่งเป็นพนักงานขององค์การอย่างมีระบบ (อภิญา มิมาก 2555: 12)

สรุปได้ว่า บริหารงานบุคลากรหมายถึงการดูแลจัดการบุคลากรขององค์การ โดยจัดสรรปัจจัยต่าง ๆ ด้านทรัพยากรมนุษย์ให้ได้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ผ่านกระบวนการคัดเลือกคนดีมีศีลเข้าองค์กร สรรหาบุคคลเข้าทำงานดูแล รักษาจนพ้นออกจากตำแหน่งด้วยการใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นแกนในการดำเนินกิจการขององค์กร

ความสำคัญของการบริหารงานบุคลากร

ความสำคัญการบริหารงานบุคคล ซึ่งการบริหารงานบุคคลเป็นระบบงานที่มีความสำคัญมาก เพราะบุคลากรต้องอยู่ในทุกส่วนของบริษัท จึงนับว่ามีประโยชน์และมีความสำคัญต่อกระบวนการบริหารขององค์การเพราะองค์การขาดบุคลากรไม่ได้ เพราะถ้าบุคลากรขาดความรู้ ความสามารถที่เหมาะสม ทำให้การพัฒนาองค์การขาดประสิทธิภาพ ไม่มีความเจริญก้าวหน้า บ้านเมืองจะเจริญรุ่งเรืองได้ต้องอาศัยหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีการบริหารบุคคลจัดการองค์การ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามวัตถุประสงค์

ขององค์การและส่งผลต่อความรักเคารพความเข้าใจดีของคนในองค์การที่จะอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุข (อภิญา มีมาก 2555: 12)

ความสำคัญการบริหารงานบุคคล การบริหารงานบุคคลมีความสำคัญแก่ทุกคนในองค์การ การบริหารที่ดีจะทำให้ การทำงานขององค์การสำเร็จ ก่อเกิดความสำเร็จในหมู่คณะ โดยผู้บริหารต้องทำงานด้วยการใช้การบริหารอย่างเป็นระบบ ประสานสอดคล้องกันในกลุ่มผู้ร่วมงานในองค์การซึ่งทุกหน่วยงานย่อยต้องรับรู้หน้าที่การงานปรับสู่การทำงานที่เป็นทีม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นหนึ่งเดียว (กิตติศักดิ์ ศิวินา 2557: 24)

ความสำคัญการบริหารงานบุคคล องค์การมีความสมานสามัคคี ในการร่วมทำกิจกรรมขององค์กร พนักงานต่างเข้าใจกัน เข้าใจงานของตนและงานของผู้อื่นในองค์การ พนักงานเกิดความอบอุ่น มีกำลังใจอย่างมากในการทำงาน ก่อเกิดความสำเร็จสู่เป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้ (สาวิณี สิงห์สา 2559: 9)

สรุปได้ว่า ความสำคัญการบริหารงานบุคคลมีความสำคัญแก่ทุกคนในองค์กร การบริหารที่ดีจะทำให้ การทำงานขององค์การสำเร็จโดยองค์การมีผู้นำที่ดี มีนักบริหารที่มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล เป็นที่ไว้วางใจในองค์การจึงจะเกิดการจัดการบุคลากรได้อย่างเป็นระบบ มีการทำงานประสานสอดคล้อง เสมอ สมานสามัคคี ประองดองกัน ทำให้การเดินทางสู่เป้าหมายขององค์การได้อย่างงดงาม

กระบวนการบริหารงานบุคลากร

เป็นกิจกรรมมีความสำคัญอย่างมากต่อการทำงานทุกประเภทในองค์กร ต้องผ่านกระบวนการบริหาร เช่น วางแผน ดำเนินการวางแผน มีการตรวจสอบ แก้ไขปรับปรุง มีการประเมินผล อันนำมาสู่ความสำเร็จขององค์กร (กิตติศักดิ์ ศิวินา 2557: 28)

กระบวนการบริหารงานบุคคลสำคัญ 7 ประการ 1) จัดสรรกำลังคนให้พอเพียง วางแผนงานกำลังคน 2) ค้นหาบุคลากรต่าง ๆ ที่มีความสามารถในตำแหน่งที่ว่าง 3) สภาบุคคลโดยทดสอบ สัมภาษณ์ ตัดสินในเลือก แนะนำงาน เรื่องบุคลากร เหมาะสมกับตำแหน่งงานนั้น 4) จัดกิจกรรมให้พนักงานใหม่ รู้จักหน่วยงานหรือองค์กร ได้รับรู้มีความเข้าใจ รู้จักหน้าที่ รู้จักคนในองค์การ เกิดความประทับใจพึงพอใจ 5) บรรจุแต่งตั้ง 6) พัฒนาบุคลากรในองค์การด้วยการให้ความรู้ สร้างกระบวนการทัศนใหม่กับพนักงาน เรียนรู้การปรับสมดุล มีการฝึกอบรม พี่เลี้ยง ศึกษาดูงาน เพื่อเกิดทักษะและพัฒนา 7) ประเมินผล การปฏิบัติงาน จากการทำกิจกรรมด้านการบริหารบุคคลว่าพนักงานได้มีความสามารถปฏิบัติงานได้ดีมากขึ้นและเลื่อนตำแหน่งงาน โดยบรรจุแต่งตั้งให้สูงขึ้น (ยุพิน กอศรี 2551: 24)

กระบวนการบริหารงานบุคคลมีองค์ประกอบดังนี้ 1) วิเคราะห์งานศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลขององค์การควรต้องประกอบด้วยบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบอะไร มีเนื้อหอย่างไร 2) การออกแบบงานคือนำภารกิจขององค์การมาแยกแยะ ตามลักษณะของงานเพื่อกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ 3) วางแผนอัตรากำลังคน เป็นการคำนวณหาปริมาณของบุคลากรที่เหมาะสม ปฏิบัติภารกิจที่มีอยู่ในแต่ละตำแหน่งงาน 4) การสรรหา คัดเลือก เป็นกระบวนการจัดหาบุคลากรที่มีคุณสมบัติหรือมีทักษะความรู้ ความสามารถตรงตามลักษณะเฉพาะของตำแหน่งงานที่องค์การต้องการ 5) การบรรจุ มอบหมาย แต่งตั้ง ปฐมนิเทศ 6) การสร้างแรงจูงใจคือกระตุ้นให้พนักงานมีความพยายามที่จะทำงานอย่างเต็มใจและเต็มความสามารถโดยใช้ความรู้ด้านจิตวิทยาการทำงาน 7) ประเมินการปฏิบัติงาน เป็นกระบวนการตรวจสอบทักษะ ความรู้ ความสามารถในการทำงานของพนักงาน 8) เรียนรู้ ฝึกอบรม พัฒนา เป็นกระบวนการเพิ่มพูนประสิทธิภาพ การทำงานของบุคคลให้ดียิ่งขึ้น 9) การโยกย้าย หมุนเวียนงาน ความก้าวหน้า ในเส้นทางอาชีพ 10) การจ่ายค่าตอบแทนอย่างเป็นธรรม 11) การบำรุงรักษาสุขภาพและความปลอดภัยกับบุคคลในองค์กรให้มีความแข็งแรง ทั้งร่างกายและจิตใจ มีสภาพแวดล้อม ในการทำงานมาตรฐานปลอดภัย 12) การสื่อสารภายในองค์กรและพนักงานสัมพันธ์ให้องค์กรมีการสื่อสารภายในอย่างมีประสิทธิภาพ (พิชิต เทพวรรณ 2555: 14–16)

สรุปได้ว่า กระบวนการบริหารงานบุคลากร หมายถึง กิจกรรมมีความสำคัญอย่างมากต่อการทำงานทุกประเภทในองค์กรต้องผ่านกระบวนการบริหารเช่น วางแผน ดำเนินการวางแผน สร้างกระบวนการจัดหาบุคลากรที่มีคุณสมบัติ โดยจัดการสรรหาคน คัดเลือกคนเข้า-ออก ปฐมนิเทศ สร้างแรงจูงใจหรือขวัญกำลังใจ เรียนรู้ ฝึกอบรม พัฒนา เป็นกระบวนการเพิ่มพูนประสิทธิภาพให้กับบุคลากรทั้งร่างกาย จิตใจและสติปัญญาในการทำงานของแต่ละบุคคลได้ดียิ่งขึ้น

การพัฒนางานบุคลากร

การพัฒนาบุคลากรถือว่าเป็นหน้าที่ที่สำคัญที่องค์การต้องมีการดำเนินการให้กับบุคลากรขององค์การให้ตื่นรู้ สำนึกในความเจริญขององค์การเช่นให้ความรู้ สร้างศักยภาพตนเองในการทำงาน มีทักษะที่ดี มีทัศนคติที่ดี ต่อเพื่อนร่วมงานและต่อตนเอง เพื่อทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่มีอยู่ตลอดเวลา ต้องพร้อมปรับเปลี่ยน จึงถือได้ว่าการพัฒนาบุคคลเป็นกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมให้บุคคลทำงานได้ดีขึ้น มีทัศนคติที่ดีขึ้น อันเป็นประโยชน์ ต่อองค์การ ซึ่งการพัฒนาบุคคลมีวิธีการหลากหลายวิธี ที่จะเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ เช่น การฝึกอบรม การศึกษาต่อ การประชุมสัมมนา การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การให้มีพี่เลี้ยงช่วยในการทำงาน (อภิญา มีมาก 2555: 24)

การพัฒนาบุคลากรด้วยหลักการ Competency ความสามารถที่องค์การคาดหวังซึ่งเครื่องมือการพัฒนาบุคลากร ที่ผู้บริหารใช้คือการฝึกอบรม (Training) มีหลักสูตรมีการเชิญวิทยากรมาถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์แก่พนักงาน มีพัฒนาบุคคลให้เกิดการเรียนรู้ระยะยาวได้ดังนี้ 1) การฝึกสอน (Coaching) 2) การฝึกอบรมในการกระทำ (On The Job Training) 3) การเพิ่มปริมาณ (Job Enlargement) 4) การเพิ่มคุณค่าในงาน (Job Enrichment) 5) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self Learning) 6) การให้คำปรึกษาแนะนำ (Consulting) 7) การทำกิจกรรม (Activity) 8) การประชุมกลุ่ม (Group Meeting) ซึ่งเครื่องมือพัฒนานั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสม ไม่เหมือนกัน ไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องมือทุกอย่าง เลือกเอาให้เหมาะสมกับการพัฒนาพฤติกรรมทุกระดับชั้นอย่างเหมาะสมแต่ละคนในองค์กร (อาภรณ์ ภูวิทยาพันธ์ 2552 : 17-21)

การพัฒนาบุคคล หมายถึง องค์การมีการวางแผนการดำเนินงานที่เกี่ยวกับบุคลากร ในองค์การอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพด้วยการสร้างความสามารถ ทักษะ และความรู้ตลอดจนทัศนคติที่ดีต่อตนเองและองค์กร (สาวิณี สิงห์สา 2556: 17)

การพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการสร้างเสริมศักยภาพบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างดียิ่งขึ้นซึ่งมีเทคนิคหลากหลายในการพัฒนาเช่น การประชุมต่าง ๆ การไปดูงาน การให้การสนับสนุนการศึกษา และการเข้ารับการฝึกอบรม (อภิญา มีมาก 2555: 24)

พัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการสร้างศักยภาพของบุคลากร ทั้งความรู้และสมรรถนะอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีเป้าหมายเพื่อยกศักยภาพของบุคลากรให้สูงขึ้นทั้งปัจจุบันไปจนถึงอนาคตเพื่อประสิทธิภาพสูงสุดขององค์การ (ปริญญา หุ่นโพธิ์ 2559: 19)

สรุปได้ว่า ความหมายของการพัฒนาบุคลากรหมายถึงกระบวนการสร้างเสริมศักยภาพบุคลากรให้เป็นคนดีมีความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความเจริญในความรู้ และสามารถสร้างศักยภาพตนในการทำงาน มีทักษะที่ดี มีทัศนคติที่ดี ต่อเพื่อนร่วมงานและต่อตนเองได้ดีมีประสิทธิภาพ

แนวคิดด้านศักยภาพ

การพัฒนาศักยภาพ แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพเริ่มจากการนำเสนอบทความทางวิชาการของ McClelland นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดเมื่อปี ค.ศ. 1960 ซึ่งกล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่ดีของบุคคล (Excellent Performer) ในองค์การกับระดับทักษะ ความรู้ ความสามารถ โดยกล่าวว่า การวัด IQ และการทดสอบบุคลิกภาพ ยังไม่เหมาะสมในการ ทำนายความสามารถ หรือสมรรถนะของบุคคลได้ เพราะไม่ได้สะท้อนความสามารถที่แท้จริงออกมาได้

ในปี ค.ศ. 1970 US State Department ได้ติดต่อบริษัท McBer ซึ่ง McClelland เป็นผู้บริหารอยู่เพื่อให้หาเครื่องมือชนิดใหม่ที่สามารถทำนายผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ได้แทนแบบทดสอบเก่า ซึ่งไม่สัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงาน เนื่องจากคนได้คะแนนดีแต่ปฏิบัติงานไม่ประสบผลสำเร็จ จึงต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการใหม่ McClelland ได้เขียนบทความ “Testing for Competence Rather than for Intelligence” ในวารสาร American Psychologist เพื่อเผยแพร่แนวคิดและสร้างแบบประเมินแบบใหม่ที่เรียกว่า Behavioral Event Interview (BEI) เป็นเครื่องมือประเมินที่ค้นหาผู้ที่มีผลการปฏิบัติงานดี ซึ่ง McClelland เรียกว่า สมรรถนะ (Competency) ในปี ค.ศ. 1982 Richard ได้เขียนหนังสือชื่อ The Competent Manager: A Model of Effective Performance และได้นิยามคำว่า Competencies เป็นความสามารถในงานหรือเป็นคุณลักษณะที่อยู่ภายในบุคคลที่นำไปสู่การปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ ในปี ค.ศ. 1994 Gary Hamel และ Prahalad ได้เขียนหนังสือชื่อ Competing for The Future ซึ่งได้นำเสนอแนวคิดที่สำคัญ คือ Core Competencies เป็นความสามารถหลักของธุรกิจ ซึ่งถือว่าการประกอบธุรกิจนั้นจะต้องมีเนื้อหาสาระหลัก เช่น พื้นฐานความรู้ ทักษะ และความสามารถในการทำงานอะไรได้บ้างและอยู่ในระดับใด จึงทำงานได้มีประสิทธิภาพสูงสุดตรงตามความต้องการขององค์กร

Competency หมายถึง ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะส่วนบุคคล (Personal Characteristic or Attributes) ที่ทำให้บุคคลผู้นั้นทำงานในความรับผิดชอบของตนได้ดีกว่าผู้อื่น หรืออาจกล่าวได้ว่า Competency คือ คุณลักษณะทั้งในด้านทักษะ ความรู้ และพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งจำเป็นต่อการปฏิบัติงานในตำแหน่งหนึ่ง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ McClelland เจ้าของแนวคิดทางการบริหารศักยภาพ (Competency) ให้ความหมายและองค์ประกอบศักยภาพไว้ว่า ศักยภาพ คือ บุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในปัจเจกบุคคล ซึ่งสามารถผลักดันให้ปัจเจกบุคคลนั้นสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดี หรือตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานที่ตนรับผิดชอบ ดังนั้นศักยภาพคือ กลุ่มของความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งมีผลกระทบต่องานหลักของตำแหน่งงานหนึ่ง ๆ โดยกลุ่มความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะดังกล่าว สัมพันธ์กับผลงานของตำแหน่งงานนั้น ๆ และสามารถวัดผลเทียบกับมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับ และเป็นสิ่งที่สามารถเสริมสร้างขึ้นได้ โดยผ่านการฝึกอบรมและการพัฒนาศักยภาพ คือ คุณลักษณะเชิงพฤติกรรม การกำหนดศักยภาพการบริการที่องค์กรประกอบในการพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) กลุ่มความรู้ คือ ความสามารถอธิบายเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างถูกต้องและชัดเจน แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ รู้ความหมาย รู้ขั้นตอน รู้ประยุกต์ใช้ 2) กลุ่มทักษะ คือ ความสามารถในการลงมือทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เกิดผลผลิต ผลลัพธ์อันพึงประสงค์

ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวัดทักษะมี 3 ระดับ คือระดับความซับซ้อนในการปฏิบัติ ระดับความหลากหลาย ระดับความสม่ำเสมอ 3) กลุ่มพฤติกรรมหรืออุปนิสัยในการทำงาน คือ รูปแบบการแสดงออกหรือพฤติกรรมของบุคคลที่สอดคล้องกับงานที่ปฏิบัติอยู่ ซึ่งการแสดงออกอันพึงประสงค์ได้นั้นขึ้นกับปัจจัย 3 ประการ คือ ค่านิยม แนวโน้มการแสดงออก และแรงจูงใจ ซึ่งส่งผลให้องค์กรมีความได้เปรียบคู่แข่ง เช่น ความกระตือรือร้น ความอดทน และขยันขันแข็งในการทำค่านิยมในการยอมรับฟังความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์เพื่อการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ และการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

McClelland อธิบายความหมายขององค์ประกอบทั้ง 5 ส่วนไว้ดังนี้ Skills คือ สิ่งที่บุคคลกระทำได้ดีและฝึกปฏิบัติเป็นประจำจนเกิดความชำนาญ Knowledge คือ ความรู้เฉพาะด้านของบุคคล Self-Concept คือ ทศคติ ค่านิยมและความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนหรือสิ่งที่คุณคิดว่าตัวเองเป็น Trait คือ บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล เป็นสิ่งที่อธิบายถึงบุคคลผู้นั้น Motive คือ แรงจูงใจหรือแรงขับภายใน องค์ประกอบทั้ง 5 ส่วนข้างต้นได้กลายมาเป็นแนวทางในการกำหนด “นิยาม” หรือ “ความหมาย” ของคำว่า Competency มากมายในปัจจุบันองค์กรในต่างประเทศได้นำ Competency มาใช้ในการบริหารงานอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานด้านบริหารทรัพยากรมนุษย์ เช่น การสรรหา การพัฒนา และการรักษาบุคลากรในองค์กร Competency ช่วยให้ผลงานของบุคลากรตรงตามความต้องการขององค์กรซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กร

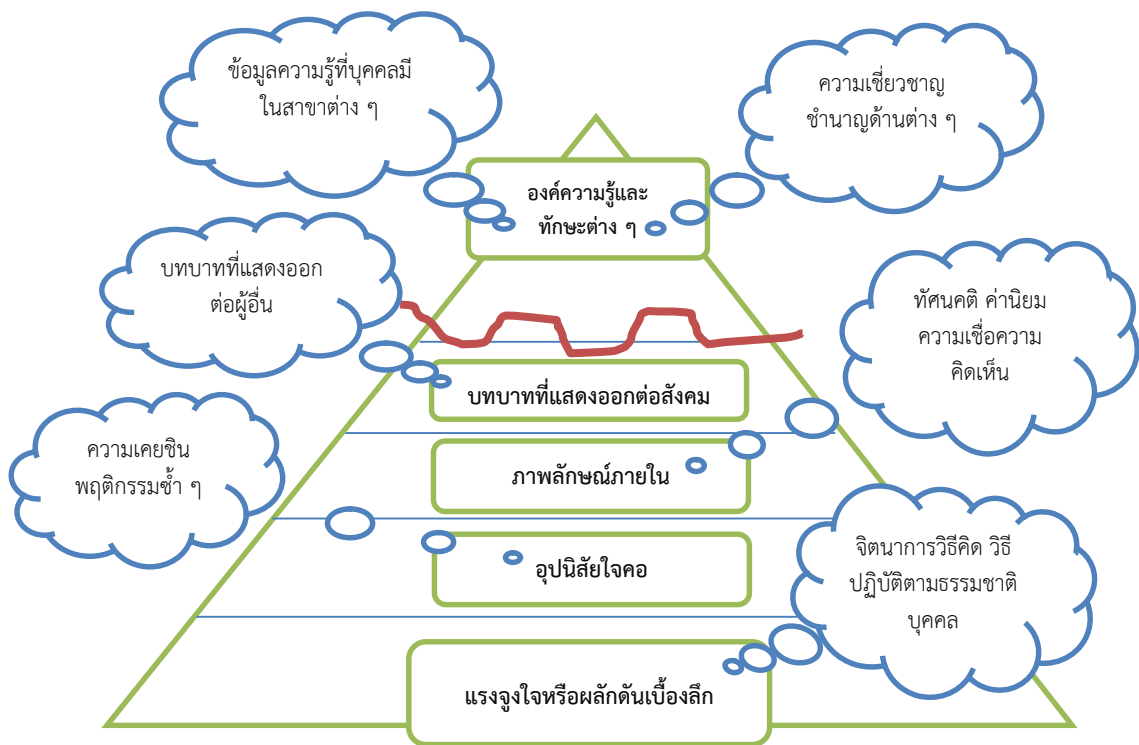
ดังนั้น ความรู้เพียงอย่างเดียวจะไม่ใช่ศักยภาพ แต่ถ้าเป็นความรู้ที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดกิจกรรมจนประสบความสำเร็จถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของศักยภาพ ศักยภาพในที่นี้จึงหมายถึงพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดผลงานสูงสุดนั้นตัวอย่างเช่น ความรู้ในการขับรถ ถือว่าเป็นความรู้ แต่ถ้านำความรู้มาทำหน้าที่เป็นผู้สอนขับรถ และมีรายได้จากส่วนนี้ ถือว่าเป็นศักยภาพในตนเองเดียวกัน ความสามารถในการก่อสร้างบ้านถือว่าเป็นทักษะ แต่ความสามารถในการสร้างบ้านและนำเสนอให้เกิดความแตกต่างจากคู่แข่ง ได้ถือว่าเป็นศักยภาพหรือในกรณีเจตคติ/แรงจูงใจก็เช่นเดียวกันไม่ใช่ศักยภาพ แต่สิ่งจูงใจให้เกิดพลังทำงานสำเร็จตรงตามเวลาหรือเรียกว่ากำหนดหรือดีกว่ามาตรฐานถือว่าเป็นศักยภาพ ศักยภาพตามนัยดังกล่าวข้างต้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ศักยภาพขั้นพื้นฐาน หมายถึง ความรู้ หรือ ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นของบุคคลที่ต้องมีเพื่อให้สามารถที่จะทำงานที่สูงกว่าหรือซับซ้อนกว่าได้ เช่น สมรรถนะในการพูด การเขียน เป็นต้น 2) ศักยภาพที่ทำให้เกิดความแตกต่าง (Differentiating Competencies) หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้บุคคลมีผลการทำงานที่ดีกว่าหรือสูงกว่ามาตรฐาน สูงกว่าคนทั่วไปจึงทำให้เกิดผลสำเร็จ ที่แตกต่างกัน จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่าศักยภาพ (Competency) มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก

คือ ส่วนที่มองเห็นได้ชัด พัฒนาได้ไม่ยากนักด้วย การศึกษาค้นคว้า มีองค์ประกอบ 2 ประการ ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) และทักษะ (Skills) หรือ เรียกส่วนนี้ว่า “Hard Skills” สำหรับส่วนที่สอง คือ ส่วนที่ซ่อนเร้นอยู่ในแต่ละบุคคล เป็นสิ่งที่พัฒนาได้ยากเพราะซ่อนเร้นอยู่ในตัวบุคคลมีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ ทักษะ ค่านิยม และความเห็น เกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง (Self-Concept) บุคลิกลักษณะประจำตัวของแต่ละบุคคล (Trait) และแรงจูงใจหรือแรงขับภายใน (Motive) หรือเรียกส่วนนี้ว่า “Soft Skills”

ความหมายของคำว่า Competency คือ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคล (Personal Characteristic of Attributes) ที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรม (Behavior) ที่จำเป็นและมีผลทำให้บุคคลนั้นปฏิบัติงานในความรับผิดชอบของตนได้ดีกว่าผู้อื่นของคนซึ่งเกิดได้จาก 3 ทาง คือ 1) เป็นพรสวรรค์ที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด 2) เกิดจากประสบการณ์การทำงาน 3) เกิดจากการฝึกอบรมและพัฒนาประเภทของ Competency แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ 3.1) ชีตความสามารถหลัก (Core Competency) หมายถึง บุคลิกลักษณะหรือการแสดงออกของพฤติกรรมของพนักงานทุกคนในองค์การที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ ทักษะ ค่านิยม ความเชื่อและอุปนิสัยของคนในองค์การโดยรวม ถ้าพนักงานทุกคนในองค์การมีชีตความสามารถ ประเภทนี้ก็จะมีส่วนที่จะช่วยสนับสนุนให้องค์การบรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ได้ ชีตความสามารถ ชนิดนี้จะถูกกำหนดจากวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายหลักหรือกลยุทธ์ขององค์การ 3.2) ชีตความสามารถด้านการบริหาร (Managerial Competency) คือ ความรู้ ความสามารถด้านการบริหารจัดการ เป็นชีตความสามารถที่มีได้ทั้งในระดับผู้บริหารและระดับพนักงานโดยจะแตกต่างกันตามบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบ (Role-Based) แตกต่างตามตำแหน่งทางการบริหารงานที่รับผิดชอบ ซึ่งบุคลากรในองค์การทุกคนจำเป็นต้องมีในการทำงาน เพื่อให้งานสำเร็จและต้องสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ วิสัยทัศน์ พันธกิจขององค์การ เช่น การวางแผน การบริหารการเปลี่ยนแปลง การทำงานเป็นทีม การติดต่อสื่อสาร การแก้ปัญหาและตัดสินใจ ภาวะผู้นำ ความคิดสร้างสรรค์การสร้างนวัตกรรมใหม่ เป็นต้น 3.3) ชีตความสามารถตามตำแหน่งงาน (Functional Competency) คือ ความรู้ ความสามารถในงานซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะของงานต่าง ๆ (Job-Based) (สุทธธัญญ์ โอบอ้อม 2557: 18-23)

พุทธศาสนาจะเน้นเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ในจุดที่ว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ พระพุทธเจ้าตรัสรู้เองโดยชอบ ถึงพร้อมแล้วด้วยวิชาและจรณะ ทรงรู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง เป็นสารีริกบุตรที่ควรฝึก อย่างไม่มีความยิ่งไปกว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นรู้ตื่นผู้เบิกบาน ด้วยธรรม เป็นผู้จำแนกธรรม เป็นผู้สั่งสอนเป็นสารีริกคนทีควรฝึก ม้าอัสตร ม้าอาชาไนย ม้าสินธพ

และช่างกุญชรผู้มหาราชชนิดที่นายควานฝึกแล้วจึงเป็นสัตว์ประเสริฐ บุคคลผู้มีตนอันฝึกแล้วประเสริฐกว่าพาหนะเหล่านั้น บุคคลผู้ฝึกตนแล้ว ฟังไปสู่วิถีที่ยังไม่เคยไปด้วยตนที่ฝึกแล้ว ฝึกดีแล้ว ได้ฉันทิ บุคคลฟังไปสู่วิถีที่ยังไม่เคยไปแล้วด้วยยานเหล่านี้ ฉันทิ (พระไตรปิฎก “คาถาธรรมบท นาควรรคที่ 23” เล่มที่ 25 ข้อ 33) มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ หรือต้องฝึก และกระตุ้นเตือนให้เกิดจิตสำนึกตระหนักในการที่จะต้องปฏิบัติ ฝึกฝนพัฒนาตนโดยระลึกอยู่เสมอว่ามนุษย์นั้นถ้าไม่ฝึกก็จะไม่ประเสริฐ แต่ถ้าฝึกแล้วจะมีขีดความสามารถสูงสุด เพราะมนุษย์มีความสามารถในการฝึกตัวเองได้จนถึงที่สุด มนุษย์มีศักยภาพสูง มีความสามารถที่จะฝึกตนได้จนถึงขั้นเป็น “พุทธะ” ศักยภาพนี้เรียกว่า “โพธิ” ซึ่งแสดงว่าจุดเน้นอยู่ที่ “ปัญญา” เพราะโพธินั้น แปลว่า ปัญญาตรัสรู้ก็คือ ปัญญาที่ทำให้มนุษย์กลายเป็นพุทธะนั้นเอง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) 2551: 43-44)

ภาพที่ 2.1 แสดงโมเดลภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg Model) ตามแนวคิดของ McClelland

ที่มา: McClelland 1973: 42

สรุปได้ว่า ศักยภาพหมายถึงความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะส่วนบุคคล (Personal Characteristic or Attributes) ที่ทำให้บุคคลผู้นั้นทำงานในความรับผิดชอบของตนได้ดีกว่าปกติที่เป็นอยู่และทำประโยชน์ได้ดีสูงสุดของคนๆนั้น เป็นการสร้างศักยภาพบุคคลลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในปัจเจกบุคคลได้ส่งผลถึงการปฏิบัติงานที่ดีด้วยใจที่เป็นสุข ในงานที่ตนรับผิดชอบโดยมีความรู้ ปัญญา ความเชี่ยวชาญในงาน และการมีทัศนคติ ความเชื่อที่ดีต่อตนเองและองค์กรถึงระดับความเจริญทางจิตวิญญาณ

แนวคิดหลักที่ 2 การบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ

การบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ ได้แก่ แนวคิดการพึ่งตนแนวคิดจิตอาสา

พระพุทธเจ้าถือว่าเป็นศาสดาเอกของโลก เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้งเป็นนักวิทยาศาสตร์ที่สำคัญของโลกก่อนยุควิทยาศาสตร์สมัยใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1700 ทางวิทยาศาสตร์ปัจจุบัน ความมีเหตุผลคือคำตอบที่พิสูจน์ได้ตามทฤษฎีที่ถูกกำหนดไว้เท่านั้น ซึ่งความรู้ของพระพุทธเจ้านั้นความจริงคือสิ่งที่เห็นแต่ไม่ใช่สิ่งที่เห็นก็ได้ ซึ่งคำสอนทุกคำของพระพุทธเจ้า ละเอียดลึกซึ่งยากจะเข้าใจ แต่เรียนรู้ได้ สามารถพิสูจน์ได้ด้วยตนเอง เป็นจริงตลอดเวลา ซึ่งก่อนหน้านั้นในคริสต์ศตวรรษที่ 13 ศาสนาต่าง ๆ เริ่มเข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องกับจิตวิทยา แนวคิดทางศาสนาเน้นว่าจิตเป็นส่วนแยกออกจากร่างกาย แต่คริสต์ศตวรรษที่ 15 มีการสืบสวนละทิ้งความคิดเก่าหันมาหาความรู้ใหม่ มีความเป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น จิตวิทยาจึงเป็นศาสตร์ที่ศึกษาค้นคว้าเพื่อนำข้อมูลความรู้มาเสนอ อธิบายเพื่อควบคุมและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์และสัตว์ จิตวิทยามุ่งศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการของร่างกายกับจิตใจ ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นระเบียบแบบแผน ซึ่งร่างกายและจิตใจมีความสัมพันธ์กัน ใจหรือวิญญาณคือความรู้ที่อยู่ภายใน โดยมีการแสดงออกหรือไม่มีการแสดงออกของร่างกายก็ตาม แต่มีใจเป็นสภาวะรู้ที่เข้าไปสัมผัสรู้ได้ ทางพุทธศาสตร์มีหลักการสอนไว้ใน “พระไตรปิฎก” ไม่มีศาสตร์ใดเลยในโลกที่สามารถอธิบายได้ถึงพลังงานระดับจิตวิญญาณที่เป็นพลังงานชั้นละเอียดสูงสุด เป็นพลังมหาศาลมีลักษณะไปได้ไกล ไปแต่ผู้เดียว ไม่มีรูปร่าง มีจิตเป็นที่อาศัยมองไม่เห็น ไม่มีที่สิ้นสุดและแจ่มใสด้วยประการทั้งปวง (ถ้าชำระกิเลสได้สิ้นเกลี้ยง) (พระไตรปิฎก “แก้วมณีสูตร” เล่มที่ 9 ข้อ 350) ดังนั้นพลังงานระดับจิตวิญญาณจึงลึกซึ้ง เห็นตามได้ยาก รู้ตามได้ยากสงบประณีต ละเอียด คาดคะเนเดาไม่ได้ นอกจากสาวกแท้ที่พากเพียรปฏิบัติตามอย่างถูกต้องเป็นการยืนยันความรู้ทางพุทธศาสตร์ว่า สามารถอธิบายได้ถึงพลังงานระดับสูงถึงขั้นจิตวิญญาณ สามารถสืบค้นได้ในพระไตรปิฎก ที่มีธรรมชั้น (บาลี: ธมมขนฺธ) หมายถึง กองธรรมหมวดธรรมประมวลธรรม

เข้าเป็นหมวดใหญ่ มี 5 คือ สीलขันธ์ สมาธิขันธ์ ปัญญาขันธ์ วิมุตติขันธ์ วิมุตติญาณทัสสนขันธ์ กำหนดหมวดธรรมในพระไตรปิฎกมี 84,000 พระธรรมชั้น ๒ แบ่งเป็นวินัยปิฎก 21,000 สุตตันตปิฎก 21,000 และอภิธรรมปิฎก 42,000 พระธรรมชั้น

การบริหารในพุทธศาสนา ความหมายของคำว่า “การบริหาร” (Administration) คำว่าบริหาร ตรงกับภาษาบาลีว่า “ปริหร” หมายถึง ลักษณะของการปกครองแบบสังคมหรือหมู่กลุ่มครบสมบูรณ์และพัฒนาไปพร้อมกัน “ปริหร” เป็นการแบ่งงาน การกระจายความรับผิดชอบร่วมกันในพระไตรปิฎก มักจะใช้คำว่า “ปริหร” กับกลุ่มสังคม เช่น “อห ภิกขุสงฆ ปริหริสสามิ” เราจักปกครองภิกษุสงฆ์ ซึ่งในพระไตรปิฎก (พระไตรปิฎก “มหาปรินิพพานสูตร” เล่มที่ 10 ข้อ 71) ได้กล่าวถึง “อปริหานิยธรรม 7” ที่บริหารปกครองด้วย “ธรรม” พาเจริญอย่างเดียวไม่มีเสื่อมเลยและเป็นธรรมของสัตบุรุษ คือผู้ที่มีความเห็นถูกต้อง ปฏิบัติธรรมที่พาเจริญอย่างเดียวไม่มีเสื่อมดังนี้ 1) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ 2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเล็ก พร้อมเพรียงกันทำกิจ 3) ไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติ ไม่เพิกถอนสิ่งที่ทรงบัญญัติแล้ว 4) สักการะ เคารพ นบถือ บูชาภิกษุผู้เป็นเถระ (ผู้ใหญ่) เป็นรัตตัญญู (ผู้ชำนาญานาน) เป็นสังฆบิดร เป็นสังฆปริณายก และเชื่อฟังถ้อยคำของท่าน 5) ไม่ตกอยู่ในอำนาจตัณหา อันก่อเกิดภพใหม่ 6) ยินดีในเสนาสนะป่า (คือที่อยู่อันสงัดจากกิเลส) 7) ตั้งสติไว้ว่า ทำไฉนหนอเพื่อนพรหมจรรย์ผู้มีศีลเป็นที่รัก ที่ไม่มา ของงมาเกิดและผู้ที่มาแล้ว ของงอยู่เป็นสุขและจากการเรียนรู้พระธรรมคำสอนเพื่อนำมาบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธได้ หนึ่งในนั้นคือการทำ “สัปปุริสธรรม 7” (พระไตรปิฎก เล่ม 23 “อัมมัญญสูตร” ข้อ 65) พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ เป็นคุณสมบัติของผู้ดี ระบบผู้ดี หรือเรียกว่า “สัปปุริสธัมมกถา 7” คือ อัมมัญญตา อดัตถัญญตา อดัตถัญญตามัตตัญญุตากาลัญญตา ปริสัญญตา และปุคคลัญญตา อธิบายได้ว่า

อัมมัญญตา ย่อมรู้ธรรม ไม่พึงรู้จักธรรมคือ ไม่พึงเรียกว่าเป็น อัมมัญญ เช่น ความเป็นผู้รู้จักเหตุแห่งทุกข์ (ทุกข์อาริยสัง) หรือความเป็นผู้รู้จักการอาศัยกันและกันเกิดขึ้นเป็นไปตามลำดับในปฏิจจสมุปบาท 11 (พระไตรปิฎก “มหาขันธกะ” เล่ม 4 ข้อ 1) เป็นต้น

อดัตถัญญตา ย่อมรู้จักเนื้อความแห่งภาชิตนั้น ๆ ว่า นี่เป็นเนื้อความแห่งภาชิต (คำสอน) นี้ หากไม่พึงรู้เนื้อความแห่งภาชิตว่านี่เป็นเนื้อความแห่งภาชิตนี้ ๆ เราก็ไม่พึงเรียกว่าเป็น อดัตถัญญ เช่น ความเป็นผู้รู้จักผลคือผลแห่งกรรมในกรรม 5 กรรมเป็นการกระทำแยกแยะคนให้ดีและเลว คือกรรมเป็นของตน (กัมมัสโกมท) กรรมเป็นทายาท (กัมมทายาท) กรรมเป็นกำเนิด (กัมมโยนิ) กรรมเป็นเผ่าพันธุ์ (กัมมพันธุ์) กรรมเป็นที่พึ่งอาศัย (กัมมปฏิสรโณ) (พระไตรปิฎก “จูฬกัมมวิภังคสูตร” เล่ม 14 ข้อ 581) และรู้จักว่าทุกสิ่งทุกอย่างอาศัย 4 อย่างนี้เกิดผล คือ มีเหตุ (เค้ามูล) มีผัสสะกระทบ มีนิทาน

(เรื่องราว) การพิจารณาปรุงแต่ง มีสมุทัย (ก่อเกิด) ปฏิบัติการตอบสนอง และมีปัจจัย (ผลสืบต่อ) ผลเป็นไป (พระไตรปิฎก “มหานิทานสูตร” เล่ม 10 ข้อ 58) เป็นต้น

อัตตัญญูตา” ธรรมวินัยนี้ ย่อมรู้จักตนว่า เราเป็นผู้มีศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา ปฏิภาณ เพียงเท่านั้น ถ้าไม่พึงรู้จักตนว่าเราเป็นผู้มีศรัทธา ศีลสุตะ จาคะ ปัญญา ปฏิภาณ เพียงเท่านั้น เราก็ไม่พึงเรียกว่าเป็น อัตตัญญู เช่น ความเป็นผู้รู้จักตน ผู้มีปัญญาแม้มักทุกข์ก็ยังสามารถหาสุขพบ (พระไตรปิฎก เล่ม 27 ข้อ 2444) เป็นคุณสมบัติของผู้ที่พึ่งตนและช่วยคนได้ ซึ่งในหลักกาลามสูตร เมื่อใด พึงรู้ด้วยตนเองว่าธรรมเหล่านั้นนอกกุศล กุศล มีคุณ มีโทษ จึงควรละหรือเข้าถึงธรรมนั้น (พระไตรปิฎก เล่ม 20 ข้อ 205) บุคคลใดพึงรักษาตนนั้นไว้ได้ เป็นอัทธภาพ อันตนรักษาดีแล้ว ประคับประคองตน พึงยังตนให้ตั้งอยู่ในองค์ความรู้ตามหลักคำสอน ในคุณอันสมควรเสีย ก่อนพร่ำสอนผู้อื่น ไม่พึงเศร้าหมอง และทำตนอย่างที่ท่านพร่ำสอนคนอื่นคือ ผู้มีตนอันฝึกดีแล้ว ย่อมเป็นที่พึ่งแห่งตน (พระไตรปิฎก เล่ม 25 ข้อ 22) เป็นต้น

มัตตัญญูตา รู้จักประมาณในการรับจิวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร ฉะนั้น เราจึงเรียกว่า “มัตตัญญู” เช่นเป็นการรู้ประมาณในปัจจัย 4 คือ ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่เป็นสิ่งจำเป็นและมีประโยชน์ในชีวิต ประมาณในความพอดี รู้จักประมาณในการบริโภค คือการรับเข้ามาในชีวิต “โภชนมัตตัญญูตา” เช่น 1) การบริโภคอาหารคือเครื่องค้ำจุนชีวิต “กวมิงการาหาร” (คำข้าวเป็นเครื่องค้ำจุนชีวิต) พึงกำหนดรู้ความยินดีในกามคุณ 5 ที่เป็นสิ่งที่น่าใคร่ น่าพอใจในรูปทางตา เสียงทางหู กลิ่นทางจมูก รสทางปาก และสัมผัสทางร่างกาย นั้นสุขน้อยทุกข์ โทษมาก 2) ผัสสาหาร (ผัสสะเป็นเครื่องค้ำจุนชีวิต) พึงกำหนดรู้ในเวทนา 3 คือ สุข ทุกข์ ไม่สุข ไม่ทุกข์ 3) มโนสังฺกเจตนา (จิตเจตนาเป็นเครื่องค้ำจุนชีวิต) พึงกำหนดรู้ใน ตัญหา 3 คือ ตัณรณปรารธนาในกามวัตถุ ตัณรณปรารธนาในภพจิต ตัณรณปรารธนาหตคกาม หตคภพ เป็นต้นหาอุดมการณ์ 4) วิญญาณาหาร (ความรู้แจ้งอารมณ์เป็นเครื่องค้ำจุนชีวิต) พึงกำหนดรู้ในนามรูป (พระไตรปิฎก “ปุตตมังสูตรสูตร” เล่ม 16 ข้อ 240) เป็นต้น

กาลัญญูตา รู้จักกาลว่า นี่เป็นกาลเรียน นี่เป็นกาลสอบถาม นี่เป็นกาลประกอบความเพียรล้างกิเลส นี่เป็นกาลหลีกเลี่ยง กาลออกเรือนจากกิเลส เรียกว่าเป็น กาลัญญู ความเป็นผู้รู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสมหรือไม่ ควรไม่ควร เช่น ในเรื่องที่ควรพูด ที่สมควรพูด เพื่อขัดเกลากิเลสใน “กถาวัตถุ 10” มีเรื่องควรพูดคือ มามากน้อย กล้าจน สันโดษใจพอ สัจจากกิเลส ไม่คลุกคลีกับหมู่มาก ตั้งอยู่ในความเพียรให้สมบูรณ์ด้วยศีล ให้จิตตั้งมั่นในกุศล ให้เกิดปัญญาชำระกิเลส ให้ทำตนหลุดพ้นกิเลส

ให้รู้แจ้งเห็นจริงในภาวะแห่งความหลุดพ้นกิเลสแล้ว (พระไตรปิฎก “วัตถุภิกขุสูตร” เล่ม 24 ข้อ 70) เป็นต้น

ปริสฺสณฺณตา ย่อมรู้จักบริษัทว่า นี้บริษัทกษัตริย์ นี้บริษัทคฤหบดี นี้บริษัทสมณะในบริษัทนั้น เราพึงเข้าไปหาอย่างนี้ พึงยืนอย่างนี้ พึงทำอย่างนี้ พึงนั่งอย่างนี้ พึงนั่งอย่างนี้ เรียกว่า “ปริสฺสณฺณ” เช่น ความเป็นผู้รู้จัก ชุมชน คือเข้าถึงเข้าใจและพัฒนา เช่นการบริหารจัดการที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนด้วยความเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อชุมชนด้วยหลักการบริหาร “อปริหานิยธรรม 7” เป็นธรรมพาเจริญไม่มีเสื่อมในมวลมหาชน พร้อมเพรียงทั้งด้านกาย วาจา ใจร่วมกันทำกิจร่วมกันคือ 1) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ 2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิก พร้อมเพรียงกันช่วยทำกิจ 3) ไม่บัญญัติสิ่งทีพระพุทเจ้าไม่ทรงบัญญัติไม่เพิกถอนในสิ่งที่ทรงบัญญัติแล้ว 4) สักการะ เคารพ นับถือ บูชาภิกษุผู้เป็นเถระผู้ใหญ่และผู้นาวนาน เชื่อฟังถ้อยคำของท่าน (ผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ชีวิต) 5) ไม่ตกอยู่ในอำนาจศันทหาอันก่อภพใหม่ (ไม่สร้างกิเลสใหม่) 6) ยินดีในการอยู่อันสงัดจากกิเลส 7) ตั้งสติ ตั้งจิตเพื่อนพรหมจรรย์ผู้มีศีลที่ยังไม่มาจมาเกิดที่มาแล้วจงอยู่เป็นสุข (ระลึกถึงผู้ที่มีศีลมารวมบำเพ็ญร่วมกัน) เป็นต้น

บุคคลัญญตา ความเป็นผู้รู้จักบุคคล คือ รู้จักความแตกต่างของบุคคล ที่ต้องการเป็นผู้รู้จักบุคคลโดยส่วน 2 คือ บุคคล 2 จำพวก คือ พวกหนึ่งต้องการเห็นพระอาริยะ พวกหนึ่งไม่ต้องการเห็นพระอาริยะ บุคคลที่ไม่ต้องการเห็นพระอาริยะ พึงถูกติเตียนด้วยเหตุนี้ ๆ บุคคลที่ต้องการเห็นพระอาริยะ พึงได้รับความสรรเสริญด้วยเหตุนี้ ๆ บุคคลที่ต้องการเห็นพระอาริยะก็มี 2 จำพวก คือ พวกหนึ่งต้องการจะฟังสัทธรรม พวกหนึ่งไม่ต้องการฟังสัทธรรม บุคคลที่ไม่ต้องการฟังสัทธรรม พึงถูกติเตียนด้วยเหตุนี้ ๆ บุคคลที่ต้องการฟังสัทธรรม พึงได้รับความสรรเสริญด้วยเหตุนี้ ๆ บุคคลที่ต้องการฟังสัทธรรมก็มี 2 จำพวก คือพวกหนึ่งตั้งใจฟังธรรม พวกหนึ่งไม่ตั้งใจฟังธรรม บุคคลที่ไม่ตั้งใจฟังธรรม พึงถูกติเตียนด้วยเหตุนี้ ๆ บุคคลที่ตั้งใจฟังธรรม พึงได้รับความสรรเสริญด้วยเหตุนี้ ๆ บุคคลที่ตั้งใจฟังธรรมก็มี 2 จำพวก คือ พวกหนึ่งฟังแล้วทรงจำธรรมไว้ พวกหนึ่งฟังแล้วไม่ทรงจำธรรมไว้ บุคคลที่ฟังแล้วไม่ทรงจำธรรมไว้ พึงถูกติเตียนด้วยเหตุนี้ ๆ บุคคลที่ฟังแล้วทรงจำธรรมไว้พึงได้รับความสรรเสริญด้วยเหตุนี้ ๆ บุคคลที่ฟังแล้วทรงจำธรรมไว้ ก็มี 2 จำพวก คือ พวกหนึ่งพิจารณาเนื้อความแห่งธรรมที่ทรงจำไว้ พวกหนึ่งไม่พิจารณาเนื้อความแห่งธรรมที่ทรงจำไว้บุคคลที่ไม่พิจารณาเนื้อความแห่งธรรมที่ทรงจำไว้ พึงถูกติเตียน ด้วยเหตุนี้ ๆ บุคคลที่พิจารณาเนื้อความแห่งธรรมที่ทรงจำไว้ พึงได้รับความสรรเสริญด้วยเหตุนี้ ๆ บุคคลที่พิจารณาเนื้อความแห่งธรรมที่ทรงจำไว้ก็มี 2 จำพวก คือ พวกหนึ่งหาธุรรธ รู้ธรรมแล้ว ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม พวกหนึ่งบุคคลที่หาธุรรธ รู้ธรรม

ปฏิบัติธรรมแต่ไม่สมควรแก่ธรรม ฟังถูกติเตียนด้วยเหตุนี้ ๆ บุคคลที่รู้ธรรมแล้ว ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ฟังได้รับความสรรเสริญ ด้วยเหตุนี้ ๆ บุคคลที่รู้ธรรมแล้วปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมก็มี 2 จำพวก คือ พวกหนึ่งปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของตน ไม่ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น พวกหนึ่งปฏิบัติทั้งเพื่อประโยชน์ตนและเพื่อประโยชน์ผู้อื่น บุคคลที่ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ตน ไม่ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ผู้อื่น ฟังถูกติเตียนด้วยเหตุนี้ ๆ บุคคลที่ปฏิบัติทั้งเพื่อประโยชน์ตนและเพื่อประโยชน์ผู้อื่น ฟังได้รับความสรรเสริญด้วยเหตุนี้ ๆ ผู้รู้จักบุคคลโดยส่วน 2 เป็น บุคคลปโรปรัญญู บุคคลผู้ประเสริฐ เพราะห่างไกลจากกิเลสเป็นผู้บรรลุดุจธรรมอันวิเศษ เป็นอารยบุคคล 4 ที่มี 4 ฐานะ คือพระโสดาบัน ละสังโยชน์ 3 ได้ (สัkkายทิฏฐิ คือ ความเห็นที่ยึดไว้ว่ากิเลสตัวการใหญ่เป็นตัวเรา วิจิกิจฉาคือความลังเลสงสัย และสีลัพพตปรามาส คือ การถือศีลอย่างลุ่มคล้ำเล่นหัว) พระสกทาคามี คือ ละสังโยชน์ 3 ได้และมีราคะ โทสะ โมหะ เบาบาง (พระไตรปิฎก “สังคิติกสูตร” เล่มที่ 11 ข้อ 284-285) พระอนาคามีละสังโยชน์เบื้องต่ำทั้ง 5 ได้ (สังโยชน์เบื้องต่ำ 5 คือ กิเลสหยาบที่ผูกมัดใจเป็นทุกข์ 1) สัkkายทิฏฐิ คือ ความเห็นที่ยึดไว้ว่ากิเลสตัวการใหญ่เป็นตัวเรา 2) วิจิกิจฉาคือความลังเลสงสัย และ 3) สีลัพพตปรามาส คือ การถือศีลอย่างลุ่มคล้ำเล่นหัว 4) กามฉันทะความติดใจใคร่อยาก 5) พยาบาท ความผูกใจเจ็บคิดแก้แค้น) พระอรหันต์ (บรรลุนิโรจนาวิมุตติและปัญญาวิมุตติเพราะหมดกิเลสที่หมักหมมในสันดานแล้ว) (พระไตรปิฎกเล่มที่ 9 “มหาสิสุตฺต” ข้อ 250-253) ประกอบด้วยธรรม 7 ประการนี้แลเป็นผู้ควรของค่านับ ฯลฯ เป็นนาบุญของโลกไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า

มีหลักการประมาณการใช้ให้เหมาะสมในชีวิตด้วย “มหาปเทศ 4” ที่เป็นหลักการใหญ่ใช้อ้างอิงตรวจสอบแล้วตัดสินได้มี 4 ข้อจากกรอบนี้ (พระไตรปิฎก “เภสัชชขันธกะ” เล่มที่ 5 ข้อ 92) ดังนี้

1. สิ่งใดไม่ห้ามว่า ไม่ควร แต่สิ่งนั้นเข้ากับสิ่งไม่ควร ชัดกับสิ่งควร สิ่งนั้นจึงไม่ควร
2. สิ่งใดไม่ห้ามว่า ไม่ควรแต่สิ่งนั้นเข้ากับสิ่งที่ควร ชัดกับสิ่งที่ไม่ควร สิ่งนั้นจึงควร
3. สิ่งใดไม่อนุญาตว่า ควร แต่สิ่งนั้นเข้ากับสิ่งไม่ควร ชัดกับสิ่งควร สิ่งนั้นจึงไม่ควร
4. สิ่งใดไม่อนุญาตว่า ควรแต่สิ่งนั้นเข้ากับสิ่งควร ชัดกับสิ่งไม่ควร สิ่งนั้นจึงควร

นอกจากนี้ยังมีการบริหารในหมู่สงฆ์ของพระพุทธเจ้าสมัยพุทธกาลที่ต้องมีความรอบรู้ความฉลาดในปัญหา พิจารณาสถานการณ์ต่าง ๆ ให้เหมาะสม เห็นความสำคัญในความสำคัญของแต่ละประเด็น ๆ รู้จักความพอดีแก่เวลาแก่ชุมชนและบุคคลต่าง ๆ ในหมู่คณะ หมั่นบริหาร ประชุมพร้อมเพรียงกัน พร้อมทำกิจ พร้อมเลิก และใช้หลักการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ สันติ เกื้อกูลแบ่งปัน ปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตด้วยหลัก “สาราณียธรรม 6” และ “พุทธพจน์ 7”

พระธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาในพระไตรปิฎก ฉบับสยามรัฐ (ฉบับหลวง)

ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมาย “ไตรปิฎก” หมายถึง พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามี 3 ปิฎก คือ “พระวินัย” เรียก วินัยปิฎก มี 8 เล่ม คือ เล่ม 1 ถึง เล่ม 8 “พระวินัย” เป็นการอยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ ข้อปฏิบัติพระวินัยเป็นส่วนหนึ่งของพระไตรปิฎก เรียกว่า พระวินัยปิฎก พระวินัยหมายถึง สิกขาของพระสงฆ์ เป็นหลักหรือข้อกำหนดที่ใช้บังคับแก่นักบวช (สมณะหรือสงฆ์) “พระสุตฺต” เรียก สุตตันตปิฎก มี 25 เล่ม คือเล่ม 9 ถึงเล่ม 33 “พระสุตฺต” คือพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่แสดงในเรื่องของสัตว์ บุคคลที่แสดงกับบุคคลต่าง ๆ ในสถานที่ต่าง ๆ “พระอภิธรรม” เรียก อภิธรรมปิฎกมี 12 เล่ม คือ เล่ม 34 ถึงเล่ม 45 “พระอภิธรรม”คือธรรมะชั้นสูง พระปรมัตถธรรมว่าด้วย จิต เจตสิก รูปนิพพาน “อรรถกถา” เป็นชื่อรวม ใช้เรียกคัมภีร์ภาษาบาลีซึ่งมีความสำคัญรองจากพระไตรปิฎก เนื้อหาของอรรถกถาเป็นคำอธิบายขยายความหมายของคำ ข้อความ และเรื่องราวของบุคคล สถานที่ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่กล่าวไว้แต่ย่อหรือกล่าวไว้ไม่ชัดเจนในพระไตรปิฎก เช่น คัมภีร์ธัมมปัทฏฐกถา (อ่านว่า คัม-พี-ทัม-มะ-ปะ-ทัต-ละ-กะ-ถา) เป็นอรรถกถาอธิบายสุภาสิตบทร้อยกรองที่ไม่ได้ระบุที่มาและประวัติในพระไตรปิฎก ผู้แต่งคัมภีร์อรรถกถา เรียกว่า “พระอรรถกถาจารย์” (ราชบัณฑิตยสภา 2552 : 1)

พระไตรปิฎก คือ พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหมด ซึ่งเริ่มจากการที่พระเถระในอดีตผู้มีปัญญามาก มีท่านพระมหากัสสปะ ท่านพระอานนท์ ท่านพระอุบาลี รวบรวมด้วยการทรงจำไว้ด้วยปัญญาอย่างครบถ้วน โดยไม่ต้องจดบันทึกจึงไม่ได้มีพระสุตฺตเล่มอื่น ๆ ขึ้นมาอีก

พระธรรมคำสอนที่จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมนำมาใช้ประจำในพระไตรปิฎก ฉบับสยามรัฐ (ฉบับหลวง) เป็นพระวินัย 2 เล่ม พระสุตฺต 17 รวม 19 เล่ม 74 คำสอนตามตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 พระธรรมคำสอนที่จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมนำมาใช้

พระธรรมในพระไตรปิฎก เพื่อสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม	
เล่มที่ 1	“ปฐมปาราชิกกัณฑ์” วรรณะ 9 ข้อ 20
เล่มที่ 4	“มหาขันธกะ ยสกุลบุตร” ข้อ 27 (อนุปุพพพิกิตา 5) คือ ทาน ศีล สุขจากกาม โทษจากกาม และ อานิสงสีในการออกจากกาม “นีสัย 4” ข้อ 143 (อาศัยกิน อาศัยนอน อาศัยปกปิดร่างกาย อาศัยยารักษา)

“มหาขันธกะ” ข้อ 1 (ปฏิจจสมุขปาท (อนุโลม) การอาศัยกันและกันเกิดเป็นไปตามลำดับกอง ทุกข์ทั้งมวล ชรา มรณะ โสกะ ปรีทเวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส)
--

ตารางที่ 2.1 พระธรรมคำสอนที่จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมนำมาใช้ (ต่อ)

พระธรรมในพระไตรปิฎก เพื่อสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม	
เล่มที่ 9	<p>“สามัญญผลสูตร ที่ 2” ข้อ 131-138 (วิชา 8 วิชาความรู้แจ้งในกิเลส)</p> <p>“พรหมชาลสูตร” ข้อ 26 (ลักษณะพุทธธรรม 8 เห็นได้ยากรู้ตามได้ยากสงบประณีต จะคาดคะเนเอาไม่ได้ละเอียดรู้ได้เฉพาะบัณฑิต)</p> <p>“ศีล” จุลศีล ข้อ 2-8 มัชฌิมศีล ข้อ 9-18 และ มหาศีล ข้อ 19-25</p> <p>“มหาลิสูตร” ข้อ 250-253 (ประพัตติพรหมจรรย์เพื่อเหตุจะทำให้แจ้ง อันดีกว่าและประณีต กว่ายังมีอยู่คือพระโสดาบัน สกทาคามี พระอนาคามี พระอรหันต์)</p> <p>“อริยมรรคมีองค์ 8” อันประเสริฐ ข้อ 253-254</p>
เล่มที่ 10	<p>“มหาปรินิพพานสูตร” ข้อ 71 (หลักอภิธานิยธรรม 7)</p>
เล่มที่ 11	<p>“อัคคัญญสูตร” ข้อ 57-72 “จวันดิน” ผู้นำ กษัตริย์เป็นประเสริฐที่สุดผู้เลิศกว่าคนทั้งหลาย โดยธรรม</p> <p>“สังคีติสูตร” ข้อ 228 (เพื่อประโยชน์แก่ชนมากเพื่อความสุขแก่ชนมากเพื่อความอนุเคราะห์ แก่โลกเพื่อประโยชน์เพื่อเกื้อกูลเพื่อความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย)</p> <p>“สังคีติสูตร” ข้อ 326 (สัทธรรม 7 คือ ศรัทธา หิริ โอตตัปปะ พหุสูต วิริยารัมภะ สติ ปัญญา) และ “โพชฌงค์” 7 ข้อ 327</p> <p>“สังคีติสูตร” ข้อ 228 ธรรมประเภท 3 เช่น กุศลมูล 3 ทุจจริต 3 สุจจริต 3</p> <p>“สังคีติสูตร” ข้อ 293 พระผู้มีพระภาคนั้นเป็นพระอรหันต์ตรัสรู้ชอบถึงพร้อมด้วยวิชาและ ฐานะเสด็จไปดีแล้วทรงรู้แจ้งโลกเป็นสารถิฝีกบรูษไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า</p>
เล่มที่ 12	<p>“กกจูปมสูตร” ข้อ 265 (เจ็บป่วยน้อย ลำบากกายน้อย เบากาย มีกำลัง ผาสุก)</p> <p>“โกสัมพียสูตรที่ 8” ข้อ 543-550 (ญาณ 7 พระโสดาบัน)</p> <p>“มหาเวทลสูตร” ข้อ 497 (สัมมาทิฏฐิ 2 คือ ปรัตติโฆสะและโยนิโสมนสิการ)</p> <p>“กกจูปมสูตร” ข้อ 265 (เจ็บป่วยน้อย ลำบากกายน้อยมีกำลัง และได้ประโยชน์จากการกิน อาหารมือเดียว)</p>

<p>“กกจูปมสูตร” ข้อ 266 (ทดลองแม่เรือนชื่อเวเททิกา)</p> <p>“โกสัมพียสูตร” ข้อ 542 (สาราณียธรรม 6 ธรรม 6 ประการนี้ เป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน ทำความรักกัน ทำความเคารพกัน เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความพร้อมเพรียงกัน)</p>
--

ตารางที่ 2.1 พระธรรมคำสอนที่จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมนำมาใช้ (ต่อ)

พระธรรมในพระไตรปิฎก เพื่อสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม	
	<p>“กกจูปมสูตร” ข้อ 270 (เปรียบเหมือนบุรุษเผาแม่น้ำคงคาด้วยคบหญ้าที่จุดไฟแล้วไม่ได้ง่ายเลยก็แลบุรุษนั้นจะต้องเหน็ดเหนื่อยลำบากเสียเปล่าเป็นแน่แท้ เสียแรงเปล่า)</p>
เล่มที่ 13	<p>“เสขปฏิปทานสูตร” ข้อ 27-33 (จรณะ 15 ข้อประพตติเพื่อบรรลุดุธรรมอันปลอดโปร่งจากกิเลสได้มานทั้ง 4 มีอุเบกขาเป็นเหตุให้สติบริสุทธิ์ไม่มีสิ่งอื่นยิ่งกว่านี้อย่างเดียวย่อมระลึกชาติก่อนได้เป็นอันมากแสนชาติบ้าง</p> <p>“จูฬมาลุงโกยวาทสูตร” ข้อ 150-155 (สอนแต่วิชาพันทุกขีให้มาลุงกบุตร)</p> <p>“มาคันทียะสูตร” ข้อ 279-287 ความไม่มีโรคเป็นลาภอย่างยิ่ง(เรื่องกามคุณทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ)เช่นมีอาการคัน หลงเกาศึกว่า สุขหายคันชั่วขณะ</p>
เล่มที่ 14	<p>“จูฬกัมมวิภังคสูตร” ข้อ 580-585 (หลักคำสอนเชื่อในผลของกรรม)</p> <p>“มหาจัตตารีสกสูตร” ข้อ 257 (สัมมาทิฐิ 10 ที่ยังเป็นอาสวะความเห็นถูกตรง “ธาตุวิภังคสูตร ที่ 10” ข้อ 690 (สภาวะจิตบริสุทธิ์ไร้กิเลส อุเบกขา) รู้ชัดว่าสุขบ้างทุกข์บ้างไม่ทุกข์ไม่สุขบ้าง</p> <p>“มหาปุณณมสูตร” ข้อ 125-129 (สักกายทิฐิความเห็นที่ยึดว่ากิเลสเป็นตัวเรา)</p> <p>“มหาปุณณมสูตร” ข้อ 125-129 (อุปทานชั้น 5 ไม่เที่ยงเป็นทุกข์)</p> <p>“พาลบัณฑิตสูตร” ข้อ 467 (ผู้นี้เป็นคนพาล เป็นอสังขตบุรุษเพราะคนพาลมักคิด ความคิดที่ชั่วมักพูดคำพูดที่ชั่ว และมักทำการทำที่ชั่ว ฉะนั้นพวกบัณฑิตจึงรู้ว่านี่เป็นคนพาล เป็นอสังขตบุรุษ คนพาลนั้นนั่นแลยอมเสวยทุกข์โศกนาม 3</p>
เล่มที่ 15	<p>“ทุติยอัปปมาทสูตรที่ 8” ข้อ 381-384 (ความเป็นผู้มีมิตรดีมีสหายดีมีจิตน้อมไปในคนที่ดี เป็นทั้งหมดทั้งสิ้นของพรหมจรรย์)</p> <p>“ตโปกรรมสูตรที่ 1” ข้อ 416 (มารสังขุมารผู้มีบาปได้ทราบความปริวิตกแห่งพระทัยของพระพุทธเจ้า เข้ามาขู่แหยง แต่มารเป็นบาปเสียใจที่พระองค์รู้จัก)</p>

เล่มที่ 16	“สนิทานสูตร” ข้อ 355–360 (กามบังเกิดขึ้นเพราะอาศัยกามธาตุแรงเหวี่ยงนำ) “อัสสุตวตาสสูตร ที่ 1” ข้อ 230 (จิตบ้าง มโนบ้างวิญญานด้วยตัณหา ยึดถือด้วยทิฐิว่า นั่นของเรา ปุถุชน ไม่อาจจะเบื่อหน่ายคลายกำหนดหลุดพ้นในจิต) “นขลิสสูตร”(อรรถกถาแปล ข้อ 311) ความทุกข์ทั้งหมดไป สิ้นไปนี้
------------	---

ตารางที่ 2.1 พระธรรมคำสอนที่จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมนำมาใช้ (ต่อ)

พระธรรมในพระไตรปิฎก เพื่อสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม	
	ของบุคคลผู้เป็นพระอาริยสาวก สมบูรณ์ด้วยทิฐิ ตรัสรู้แล้ว มีมากกว่า ส่วนที่เหลือมีประมาณน้อย จะทุกข์เท่าฝุ่นปลายเล็บเท่านั้นเมื่อเทียบเข้ากับกองทุกข์ทั้งหมดสิ้นไปอันมีในก่อนคือทุกข์เท่าแผ่นดินใหญ่
เล่มที่ 19	“นขลิสชาสูตร” ข้อ (1747 1697 1757) ทุกข์พระอาริยะเท่ากับฝุ่นที่ปลายเล็บ “เจตสูตร” ข้อ 1717 (รีบเพียร เพื่อตรัสรู้ โดยดับทุกข์ใจก่อนดับไฟบนศีรษะ) “วิมังคสูตร” ข้อ 33–41 (สัมมาทิฐิ 10 มีอุเบกขาเป็นเหตุให้สติบริสุทธิ์อยู่ “สุริยเปยยา” “กัลปยามมิตตสูตร” ข้อ 129–136 (ต้องพบผู้มีมิตรดี เป็นนิมิตจากแสงเงินแสงทอง หรือ แสงอรุณ 7 แห่ง อาริยมรรคก่อนปฏิบัติมรรคองค์ 8) “วิมังคสูตร” ข้อ 33–41 (อาริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ 8) “กายสูตร” ข้อ 357 (อาหารของนิรวัน 5 กิโลส 5 อย่างที่กั้นจิตไม่ให้บรรลุมรรค)
เล่มที่ 20	“วิชชีปุตตสูตร” ข้อ 524 (สิกขา 3 อธิศีลสิกขาอธิจิตตสิกขาอธิปัญญาสิกขา) “คิลานสูตร” ข้อ 461 (เป็นคนไข้ 3 จำพวก คนไข้บางคนในโลกนี้ได้โทษนะที่สบายจึงหายจากอาพาธได้โทษที่สบายจึงหายจากอาพาธได้อุปัทวเหตุที่สมควรจึงหายจากอาพาธนั้น “ทูลลภสูตร” ข้อ 554 (ความปรากฏแห่งบุคคล 3 จำพวกหาได้ยากในโลกคือพระพุทธเจ้า บุคคลผู้แสดงธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า ผู้กตัญญูตเวทิตี) “วชิรสูตร” ข้อ 464 บุคคล 3 จำพวกนี้มีปรากฏอยู่ในโลกบุคคลที่มีจิตเหมือนแผลเก่า(อาฆาต) บุคคลที่มีจิตเหมือนฟ้าแลบ (รู้ทุกข์อาริยสัจ) บุคคลที่มีจิตเหมือนเพชร (ปัญญารู้แจ้งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติในปัจจุบันเข้าถึงอยู่ ประกาศแล้ว และบุคคลกตัญญูตเวทิตีบุคคล 3 จำพวกนี้แลหาได้ยากในโลก)
เล่มที่	“อาปัตติภยวรรคที่ 5” ข้อ 248 (ธรรม 4 ประการ ย่อมเป็นไปเพื่อความเจริญแห่งปัญญาคือ การคบสัปปุรุษ ฟังคำสั่งสอนของท่าน ทำไว้ในใจโดยแยบคายปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม)

21	“อนุโสตสูตร” ข้อที่ 5 (บุคคลตามกระแส คือ ผู้เสพกามบุคคลทวนกระแส คือ ผู้ไม่เสพกามบุคคลผู้มีตนตั้งอยู่แล้วเป็นผู้ผุดขึ้นละสังโยชน์ 5 ลื่นไป บุคคลพราหมณ์ข้ามถึงฝั่งตั้งอยู่บนบกแจ่งซึ่งเจโตวิมุตติปัญญาวิมุตติอันหาอาสวะมิได้)
----	--

ตารางที่ 2.1 พระธรรมคำสอนที่จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมนำมาใช้ (ต่อ)

พระธรรมในพระไตรปิฎก เพื่อสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม	
เล่มที่ 22	<p>“อนายุสสูตร” ข้อ 125–127(ธรรม 5 ประการนี้เป็นเหตุให้อายุยืนคือผู้ทำความสบายแก่ตนเองรู้จักประมาณในสิ่งที่สบายบริโภคสิ่งที่ย่อยง่ายเป็นผู้มีศีลมีมิตรดีงาม)</p> <p>“สาราณียสูตร” ข้อ 282–283 (หลักการอยู่ร่วมกัน รักกัน เคารพกัน เกื้อกูลกัน)</p> <p>“วิตถตสูตร” ข้อ 14 (กำลัง 5 ประการนี้คือ ศรัทธากำลัง วิริยะกำลัง สติกำลัง สมาธิกำลัง และปัญญากำลัง)</p> <p>“จันทาลสูตร” ข้อ 175 (ผู้ไม่มีศรัทธาเป็นผู้ทุศีลเป็นผู้ถ่อมลงคลั่งข่าวเชื่อมงคลไม่เชื่อกรรมแสวงหาเขตบุญภายนอกศาสนาทำการสนับสนุนในที่นอกศาสนานั้นธรรม 5 ประการนี้แลเป็นอุบาสกผู้เลวทรามเศร้าหมองน่าเกลียด)</p> <p>“ธัมมัสสวนสูตร” ข้อ 202 (อานิสงส์ในการฟังธรรม) ผู้ฟังยอมได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟังยอมเข้าใจชัดสิ่งที่ได้ฟังแล้วย่อมบรรเทาความสงสัยเสียได้ยอมทำความเข้าใจให้ตรงจิตของผู้ฟังยอมเลื่อมใส)</p> <p>“อนุตตริยสูตร” ข้อ 301 (สิกขานุตตริยะอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา อนุตตริยะ 6 ประการ ทัสสวานุตตริยะสวานุตตริยะลาภานุตตริยะสิกขานุตตริยะปาริจริยานุตตริยะอนุสสถานุตตริยะฯ)</p>
เล่มที่ 23	<p>“ปัญญาสูตร 8” ข้อ 92</p> <p>“ธัมมัญญสูตร” ข้อ 65 (สัปปุริสธรรม 7 ประการ คือ รู้จักธรรม รู้จักอรรถ รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักบริษัท รู้จักเลือกคบคน)</p> <p>“อุปปฏิฐากสูตร” ข้อ 123 (ทานวัตถุ 8)</p> <p>“ปหาราทสูตร” ข้อ 109 (มหาสมุทรไม่เคลื่อนด้วยชากศพเพราะในมหาสมุทรคลื่นย่อมชัดเอาชากศพเข้าหาฝั่งให้ขึ้นบกทันที)</p>
เล่มที่	<p>“กัมตถียสูตร” ข้อ 1 (อานิสงส์ศีล 10 ปฏิบัติศีลได้ทุกศล ไม่เดือดเนื้อร้อนใจ)</p> <p>“สัทธาสูตร” ข้อ 8 (ผู้มีศรัทธาศีลพหุสูตธรรมถักเข้าสู่บริษัทแสดงธรรมทรงวินัยอยู่ป่าเป็น</p>

24	<p>วัตร (สังัดจากกิเลส) ได้โดยไมยากไม่ลำบากซึ่งฉนวน 4)</p> <p>“อาพาธสูตร” ข้อ 60 (สัญญา 10)</p> <p>“เจตนาสูตร” ข้อ 2 (ธรรมทั้งหลายย่อมหลั่งไหลไปสู่ธรรมทั้งหลาย)</p>
----	--

ตารางที่ 2.1 พระธรรมคำสอนที่จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมนำมาใช้ (ต่อ)

พระธรรมในพระไตรปิฎก เพื่อสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม	
24	<p>“พยสนสูตร” ข้อ 88, 213 (กล่าวร้ายพระอาริยะถึงความฉิบหาย 10 อย่าง)</p> <p>“อานันทสังฆสามัคคีสูตร” ข้อ 39-40 (บุคคลที่ทำให้ สงฆ์ผู้แตกกันแล้วมีความพร้อมเพรียงกันนั้นจะประสพบุญอันประเสริฐๆ)</p> <p>“วัตถุกถาสสูตร ที่ 2” ข้อ 70 (กถาวัตถุ 10 เรื่องที่ควรพูด เพื่อการขัดเกลากิเลส)</p>
เล่มที่ 25	<p>“จัดตาริสูตร” ข้อ 281 (หลักการดำรงชีวิตปัจจัยน้อยหาได้ง่ายไม่มีโทษ 4 อย่าง)</p> <p>“ธรรมบทยมกวรรคที่ 1” ข้อ 11 (ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้ามีใจประเสริฐที่สุดสำเร็จแล้วแต่ใจ)</p> <p>“คาถาธรรมบทสุขวรรค” ข้อ 25 (พระชีนาสพผู้สงบระงับละความชนะความแพ้ได้แล้วยอมอยู่เป็นสุขไฟเสมอด้วยราคาไม่มีโทษเสมอด้วยโทษไม่มีทุกข์เช่นด้วยขันธไม่มีสุขยิ่งกว่าความสงบไม่มี)</p> <p>“คาถาธรรมบท ธัมมัตถวรรค” ข้อ 29 (บุคคลผู้มีความเกษม ไม่มีเวร ไม่มีภัย เราเรียกว่า เป็นบัณฑิต บุคคลไม่เชื่อเป็นบัณฑิต ด้วยเหตุเพียงที่พูดมาก ส่วนผู้ใดฟังธรรมเมื่อน้อยแล้ว ย่อมพิจารณาเห็นธรรมด้วย ไม่ประมาทธรรม ผู้นั้นแล ชื่อว่าเป็นผู้ทรงธรรม)</p> <p>“สุขวรรค 15” ข้อ 25 (บุคคลผู้สมคบกับคนพาลเที่ยวไป ย่อมเศร้าโศกสิ้นกาลนาน การอยู่ร่วมกับคนพาลเป็นทุกข์ทุกเมื่อ เหมือนอยู่ร่วมกับศัตรู ส่วนนักปราชญ์มีการอยู่ร่วมเป็นสุข เหมือนสมาคมแห่งญาติ)</p> <p>“คาถาธรรมบท ตัณหาวรรคที่ 24” ข้อ 34 (ตัณหาย่อมเจริญแก่มนุษย์ผู้ประพฤติประมาท ดุจเคลือเถาย่านทรายฉะนั้น บุคคลนั้นย่อมเร่ร้อนไปสู่ภพน้อยใหญ่ ดังวานรปรารถนาผลไม้เร่ร้อนไปในป่า ฉะนั้น ตัณหานี้ลามกชานไปในอารมณ์ต่าง ๆ ในโลกย่อมครอบงำบุคคลใดความโศกทั้งหลายย่อมเจริญแก่บุคคลนั้น ดุจหน้ำคบบางอันฝนตกเขยแล้วองงามอยู่ในป่า)</p>
เล่มที่	<p>“องคุลีมาลเถรคาถา” ข้อ 392 (พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่าดูกรองคุลีมาล เราวางอาชญาในสัตว์ทั้งปวงแล้ว ส่วนท่านสียังไม่สำรวมในสัตว์ทั้งหลาย ฉะนั้น เราจึงชื่อว่าหยุดแล้ว ส่วนท่าน</p>

26	ชื่อว่ายังไม่หยุด)
เล่มที่	วิเทศกีสุกรชาติ ก่อ 448-450 (หม่อมรวมตัวผู้เสีย) ด้วยสามัคคีกัน
27	

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาจากหนังสือ ตำรา เอกสารต่าง ๆ งานวิจัย เพื่อความรู้ ความเข้าใจ และประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม เพื่อเป็นแนวทางสู่การสร้างสรรคักยภาพของมนุษย์ให้ก่อเกิดคุณค่า ต่อมวลมนุษยชาติ ดังนี้ 1) การตั้งชุมชนสังฆะสู่การเป็นอาริยสังฆะ (Establishing Sangha Community to Ariya Sangha) 2) การทำลายอวิชชา (Destroying Ignorance) พระพุทธเจ้าทรงค้นพบและสามารถ สร้างบุคคลให้เจริญเป็นอาริยบุคคลสู่บุคคลวรรณะ 9 3) ระดับการบรรลุธรรม (Levels of Spiritual Attainment) 4) แนวคิดผู้นำจิตอาสาแนวพุทธ (The Concept of Buddhist Dhamma Medicine Volunteer Sleders)

1. การตั้งชุมชนสังฆะสู่การเป็นอาริยสังฆะ(Establishing Sangha Community to Ariya Sangha) การเกิดขึ้นของพระพุทธศาสนา เป็นการสวณกระแสโลกในด้านความเชื่อ ศรัทธาทง ศาสนา พระองค์อุบัติขึ้นในโลกขณะที่โลกขณะนั้น ได้ถูกรอบงำด้วยความเชื่อทาง “เทพเจ้า” คือ ผู้เป็นใหญ่ เป็นระบบสังคมที่ถูกจัดไว้ด้วย “วรรณะ” ตามชาติกำเนิดตลอดชีวิต และฝากชีวิตกับการ บูชายัญ มีพระเวทเป็นจุดสูงสุดของภูมิปัญญามนุษย์ในขณะนั้น ผูกขาดการศึกษาไว้กับชนชั้นพราหมณ์ และวรรณะระดับสูงเท่านั้น หลังจากที่พระองค์ได้ตรัสรู้แล้ว ได้เสด็จเดินทางไปตามที่ต่าง ๆ ที่ไม่ไกล จากเมืองที่มีผู้คนอยู่อาศัย เดินทางไปพบปะพูดคุย ชี้แนะ หลักการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข ให้ใจไร้ทุกข์ เพื่อประโยชน์สุขแก่สรรพสัตว์ทั้งหลาย ไม่ได้ไปเชิญชวน ร้องขอให้ทำตามแต่อย่างใด ใช้ชีวิต ที่เรียบง่ายสมถะ สันโดษ จึงมีผู้คนได้รับประโยชน์อย่างมากจากการได้ฟังพระองค์เทศน์สั่งสอน ในหลักธรรมทางพุทธศาสนา และบางคนไปปฏิบัติตาม และบางคนตัดสินใจมาสมัครเรียน มาศึกษา หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า หรือมาขอบวช มาขออยู่ด้วย มีมากขึ้น ๆ เป็นลำดับ ๆ พระองค์จึงได้ ตัดสินจัดตั้งชุมชนขึ้น มีการกำหนด “วินัย” เป็นกรอบไว้สำหรับอยู่ร่วมกันและเน้นสามัคคี หลีกเลี้ยง การทะเลาะวิวาท อยู่ร่วมกันอย่างสันติ เรียกว่า “สังฆะ” เป็น “ชุมชนสังฆะ” ที่เปิดโอกาสให้ผู้ต้องการ หลุดพ้นจากทุกข์ต่าง ๆ ที่เผชิญอยู่ในสังคมปัจจุบันของตนเองในระบบ “วรรณะ 4” ที่ถูกจัดแบ่งไว้อย่าง ตายตัวที่ทำให้ผู้คนบางคนอึดอัด ทุกข์ทรมาน หาทางออกไม่ได้ หรือบางคนต้องการหาวิถีชีวิตใหม่ สมองอุดมคติของตน เสาะแสวงหาเพื่อต้องการพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น พระองค์เต็มใจเปิด โอกาสสำหรับทุกคนที่คิดว่าทางนี้คือทางพ้นทุกข์ได้แท้จริง จึงมีการมาศึกษาเล่าเรียนกันและเมื่อ

ศึกษาจบแล้ว ก็ให้ทุกคนที่เข้ารับศึกษาสำเร็จ ได้ออกไปเผยแพร่ให้กับผู้คน ให้ได้เกิดประโยชน์กับผู้คนในสังคม เป็นแบบวิถีชีวิตใหม่ ๆ ที่ไม่เคยมีใครมาบอก มาสอนหรือปฏิบัติอย่างนี้มาก่อน และเมื่อเห็นผลคือพ้นทุกข์ได้จริง จึงเกิดเป็น “สังฆะ” อันเป็นชุมชนของภิกษุหรือสมณะ ที่ถูกจัดตั้งขึ้นตามกาลที่เป็นไปขณะนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งที่ยิ่งใหญ่ไม่ใช่ให้แก่เฉพาะกับภิกษุหรือสมณะที่ได้มีการจัดตั้ง “ชุมชนสังฆะ” ที่เป็นสมมติสงฆ์เท่านั้น แต่มีนัยยะสำคัญนั้นคือ การได้เป็น “อารยสังฆะ” ซึ่งหมายถึง “สาวกสังฆะ” คือ ชุมชนแห่ง “สาวกสงฆ์” อันเป็นองค์คุณแห่งพระรัตนตรัยที่มีได้ขึ้นต่อเพศ บรรพชิต หรือคฤหัสถ์ เป็นผู้บวชหรือไม่ได้บวช เป็นหญิงหรือเป็นชาย และไม่ขึ้นแม้กระทั่งกาลเวลา พระพุทธองค์ได้ตรัสสอนไว้ว่าเป็น “ปฏิโสตกามี” คือ การทวนกระแส อย่างมากกับคนในสมัยนั้น ที่ยึดถืออย่างเหนียวแน่นมาช้านานกับ “ระบบวรรณะ” ที่เชื่อแต่พระเจ้า จึงมีการต่อต้าน “ระบบพุทธะ” ที่สละความยึดมั่น ที่เชื่อในการเป็นผู้รู้ในตน เป็นผู้ตื่นจากการครอบงำของกิเลสและเป็นผู้เบิกบานแจ่มใส ใจไร้ทุกข์ ที่ทำได้จริง แต่ยากที่จะเข้าใจ ดังนั้นการทำงานของพระพุทธเจ้าและสาวกจึงต้องพบกับความลำบาก ในท่ามกลางกระแสระบบสังคม “วรรณะ” ในขณะนั้น มีการใช้ความรุนแรง ต่อต้าน สร้างความเดือดร้อนในชุมชนสังฆะเป็นระยะ ๆ ตลอดเวลา

สังคมหรือชุมชนสังฆะที่พระองค์จัดตั้งขึ้นนั้น ได้มีการวางระบบที่เรียกว่า “วินัย” เพื่อป้องกันและควบคุมตนเอง และการกำหนด “ศีล” ข้อควรละเว้นเพื่อความเจริญในธรรม ในไตรสิกขาตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ส่วนการสร้างสังคมหรือ “ชุมชนคฤหัสถ์” สมัยนั้นยังไม่มี ยังไม่ได้จัดตั้ง เพราะพระองค์มีระเบียบเงื่อนไขของสงฆ์ ที่บางครั้งคฤหัสถ์ยังไม่สามารถทำได้และพระองค์ไม่มีการบังคับใด ๆ คำสอนของพระองค์เป็นไปเพื่อชี้ทาง แต่การเดินทางเป็นเรื่องของตนเอง ให้คำแนะนำ ถ้าเห็นด้วยก็มาฝึกปฏิบัติเรียกว่า “สมาทาน” หรือสมาทานศีลเป็นต้น เป็นการเข้าสู่การพัฒนามนุษย์ในสมัยพุทธกาล ซึ่งสมัยนั้นก็ถือว่ามิวินัยระดับหนึ่ง แต่ก็มี “ศีล” อันเป็นข้อควรละเว้น เป็นกรอบในการดำเนินชีวิต เป็นเกณฑ์พื้นฐานขั้นต่ำ ได้ใช้ให้เหมาะสมตามสภาพที่ทำได้ ไม่ยากไม่ลำบาก สำหรับผู้เคารพศรัทธา จะเคร่งครัดปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธองค์ จะได้รับประโยชน์อย่างดีที่สุดจนเกิด “ชุมชนพุทธคฤหัสถ์” และได้ปฏิบัติต่อ ๆ กันมา จนเป็น “ชุมชนชาวพุทธ” ไม่ใช่ชุมชนทางภูมิศาสตร์ แต่เป็นชุมชนโดยหลักการและวิถีชีวิต ทำให้ก่อเกิดของอุบาสกและอุบาสิกาขึ้นเอง ซึ่งต่างคนก็มาปรับพฤติกรรม ทำแต่สิ่งดีจนเห็นประโยชน์ เห็นคุณค่าเกิดสุข ลดทุกข์ได้จริง มีความสุขกายสุขใจ สร้างค่าจิตวิญญาณในใจตนได้สำเร็จ เชื่อมัน ศรัทธาตนเองและผู้อื่น ทำอะไรได้เอง โดยไม่รอคอยความหวังจากเทพเจ้า ทุกคนกำหนดตนเองได้ เนื่องจากมีการเปลี่ยนแนวความคิด เปลี่ยนวิธีคิดและเปลี่ยนพฤติกรรมเดิม ๆ มาสู่สิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นธรรมะของพระพุทธเจ้า ทำให้พึ่งตนเองได้และช่วยผู้อื่นได้ นี่จึง

เป็นจุดแยกของศาสนาพุทธ เป็นคนละเส้นทางเดินอย่างชัดเจน ที่ศาสนา พราหมณ์มีการครอบงำวิถีสังคมในชมพูทวีป ผู้คนต้องฟังฟังพระเจ้าเท่านั้น โดยกำหนดอำนาจมาจากเทพเป็นใหญ่ที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถกำหนดชะตาชีวิตของคนในสังคม

พระพุทธเจ้าได้ใช้สถาบันนักบวช เป็นเครื่องเปิดทางให้คนที่ต้องการพ้นทุกข์ พระองค์ทรงเรียกคน 4 กลุ่มว่า “มณฑล” คือ ชัตติมณฑล พราหมณมณฑล เวสสมณฑล สุททมณฑล เป็นกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มงานการดำรงชีวิต และมณฑลสุดท้ายคือ สมณมณฑล พระองค์ทรงตรัสไว้ว่า ไม่ว่าจะมณฑลไหน ๆ จงห่างจากมิถิยาภิกขุ มามีสัมมาภิกขุ มาประพฤติปฏิบัติ กาย วาจา ใจ ให้บริสุทธิ์ สุจริต ทำดีไม่ทำบาปทั้งปวง จะทำให้เข้าถึงสุคติ จะเจริญธรรมนำสู่ “โพธิปัญญา” คือ “อัสวัโกโย” พ้นไปจากกิเลสทั้งปวง จะเป็นผู้ประเสริฐ สูงสุด เหนือกว่าใด ๆ ธรรมเป็นเครื่องตัดสิน ธรรมเป็นใหญ่ ธรรมสูงสุดในสังคมมนุษย์ไม่ว่าเบื้องนี้หรือเบื้องหน้า เป็นการย้ายฐานที่สยบต่อเทพเจ้า มาสู่ฐานแห่งธรรมที่เป็นอำนาจของมนุษย์ในการพัฒนา “กรรม” ของตนเองได้ นั่นคือการพัฒนามนุษย์สู่การเป็นมนุษย์ผู้ประเสริฐสูงสุดของพระพุทธศาสนา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) 2555: 54–80)

สรุปได้ว่า การตั้งชุมชน “สังฆะ” สู่การเป็น “อาริยสังฆะ” คือ สู่การเป็นสังคมคนดีมีศีลมารวมกัน มีวินัยมีกฎระเบียบเพื่อความสงบ เรียบร้อย เพื่อป้องกันและควบคุมตนเอง ซึ่งการกำหนด “ศีล” ไม่บังคับแต่ไม่ทำไม่เจริญ ไม่พัฒนา อยู่กับหมู่กลุ่มยาก อาจต้องถูกขับออกหรือออกไปเอง ผู้อยู่ได้จะเคารพศรัทธาในปัญญาพุทธะ ด้วยแรงแห่งทุกข์ที่โถมทับซ้ำกระหน่ำ ไม่เล็งเห็นที่ซึ่งจะพึ่งพาจะเข้ามาฟังฟังพระพุทธเจ้ามากขึ้น ๆ ผู้คนทุกคนสามารถเข้ารับมาฟังธรรมะ มาเล่าเรียน พากเพียรปฏิบัติดีตาม หยุดสร้าง ความแตกร้าง ทะเลาะ ชิงดีแข่งขัน รับฟังอยู่ในมติหมู่สงฆ์ที่กำหนดไว้ มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน ซึ่งในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้ายังไม่มี สังคมฆราวาสกับสมณะสงฆ์ที่อยู่ร่วมกันเป็นชุมชนอย่าง สุข สงบสันติ อันเป็นสังคม “อาริยสังฆะ” ได้พระองค์สร้างได้แต่ชุมชน “สังฆะ” ที่อยู่ในชุมชนเดียวกันมีแต่ สมณะสงฆ์เท่านั้น เป็นชุมชน “สาธารณโกศิ” ที่เคารพกัน อยู่ร่วมกันอาศัยกัน เกื้อกูลกัน เมตตากัน ไม่มีปัจจัยมาแลกเปลี่ยน ฆราวาสจะฟังธรรมไปโปรดตนพระพุทธเจ้าออก “บิณฑบาต” ในตอนเช้า พระองค์และสาวกได้เทศน์ธรรมะให้ได้ฟัง (บิณฑบาต (อ่านว่า บิน-ทะ-บาต) เป็นภาษาบาลี มาจากคำว่าบิณฑ และปาต หมายถึง กิจวัตรของพระภิกษุสงฆ์และสามเณร ในพระพุทธศาสนา การออกบิณฑบาตของพระภิกษุเป็นกิจวัตรที่พระพุทธเจ้าทรงกำหนดไว้ให้เป็นหน้าที่ของพระภิกษุสามเณรมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยพระพุทธองค์ทรงสรรเสริญการบิณฑบาตว่าเป็นกิจอันประเสริฐ หรือในสามัญเรียกว่าการ “โปรดสัตว์” เพราะการออกบิณฑบาตนั้นนับว่าเป็นการเผยแผ่พระศาสนาทางหนึ่งด้วย จะเทศนาโปรดแก่บรรดาชาวบ้านหรือฆราวาสซึ่งมาร่วมทำบุญ

หรือชาวบ้านหรือฆราวาสมาที่สำนัก มาถามปัญหาและให้พระองค์หรือสาวกช่วยอธิบาย ขยายความ ธรรมะให้ฟัง ซึ่งในปัจจุบันนี้ มีชุมชน “อโศก” เป็นชุมชนที่มี สมณะ สงฆ์ ฆราวาสชาย ฆราวาสหญิง นักบวชชาย นักบวชหญิง สามเณร เด็ก คนสูงอายุ เป็นชุมชน “บ้าน วัด โรงเรียน” อยู่ที่เดียวกันอยู่อย่าง “สาธารณโภคี” ถือว่าเป็นชุมชน “อาริยสังฆะ” ที่เกิดขึ้นได้จริงในยุคปัจจุบันนี้

2. การทำลายอวิชชา (Destroying Ignorance) ของพระพุทธเจ้าต่ออภิสัทธรรมพหุศาสนาคือ ตำราทวนกระแสโลก พระพุทธเจ้าสอนให้รู้ในตน มนุษย์สามารถฝึกหัด ฝึกปฏิบัติได้ สามารถฝืนความวณเวียนของธรรมชาติ แต่มาอยู่กับโลกและอยู่เหนือโลกได้อย่างปลอดภัย สามารถหลุดพ้นความอยาก “ตัณหา” อันเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์โลก ๆ ทั่วไป ตามทฤษฎีความต้องการของ Maslow ผู้วางรากฐานจิตวิทยามนุษย์นิยมเมื่อปี พ.ศ. 2488 ถ้ามนุษย์ชีวิตปล่อยไปตามธรรมชาติตาม “ยถากรรม” ผลคือมนุษย์มีแต่ความต้องการ ความอยากได้ที่มากขึ้น ๆ สร้างความแตกร้าวมากขึ้น แก่งแย่ง แข่งขัน ทะเลาะ วิวาท ขอบขังตามอำเภอใจมากขึ้น ๆ ทั้งหมดนี้คือ สาเหตุแห่งทุกข์กายและทางใจ เตือดเนื้อร้อนใจ หดหู่ใจ หงุดหงิดใจลำคาญใจ เศร้าใจ ขุ่นใจ อาฆาต พยาบาท ฯลฯ แต่พระพุทธเจ้าได้ทรงค้นพบมาสองพันกว่าปีแล้ว และคำสอนยังคงดำรงอยู่ในคำสอนให้ดับอารมณ์เสพ ดับความอยากเสพ อยากสุขได้ ที่หลงสุขไม่จริงว่ามีจริง ไม่เที่ยงว่าเที่ยง ว่าทุกข์เป็นสุข ซึ่งเป็นสุขที่ไม่จริงยั่งยืน นั้นเพราะเป็นสุขปลอม ๆ ที่ปั้นมาสนองกิเลสตนเอง เพราะทุกชีวิตของสัตว์หรือมนุษย์จะ “รักสุขเกลียดทุกข์” ไม่ทราบว่ามีธรรมะ 2 ด้านที่ต่างและสุดโต่งจากความไม่รู้เบื้องต้น ท่ามกลาง บั้นปลายหาที่ตัน ที่สุดไม่ได้ อันเป็นความต้องการ (อยาก) ที่ไม่สิ้นสุด เมื่ออยากแล้วสมใจอยากเป็นสุข ไม่สมใจอยากเป็นทุกข์ ไม่พอใจ ขุ่นใจ ลำคาญใจ เมื่อเริ่มพลัดพราก จะกลัว ของรักไม่ได้มา เมื่อได้มากแล้วของรักจะจากไป หรือกลัวของขังจะเข้ามา กลัวของขังจะไม่ออกไป วนเวียนซ้ำ ๆ ไม่รู้จบ แต่ถ้ามาเสีย มาสละ มาเอาออก จะสามารถล้างความติดยึด ความต้องการจางคลายได้ ดันรนแสวงหาลดลง มีภาวะสงบเบาสบาย ไม่จำเป็นต้องเอาอะไรมากมายหรือไปเบียดเบียนผู้อื่น มาจนเป็นมนุษย์ประเสริฐเป็นบุคคลวรรณะ 9 ที่ซึ่งพระพุทธเจ้าเป็นผู้ทรงล้มล้างความเชื่อ (Annihilation of Belief) ความคิดเก่า ๆ การปฏิบัติเก่า ๆ ที่ติดยึดมาในการดำรงอยู่ของมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันหรือมนุษย์กับสรรพสิ่งทั้งหลายในโลก สังเกตจากยุคนั้นเป็นยุค “สมบูรณาญาสิทธิราชย์” และยุค “สังคมทาส” เป็นผู้คนไร้สิทธิมนุษยชน ไร้เสรีภาพ ไม่มีสิทธิในการเรียนรู้ หรือหาความรู้ต่าง ๆ ในเรื่องสิทธิป้องกันตนเอง พระพุทธเจ้าเป็นนักการเมือง นักบริหาร นักปกครองสามารถประกาศเป็น “รัฐอิสระ” ของพระองค์ได้ในทุกแคว้นที่พระองค์นำศาสนาพุทธเข้าไปประกาศเผยแผ่ ทำให้มีคนเข้ามาสู่ศาสนาพุทธมากมาย พระองค์ปกครองได้หมู่สงฆ์ด้วยหลัก “อปริหานิยธรรม” เป็นการปกครองที่อยู่ร่วมกันอย่าง

สงบสุข รักกัน เผื่อแผ่แบ่งปันกัน ช่วยเหลือกัน เคารพในกันและกัน อยู่ใช้ร่วมกันอย่างมีศีล มีวินัยเรียกว่า “ระบบสาธารณโภคี” ที่ใช้ส่วนกลางอย่างเสมอสมานกัน เป็นหลักการอยู่ร่วมกันแบบ “สาราณียธรรม 6” (พระไตรปิฎก เล่ม 22 “สาราณียสูตร” ข้อ 282) หมายถึง พระพุทธเจ้าได้ประกาศความเป็นประชาธิปไตยในหมู่ชนคนยุคนั้นได้สำเร็จส่วนหนึ่ง แม้จะใช้ได้แค่สังคมของ “นักบวช” หรือ “สมณสงฆ์” ในระบบสาธารณโภคี แต่สังคม “ฆราวาส” หรือ “คฤหัสถ์” นั้นก็ใช้ความเป็นประชาธิปไตยในระดับที่พึงกระทำได้ ไม่มีบังคับ บีบบังคับ และค่อยเป็นไป ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ไปเป็นลำดับ ๆ ในการอยู่ในกรอบของ “ศีล” แต่กว่าจะถึงตรงนี้ พระองค์ต้องฟันฝ่าและพากเพียรบำเพ็ญมายาวนานนับไม่ถ้วน หลากภพ หลากชาติ กว่าจะได้มาจัดตั้ง “สมมติสงฆ์” เกิดขึ้นในแผ่นดินชมพูทวีปได้ในยุคนั้นเป็นที่ชุมนุมของผู้คนที่เดือดร้อนมาพึ่งพิงและเรียนรู้ พระองค์เป็นขวัญใจทั้งคนยากไร้และผู้มีฐานะชาติตระกูล เป็นชุมชนที่เห็นได้ง่าย ๆ สามารถเดินเข้ามาพึ่งพิง จากสภาพหมดทางเลือกของสังคมสมัยนั้น ที่ถูกบีบบังคับ ได้มีโอกาสมองตนเองและพัฒนาชีวิตตนเองให้หลุดพ้นเหตุแห่งทุกข์ได้ด้วยตนเอง สามารถสร้างความเจริญให้เกิดขึ้นในจิตใจ จนสามารถเป็นบุคคลอาริยชนสูงสุดได้ เป็นสังคมแบบอย่างของการเกิดอาริยชน ที่เป็นแกนนำหรือเป็นศูนย์กลางของสังคมโลกแบบใหม่ในยุคนั้น เป็นชุมชนที่จะสามารถแผ่กระจายไปสู่สังคมโลกรอบนอกให้ก้าวสู่วิถีแห่งการพัฒนาตนสู่ความเป็น “อาริยสงฆ์” แต่การทำงานของพระพุทธเจ้าไม่ใช่ง่าย ๆ อย่างที่คิด พระองค์ต้องระดมสมอง ระดมปัญญาเพื่อเปลี่ยนแนวคิดหรือการติดยึดในจิตใจของคนชั้นสูงในสังคมสมัยนั้น ที่สังคมและวิถีชีวิตของคนผูกขาดในการศึกษา ไม่มีคำตอบใดถูกต้องนอกจากเป็นคำตอบมาจากพระเจ้าเท่านั้น

แต่พระพุทธเจ้าได้เปลี่ยน แนวคิด วิธีคิด ปรับกระบวนทัศน์ใหม่ของคนในสังคมสมัยนั้น มาขึ้นอยู่กับความเป็นจริงไม่เพ้อฝัน ไม่มั่งมาย ที่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยตนเอง ส่งผลดีต่อตนเองและผู้อื่น จากการทำพระพุทธเจ้าได้ค้นพบและตรัสรู้แล้วจึงได้เสด็จไปประกาศหลักการและวิถีชีวิตเพื่อประโยชน์สุขของสรรพสัตว์ทั้งหลาย หลักการนั้นคือ “ธรรมะ” ธรรมะเป็นใหญ่เหนือสิ่งใดทั้งมวล ไม่ว่าจะเป็นคนชั้นสูง คนชั้นเทพ หรือมวลชน คนธรรมดา ได้ถือกำเนิดมาเป็น “มนุษย์” คือสัจจะความจริงที่ต้องเรียนรู้ มนุษย์เป็นเจ้าของกรรมแห่งการคิด พุท ทำที่สามารถพัฒนาตนเองให้เจริญ เป็นเลิศ ประเสริฐสูงสุดได้ด้วยการศึกษา ที่เป็นการศึกษาพาให้พ้นทุกข์ได้ และเป็นการพ้นทุกข์ โทษภัยที่เน้นทางจิตใจหรือจิตวิญญาณเป็นสำคัญ ในการเข้าไปมีความสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ เรียกการศึกษานี้ว่า “ไตรสิกขา” เป็นการเรียนรู้ปฏิบัติ “ศีล” การเพิ่มพูนปัญญา จนตกผลึกเป็นสมาธิที่แข็งแกร่ง ได้ความรู้ที่เป็นจริงด้วยตนเอง เป็นธรรมะที่ทวนกระแสโลก ยากที่จะทำเข้าใจ ลึกซึ้ง เห็นตามได้ยาก รู้ตามได้ยาก สงบ ประณีต คาดคะเนเดาไม่ได้ ละเอียด รู้ได้เฉพาะบัณฑิต (พรหมชาลสูตรเล่ม 9 ข้อ 26)

พระองค์ไม่เห็นด้วยระบบ “วรรณะ 4” ที่เป็นกระแสหลักอยู่ในสมัยนั้น เมื่อพระองค์ตรัสรู้เป็นสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว พระองค์ได้บัญญัติคำว่าวรรณะ 9 ขึ้นมา และคำว่า “อวรรณะ” ในภาษาบาลีเรียกว่า “อวิณฺณัง” ส่วนวรรณะเรียกว่า “วิณฺณัง” คำว่า “อวรรณะ” นี้เรียกว่า “คนจันทาน” ไม่มีใน “วรรณะ 4” ในอินเดีย ไม่ใช่ทั้งกษัตริย์ พราหมณ์ แพทย์และศูทร “คนจันทาน” ได้ถูกกำจัดออกจากความเป็นคนเลย ซึ่งพระองค์ได้อธิบายในเรื่องนี้ว่า ไม่ให้ไปติดยึดแค่เกิดมาจากพ่อแม่แล้วถือว่ามีตระกูล มาลบลู่ ข่มขี้ ดูถูกแบ่งชาติเชื้อ ชาติชั้นกัน รังเกียจกัน สังคมไม่สุขสามัคคี ไม่มีความรักให้กัน พระองค์ได้ค้นพบความจริงและได้อธิบายใหม่ว่า “วรรณะ” นั้นจริงๆมีลักษณะ 9 อย่างซึ่ง “วรรณะ 9” มีความหมายเป็นการทำตัวน่ายกย่องน่าสรรเสริญ 9 อย่างมีดังนี้ 1) เป็นคนเลี้ยงง่าย (สุภระ) 2) เป็นบำรุงง่าย (สุโปสยะ) 3) มกน้อย กล้าจน (อัปปิจฉะ) 4) สันโดษ ใจพอ (สันตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต) 5) ชัดเกลา (สัลลชะ) 6) กำจัดกิเลส มีศีลเคร่ง (ธฺตตะ) 7) มีอาการน่าเลื่อมใส (ปาสาทิ) 8) ไม่สะสม (อปจยยะ) 9) บรรารณาความเพียร ยอดขยัน (วิริยารัมภะ) ใน (พระไตรปิฎก “ปฐมปาราชิกัณท์” เล่มที่ 1 ข้อ 20) และ “อวรรณะ 6” คือ การทำตนเป็นคนน่าตีเตียน คือ 1) เป็นคนเลี้ยงยาก (ทุภระ) 2) บำรุงยาก (ทุโปสยะ) 3) มกมาก กล้าจน (มทิจฉะ) 4) ไม่สันโดษ ใจไม่รู้จักพอ (อสันตฺตฺตฺตฺต) 5) คลุกคลีอยู่กับหมู่กิเลส (สังขนิกา) 6) ความเกียจคร้าน (โกสัชชะ) ใน “ปฐมปาราชิกัณท์” (พระไตรปิฎกเล่ม 1 ข้อ 20)

สรุปว่า มนุษย์มีชีวิตอยู่ได้ ไม่ใช่ปล่อยให้ไปตาม “ยถากรรม” หรือ “กรรมลิขิต” แต่สามารถหลีกเลี่ยงไม่ให้เดือดเนื้อร้อนใจจากกรรมเก่าได้ จะยอมรับแต่ไม่ยอมจำนนกับทุกสิ่งที่เกิดขึ้น ด้วยการมาทำกรรมดีใหม่ในปัจจุบัน หยุดความหลงสุขที่น้อยนิดแต่ทุกข์หนักที่มากมายที่เป็นกลลวงของกิเลส ในความอยากที่ฝังลึกมายาวนาน หลงสร้างความสุข ชัง รัก พยาบาท แก่งแย่งเบียดเบียนขึ้นมา ในจิตใจมาฝึกปฏิบัติธรรม ค้นหาสัจธรรมให้พบ พิสูจน์ความจริงจากการปฏิบัติให้ได้ผลทำให้ได้สติถึงแก่นธรรม ปรับตัวสู่ลักษณะบุคคลวรรณะ 9 อย่างตามคำสอนของพระพุทธเจ้า มาฝึกหมดตัวหมดตนมาฝึกสลัดความหนักเนื้อ หนักตัว หนักหัว มารับความเบากาย สบายตัวทำใจไว้ทุกข์ไม่มีภาระ หรืออิสระต่อการครอบงำของกิเลส และความกดดันใด ๆ จากกิเลสทั้งปวง

3. ลำดับการบรรลุธรรม (Levels of Spiritual Attainment) พ่อครูสมณะโพธิรักษ์ ผู้นำชาวโศก มีแนวความคิดการบริหารมนุษย์ตามหลักแนวพุทธได้กล่าวว่า “การถึงนิพพานแตกต่างจากคำสอนกระแสหลัก และได้แบ่งนิพพานเป็น “สุอุปาทิเสสนิพพาน” และ “อนุอุปาทิเสสนิพพาน” ซึ่ง “สุอุปาทิเสสนิพพาน” หมายถึง นิพพานอยู่ที่นี่และเดี๋ยวนี้ในปัจจุบันนี้ ถ้าชำระกิเลส ล้างกาม ล้างอัตตาได้ในปัจจุบันอยู่ สามารถเข้าถึงการบรรลุธรรมหรือนิพพานได้ เป็นสภาวะทางจิตที่ผ่านขบวนการลดละล้างกิเลสเป็นลำดับ ๆ เป็นไปตามความพยายามของแต่ละคน ซึ่งมีระดับของการบรรลุธรรม คือ

โสดาบัน สกทาคามี อนาคามี อรหัตต์ ซึ่งพระอรหัตต์ถือว่าเป็นพระโพธิสัตว์ระดับ 4 การเป็น “อรหัตต์” อยู่ที่สภาวะของจิต ส่วนการเป็น “พระโพธิสัตว์” เป็นการกระทำของอรหัตต์ มีความเชื่อว่าพระโพธิสัตว์เป็นผู้มาช่วยคน ช่วยโลก เพราะพระโพธิสัตว์จะหมดตัวตนแล้ว จึงสามารถอุทิศร่างกายและจิตใจเพื่อผู้อื่น จะเป็นบุรุษหรือเป็นสตรีก็ได้ และเหมาะสมได้รับการบำเพ็ญเพียรเพื่อบรรลุธรรมได้ในชาตินี้ในปัจจุบันด้วยการทำ “กุศล” ช่วยคนที่เดือดร้อน และชำระล้าง “กิเลส” (ทำบุญ) จากโลก (อยากได้) โกรธ หลง มัวเมา ที่วนเวียน มาหากเพียรปฏิบัติทำตามสาวกแท้ ๆ ของพระพุทธเจ้าที่ปฏิบัติและได้ผลจริงสามารถได้ถึงขั้นต่ำสุด คือ ชั้นพระโสดาบัน (พระโพธิสัตว์ระดับ 1) ผู้เข้าขั้นนี้มีอิสระจากอบายมุขทั้งปวง ไม่หลงเสพติดกาม-อิตตาชั่วแรง ๆ เป็นโทษภัยต่อตนเองกับผู้อื่นอย่างชัดเจนและต้องหยุดเดินสู่เส้นทางแห่งความฉิบหาย 6 ทางได้ คือ 1) หยุดเสพของมีนเมาให้โทษคือเสียทรัพย์ ก่อการวิวาท เกิดโรค เสียชื่อเสียง ไม่รู้จักละอาย บั่นทอนกำลังทำงาน 2) หยุดเที่ยวกลางคืน ทำให้ไม่คุ้มครองรักษาดนเอง ครอบครัว ทรัพย์สิน คนระแวงสงสัย พุดโกหกทั้งที่รู้ไม่ตีแต่จะทำ 3) หยุดเที่ยวกลางคืน หรือหยุดชมการเล่นต่าง ๆ เช่น ละคร ภาพยนตร์ ฟังเพลง ดูกีฬา 4) หยุดเล่นการพนัน เล่นไพ่ เล่นหวย พนัน บอล มีโทษทำให้เสื่อมทรัพย์ ผู้ชนะก่อเวร ผู้แพ้เสียตายอาฆาตการพุดไม่น่าเชื่อถือคนหมิ่นประมาท เลี้ยงครอบครัวไม่ได้ 5) หยุดคบคนชั่วเป็นมิตรเช่น ผู้เสพยาเสพติด นักเลงการพนัน เจ้าชู้ นักดื่มของมีนเมา นักเลงหัวไม้ชวนทะเลาะ ชักจูงคนทำผิดศีลให้หลงกลวง ชักจูงให้คนคดโกง 6) ขยันหยุดเกียจคร้านทำงานเพราะสมบัติยังไม่เกิดจะไม่เกิด สมบัติที่มีอยู่จะหมดไป สูญหายไป (พระไตรปิฎก เล่ม 11 ข้อ 178-184) ต้องรักษาศีล 5 อย่างน้อยเคารพ ศรัทธา เชื่อถือ เชื่อฟัง เชื่อมั่นในภูมิปัญญาของหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าและเคารพนับถือพระรัตนตรัย”

การเรียนแค่ “ปริยัติ” หรือแค่จากตัวหนังสือหรือฟังอธิบาย (ทฤษฎี) จะไม่รู้เรื่องหรือรู้แต่รู้จริงและจะยกระดับจิตสูงขึ้นไม่ได้ เพราะผู้เรียนเรียนแต่ตัวหนังสือในตำรา ไม่ได้รู้ตัวตนแท้ ๆ ของ “นามธรรม” นั้นด้วยตนเอง จริงแล้วต้องค่อย ๆ เรียนรู้สูงขึ้น ๆ เป็นลำดับเป็นขั้นขึ้นไป ๆ ที่รู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งพุทธศาสนาสอนให้รู้ความจริงแท้ของ “ตัวที่ไม่มีรูปไม่มีร่าง” ที่ยุ่งเกี่ยวอยู่ในตัวตน ให้ได้ละเอียดลออ แต่ต้องศึกษาจาก “วัตถุ” หรือ “ความมีรูป” ให้ชัด ๆ จากภายนอก ที่เราอาศัยสืบสืบทอดมาได้ละเอียดขึ้นแล้วจึงมาถึงจิตถึงตัวที่ “ไม่มีตัว” ที่มันแปรเปลี่ยนสภาวะยืดหยุ่น อยู่อย่างพิสดาร คือตัว “นามธรรม” นี้ นอกจากเราต้องเรียนรู้รูปรูปรวมภายนอก สิ่งสำคัญมาก คือ ต้องเรียนรู้ “รูปรูปรวม” เป็นตัวตนใน “นามธรรม” ที่อยู่ภายในด้วย เป็นการเรียนรู้นามธรรม ที่มีอาการตื่นอยู่หรือแปรเปลี่ยนอยู่ คือมีอยู่ 2 สภาวะในโลกคือ นาม-รูป และความไม่มี-ความมี เราต้องรู้ชัดว่า สภาวะนี้คือเป็น “สิ่งเดียว” หรือสิ่งที่หมุนเวียนเปลี่ยนแปลง มาจากสภาวะแรกสภาวะเดียวเท่านั้นคือ

“ความไม่มีอะไรเลย” หรือทำตนให้นิ่ง อยู่ในสภาวะหนึ่งเท่านั้น เมื่อไม่รู้แท้ จะไม่สามารถระงับความ มีตัวตนหรือยังมีอารมณ์ชอบ อารมณ์ชังอยู่ เป็นการสร้างความมีที่ไม่ใช่สภาวะแรก สภาวะเดียวคือ ความไม่มีได้ ดังนั้นมาทำความไม่มีในตน จนทำให้เราสามารถหลุดพ้นทุกข์ทั้งปวงได้ จะได้ชื่อว่าเป็น “พระอรหันต์ อนาคามี สกทาคามี และโสดาบันขั้นต่ำสุด

โสดาบัน เป็นผู้รู้ เพียง “รูป” คือตัวถูกรู้ ที่จิต “นามธรรม”ของเราเข้าไปรู้นี้คือสภาวะ สองสภาวะ อันเกิดจากสภาวะแรก สภาวะเดียว แล้วเกิดมีบทบาท สามารถแปรเปลี่ยนมุ่นเวียน ครองสภาวะรูปและสภาวะนามอยู่เท่านั้น ยังไม่รู้อะไรมาก แต่เป็นการรู้ไม่ใช่แค่ภาษา สามารถทำเอง ได้บ้าง คือ มีตัวรู้ไปรู้ตัวถูกรู้ที่เป็นกิเลสได้ด้วยตนเอง เป็นการรู้ได้อย่างแท้จริงถึงใจ รู้สภาวะรูปเป็น อย่างไร รู้สภาวะนามเป็นอย่างไร และรู้ด้วยว่าสภาวะทั้งสองนั้นไม่เที่ยง ทรงอยู่ไม่ได้ ทั้งสองสภาวะ จะเคลื่อนจะหมุน จะแปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา รู้ถึงตัวตนแท้ที่ไม่มีรูปไม่มีร่าง ของสภาวะนั้น จึงเรียก ผู้นี้ว่า “พระโสดาบัน” ซึ่งผู้ปฏิบัติตามคำสอนได้ในระดับโสดาบันนั้นสามารถเป็นผู้ครองเรือนได้ อยู่เพราะพระโสดาบันจะยังยึดเป็นเราของเราที่หยาบ ๆ ที่แสดงออกจากข้างในมาออกภายนอกให้ได้ เห็นอยู่ชัดเจน แต่สามารถล้างกามภายนอกได้ประมาณร้อยละ 25 ขั้นต่อมาคือ “สกทาคามี” ขั้นนี้ พยายามล้างต่อจากพระโสดาบัน สามารถลดกามาได้ประมาณถึงร้อยละ 50 มาลดละเลิกต่อไปให้ สูงขึ้นมีอาการ “อยาก” ภายนอกทางกายและวาจา ที่หยาบ ๆ น้อยลงไม่เด่นชัดเหมือนโสดาบัน พยายามล้างความลัษณสังขย อานอาหารกิเลสออกได้ดีกว่าโสดาบัน แต่ยังไม่รู้มากพอ ต้องพากเพียร อย่างหนัก เหมือนรู้แต่ไม่รู้ ละอายเกรงกลัวต่อบาปไม่มากเท่าที่ควร แต่มีปัญหาทุกข์มากขึ้น เห็นทุกข์ และเร่งกำจัดทุกข์อย่างหนัก พากเพียร วิริยะ อุตสาหะ บากบั่น ฝ่าฟัน แต่ควบคุมกิเลสได้บ้างไม่ได้ บ้าง เผลอตัวบ่อย ๆ ยังละเมิดทางกายและวาจาอยู่บ้าง และยังเห็น้อยอยู่มาก จะพากเพียร หัด “ดับ” หัดทำอยู่ ได้บ้างไม่ได้บ้างในความ “ไม่มีอะไรเลย” ของเรื่องบางเรื่องเช่นดับเรื่องรูปได้บางอย่าง เรื่องรส ได้บางอย่าง เรื่องกลิ่นได้บางอย่าง เรื่องสัมผัสได้บางอย่าง เป็นจำนวนไม่หมดเสียทีเดียว ขั้นต่อมา “อนาคามี” ไม่ละเมิดทางกายและวาจา ล้าง“กาม”แสดงออกภายนอกได้หมดแต่ละเมิดทางใจเป็น “อิตตา” ภายใน มี “รูปปราคะ อรูปปราคะ” ดันอยู่ภายใน ภายนอกไม่แสดงออกมาว่ายังมีอาการ “อยาก” อยู่ดินและเก็บกดไว้ภายใน ถ้าระดับ “รูปภพ” เห็นตัวชัดอยู่ภายในสามารถจับได้ง่าย และถ้าเล็กมาก ตัวเล็กเป็น “อรูปภพ” จับตัวยากอนาคามีพยายามล้างอิตตาอยู่ภายใน “รูปภพและอรูปภพ” ให้หมดไป พยายามล้างอิตตามานะ ถือดี ล้างกามติดดี และอิตตาติดดี ถือดีว่ามีดี อยากให้คนอื่นได้ติดตาม เป็นอิตตาซ้อนอิตตาอยู่ภายใน สามารถกำจัดตัวละเอียดลงไปล้างลึกลงไปถึง “อรูปภพ” เป็น “อุทัจจะ” ความฟุ้งซ่านให้เกิดดีภายในใจ ถ้ายังเสพอิตตาภายในอยู่จะยังทรมาณตัวตน จะยังทุกข์หนักมากในรูปภพ

(เห็นรูปในภายในชัด) และทุกขันธ์ในอรุณภาพ (มองไม่ค่อยเห็นรูปในชัดนัก) จับยากรู้แต่ทุกขภายใน (ไม่แสดงอาการให้ใครรู้เลยว่าทุกขอยู่) แต่ไม่ชัดในทุกขจากอะไรที่เป็นตัวละเอียด ถ้าล้างได้ทั้งหมดทั้ง “รูปภพและอรุณภาพ” จะพ้น “อวิชชา” ขึ้นระดับ “อนาคามี” คือ ล้างได้ร้อยละ 75 ขึ้นสู่ระดับพระอรหันต์ (พระโพธิสัตว์ระดับ 4) คือ ล้างได้ร้อยละ 80 ขึ้นไป คือผู้สิ้นกามสิ้นอัตตาในทุกเรื่องที่มีการสัมผัสทั้งภายนอกและภายใน อยู่กับปัจจุบันทุกขณะจิตมีชีวิตอยู่เพื่อผู้อื่นไม่ได้อยู่เพื่อประโยชน์ตน ทำแต่ประโยชน์เพื่อผู้อื่นถ่ายเดียว อย่างมีปัญญาพุทธะเต็มครบรอบบริบูรณ์ พระอรหันต์แม้ไม่เก่งทางโลก แต่ไม่ทำร้ายใครเป็นผู้ยอม ผู้เสียสละได้อย่างบริสุทธิ์ใจ ปฏิบัติตนเหมือนคนธรรมดาสามัญแต่ไม่มีอะไรทำให้ทุกขใจอีกแล้วมองโลกตามจริง อยู่กับโลกแต่อยู่เหนือโลก”

สรุปได้ การล้างกิเลสให้ได้ไปตามลำดับโดยพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไปในแต่ละเรื่องมี 4 ระดับที่นำมาพิจารณาเห็นระดับตั้งแต่ ระดับโสดาบัน สกทาคามี อนาคามี และอรหันต์ ให้ได้เป็นเรื่อง ๆ ไม่ควรล้างหลายเรื่องในเวลาเดียวกัน จะสับสน ยาก จับมาพิจารณาล้างจนกิเลสจางคลายได้เป็นลำดับ ๆ ล้างของหยาบก่อน ที่เลิกได้ไม่ยากไม่ลำบาก พยายามทำเท่าที่ทำได้ ค่อย ๆ พากเพียรทำไม่เร่งผล ทำได้ตามเหตุปัจจัยของตนเองและไม่ประมาท หมั่นปฏิบัติจนทำได้ก็เป็นอรหันต์ในเรื่องนั้น ๆ โดยล้างได้ในปัจจุบันที่สัมผัสสัมผัสอยู่ในการกระทำกิจการงาน ดำเนินชีวิตประจำวัน สามารถตรวจสอบได้ว่าถ้าตนเองทำได้แล้วสุขแท้ ๆ มีอยู่ตลอดเวลาแม้มีเหตุการณ์ใด ๆ มากกระทบกระทั่งก็ไม่หวั่นไหว จิตบริสุทธิ์ผ่องใส ไร้ทุกขไร้กังวลได้ตลอด จนมั่นใจ ไม่กลับไปทุกขในเรื่องนั้น ๆ อีก นั่นหมายถึงสามารถปฏิบัติบรรลุลุธรรมจนได้เป็นอรหันต์ในเรื่องนั้น ๆ ได้สำเร็จ ทั้งหมดจะถูกสะสมไปจบครบทุกเรื่องต่างๆ ในกิเลสคืออบายมุข กาม โลกธรรม และอัตตาคือเป็นความโลภ ความโกรธ ความหลง หรืออวิชชาของเราทั้งปวงนั้นดับสิ้นไปคือผู้ทำตน พึงตนให้พ้นทุกขได้ในปัจจุบัน

จากการวิเคราะห์ระดับความเจริญการบรรลุลุธรรมเป็นลำดับ ๆ แบบพุทธะ ได้ออกมาดังภาพที่ 2.2 ดังนี้

ภาพที่ 2.2 แสดงระดับของการบรรลุธรรม

4. แนวคิดของผู้นำจิตอาสาแนวพุทธ (The Concept of Buddhist Dhamma Medicine Volunteer Leaders) ได้แก่ 1) ผู้นำจิตอาสาพัฒนาชุมชนชาวอโศกพ่อครูสมณะโพธิรักษ์ 2) ผู้นำจิตอาสาพัฒนามนุษย์ทฤษฎีใหม่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในรัชกาลที่ 9

4.1 ผู้นำจิตอาสาพัฒนาชุมชนชาวอโศก พ่อครูสมณะโพธิรักษ์ ได้กล่าวว่า “วัตถุประสงค์ในการตั้งจิตอาสาในชุมชนชาวอโศก เพื่อพัฒนาการทางจิตของคนในชุมชน ให้เกิดความสำนึก สำเนียงว่าเราควรทำอะไรให้เป็นกิจจะลักษณะ ที่ควรทำให้ดีขึ้น แน่นขึ้น เจริญขึ้น มีคุณค่าประโยชน์มากขึ้น ในหมู่กลุ่มที่ควรกระทำ จึงได้มีการจัดตั้ง “ร้านพิสูจน์จิตอาสา” ใครมีน้ำจิตน้ำใจสาธารณะอาสาเข้ามา ซึ่งการอาสาทำดีเป็นสิ่งที่ดี มาช่วยมาทำงาน ไม่มีค่าจ้าง ซึ่งได้รับความร่วมมืออย่างดีจากทั้งญาติธรรมและพี่น้องพุทธสถาน ที่เข้ามาผลัดเปลี่ยนกันตลอดต่อเนื่องทั้งปี มาเติมเต็มความเป็นจิตอาสาที่ “ร้านพิสูจน์จิตอาสา” ที่ขายในราคาบุญนิยม ทั้งต่ำกว่าราคาตลาด ราคาเท่าทุน ราคาต่ำกว่าทุน ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งที่จัดสรรให้ได้ศึกษาเรียนรู้ชีวิต เรียนรู้ที่จะช่วยสังคมอย่างไรบ้าง ไม่อยู่ตั้งแต่เอาภาระในการช่วยผู้อื่นทุกครั้งเมื่อมีโอกาส ดังโคลงธรรมที่ว่า...เน้นเนื้อให้เหนือกว่ามาก เน้นลากแม้นากกว่าเล่น เน้นจริงให้ยิ่งกว่าแค้น เน้นแก่นให้แน่นกว่ากว้าง”

ลักษณะระบบบุญนิยมในการพัฒนาคนในชุมชนชาวอโศกที่สมบูรณ์ 11 ประการ

1. ทวนกระแสกับระบบทุนนิยม
 2. ต้องเข้าเขตโลกุตระ
 3. ทำได้ยาก แม้นยากก็ต้องทำ
 4. เป็นไปได้จริง
 5. เป็นสังฆธรรม
 6. การสละออกไปคือเป็น “บุญ” เป็น “กำไร” ของมวลมนุษยชาติ
 7. สร้างคนให้สำเร็จเป็นหลัก
 8. ผลสำเร็จจริงคือการฝึกฝนจนจิตเกิด จิตเป็น เรียกว่าบรรลุธรรม
 9. ส่วนกลาง ส่วนรวมอุดมสมบูรณ์
 10. เป็นนักวิทยาศาสตร์ พิสูจน์ได้
 11. ปลายทางที่อิสระเสรีภาพ ภารดรภาพ สันติภาพ สมรรถภาพ บุรณภาพ
- มนุษย์พัฒนาชาวอโศก เป็นมนุษย์วรรณะ 9

1. เป็นคนเลี้ยงง่าย (สุภระ)
2. เป็นคนบำรุงง่าย (สุโปสะ)
3. เป็นคนมักน้อย กล้าจน (อัปปัจฉะ)
4. เป็นคนใจพอ สันโดษ (สันตุภฺจฺฐิ)
5. เป็นคนขัดเกลา (สัลลเสชะ)
6. กำจัดกิเลส มีศีลเคร่ง (ฐุตะ)
7. เป็นคนมีอาการน่าเลื่อมใส (ปาสาทิกะ)
8. เป็นคนไม่สะสม (อปจยะ)
9. เป็นคนมีความเพียร ยอดขยัน (วิริยารัมภะ)

ชุมชนชาวอโศกมีอุดมการณ์สูงสุด 7 ส.

1. ส. สุขที่กิเลสลด
2. ส. สูง ยอมรับคุณค่าความดีงามจริงจากผู้อื่น
3. ส. สร้างสรรค์ สร้างอย่างเลือกเฟ้นด้วยปัญญาที่มี
4. ส. เสียสละ พยายามให้มาก แม้เสียเปรียบจำยอมเมื่อกาลอันควร
5. ส. สมบัติ เป็นโลกุตรสมบัติหรืออารยสมบัติ
6. ส. สูญ สิ้นกิเลส สิ้นตัณหา สิ้นอุปทาน
7. ส. สัมบูรณ์ มีทุกอย่างครบทั้ง 6 (วิถีอารยธรรม, บุญนิยมที่วิ)

รูปแบบการสื่อสารบุญนิยมเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของชุมชนอโศก

ภาพที่ 2.3 แสดงกระบวนการพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของชุมชนอโศก “ระบบบุญนิยม”

ที่มา: สถาบันบุญนิยม 2562: 1

การพัฒนาชุมชนชาวอโศก มีหลักการในการปฏิบัติเพื่อสรรสร้างคนให้เกิดขึ้นในชุมชนชาวอโศกด้วยโครงการสร้างคน “บุญนิยม” เป็นงานประจำปีของชุมชนชาวอโศก คือ งานปลูกเสกพระแท้ ๆ ของพุทธ งานพุทธาภิเษกสุดยอดปาฏิหาริย์ และงานมหาปวารณา โครงการ “ปลูกเสกพระแท้ ๆ ของพุทธ”

ในแต่ละปีชุมชนอโศกจะมีงานใหญ่สำหรับพุทธศาสนิกชนทั่วประเทศเป็นการชุมนุมร่วมกันของสมณะ ลิกขมาตุ และฆราวาสทั้งชายหญิงในกิจกรรมด้วยการเข้าร่วมโครงการ “การปลูกเสกพระแท้ ๆ ของพุทธ” เป็นการอิงชื่อพิธีกรรมหลังที่กระแสหลักใช้ในการปลูกเสกพระเครื่องและวัตถุมงคลทางศาสนาให้ศักดิ์สิทธิ์ แต่ชาวอโศก “ปลูกเสก” คนด้วยการเทศนาสอนธรรมะของพระพุทธเจ้าติดต่อกัน 7 วัน ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากเอกสารและลงพื้นที่สังเกตการณ์ในงาน “ปลูกเสกพระแท้ ๆ ของพุทธ” ที่บวรราชธานีอโศก บ้านคำกลาง ตำบลบุงไหม อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ระหว่างวันที่ 5-11 เมษายน 2562 มีผู้ลงทะเบียนร่วมงานกว่า 1,000 คน เป็นงานปลูกเสกพระแท้ ๆ ของพุทธที่ทางชุมชนชาวอโศกจัดขึ้นเป็นการกระตุ้นเตือนมิให้หลับไหล สร้างจิตวิญญาณพุทธะ ปลูกจากปุถุชนให้กลายเป็นกัลยาณชน จนกระทั่งกลายเป็นพระอาริยะในที่สุด ส่วนที่จะได้ระดับไหนขึ้นอยู่กับการบำเพ็ญเพียรและบารมีของแต่ละคน ความหมายงานปลูกเสกนั้นหมายถึง การฝึกฝนตนเองให้เป็นพุทธที่แท้จริง ลด ละ เลิกกิเลสได้จริงราวปาฏิหาริย์ ถ้าปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง จะเป็นอนุศาสนีย์ปาฏิหาริย์ ไม่ใช่อาเทศนาปาฏิหาริย์ คนที่มาร่วมงานต้องรักษาศีลแปด และรับประทานอาหารมือเดียว ดำเนินชีวิตด้วยวิถีแห่งพุทธ เศรษฐกิจพอเพียงใช้หลักธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นหลักในการบริหารจัดการชุมชนได้อย่างเป็น รูปธรรม เป็นชุมชนที่ประกอบด้วยธรรมะ คือ มีเมตตาทายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตาโมกกรรม ศีลสามัญญตา ทิฏฐิสามัญญตาพึ่งพาอาศัยกันและกันแบบพี่น้องเป็น บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ทุกคนที่อยู่ในชุมชนใช้หลักของ “สาธารณโภคี” คือการกิน การใช้ เป็นของส่วนกลาง ทุกคนทำงานโดยไม่มีเงินเดือน ที่สำคัญคนในชุมชนตั้งแต่เด็ก ผู้ใหญ่เป็นผู้ที่มีศีล อย่างต่ำมีศีล 5 รับประทานอาหารมังสวิรัต ไม่มีคนติดอบายมุข ใช้หลักการพึ่งพาตนเอง ด้วยการทำอาชีพที่สำคัญ เช่น กสิกรรมไร้สารพิษ การค้าในระบบบุญนิยม การศึกษาบุญนิยม การสื่อสารบุญนิยม ซึ่งเป็นเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ ถือว่าเป็นองค์ความรู้ ที่มีภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าที่ผู้คนมากมายมาอยู่ร่วมกันมาก ๆ แล้วทุกคนล้วนแต่มีการฝึกฝนตนเอง มีการลดละส่วนเกินของชีวิต การกินอยู่หลับนอน ที่เคยฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย จนหลายคนสามารถเปลี่ยนแปลงตนเอง จากคนที่เคยติดอบายมุข

ติดยึดอยู่กับกามคุณ โลกธรรม มาเป็นคน ลดความโลภ ความโกรธ ความหลง ลงได้ไปตามลำดับ ด้วยการประพฤติตามหลัก จรรยา 15 จนเกิดวิชา 8 และวิมุติหลุดพ้นจากกิเลสอย่างหยาบ ๆ อย่างกลาง ๆ มาจนเกิดก่อเป็นชุมชนสังคมของคนมีศีล เป็นหมู่บ้านที่ถูกต้องตามกฎหมายของกระทรวงมหาดไทย อันเป็นชุมชนมีคนเต็มใจมาอยู่ร่วมกันสามารถจัดตั้งขึ้นเป็นหมู่บ้าน ต่างจากชุมชนทั่วไปที่เลือกมิตรดี ช้างบ้านไม่ได้มาศึกษาเรียนรู้ ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน มีปัญหาที่ค่อย ๆ แก้ไข และจะแก้ปัญหาโดยเริ่มที่ตนเองก่อน ต่างให้ความสำคัญกับคำว่า “มนุษย์” ที่ต้องอยู่ร่วมกันมาร่วมสร้างความเจริญทางวัตถุและจิตใจ ให้คนมีคุณธรรม มีความดี มีกุศลแท้ในตน ซึ่งพ่อครู “สมณะโพธิรักษ์” ผู้นำชุมชนชาวโศก กล่าวไว้ว่า หลักการบุญนิยมของชาวโศก จะนำปัญญาพุทธะช่วยมนุษย์ด้วยกันสุดความสามารถ เท่าที่ทำได้จึงมักเกิดกิจกรรมต่างขึ้นเสมอ ๆ เพื่อขัดเกลากิเลสตนเองและทำกุศลกับหมู่มิตรดี

ซึ่งโครงการ “ปลูกเสกพระแท้ ๆ ของพุทธ” ที่จัดขึ้นมีกิจกรรมหลักจะอยู่ที่เขื่อนศูนย์บุญ มีโต๊ะรับลงทะเบียนและรับหนังสือหรือเอกสารต่าง ๆ ฟรี ที่พักถูกแยกพักชัดเจนระหว่างที่พักชาย และที่หญิง กิจกรรมจะเน้นที่ความสามัคคี จะมีการประชาสัมพันธ์ตามสายเกี่ยวกับงานในแต่ละช่วง หรือมีแรงจูงใจจะรวมพลได้หมูก่อกำเนิดได้เพียงไม่กี่นาที แต่ละวันจะมีกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงเช้าของ ทุกวัน จะมีการฟังธรรมในตอนเช้ามีดทุกวันประมาณ 05.00-06.30 น. ในหัวข้อ “เปิดโลกบุญนิยม” โดยพ่อครูสมณะโพธิรักษ์ และต่อจากนั้น พุทธประเพณีบิณฑบาตด้วยอาหารมังสวิรัต และมีการแสดงธรรม ก่อนฉัน ได้พบสมณะสนทนาธรรม เพื่ออธิบายธรรมะที่ยังไม่เข้าใจให้ชัดเจนขึ้น เราเรียกว่า “การบำเพ็ญธรรม” และมีการ “บำเพ็ญคุณ” จะเกิดขึ้นหลังพบสมณะแล้วจะมีการรวมกลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มออกไปปฏิบัติฐานงานที่มีพ่อฐานแม่ฐานคอยให้คำแนะนำ อธิบายงาน ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีท่านสมณะ และสีกขมาตุติดตามไปร่วมบำเพ็ญด้วย ร่วมกันบำเพ็ญประมาณ 2 ชั่วโมง ก่อนเสร็จงาน 15 นาที มาสรุปกาย-ใจว่าเป็นอย่างไร

ทุกครั้งที่มีการปลูกเสกพระแท้ ๆ จะมีงาน ว.บ.บ. (วิชาลัย บรรดา บัณฑิต บุญนิยม) เป็นการสอบปริยัติในทุกครั้งที่มีการ ปีนี้จัดในวันที่ 10 เมษายน 2562 หลังจากผ่านการอบรมทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ เป็นการทดสอบความเข้าใจในการฟังธรรมแต่ละช่วงมากน้อยขนาดไหน และการจัดสอบจะใช้พื้นที่ของเขื่อนศูนย์บุญ ทั้ง 4 ชั้น เป็นสถานที่สอบ จัดนั่งโต๊ะเรียบร้อย ซึ่งผู้อายุยาวหรือสายตาไม่ดี จะมีคนมาบำเพ็ญอ่านข้อสอบให้ ปีนี้จะมีผู้มาสอบมาก เพราะเมื่อเข้ารับอบรมและลงทะเบียนส่วนใหญ่จะสอบวัดผลตนเองเกือบทั้งสิ้น ต่างปฏิบัติอย่างสบายใจไม่เคร่งเครียดเหมือนปีแรก ๆ สอบได้คะแนนเท่าไร เป็นไปตามธรรม จะมีคณะที่จัดสอบโดยท่านสมณะและสีกขมาตุ ดำเนินการ มาติดประกาศไว้ที่หน้าเขื่อนศูนย์บุญงานปลูกเสกจัดมาด้วยความเคารพกตัญญูศรัทธา

เชื่อถือ เชื่อฟังและเชื่อมั่นต่อพ่อครูสมณะโพธิรักษ์ สมณะ และสิกขมาตุ และได้เพียรฝึกปฏิบัติ เป็นการสร้างคนให้บรรลุนิพพาน เป็นพระแท้ๆหรือสาวกแท้ๆของพระพุทธเจ้า ด้วยการศึกษาวิชาตามหลักไตรสิกขา คือ มีศีล สมาธิ ปัญญาได้อย่างสัมมาทิฐิ ตามหลักสัมมาอาริยมรรค สืบทอดต่อ ๆ กันมา

โครงการ “พุทธาภิเษก สูดยอตปาฏิหาริย์”

งานพุทธาภิเษก สูดยอตปาฏิหาริย์ ครั้งที่ 43 วันที่ 14–20 กุมภาพันธ์ 2562 บวรราชธานีอโศก จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าร่วม พิธีพุทธาภิเษกสูดยอตปาฏิหาริย์ ในครั้งนี้เป็นการพุทธาภิเษกพัฒนา “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) ด้วยเน้นขบวนการกลุ่มเป็นครั้งแรกของบ้านราช ที่จัดงานพุทธาภิเษกขึ้นในครั้งนี้

พุทธาภิเษก มีความหมาย คือ การฝึกตนให้เป็นพุทธที่แท้จริง สามารถลด ละ เลิกกิเลสได้ ฟุ้งงูญัตติธรรมที่มาร่วมงานต้องรักษาศีล 8 และกินอาหารมังสวิรัต และทานมือเดียว คนมาใหม่หรือไม่ค่อยได้มางาน สามารถเลิกเนื้อสัตว์ได้ เลิกเหล้าได้ เลิกติดอบายมุขได้ หรือค่อย ๆ ลดลงไปตามลำดับถือว่างานนี้บรรลุเป้าหมายและประสบความสำเร็จ แม้กระทั่งคนในชุมชนชาวอโศกเองที่พากันเพียรลด ละ เลิก มาเป็นลำดับและมุ่งมั่นจะเพิ่มอริสัจให้ตนเองดีขึ้นเรื่อย ๆ มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน หมั่นประชุมเป็นเนืองนิตย์ และกล้าที่จะสารภาพผิด หรือบอกเล่าเรื่องราวตนเองให้หมู่กลุ่มรับทราบและพร้อมจะแก้ไขปรับปรุงตลอดเวลา ถือว่างานครั้งนี้ประสบความสำเร็จ ที่จะพัฒนาคนในชุมชนมีจิตวิญญาณให้สูงขึ้น พัฒนาทั้งหน้าที่การงานไปพร้อมกับการพัฒนาจิตวิญญาณ กล้าที่จะรับฟังผู้อื่นและล้างความยึดมั่นในตนเกี่ยวกับหมู่กลุ่ม ไม่เพ่งโทษมิตรดีสหายดี รับฟังด้วยความเคารพ และศรัทธากันและกันเมตตากันในส่วนตัว

สถานที่จัดงานหลัก ๆ มี 2 แห่ง คือ อาคารเอนกศูนย์ และเอนกบวร มีพี่น้องชาวอโศกเข้ามาร่วมกิจกรรมจากทุกพุทธสถาน 9 แห่ง อันเป็นกิจของฆราวาสที่พึงกระทำเพื่อพัฒนาตนเองทุกปี จึงมีพี่น้องชาวอโศกมาร่วมงานใหญ่ ในปีนี้มีสถิติผู้เข้ามารับการอบรม 1,220 คน ซึ่งในวันแรกของงานคือวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ่อครูได้เทศน์เปิดงาน กล่าวคำปฏิญาณตน ก่อนจะกล่าวเปิด พ่อครูเมตตาแสดงธรรมเรื่อง “ทေးครองโลก” อันเป็นหัวข้อหลักในการแสดงธรรม และในช่วงเวลาที่จัดงานได้ตรงกับวันสำคัญทางศาสนา คือวันเพ็ญเดือน 3 เป็นวันที่พระพุทธเจ้าแสดงโอวาทปาติโมกข์ แก่พระอรหันต์ 1,250 รูป ที่มาประชุมโดยไม่ได้นัดหมาย ทางชุมชนบ้านราชธานีอโศก ได้จัดงานนี้เพื่อระลึกปลื้มปิติแห่งพุทธานุภาพของพระพุทธองค์และพระสาวก ซึ่งกิจกรรมในงานแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ภาคเช้า เริ่มด้วยการฟังธรรมจากพ่อครูเวลา 04.30 น. หลังจากนั้นเป็นการบิณฑบาตตามประเพณี ส่วนภาคบ่าย มีการพบสมณะ สิกขมาตุ ประจำกลุ่มย่อยธรรมะ เป็นการบำเพ็ญธรรม ในกิจกรรมการ

บำเพ็ญคุณนั้นเป็นการไปปฏิบัติงานตามฐานเช่น งานกสิกรรมริมมูล งานเข็นปุ๋ย พับถุง งานครัว งาน 5ส ฐาน สขจ. (สถาบันขยะวิทยาด้วยหัวใจ) ร้านจิตอาสา งานสมุนไพรรักษา งานทำแชมพู งานทำเต้าเจี้ยว ทำกสิกรรม และมีการพัฒนาคิดทำอาหารปลอดภัย ไร้สารพิษมากขึ้น มีการทำเส้นขนมจีน ทำสปาเก็ดดี ทำหัวไชโป๊ตอง ทำชีอิ้ว เป็นต้น

การจัดงานนี้ขึ้นเพื่อพัฒนาคุณธรรม ผู้ถือศีล 5 ให้เจริญในอริศีล โดยการมาถือศีล 8 ฝึกกินอาหารมื้อเดียว ใช้ชีวิตเรียบง่าย พร้อมเสียสละเพื่อส่วนรวมในทางที่ต่าง ๆ โดยไม่นิ่งเฉย ไม่ดูตายคือ รั้งสรรคสังคมาสารณโภคีให้มั่นคงในแนวทางบุญนิยมมี 3 ข้อแรกของการที่จะไม่เสื่อม จากความดีที่มีอยู่ พระพุทธเจ้าตรัสว่า 1) ให้หมั่นเยี่ยมเยียนพระภิกษุ 2) ไม่ละเลยการฟังธรรม 3) ศึกษาในอริศีล ดังนั้นการบำเพ็ญหรือฝึกฝนตนในงานพุทธาภิเษก สูดยอดปาฏิหาริย์จึงมีทั้งการ บำเพ็ญธรรม และบำเพ็ญคุณ การฟังธรรม รับสัมมาทิฐิจากพ่อครูในทุกเช้าและในช่วงค่ำเฉพาะในวันมาฆบูชาและมีการเทศน์จากสมณะและสิกขามาตุในช่วงก่อนฉัน มีการย่อยธรรมะในช่วงบ่ายและในตอนค่ำมีรายการ “นักปฏิบัติกร” ฟังนักปฏิบัติกรที่ประสบความสำเร็จในแง่มุมต่าง ๆ มาแลกเปลี่ยน ความรู้กันในวงคำ อีกทั้งมีรายการถามปัญหาเพื่อไขข้อข้องใจต่าง ๆ ในการปฏิบัติธรรม โดยพ่อครู สมณะโพธิรักษ์ ชื่อรายการ “ตอบปัญหาผ่าทေး”

งานพุทธาภิเษกสูดยอดปาฏิหาริย์ ได้มีการจัดกลุ่มญาติธรรมตามบวรต่าง ๆ ให้มีเวลา พบปะพูดคุยกับนักบวชบวรนั้น ๆ เพื่อการพัฒนาบวรที่ตนอาศัย พูดคุยถึงปัญหาต่าง ๆ อย่างจริงจัง หันมาให้ความสำคัญและระดมสมองช่วยกันแก้ไข เพื่อให้งานพุทธาภิเษกฯ สามารถตอบโจทย์หรือ พัฒนาชุมชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามเป้าหมายของงาน ช่วงสุดท้ายของงาน มีการทดสอบความรู้ทางปริยัติจากการฟังธรรมตั้งแต่วันแรกของงาน และจากตำราเรียนที่มีออกมาให้ ได้ศึกษาเป็นระยะ ๆ เพื่อพัฒนาจิตวิญญานให้สูงขึ้น ได้ปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีปฏิบัติให้ถูกต้องมี สัมมาทิฐิมากขึ้น กล่าวได้ว่า “งานพุทธาภิเษกสูดยอดปาฏิหาริย์” จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณธรรม เป็นธรรม ของชนชาวอโศกโดยองค์รวมให้เจริญและชัดเจนในปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ตามหลักธรรมคำสอนของ พระพุทธเจ้า

โครงการพิธี “มหาปวารณา”

พ่อครูสมณะโพธิรักษ์ ผู้นำชุมชนชาวอโศก กล่าวว่า... “วันนี้เป็นวันพฤษภาคมที่ 7 พฤศจิกายน 2562 ที่บวรราชธานีอโศก วันที่ 7 เป็นวันที่อาตมาบวชตั้งแต่วันที่ 7 พ.ศ. 2513 ถึงวันนี้ ปีนี้ ครบ 49 ปีเต็ม ขึ้นปีที่ 50 เป็นโพธิกิจที่ได้ ทำหน้าที่โพธิรักษา รักษาโพธิ รักษาความตรัสรู้ ความรู้ ที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ รักษามาได้ 49 ปี วันนี้ก็ขึ้นปีที่ 50 เข้าเขตครึ่งศตวรรษครึ่งของร้อยปีในพิธี

“มหาวารณา” วันที่ 6-10 พฤศจิกายน 2562 ครั้งที่ 37 ณ บวรราชธานีอโศก บนความสำเร็จได้ทำงานมา รู้สึกว่ามีผลงานที่ตัวเองได้ทำเพื่อ “สังคมคนจน” อันนี้เป็นผลสำเร็จที่เอาตามาถือว่ายิ่งใหญ่ ทำให้เกิดสังคมคนจนมีหมู่กลุ่ม เป็นสังคมชุมชนหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านมีวัฒนธรรมมีพฤติกรรมของความเป็นอยู่ เป็นชีวิตจน ๆ แต่อุดมสมบูรณ์ ฟังดูขัดแย้ง จนแต่อุดมสมบูรณ์ดูเหมือนจะขัดแย้งกัน คำว่า “จน” หมายถึงว่าความขาดแคลนความไม่มีความแห้งแล้ง แต่ที่ “จน” แต่ “อุดมสมบูรณ์” มันมหัศจรรย์จนแต่อุดมสมบูรณ์นี้คือความ “มหัศจรรย์” มหัศจรรย์ยิ่งกว่านั้น คือ ความจนอย่างสุขสำราญเบิกบานใจคำว่า จนทางปรมาตม์คือคนที่ไม่มีเงินเลยไม่ยากได้ไม่ยากแ่งและยังประพฤติกการไม่แ่ง อันนี้แหละ คือ “คนจน” นอกจากไม่ประพฤติกการแ่งแล้ว ยังขยันหมั่นเพียรสร้างสรรค์ผลผลิตขึ้นมากินใช้ อาศัยในชีวิตพออยู่พอกิน เหลือเพื่อ เผื่อคนอื่นได้ จนอย่างมีปัญหา ไม่ใช่จนตรอก แต่กล้าที่จะมาจน เพื่อเอาส่วนเกินไปช่วยเหลือผู้อื่น มาให้คนตำหนิ มาให้คนเข้าใจผิด มาจนให้คนดูถูกได้คือหมดตัวตน ไม่ยึดมั่นถือมั่น ในตน

พ่อครูสมณะโพธิรักษ์เทศน์สอน “มหาปวารณา” คือ ยอมให้เพื่อนสหพรหมจรรย์ ว่ากล่าวตึงเตือนกันได้ โดยไม่โต้แย้ง นอกจากที่ประชุมจะให้โอกาสชี้แจง มีเกณฑ์ดังนี้ คือ 1) คำว่า “ปวารณา” คือ ยอมให้ เปิดโอกาสให้ อนุญาต ให้ว่ากล่าวตักเตือน 2) ให้ภิกษุว่ากล่าวตักเตือนกันได้ ด้วยเหตุ 3 ประการ คือ โดยเห็นโดยได้ยิน ได้ฟังโดยสงสัย ซึ่งงานพิธี “มหาปวารณา” ของชุมชนชาวอโศก ถือว่าเป็นงานสำคัญมากเพราะเป็นกิจกรรมร่วมกันของสมณะ สิกขมาตุและฆราวาสทั้งชาย หญิง เด็ก สัมมาสิกขา ญาติธรรมทุกทิศพร้อมใจกันเดินทางมาร่วมในพิธี “มหาปวารณา” เพื่อรับฟังคำสอนและ น้อมนำมาปฏิบัติ “ปวารณา” คือ ยอมให้ว่ากล่าวตักเตือนกันได้หมดอย่างสัมมาทิฐิฝึกกลดตัวตนให้ ใครว่ากล่าวได้ ลดละแสดงตัวตนว่าข้าใหญ่ ใครอย่าแตะ ให้มาฝึกฝน ทำตัวให้เล็ก ถูกตำหนิได้คนที่ ไม่อยากให้ใครตำหนินั้นเป็นคนมีอัตตามานะ ทุกคนที่มาจึงพร้อมใจมาล้างตัวตนจริง ๆ ชัดเกลากิเลส เป็นหลัก

ซึ่งในทุกครั้งประเพณีหลัก ๆ คือ การได้รับคำฟังพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่พ่อครู สมณะโพธิรักษ์ได้รวบรวมความรู้ของพระพุทธเจ้าไว้ได้มาก นำมาสาธยาย มาแจกแจงความรู้ในมุมมอง หลากหลายทุกมิติ ทั้งเหตุการณ์บ้านเมือง เหตุการณ์ของโลก ทำให้ชุมชนอโศก มีความแว่วไว พร้อม ปรับเปลี่ยนให้ทันกันสถานการณ์ต่าง ๆ และเร่งสร้างตนเองหมั่นชัดเกลากิเลสให้มากขึ้น ๆ ซึ่งใน โครงการพิธี “มหาปวารณา” จะมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้อง และเหมาะสม ให้ชุมชนอโศกได้เรียนรู้ มีรายการเริ่มตั้งแต่เช้ามีการสวดมนต์ ฟังธรรมะจากพ่อครูเทศน์ จากนั้นช่วงเช้ามีการบิณฑบาต การเทศน์ ธรรมะก่อนฉัน มีการแสดงบนเวที มีดนตรีเพื่อชีวิตและคุณธรรม สลับเวียนกันขึ้นทำกิจกรรม จากพุทธ

สถานต่าง ๆ ทั่วประเทศของชุมชนโอศก รายการภาคค่ำมีรายการดี ๆ เพื่อสุขภาพ มีเสวนาบนเวทีเรื่อง การล้างอัตรตาตัวตน การยอมหม่อมมิตรดี การมาเป็นจิตอาสา และสื่อสารธรรมดีอื่น ๆ อีกมากมาย หรือ ช่วงพักว่าง ๆ มีขอแรงบุญ ไปเก็บผัก ตัดหญ้า ขนปุ๋ย ไปร่วมแรงทำงาน ซึ่งพื้นที่ทั้งหมด นำมาพัฒนา ทำกิจกรรมปลูกพืชผักไร้สารพิษ ได้มีการเรียนรู้วิธีการปลูกพืชผัก การเก็บเกี่ยว การเตรียมดิน เตรียมน้ำ การเก็บรักษาน้ำ นอกจากนี้ มีร้านค้าบุญนิยมเช่น ร้านปันกัน ร้านอาหารมังสวิรัตที่แต่ละ พุทธสถานต่างๆของโอศกเอภาาระ มาออกร้านอาหาร ให้คนในชุมชนและนอกชุมชนได้รับประทานฟรี ได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งมีการจำหน่ายสินค้าราคาเท่าทุน ทั้งขายปลีกและขายส่งในชื่อ “ร้านพิสูจน์จิตอาสา” เปิดขายมาตั้งแต่ 7 พฤศจิกายน ปี 2561 เป็นสินค้าที่มีคุณภาพ ซื้อได้ทั้งปลีก ทั้งส่ง สินค้าที่นิยม มาก คือ เสื้อปูพื้นพลาสติก ถ้วยชามเซรามิกจากลำปาง เครื่องจักรสาน จักรยาน เครื่องครัว อุปกรณ์ทำ กสิกรรม สินค้าการเกษตร ต้นไม้ และพืชผัก ถ้วย ธัญพืชต่าง ๆ เป็นสินค้าโดนใจ และสิ่งจำเป็นในการ ดำรงชีวิต ซึ่งการทำงานได้จัดสรรแบ่งเวรรับผิดชอบบวรละ 1 สัปดาห์ ผลัดเวียนกันมาร้านเปิด 12.00–16.00 น. หยุดทุกวันจันทร์ ซึ่งการกำเนิด “ร้านพิสูจน์จิตอาสา” เป็นการพัฒนาการ ด้าน พานิชย์บุญนิยม ที่ก่อเกิดระบบสาธารณโภคี ด้านทางบุคลากรแต่ละบวร แต่ละชุมชน ที่สามารถ หมุนเวียนกันมาช่วยงาน “ร้านจิตอาสา” ได้อย่างไม่เอาลาภแกลกลาภ มีอิสระเสรีภาพ โดยไม่ยึดติด กับบวรใดบวรหนึ่ง ถูกหล่อหลอมเป็นหนึ่งเดียว

4.2 ผู้นำจิตอาสาพัฒนามนุษย์ทฤษฎีใหม่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล อดุลยเดช ในรัชกาลที่ 9 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ประมวล และกลั่นกรองจากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานในวโรกาสต่าง ๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่น ๆ โดยสำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป เมื่อ 29 พฤศจิกายน 2542 และจัดทำ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545–2549) และฉบับที่ 10 (2550–2554)

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNDP) ได้จัดทำ รายงานการพัฒนามนุษย์ของประเทศไทยปี 2550 เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนามนุษย์” และ เผยแพร่ไปทั่วโลก เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาส มหามงคลสมัย ทรงครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ดังนั้น “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” จึงเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ ชีวิตดำเนินไปในทางสายกลางที่เหมาะสม สอดคล้องกับวิถีความเป็นอยู่ อันเรียบง่ายของคนไทย

ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับประชาชนทุกระดับ ที่สามารถพึ่งตนเองได้อย่างเข้มแข็ง พัฒนาไปสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน”

พระบรมราชาโฆวาท พระราชดำรัสดังนี้

ทุกวันนี้ประเทศไทยยังมีทรัพยากรพร้อมมูล ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคล ซึ่งเราสามารถนำมาใช้เสริมสร้างความอุดมสมบูรณ์และเสถียรภาพ อันถาวรของบ้านเมืองได้เป็นอย่างดี ข้อสำคัญเราต้องรู้จักใช้ทรัพยากรทั้งนั้นอย่างชาญฉลาด คือไม่นำมาทุ่มเทใช้ให้สิ้นเปลืองไปโดยไร้ประโยชน์ หรือได้ประโยชน์ไม่คุ้มค่า หากแต่ระมัดระวังใช้ ด้วยความประหยัครอบรอบประกอบด้วย ความคิดพิจารณา ตามหลักวิชา เหตุผล และความถูกต้องเหมาะสม โดยมุ่งถึงประโยชน์แท้จริงที่เกิดแก่ประเทศชาติทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันยืนยาว (พระราชดำรัสพระราชทานแก่บุคคลต่าง ๆ เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม 2529)

การพัฒนาประเทศ จะบรรลุตามเป้าหมายได้มากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัย ประกอบกันหลายอย่าง อย่างแรกต้องมีคนดี คือมีปัญญา มีความรับผิดชอบ มีความวิริยะอุตสาหะเป็นผู้ปฏิบัติ อย่างที่สอง ต้องมีวิทยาการที่ดี เป็นเครื่องใช้ประกอบการ อย่างที่สาม ต้องมีการวางแผนที่ดี ให้พอเหมาะพอควร กับฐานะเศรษฐกิจ และทรัพยากรที่มีอยู่ โดยคำนึงถึงประโยชน์อันพึงประสงค์ ของประเทศชาติ และประชาชนเป็นหลักปฏิบัติ (พระบรมราชาโฆวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 25 กรกฎาคม 2539)

ทุกคนจำเป็นต้องหมั่นใช้ปัญญา พิจารณาการกระทำของตนให้รอบคอบอยู่เสมอ ระมัดระวังทำการทุกอย่างด้วยเหตุผล ด้วยความมีสติ และด้วยความรู้ตัว เพื่อเอาชนะความชั่วร้ายทั้งมวลให้ได้โดยตลอด และสามารถก้าวไปถึงความสำเร็จที่แท้จริงทั้งในการงานและการครองชีวิต (พระบรมราชาโฆวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 13 กรกฎาคม 2516)

Our Loss Is Our Gain ขาดทุนของเราคือ กำไรของเรา หรือว่าเราขาดทุน เราก็ได้กำไร เวลาพูดไปแล้ว เขาบอกว่า “ขออย่า ขออย่าอีกที” ก็พูดซ้ำอีกที เขาก็นั่งเฉยไปอีก ก็หมายความว่า ต้องการคำอธิบาย เราก็อธิบายว่า “ถ้าเราทำอะไรที่เป็นการกระทำ แล้วก็เราเสีย แต่ในที่สุด ที่เราเสียนั้น เป็นการได้...” (พระราชดำรัสพระราชทานแก่บุคคลต่าง ๆ เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2534)

“...คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้ำสมัย ว่าเมืองไทยเขย ว่าเมืองไทยไม่มี สิ่งทันสมัยใหม่ แต่เราอยู่ พอมี พอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทย “พออยู่พอกิน”

มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐาน ตั้งปณิธาน ในทางนี้ที่ จะให้ประเทศไทยอยู่แบบพอยู่พอกิน ไม่ใช่ว่าจะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่เรามีความ “พอยู่พอกิน” มีความสงบ เปรียบเทียบ กับประเทศอื่น ๆ ถ้าเรารักษาความ “พอยู่พอกิน” นี้ได้เราจะยอดยิ่งยวด” (พระราชดำรัสพระราชทานให้คณะบุคคลที่เข้าเฝ้าเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาณ ศาลาดุสิดาลัย 4 ธันวาคม 2517)

มีชาวต่างประเทศคนหนึ่งมาพบ (นายพาร์ก จุลอุณ รัฐมนตรีการกีฬาและเยาวชน แห่งสาธารณรัฐเกาหลีมาเข้าเฝ้าที่พระตำหนักจิตลดาฯ เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2534 เขาบอกว่า ประธานาธิบดีของเขาผู้เป็นเพื่อนเขามอบหมายให้มาขอโอวาท

เราเลยบอกว่า ถ้าจะแนะนำก็แนะนำได้ ต้องทำ “แบบคนจน” เราไม่เป็นประเทศ ที่ร่ำรวย เรามีพอสสมควร พอยู่ได้ แต่ไม่เป็นประเทศที่ก้าวหน้าอย่างมาก เราไม่อยากจะเป็ประเทศก้าวหน้าอย่างมาก เพราะถ้าเราเป็นประเทศก้าวหน้าอย่างมาก ก็จะมีแต่ถอยหลัง ประเทศเหล่านั้นที่เป็นประเทศที่มีอุตสาหกรรมก้าวหน้า จะมีแต่ถอยหลัง และถอยหลังอย่างน่ากลัว แต่ ถ้าเรามีการบริหารแบบเรียกว่า “แบบคนจน” แบบที่ไม่ติดกับตำรามากเกินไป ทำอย่างมีสามัคคีนี้แหละ คือเมตตา กัน ก็ จะอยู่ได้ตลอดไป..คนที่ทำงานตามวิชาการ จะต้องดูตำรา เมื่อพลิกไปถึงหน้าสุดท้ายแล้วในหน้าสุดท้ายนั้นเขาบอก “อนาคตยังมี” แต่ไม่บอกว่าจะให้ทำอะไร ก็ต้องปิดเล่มคือปิดตำรา ปิดตำราแล้วไม่รู้จักทำอะไร ลงท้ายก็ต้องเปิดหน้าแรกใหม่ เปิดหน้าแรกก็เริ่มต้นใหม่ ถอยหลังเข้าคลองแต่ถ้าเราใช้ตำรา “แบบคนจน” ใช้ความอะลุ่มอล่วยกัน ตำรานั้นไม่จบ เราจะก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ (พระราชดำรัสที่ทรงเรียบเรียงและปรับปรุงขึ้นจากที่ได้บันทึกพระสุรเสียงไว้ ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันพุธที่ 4 ธันวาคม 2534)

ในรายการ “วิถีอารยธรรม” บ้านราชธานีโอศก จังหวัดอุบลราชธานี พ่อครูสมณะโพธิรักษ์ เทศน์สอน หัวข้อ “สังคมสุดยอดคือสังคมมนุษย์วรรณะ 9 แบบคนจน” วันที่ 28 กรกฎาคม 2562 พ่อครูได้เทศน์สอนผู้เข้ารับการอบรมว่า... “การมาจนเป็นการมาทำดี คนที่ทำตัวเองให้จนได้แล้วมีความสุข เป็นคนจนที่มีความสุข เป็นคนจนที่มีประโยชน์ เป็นคนจนที่มีคุณค่า มีสิ่งที่ดีมีสิ่งที่ดีที่ประเสริฐ เป็นคนจนที่อุดมสมบูรณ์ เป็นคนจนที่ไม่บงกพร่องอะไรเลย เป็นคนจนที่ขยันหมั่นเพียร รู้จักงานที่ควรทำก็ทำ รู้จักพักรู้จักเพียร เป็นคนจนที่ยอดเยี่ยม แล้วทำไมต้องมาเป็นคนจน เพราะในสังคมนี้คนแย่งกันรวย แล้วไปแย่งเขาทำไม มาจนนี้ไม่ต้องแย่ง พาคนให้มาจนไม่ต้องไปแย่งเขา ถึงได้อยู่สบายไม่มีใครมาแย่งจนไม่มีศัตรู เพราะเราเป็นคนจนที่ประเสริฐเป็นคนจนที่ดี เป็นคนจนมหัศจรรย์ เป็นคนจนขยันหมั่นเพียร รู้จักการงานที่ควรทำ อะไรไม่ควรทำ อย่าไปเสียเวลา แล้วไม่เป็นพิษภัยต่อสังคมต่อประเทศ ต่อโลกด้วย มาเป็นคนจนที่ยิ่งใหญ่ มาฟื้นฟูภูมิเก่าพระพุทธเจ้าสอนเราอย่างนี้พระพุทธเจ้าสอนให้เรา มีวรรณะ 9

ให้เป็นคนจนวรรณะก็คือ The Classes ไม่ใช่ The Masses ซึ่ง The Classes คือ คนชั้นสูง ไม่ใช่แบบไฮโซ แต่เป็นคนชั้นสูงเป็นคนประเสริฐที่มีหลักวรรณะ 9 คือ เลี้ยงง่าย (สุภระ) บำรุงง่าย ปรับให้เจริญได้ง่าย (สุโปสะ) มกน้อย กล้าจน (อัปปิจฉะ) ใจพอ สันโดษ (สันตฺถุญฺญ) ชัดเกลากิเลส (สัลลหะ) เฟ่งทำลายกิเลส มีศีลสูงอยู่ปกติ (ฐตะ ฐตฺถก) มีอาการน่าเลื่อมใส (ปาสาทิกะ) ไม่สะสม ไม่กักเก็บออม (อุปจยะ) ตรงข้าม อวรรณะ 9 ขยันเสมอ ระทมความเพียร (วิริยารัมภะ) トラบไคยังมีผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบนี้อยู่ในโลกย่อมไม่ห่างจากพระอรหันต์ หรือ ผู้ใดพบผู้ที่พาทำ พบสมณพราหมณ์ทั้งหลาย เป็นผู้ดำเนินชอบ-ปฏิบัติชอบ ซึ่งประกาศโลกนี้-โลกหน้า ให้แจ่มแจ้งเพราะรู้อย่างด้วยตนเองในโลกนี้มีอยู่ (อถฺถิลเกสมณพราหมณา สัมมคคตาสัมมาปฏิปันนาเยอิมญ จ โลกังปรัญ จ โลกังสยง อภิญญาสัจฉิกัตวาปเวเทนตีติ)

“อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ โภ หิ นาโถ ปโร สยาอตฺตนา หิ สุทนต์นะ นาถัง ลภติ ทูลลภัง”

“ตนนั้นแลเป็นที่พึ่งแห่งตน ใครอื่นจะมาเป็นที่พึ่งได้ ผู้ที่ฝึกตนได้ดีแล้ว ย่อมได้ที่พึ่งที่หาได้ยาก”

ศาสนาพุทธ คือ ศาสนาแห่งการพึ่งตน คำสอนที่สำคัญในพระพุทธศาสนาให้พัฒนาตนเองของปัจเจกบุคคล เป็นเบื้องต้น อยู่กับปัจจัยขั้นพื้นฐาน ในการดำรงชีวิต อย่างเรียบง่าย ค่อย ๆ ฝึกปฏิบัติเดินสู่การพ้นทุกข์ไปเป็นลำดับ ๆ จนสามารถยกระดับจิตของตนให้ก้าวสู่การมีที่พึ่งอันประเสริฐอย่างมั่นคง ด้วยการบรรลुरुธรรมสู่พระนิพพาน เป็นอิสระหลุดจากการครอบงำกิเลสทั้งปวงได้ อย่างถาวร เป็นลักษณะของมนุษย์พัฒนาคือเป็นผู้จักตนเอง พึ่งตนเองได้อย่างอิสระเสรี บุคคลที่พึ่งพาตนเองได้เป็นเรื่องสำคัญ เป็นบุคคลที่แสดงออกถึงความพยายามที่จะใช้ความรู้ ความสามารถที่ตนมีอยู่ กระทำสิ่งใด ๆ ให้สำเร็จด้วยตนเอง (พระครูนิวริฐปัญญากร (ตุงพงสารักษ์) 2555: 21) พระพุทธศาสนาสอนให้บุคคลเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองไม่ให้ติดยึดหรือมกมายจะเป็นบุคคลจะพึ่งตนเองได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) 2555: 15) ยังมีแนวความคิดการพึ่งตนของนักวิชาการ นักวิจัย นักวิชาการอื่น ๆ ที่น่าสนใจดังนี้

แนวความคิดการพึ่งตน

การพึ่งตน หมายถึง มีตัวชีวิตในการพัฒนาศักยภาพด้านการพึ่งตนไว้ 8 ด้าน คือเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและการบริหารจัดการ ด้านการเมือง ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพ ด้านศาสนาและปรัชญา ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นการสร้างตัวชีวิตในการพัฒนาศักยภาพด้านการพึ่งตนของคนจนในเชิงบูรณาการ (ชาตรี ศิริสวัสดิ์ 2552: 43-52)

การพึ่งตน หมายถึง ความอิสระที่ตั้งอยู่บนพลังปัญญาและความสามารถของคนในการพัฒนาแก้ปัญหาของตนเอง การพึ่งตนเกิดจากปัจจัยสำคัญ คือ มีผู้นำที่มุ่งมั่นเสียสละ คนในชุมชนพร้อมสมานฉันท์ มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาให้เกิดความสมดุล โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ ลดการพึ่งพาทรัพยากรจากภายนอก และเสียสละช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม (เพชรตะวัน ธารรุ่ง, สุรีย์ ธรรมิกกบวร และจิรวัดน์ เวชาแพศย์ 2556: 84–95)

การพึ่งตน หมายถึง ความสามารถสร้างสังคมพอเพียงได้ เป็นดรรรชนีชีวิตการพัฒนาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมศาสนา คือ มีสัมมาอาชีวะ ที่เน้นมัชฌิมาปฏิปทา คือ ทางสายกลางที่สมดุลเกี่ยวกับการพัฒนาทางวัตถุกับการพัฒนาทางจิตใจ ด้วยการปฏิบัติที่ไม่ใช่การตอบสนองความโลภ โกรธ หลง หรือ ตัณหาที่ไม่มีวันเต็มอิ่ม แต่มุ่งสร้างความรู้จักพอที่สันโดษสงบสัจจากกิเลส รู้ประมาณ ไม่แก่งแย่ง ไม่เบียดเบียน มีความรักสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นผู้ร่ำรวยด้วยทรัพย์ภายในหรืออริยทรัพย์ จึงจะสามารถสร้างสังคมแห่งสันติสุขได้นั้นคือการพึ่งตนได้ (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) 2560: 13–24)

การพึ่งตน หมายถึง เศรษฐกิจพอเพียงที่เราอุ้มชูตัวเองเป็น อุ้มชูตนเองได้พึ่งพาตนเองได้ ไม่ใช่หมายถึง กลับไปอยู่ถ้าทำกินทำใช้เอาเองหมด แต่เป็นการรู้จักจัดการชีวิตของตนเอง จัดระเบียบตนเองให้ดีขึ้นกว่าเดิมได้ใหม่ ปรับใหม่ ลดการใช้จ่าย กินเป็นอยู่เป็น กินพอดี อยู่พอดีเป็นพื้นฐานแล้วค่อย ๆ สร้างความเจริญ ทำได้มากก็เพื่อแบ่งปันด้วยอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกหลักวิชาการ (โสภณา ศรีจำปา 2552: 31)

สรุปได้ว่า การพึ่งตน หมายถึง ผู้เริ่มที่ตน รู้จักและเข้าใจตนเองชีวิตอยู่ พึ่งรู้ตนด้าน ร่างกาย ด้านจิตใจพึ่งธรรมได้อย่างอิสระเสรีจากกิเลสเป็นคนที่มาจนมาสละออกได้ สามารถลด ละ ล้างกิเลส มุ่งมั่นสร้าง “สังคมบุญนิยม” ให้เป็นสังคมคนดีมีศีล เป็นผู้พึ่งตนในปัญญา เป็นผู้มิวิชา เป็นผู้ศรัทธาเชื่อในพระปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า สามารถไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีพลังอำนาจสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างสมดุล พอเพียงอย่างอ่อนน้อมถ่อมตน รับผิดชอบและช่วยโลก

พระพุทธเจ้า คือ จิตอาสาที่ดีที่สุด เสียสละที่สุด อดทนที่สุด ต้องพากเพียรทำดีเพื่อมีพลังในการช่วยคนให้ได้มากที่สุด การมาอาสา คือมา “ให้” มาให้อย่างบริสุทธิ์ใจ โดยไม่หวังอะไรจากใคร วิธีการที่จะทำให้มีพลังในการช่วยคนได้ดีที่สุดคือการล้าง “กิเลส” ตนเอง ชำระสิ่งสกปรกทางกายและทางใจที่เคยเอาเปรียบ ได้เปรียบมาสละต้อออก เอาออก ปล่อยไป ไม่พัวพันให้ได้มากที่สุดหรือให้ดับสิ้นไปเพราะการล้างกิเลสคือการมาทำ “บุญ” เป็นการมาสละออกมาเสียอย่างเต็มใจ บุญไม่ใช่มาเอา ไม่ใช่มากอบโกย มาอาสาทำดี ไม่ได้หวังดีตอบแทนกลับมา คิดแต่สิ่งที่ดีที่สุด พุฒแต่สิ่งที่ดีที่สุด ทำแต่สิ่งที่ดีที่สุดเสนอดี

ที่ทำได้มากที่สุด และวางดีที่สุคนั้นโดยไม่มีดีว่าเป็นของเรา สิ่งดีนั้นเป็นของโลกให้เราและโลกได้อาศัยก่อน
ที่ทุกอย่างจะดับไปเท่านั้น

แนวคิดจิตอาสา

แนวคิดจิตอาสาของนักวิชาการ นักวิจัย นักวิชาการอื่น ๆ ที่น่าสนใจดังนี้ คือ

จิตอาสา หมายถึง บุคคลที่อาสาช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ในรูปแบบต่าง ๆ หรือช่วยให้ผู้อื่นมีความสุขหรือมีชีวิตที่ดีขึ้น โดยที่ไม่หวังสิ่งใดตอบแทน เป็นจิตที่ไม่นิ่งเฉยเมื่อพบปัญหาและความทุกข์เกิดขึ้นกับผู้อื่นและสังคม เป็นจิตที่พร้อมจะเสียสละเวลา กำลังร่างกาย ทางจิตใจ ตลอดจนทรัพย์สินหรือสติปัญญา เพื่อก่อให้เกิดสิ่งที่ดีเพื่อสาธารณประโยชน์ รวมไปถึงการทำความคิดเพื่อสังคม และสิ่งแวดล้อม (สรณีย์ สายศร 2556: 396)

จิตอาสา หมายถึง จิตอาสาหรือจิตสาธารณะเป็นความสำนึกสาธารณะ (Public Consciousness) หรือความสำนึกทางสังคม (Social Consciousness) ที่เป็นการรับรู้และคำนึงถึงสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมร่วมกันกับผู้อื่น โดยมีความสัมพันธ์กันเป็นกลุ่มเดียวกัน (ราชบัณฑิตยสถาน 2532: 81-82, 389)

จิตอาสาหรือจิตสาธารณะ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการไม่หวังสิ่งใดและมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดแต่ประโยชน์กับผู้อื่น ชุมชน และสังคมด้วยความเต็มใจและกระตือรือร้น (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ 2552: 17)

จิตอาสา หมายถึง การสร้างจิตอาสาเป็นกระบวนการฝึกให้รัก เมตตาผู้อื่น เสียสละไม่หวังตอบแทน ยอมสละตนเพื่อรับใช้และช่วยเหลือผู้อื่นที่มีความเดือดร้อนทุกข์ทรมานด้วยวิธีของพระธรรมคำสอนในพรหมวิหาร 4 คือความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา” (มิชิตา จำปาเทศ รอดสุทธิ และชลดา ทองทวี 2552: บทสังเขป)

จิตอาสาที่แท้จริง หมายถึง ผู้ทำดีและช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา ใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ที่เอื้อต่อการเกิดความรู้เสียสละผู้ฝึกละวางตัวตนและหัดรักและเกื้อกูลแบ่งปันผู้อื่นสร้างกุศล ได้สุขทางใจ ไม่หวังสิ่งตอบแทนอย่างเป็นสุข (กัญธิชา เผือกเจริญ 2556: 18)

จิตอาสา หมายถึง การสละส่วนตัวเพื่อผู้อื่นเป็นหนึ่งในคุณสมบัติพระโสดาบันข้อที่ 4 คือ “จาคะ” เป็นการสละออกทั้งวัตถุและล้างกิเลส ลดความยึดมั่นเห็นแก่ตัว ไม่มีกิเลสจิตใจสะอาด ผ่องใสไม่ขุ่นมัว พร้อมเข้าใจผู้อื่นและช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างดี (พระพรหมคุณาภรณ์ (ปอ.ปยุตโต) 2527: 32-36)

จิตอาสา หมายถึง ผู้เอาการะช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อพบผู้เดือดร้อนจะเต็มใจทำดี มีจิตที่เป็นสุข เป็นการยกระดับปัญญาและจิตสำนึก สู่การอยู่ร่วมกันในสังคมที่ดี เป็นจิตมีคุณธรรมและรักสงบ สันติ (พระไพศาล วิสาโล 2548: 5)

สรุปได้ว่า จิตอาสา หมายถึง จิตเอาการะช่วยเหลือผู้อื่นรับใช้ อ่อนน้อมถ่อมตน ช่วยคน และช่วยโลกจิตอาสาสามารถกิเลสได้ มาเป็นผู้ให้เติมศกยภาพ

องค์การแพทย์วิถีธรรม

ความเป็นมาขององค์การแพทย์วิถีธรรม เส้นทางบำเพ็ญเพื่อมวลมนุษยชาติของ ดร.ใจเพชร กล้าจน (หมอเขียว) ประธานหรือผู้นำองค์การแพทย์วิถีธรรมและเครือข่ายแพทย์วิถีธรรมในการบำเพ็ญซบเคลื่อนแพทย์วิถีธรรมดำเนินกิจกรรมการพึ่งตนและช่วยเหลือเกื้อกูลมวลมนุษยชาติ ได้บำเพ็ญมาอย่างต่อเนื่องยาวนานตั้งแต่ปี 2538 ปัจจุบันนี้ ดร.ใจเพชร กล้าจน และสมาชิกเครือข่ายฯ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวม 700 กว่าคน จิตอาสาประจำประมาณ 400 กว่าคนทั่วโลก องค์การได้ให้การอบรมทั้งด้านกิจกรรมและสุขภาพด้วยหลักธรรมโดยมีประชาชนเข้ารับการอบรมรับความรู้ และฝึกฝนทักษะตามโครงการและกิจกรรมดังกล่าว ไม่ต่ำกว่า 300,000 คน เป็นไปตามปณิธานที่ ดร.ใจเพชร กล้าจน ได้ตั้งไว้ว่า “ชีวิตที่เกิดมาเพื่อพึ่งตนและช่วยคนให้พ้นทุกข์”

ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษาคือองค์การแพทย์วิถีธรรม ประวัติความเป็นมาเริ่มแรกขององค์การแพทย์วิถีธรรม สอนปานานบุญ 1 ตั้งอยู่ที่ บ้านเลขที่ 114 หมู่ 11 ตำบลดอนตาล อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร คุณแม่ของอาจารย์หมอเขียวชื่อ แม่ครั้ง มีทรัพย์ได้สละพื้นที่กว่า 40 ไร่ เพื่อตั้ง “สอนปานานบุญ” เปิดดำเนินการเป็นศูนย์เรียนรู้สุขภาพพึ่งตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง สอนปานานบุญ ซึ่งมีกิจกรรม มีการปลูกข้าว ปลูกผัก พืชสมุนไพร เพื่อเตรียมความพร้อมในการพึ่งพาตนเองได้ก่อนมาตั้งเป็นศูนย์สอนสุขภาพให้ผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาหาความรู้เรื่องการใช้ชีวิตตามแนววิถีธรรม เปิดบริการจัดค่ายสุขภาพครั้งแรก เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2550 เปิดดำเนินการอย่างเป็นทางการในเดือนมกราคม 2551 ในช่วงแรกอบรมรุ่นละ 100-200 คน ต่อมาเมื่อมีผู้สนใจมากขึ้น จำนวนผู้เข้ารับการอบรมเพิ่มเป็นรุ่นละ 200-500 คน โดยจัดเดือนละ 1 ครั้ง จำนวน 5-7 วัน ไม่คิดค่าใช้จ่าย ความตั้งใจที่จะจัดศูนย์สุขภาพขึ้นนอกเหนือจากเพื่อบอกกล่าววิถีรักษาสุขภาพพึ่งตนแพทย์วิถีธรรมกับผู้คนเข้ามาอบรม และถือว่าการทำกุศลครั้งใหญ่ในชีวิตตนและตั้งชื่อว่า “สอนปานานบุญ” มีผู้นำพา คือ อาจารย์ ดร.ใจเพชร กล้าจน หรือที่คนทั่วไปเรียกว่า “หมอเขียว” ผู้จัดตั้งองค์การแพทย์วิถีธรรม หรือมูลนิธิแพทย์วิถีธรรมแห่งประเทศไทยเป็นศูนย์เรียนรู้สุขภาพพึ่งตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงสอน

ปานาบุญ และเป็นสถาบันการศึกษาวิชาการมองการแพทย์วิถีธรรมมีความชัดเจนในอุดมการณ์ เพื่อเดินตามรอยบาทพระศาสดาสืบสานพระธรรมศาสนา โดยมีผู้นำพาปฏิบัติและมารวมกลุ่มกับหมู่มิตรดี โดยนำความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลมาหล่อหลอมสร้างคุณค่า สร้างประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติ ด้วยระบบหลักธรรมศาสตร์โดยบูรณาการให้สมดุลเหมาะสมตามกาลเวลา

พัฒนางานแพทย์วิถีธรรมมา 25 ปี

ปี พ.ศ. 2548 สำนักงานสาธารณสุขอำเภอหัวานใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร พ.ศ. 2548-กรกฎาคม 2560 รับราชการที่โรงพยาบาลอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญอาจารย์หมอเขียว ดร.ใจเพชร กล้าจน ได้กล่าวไว้ถึงความก้าวหน้า.....

“ได้พัฒนางานแพทย์วิถีธรรมมา 25 ปี ตอนเรียนปริญญาเอก ได้ทำดัชนีนิพนธ์เรื่อง “จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมเพื่อมวลมนุษยชาติ” จำนวน 3,000 กว่าหน้าผลงานวิจัยนี้ผู้ป่วยร้อยละ 90 อาการดีขึ้นโดยมีการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง และมีผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการต่าง ๆ พบว่าค่าการเปลี่ยนแปลงดังต่อไปนี้ ดีขึ้นภายใน 5 วัน ได้แก่ ค่าเบาหวาน ความดัน ไชมัน ค่าการทำงานของตับ อัตราการกรองของไต ค่าสารเคมีในเลือด และน้ำหนักจากผลงานวิจัยและเก็บข้อมูลพบว่าการแพทย์วิถีธรรมทำให้โรคทุกโรคลดลงได้ แต่มีเพียงร้อยละ 10 ที่ไม่หาย เนื่องจาก 1) ไม่ได้ทำ 2) ทำไม่ได้ 3) อาการหนักเกินไป 4) มีวิบากกรรมหนัก (ขัดขวาง)”

มุ่งมั่นพัฒนาตนเองไปสู่สภาพ “ทำความผาสุกที่ตน สอนคนที่ศรัทธา” มีอุดมการณ์มุ่งมั่นพัฒนาตนเองไปสู่สภาพ “ทำความผาสุกที่ตนสอนคนที่ศรัทธา” เป็นการทำให้ประโยชน์ผู้อื่น (ไม่ว่าจะเป็นการกระทำทางกาย วาจา หรือ ใจ) หรือเป็นความต้องการ “ให้” แก่ผู้อื่น ชนิดสุจริตใจอย่างบริสุทธิ์แท้จริงสมบูรณ์ที่สุดเป็นความต้องการสร้างคุณงามความดีเพื่อผู้อื่นเป็นหลักไม่มีความต้องการเพื่อตนเองจะได้ตนเองจะมีตนเองจะเป็นตนเอง ไม่ต้องการแม้แต่ตนเองจะเสพงามหรืออวดตาในสิ่งที่ทำนั้นเพื่อตนไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมเป็นการ “ทำงาน” เพื่องานเท่านั้น ทำให้โลกอนุเคราะห์แก่มวลมนุษยชาติในโลก (โลกานุกัมปายะ) ทำเพื่อความเป็นประโยชน์ของมวลมนุษยชาติ (พหุชนหิตายะ) ทำเพื่อเป็นความผาสุกของมวลมนุษยชาติ (พหุชนสุขายะ) ทำอย่างสุดความสามารถเท่าที่จะพึงทำได้

ทำความผาสุกที่ตน ช่วยคนที่ศรัทธาแท้จริงแล้ว คือ ปฏิบัติตามที่พระธรรมเจ้าตรัสสอนว่า “พึงตั้งตนอยู่ในคุณอันสมควรก่อน แล้วค่อยพร่ำสอนผู้อื่นภายหลังจักไม่มัวหมอง” “เราเป็นเพียงผู้ชี้ทางเท่านั้น ส่วนการเดินทางเป็นเรื่องของท่าน” “ถ้าเราทำดีจะเหนี่ยวนำให้คนอื่นทำดี ถ้าเราทำชั่วจะเหนี่ยวนำให้คนอื่นทำชั่ว” และพระพุทธเจ้าตรัสสอนว่า คนที่ศรัทธาจะเปิดใจรับฟังและพากเพียร

ปฏิบัติตาม ส่วนถ้าไม่ศรัทธาจะตรงกันข้าม คือหาเหตุผลค้านแย้งได้ทุกเรื่อง ดังนั้น จึงควรทำตัวอย่างที่ดีหรือความผาสุกที่ตน แล้วช่วยคนที่ศรัทธา แล้วเปิดเผยข้อมูลดี ๆ ออกไปในทุกช่องทางที่เหมาะสม ใครจะใช้ตอนไหนก็แล้วแต่เขา จะเป็นประโยชน์ที่สุดต่อตนเองและผู้อื่น

ปัจจุบันสวนป่านานาชาติเพื่อมวลมนุษยชาติ มีศูนย์หลักอยู่ 9 ศูนย์ทั้งในและต่างประเทศ การจัดค่ายอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพพึ่งตนตามหลักการแพทย์วิถีธรรมให้กับประชาชนที่สนใจ โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใด ๆ เป็นประจำทุกเดือน มีผู้เข้าร่วมการอบรมโดยเฉลี่ยครั้งละประมาณ 100-500 คน ตลอดระยะเวลาที่ยาวนาน องค์การแพทย์วิถีธรรมได้จัดค่ายใหญ่ในศูนย์ 9 ศูนย์ จะมีตารางแจ้งประจำปีว่าจะจัดที่ใด ตั้งแต่ทำค่ายมาจะมีสลับไปมาจะเปิดเป็นค่ายมี 5 วัน 7 วัน 9 วัน จนถึงปัจจุบันมีค่ายสุขภาพและพระไตรปิฎกเป็นค่าย 5 วัน จัดในศูนย์ใหญ่ 9 ศูนย์ในแต่ละเดือน ค่ายแฟนพันธ์แท้ 9 วัน เป็นค่ายประชุมเครือข่ายทั่วประเทศ มีปีละครั้ง ค่ายพระไตรปิฎก 9 วัน จัดปีละ 4-5 ครั้งในแต่ละปี โดยมีอาจารย์ ดร.ใจเพชร กล้าจน เป็นผู้ให้องค์ความรู้ ส่วนช่วงไม่มีค่ายใหญ่ จิตอาสาสามารถจัดทำค่ายย่อยในพื้นที่ของตนเองโดยมีจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมบำเพ็ญตามโอกาสอันควรของแต่ละพื้นที่

ปกติแล้วบริเวณรอบ ๆ ของศูนย์สวนป่านานาชาติทุกศูนย์จะมีป้าย “โศลกธรรม” ที่ให้ความหมายเกี่ยวกับการดำรงชีวิตประจำวัน ที่สื่อถึงการปฏิบัติในสิ่งดีที่ควรทำเช่น ป้ายตลาดวิถีธรรม มีสโลแกนว่า “ของดี ราคาถูก ชื่อสัตย์ มีน้ำใจ” “ยินดีในความไม่ชอบไม่ชัง” “คนที่แพ้ไม่ได้ พลาดไม่ได้ พร่องไม่ได้ทุกข์ตายเลยใจที่สุด” “ปัญหาทั้งหมดในโลกเกิดจากคนโง่กว่ากิเลส” เป็นต้น ทำให้ผู้เดินทางเข้ามา รู้ได้ถึงการต้องสำรวม กาย วาจา ใจ เป็นเขตอภัยทาน เป็นแดนบุญ ที่ละอบายมุขทุกประเภท และทำใจในการมาอยู่อย่างสมถะ ประหยัด เรียบง่ายในช่วงเข้าฝึกอบรม ซึ่งผู้คนจำนวนมากที่เข้ารับการอบรมเมื่อมาถึงต่างเดินมุ่งตรงไปที่อาคารหลักใหญ่ที่เปิดโล่งกว้างทุกด้าน อันเป็นสถานที่ทำกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างที่อยู่ท่ามกลาง ป่า สวน ไร่ นา ที่ร่มรื่นอากาศสดชื่นบริสุทธิ์ เย็นสบาย ภายในอาคารมีห้องสื่อ ห้องหนังสือ เวทีบรรยาย บริเวณที่ปรึกษาปัญหาสุขภาพ บริเวณลงทะเบียน ห้องครัว ลานรับประทานอาหาร จุดแช่มือเท้าด้วยน้ำสมุนไพร อันเป็นองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะใช้ทำกิจกรรมเมื่อได้เข้าค่ายสุขภาพพึ่งตน หรือค่ายพระไตรปิฎก และบริเวณโดยรอบมีการทำกิจกรรมไร่สารพิษ ซึ่งบริเวณในสวนป่านานาชาติ ทุกแห่งจะเป็นศูนย์เรียนรู้สุขภาพพึ่งตน การดำรงชีวิตตามวิถีชุมชนคนไทยอย่างในอดีตมีการ ปลูกข้าว สีข้าวกินเอง ปลูกพืชผักผลไม้กินเอง และไม่ใช้สารเคมีกำจัดแมลงหรือกำจัดวัชพืช ถือว่าเป็นพื้นที่บริสุทธิ์แห่งหนึ่งทั้งรูปธรรมและนามธรรม ที่สอดคล้องกัน และระหว่างอยู่ในศูนย์สวนป่านานาชาติจะเห็นผู้คนใส่เสื้อของแพทย์วิถีธรรมมี “โศลกธรรม” ติดอยู่ด้านหลังเสื้อเป็นคำธรรมะที่ประยุกต์มาเป็นภาษาไทยเข้าใจง่าย ที่ได้สวมใส่และเดินไปมาอยู่เต็มศูนย์อบรม

ตลอดระยะเวลาที่อยู่ในค่ายอบรมจะมีบทเพลงธรรมะที่อาจารย์หมอเขียวร้องและแต่งเนื้อเพลงร่วมกับผู้อื่น เนื้อเพลงเป็นสื่อถึงสัจธรรมเป็นธรรมะที่เปิดออกอากาศได้ยืนตามสายทั่วศูนย์

มีทำกิจกรรมร่วมกันก่อนเปิดค่าย เพื่อเตรียมงาน เช่น กวาดอาคาร ภูศาลาอาคารอบรม ทำอาหารในครัว ช่วยล้างผัก หั่นผัก ล้างภาชนะเล็กใหญ่ เป็นต้น ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมและจิตอาสาปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีไทย ๆ แบบพุทธ มีอาการสำรวม ในการพูดคุย มีการเรียนรู้หรือฝึกการรับประทานมือเดียว (เฉพาะค่ายพระไตรปิฎก) ซึ่งช่วงค่ายสุขภาพปกติมีอาหาร 3 มื้อ ให้รับประทาน (ช่วงนอกค่ายจิตอาสาอยู่ประจำทำอาหารกินเอง รับประทานอาหารวันละ 1-2 มื้อเป็นหลัก) ก่อนรับประทานอาหารมีการพิจารณาอาหาร รับประทานอาหารเสร็จต้องล้างภาชนะที่รับประทานด้วยตนเองและเช็ดให้แห้ง คำว่าเก็บเรียบร้อย เรียนรู้การแยกขยะสด ขยะแห้ง ช่วงรับประทานอาหารในค่ายอบรมเป็นธรรมเนียมการรับประทาอาหาร จะต้องเข้าแถวรับอาหารโดยให้ผู้ป่วยและผู้สูงอายุ ตักอาหารไปรับประทานก่อน ผู้ร่างกายแข็งแรงเสียสละรอ หรือรับประทานอาหารที่หลัง ภายในศูนย์จะสงบเรียบร้อย ทุกศูนย์สวนป่านาบุญไม่ดูรายการทีวีบันเทิงมรมต่าง ๆ ยกเว้นรายการที่ฉลาดกิเลสได้ หรือข่าวสารบ้านเมืองที่ควรติดตามศูนย์สวนป่านาบุญจะหากิจกรรมต่าง ๆ ทำที่มีประโยชน์ พื้นที่บริเวณโดยรอบจะปราศจากสารเคมีต่าง ๆ จิตอาสาส่วนใหญ่จะเดินเท้าเปล่าเหยียบดินเพื่อสุขภาพและรักษาโรคพิษสามารถระบายออกสู่ปลายเท้า และสามารถดึงพลังเย็นจากธาตุดินเข้าสู่ร่างกายเพื่อปรับสมดุล เป็นการดูแลร่างกายที่เรียบง่ายได้ประโยชน์ได้สัมผัสธรรมชาติตลอดเวลา และเรียนรู้อยู่กับสมุนไพรรอบๆตัวและลดละความสบาย ฝึกลำบากในประมาณที่พอดี จิตอาสาใช้เวลาว่างคิดค้นหาทรัพยากรพืชผัก เศษอาหาร ที่มีอยู่ในพื้นที่ศูนย์มาทำน้ำยาล้างจาน น้ำยาขัดห้องน้ำ น้ำยาอาบน้ำ และยาสีฟันใช้เอง ทำปุ๋ยจากเศษผัก อาหารเหลือทิ้ง จากเศษใบไม้ กิ่งไม้ เป็นการประหยัดและใช้สิ่งที่มีอยู่ให้เกิดคุณค่ามากที่สุด ปัจจัยน้อยหาได้ง่ายและไม่มีโทษเป็นองค์แห่งสมณะ (ผู้ดับทุกข์ดับบาปได้) บุคลิกมีความประพฤติเรียบร้อยสำรวมจะใส่เสื้อผ้าสีเรียบ ๆ ไม่ใส่สีฉูดฉาด ไม่โป๊ รัดกุม ผู้หญิงส่วนใหญ่ ุ่งผ้าถุง ผู้ชายใส่กางเกงขาก๊วย จิตอาสาส่วนใหญ่จะตัดผมสั้นและตัดผมกันเองได้ ถือว่าเป็นผู้ทำความสบายให้แก่ตน ประมาณในสิ่งที่สบาย การใช้ชีวิตที่ต้องพากเพียร ถ้าใครเข้ามาเป็นจิตอาสาใหม่ ๆ จะมีพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำเอาใจใส่ดูแล ตักเตือน แต่จะแยกพี่เลี้ยงชาย พี่เลี้ยงหญิงเพื่อความเหมาะสมจะหลีกเลี่ยงชายหญิงอยู่ตามลำพัง ช่วงปกติที่ไม่มีค่ายการรับประทานอาหารหรือสวดมนต์ในตอนเช้าจะมีการเคาะระฆังเตือนก่อนสวดมนต์ หรือเคาะระฆังเตือนรับประทานอาหารเช้าแต่ใครมีงานอยู่อาจมาช้าหรือสามารถมารับประทานที่หลังได้ เป็นต้น

นโยบายการบริหารบุคลากรจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมเชิงระบบ

การบริหารบุคลากรจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมเชิงระบบขององค์การแพทย์วิถีธรรม ได้ย้าถึงนโยบายมีการบริหารบุคลากรจิตอาสาขององค์การแพทย์วิถีธรรม โดยผู้นำองค์การแพทย์วิถีธรรม ดร.ใจเพชร กล้าจน ที่มีฐานะเป็นเจ้าขององค์การแพทย์วิถีธรรม และเป็นอาจารย์ของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม มีหลักการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธขับเคลื่อนงาน มีแนวทางการบริหารบุคลากรจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม เป็นนโยบายที่ผู้นำองค์การแพทย์วิถีธรรมกล่าวไว้มีดังนี้

1. เน้นคุณภาพการงานตามศักยภาพตามกำลังของแต่ละที่เน้นค่ายใหญ่ แต่ถ้าทำไม่ได้ก็ทำค่ายย่อยที่มีคุณภาพ เน้นพาคนลดกิเลส ใช้บททบทวนธรรม บารมีจิตอาสาและบารมีชาวค่ายจะเกื้อหนุนกันจิตอาสารวมหมู่กันทำได้จะลดกิเลสได้มาก ลดอึดอัดได้มาก แต่ถ้าบางที่ทำได้ค่อย ๆ ทำไป ค่อย ๆ เพิ่มคุณภาพเพิ่มบารมี ให้หมู่มิตรดีทำงานร่วมกัน ในค่ายก็พยายามรวมกันทำงานช่วยงานกันเพื่อให้งานได้ประสิทธิภาพสูงทำคนเดียวจะตามใจตนเอง เสริมกิเลส ทำหลายคนช่วยกันจะกำจัดกิเลสได้ อึดอัดไม่โตเอาจิตวิญญาณเป็นสิ่งสำคัญจะบรรลुरुธรรมโดยอาศัยการงานไม่เรียกร้องใครแต่ให้เพิ่มศีลให้ตัวเอง แล้วหมู่จะมาช่วยเหลือกิเลสมีแรงเหนี่ยวนำ (แรงสนิทาน) ถ้าไม่คือ จะรวมตัวกันได้จะไม่แตกความสามัคคีอบรมแล้วลดกิเลสได้จะเพิ่มพลังในการรับคน จะเพิ่มโควตารับคนได้โดยสังจะเองร่วมกันทำงานไม่ว่าจะงานใดก็ตามเอาวิญญาณที่กำจัดกิเลสได้เพิ่มศีล คือการเพิ่มโควตาเพิ่มคุณภาพคนวิธีเพิ่มคนคือลดกิเลสไม่ใช่เพิ่มค่าจ้างถ้าเพิ่มศีลลดกิเลสจะได้คนดีจะเข้ามาถ้าเพิ่มกิเลสคนไม่ดีจะเข้ามาวิธีรวมคนดีคือการลดกิเลส กำจัดมารกิเลส เป็นสุขที่สุดในโลกช่วยคนได้มากที่สุด รวมคนดีได้มากที่สุดอยากได้คนมีศีลมารวมกันต้องลดกิเลสมาก ๆ การคัดคนดี คนดีมาตามบารมีของเราเองมาพอดี ๆ ตามบารมีเราอยากได้เกินบารมีตัวเองเป็นทุกขียังอยากได้ก็ยิ่งไม่ได้ เป็นการเน้นคุณภาพของจิตวิญญาณจิตอาสาที่ลดกิเลสได้

2. นโยบายหลัก สื่อประสานงานต่อเนื่องในเรื่อง 1) มุ่งทำกิจกรรมไร้สารพิษทุกรูปแบบที่เป็นไปได้รณรงค์กินพืชผักอินทรีย์ไร้สารพิษเพราะคนส่วนใหญ่รู้จักและรับประทานได้ดีขึ้น และมากขึ้น ทำบารายคัลเจอร์ “ภูเขาน้อยประหยัดน้ำ” ทุกศูนย์เพื่อเชื่อมร้อยชุมชน 2) เร่งพัฒนาแหล่งน้ำ ผลิตน้ำสะอาดให้ได้มาก พยายามพึ่งตนเองและช่วยผู้อื่นให้ได้มากที่สุดเท่าที่ทำได้ 3) เน้นด้านวิชาการศึกษาเรียนต่อปริญญาโท ปริญญาเอก เท่าที่เรียนได้มากที่สุด เพื่อความรอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม

3. ไม่แก้ปัญหาคด้วยความหยาบรุนแรง ไม่ใช่อำนาจทำลายคนอื่นเพราะการทำชั่วได้มากที่สุดหรือทำดีได้มากที่สุดคือมนุษย์เท่านั้นเป็นผู้กระทำไม่ยุ่งเกี่ยวกับคนหยาบ คนผิดศีล เพราะคนไม่ดีจะทำชั่วได้มาก ใช้ความสงบสยบความรุนแรง ไม่ตอบโต้สงบสยบความเคลื่อนไหวไม่แสดงความหยาบ

เสียเองใครหยาบก็เป็นบาปเอง ใช้กรรมดีปราบมารปราบกิเลสตนเองยอมรับวิบากอย่างเบิกบาน
ชนะความเสียหาย ไม่หยาบเพื่อเพิ่มวิบากตัวเองได้ศักดิ์ศรีทางธรรมยิ่งล้างกิเลสก็ยิ่งพ้นทุกข์

4. การร่วมด้วยช่วยกัน รวมพลังทุกที่ไปแต่ละพื้นที่จะเป็นส่วนกลางทุกคนร่วมกันทั้ง
ประเทศมากที่สุด ทุกภาคมารวมกันในแต่ละครั้ง ๆ เคลื่อนตัวด้วยทีมหมู่กลุ่มแพทย์วิถีธรรมให้มากที่สุด
ทำกิจกรรมร่วมในทุกศูนย์และเครือข่ายพร้อมกันทั่วประเทศให้มากที่สุด ไม่นั่งงาน แต่เน้นรวมกลุ่มใหญ่
ให้มากมาทำส่วนกลาง รวมกลางร่วมกัน กินอยู่ร่วมกัน ทำภารกิจพร้อม ๆ กัน เป็นการรวมพลคน
ทุกภาคส่วน พร้อมประชุมพร้อมทำ พร้อมเลิก เป็นการระดมจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมและประชาชน
ที่พร้อมจะมาช่วยกันพัฒนาประเทศ รวมสร้างแดนบุญเพื่อมวลมนุษยชาติ

จุดอ่อนขององค์การแพทย์วิถีธรรม

1. การบริหารจัดการองค์การมีโครงสร้างรูปแบบไม่ชัดเจน
2. การบริหารจัดการบุคคลยังไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเพียงพอ ไม่มีรูปแบบที่มาตราฐาน
ทำให้การแก้ปัญหาบุคลากรในหน่วยงานส่วนรวมในองค์การมีการติดขัดไม่ราบรื่น
3. องค์การขาดระบบการจัดการบริหารงานบุคคลในการคัดคนเข้ามาเป็นจิตอาสาไม่เหมาะสม
ตามวัตถุประสงค์หลักขององค์การเพื่อขับเคลื่อนสืบสานพระพุทธศาสนา มีปัญหาในการจัดสรรหา
บุคลากรเข้า การธำรงรักษาและการพัฒนาบุคลากรอย่างเหมาะสม การทำงานไม่มีการบังคับใจใคร
ใด ๆ ทั้งสิ้น จึงมีการหย่อนในการกำหนดกฎเกณฑ์อยู่บ้าง

จุดแข็งขององค์การแพทย์วิถีธรรม

1. องค์การแพทย์วิถีธรรมขับเคลื่อนการทำงานด้านสาธารณประโยชน์ที่มีศูนย์อยู่หลายพื้นที่
ในประเทศไทยและต่างประเทศ ไม่พึ่งพาเงินทุนจากรัฐบาลหรือองค์การเอกชนใด ๆ จะพึ่งพาตนเอง
และอยู่รอดปลอดภัยมาได้
2. องค์การแพทย์วิถีธรรมดำเนินงานการอบรมดูแลสุขภาพพึ่งตน ไม่คิดค่าบริการใด ๆ
ให้ความรู้และอบรมฟรีกับบุคคลทั่วไป
3. เจ้าหน้าที่บุคลากรเป็นจิตอาสาทำงานฟรี
4. วัตถุประสงค์หลักเพื่อสืบสานพระพุทธศาสนา องค์การแพทย์วิถีธรรมเป็นองค์การ
ที่ได้ปฏิบัติภารกิจตามรอยบาทพระศาสดา ขณะเดียวกันได้น้อมนำหลักการดำเนินชีวิตอย่างไม่ประมาท
มีชีวิตเรียบง่าย สุขพอประมาณ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชในรัชกาลที่ 9
มาประพฤติปฏิบัติ

5. ใช้หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธขับเคลื่อนการทำงานขององค์กรแพทย์วิถีธรรม จึงไม่มีปัญหาในการอยู่ร่วมกัน เพราะทุกคนต้องการเข้ามาลดกิเลส ใครไม่ลดกิเลสจะถูกขับออกด้วยตนเองหรือจากมติหมู่กลุ่ม

โครงสร้างการบริหารองค์กรแพทย์วิถีธรรมเชื่อมโยงเครือข่ายองค์กรมีลักษณะที่เป็น “เครือข่าย” พื้นที่ศูนย์ขององค์กรแพทย์วิถีธรรมในประเทศไทยคือ สอนปานานุกูญ 1 อยู่จังหวัดมุกดาหาร สอนปานานุกูญ 2 อยู่จังหวัดนครศรีธรรมราช สอนปานานุกูญ 3 อยู่จังหวัดปทุมธานี สอนปานานุกูญ 4 อยู่จังหวัดนครพนม สอนปานานุกูญ 5 อยู่จังหวัดระยอง สอนปานานุกูญ 6 อยู่เครือข่ายอเมริกาและเครือข่ายยุโรป สอนปานานุกูญ 7 อยู่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สอนปานานุกูญ 8 อยู่จังหวัดแพร่และเครือข่ายสอนปานานุกูญ 8 อยู่จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดเชียงราย และเชียงใหม่ สอนปานานุกูญ 9 อยู่จังหวัดสุพรรณบุรี และเครือข่ายหรือเครือข่ายต่าง ๆ

เอกสารการศึกษาเป็นวารสารวิชาการ

องค์กรแพทย์วิถีธรรมมีเอกสารการศึกษาเป็นวารสารวิชาการวิชาราม เล่มที่ 1 ของมูลนิธิแพทย์วิถีธรรมแห่งประเทศไทย เป็นบทความวิจัยด้านวิชาการหน้า 39-64 ได้นำเสนอ งานวิจัย มีวัตถุประสงค์ศึกษาผลของการปฏิบัติศีลและผลของการทำผิดศีลในประเด็น ความชิงชังรังเกียจ ในบุคคลอื่นของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้กิจกรรมการสนทนากลุ่มแบบอภิปรายธรรม ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติศีลและผลของการทำผิดศีลประเด็นความชิงชังรังเกียจในบุคคลอื่น ซึ่งผลของการปฏิบัติศีล คือ ได้รับวิบากดีจากการตั้งศีลที่ไม่เพ่งโทษและล้างความชิงชังรังเกียจขึ้นมาปฏิบัติ ทำให้เห็นอาการของกิเลสได้ชัดได้ฝึกฝนการจับอาการของกิเลสและพิจารณาล้างกิเลสได้ทันทีเป็นปัจจุบันขณะ ซึ่งได้พิจารณาได้ถูกต้อง กำลังของกิเลสจะลดลง สามารถรู้สึกได้ด้วยตัวเองว่าความทุกข์ลดลง ความชิงชังรังเกียจลดลง การเพ่งโทษถือสาลดลง เกิดความสุขร่างกายแข็งแรง และเหตุการณ์ร้ายต่าง ๆ ในชีวิตลดลง มีเหตุการณ์ดี ๆ เข้ามาในชีวิตมากขึ้นและยังเป็นคลื่นแม่เหล็กที่สามารถเหนี่ยวนำให้ผู้อื่นคิดพูดทำที่ดีตามได้ด้วย และผลการทำผิดศีลประเด็นความชิงชังในบุคคลอื่น คือ ได้รับวิบากร้าย ข้อมูลได้ไปในทิศทางเดียวกันคือ เมื่อไม่ได้ตั้งศีลคือได้รับวิบากร้ายโดยส่วนใหญ่พูดว่าเมื่อไม่ตั้งศีลหรือตั้งศีลแล้วผลอสติทำผิดศีล โดยการเพ่งโทษและชิงชังรังเกียจผู้อื่นขึ้นมา จะทำให้เกิดความทุกข์ใจ ทุกข์กาย กำลังตก อ่อนแรง และเหตุการณ์ร้ายต่าง ๆ จะเข้ามามากมาย ซึ่งจะรู้สึกได้ด้วยตนเองและคลื่นแห่งความชิงชังในใจตนจะผลักสิ่งดี ๆ ออกจากชีวิตนำสิ่งชั่วร้ายเข้ามาในชีวิต พร้อมทั้งเป็นคลื่นแม่เหล็กที่สามารถเหนี่ยวนำให้ผู้อื่นคิด พูด ทำที่ไม่ดีตามได้ด้วย

เอกสารการศึกษา “หมอเขียว” ขององค์การแพทย์วิถีธรรม อาจารย์หมอเขียวหรือ ดร. ใจเพชร กล้าจน ที่เป็นผู้นำองค์การผู้ฝ่าทางตันปัญหาสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม ได้จากตำรา พระพุทธเจ้า ที่ปฏิบัติตนเองตามหลักธรรมคำสอนมาตลอด เก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ในพระไตรปิฎก มาสร้างองค์ความรู้และช่วยเหลือผู้คนได้พบแสงสว่างสามารถไขความจริงด้านสุขภาพ ที่ไม่มีใครรู้มาก่อน ค้นพบขุทธรพยานอันล้ำค่าว่าคำสอนของพระพุทธเจ้าสามารถรักษาโรคทุกชนิดได้ ฝ่าทางตันด้านปัญหาสุขภาพ สามารถถอดรหัสและนำมาใช้ประโยชน์ในด้านสุขภาพด้วยการฟื้นคืนพลังให้ชีวิตได้จาก พุทธวจนะ มาเป็นยารักษาโรคในศาสตร์การแพทย์วิถีธรรม ด้วยการเริ่มต้นด้วยการตัดสินใจ รับประทานอาหารมังสวิรัต เปลี่ยนมาเดินเท้าเปล่า และค้นคว้าหาความรู้ เพิ่มเติมจากพระธรรมคำสอนในพระไตรปิฎกของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏมา 25,00 กว่าปี จนได้คำตอบอย่างชัดเจน ไม่ลังเลสงสัย เป็นการไขรหัสลับสุดขอบฟ้าข้ามภพ ข้ามชาติ นำมารวบรวมเป็นองค์ความรู้แพทย์วิถีธรรมที่ใช้อยู่ ปัจจุบัน เน้นคำสอนของพระพุทธเจ้า หัวใจของพระพุทธศาสนา คือสอน “วิถีแห่งการพ้นทุกข์” ซึ่งเป็นแค่นี้ไม่กำมือเดียว ซึ่งความทุกข์ของมนุษย์คือความเจ็บป่วย อาจารย์หมอเขียวได้ค้นพบกับคำว่า “การทำ ความสบายให้แก่ตน” ในพระสูตรเล่มที่ 11 หรือสังคิตีสูตร ข้อ 293 เขียนว่า “การเป็นผู้ทำ ความสบายให้แก่ตน คือเป็นคนผู้มีโรคน้อย มีทุกข์น้อยประกอบด้วยเตโชธาตุ อันมิวิบากเสมอกัน ไม่เย็นนัก ไม่ร้อนนัก เป็นอย่างกลาง ๆ ควรแก่ความเพียรนั้นคือการขีวิตสุขภาพดีที่มี “พลังชีวิต” หมายถึง สบาย เบากาย มีกำลัง “กกจูฬสูตร” (พระไตรปิฎกเล่ม 12 ข้อ 265) และ “อนายุสสสูตร” เล่มที่ 22 ข้อ 125-126” ด้วยหลักสมดุลง ร้อน-เย็น ทำให้หายจากโรค แข็งแรง อายุยืน และปรับสมดุลด้วย สิ่งประหยัด จำเป็นในการยังชีพที่น้อย หาได้ง่ายและไม่มีโทษ อันเป็นองค์คุณแห่งความเป็นสมณะ คือ ผู้สงบจากทุกข์ หรือผู้พ้นทุกข์จากกิเลส (พระไตรปิฎก “จัตตาริสูตร” เล่ม 25 ข้อ 281) ซึ่ง ดร. ใจเพชร กล้าจน หรืออาจารย์ “หมอเขียว” ได้ความรู้และได้คำตอบที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ได้นำมาประยุกต์ หรือบูรณาการองค์ความรู้ร่วมกับแพทย์แผนต่างๆ เข้าด้วยกัน อย่างกลมกลืนมาเป็นศาสตร์ใหม่อีก ศาสตร์หนึ่งที่ยากจะเข้าใจเพราะเนื้อหาคำรู้เดินด้วยหลักธรรมเป็นสำคัญ ซึ่งแพทย์วิถีธรรมศึกษา และสรุปมีหลักเกณฑ์คือ 1) การทำสมดุลง ร้อน-เย็นทั้งกายใจ 2) ละบาปไม่ทำชั่วทำแต่ดี 3) บำเพ็ญบุญ ล้างกิเลสตนเอง 4) เพิ่มพูนใจ ไร้กังวล อยู่กับใจไร้ทุกข์ ไม่ว่าจะเกิดสิ่งเลวร้ายกับร่างกายหรือเหตุการณ์ ต่าง ๆ เป็นแค่ฝุ่นปลายเล็บ แต่ทุกข์ใจทุกข์เท่ากับดินทั้งแผ่นดิน องค์การแพทย์วิถีธรรมยืนยันที่จะ ปฏิบัติตนด้วยการทำความสบายให้แก่ตน รู้จักประมาณในสิ่งที่สบาย บริโภคสิ่งที่ย่อยง่าย ประพฤติ เพียงตั้งพรหม (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) เป็นผู้มีศีล คบมิตรดีงาม นี่คือที่มาของการดูแลสุขภาพ ศาสตร์แพทย์วิถีธรรม ด้วยสูตรเทคนิค 9 ข้อ

ผลงานวิจัยขององค์การแพทย์วิถีธรรม

ผลงานวิจัยขององค์การแพทย์วิถีธรรมด้านพัฒนาบุคลากรจิตอาสาด้วยหลักพระธรรม
คำสอนของพระพุทธเจ้า

ชื่องานวิจัยชื่อ จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมเพื่อมวลมนุษยชาติ ปรัชญาคุณภิรมย์บัณฑิต สาขา
ยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค (สาธารณสุขชุมชน) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

หนึ่งในวัตถุประสงค์การวิจัยคือการสร้างรูปแบบจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมนานาชาติพันธุ์
เพื่อมวลมนุษยชาติ ดังนั้นการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม
นานาชาติพันธุ์ได้ดังนี้ 1) การให้ความสำคัญของเทคนิคการปรับสมดุลร้อนเย็น หรือเทคนิคการดูแล
สุขภาพแต่ละข้อตามหลักการแพทย์วิถีธรรม 2) แรงจูงใจในการมาเป็นจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม 3)
ความสำเร็จ ปัญหา/อุปสรรค ในการพึ่งตนและช่วยเหลือผู้อื่นให้มีสุขภาพะที่ดี ตามหลักการแพทย์วิถี
ธรรมได้ผลการวิจัยดังนี้

1. การให้ความสำคัญของเทคนิคการปรับสมดุลร้อนเย็น หรือเทคนิคการดูแลสุขภาพ
แต่ละข้อตามหลักการแพทย์วิถีธรรม

อันดับแรก ที่จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมให้ความสำคัญของเทคนิคการปรับสมดุลร้อนเย็น คือ
เทคนิคข้อ 8 ใช้ธรรมะ ละบาบ บำเพ็ญบุญกุศล ทำจิตใจให้ผ่องใส คบมิตรดี สร้างสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดี
ลำดับสำคัญต่อมาจึงเป็นเทคนิคยา 9 เม็ดในการดูแลสุขภาพ

เทคนิคข้อที่ 1 การดื่มน้ำสมุนไพรปรับสมดุลร้อน-เย็น

เทคนิคข้อที่ 2 การกัวซา ชูตลมพิษทางผิวหนัง

เทคนิคข้อที่ 3 การระบายพิษด้วยการสวนล้างลำไส้ใหญ่

เทคนิคข้อที่ 4 การแช่มือ-เท้าด้วยสมุนไพรร้อน-เย็น

เทคนิคข้อที่ 5 การพอกทา หยอด ประคบ อบ อาบ เช็ดด้วยสมุนไพรที่ถูกต้อง

เทคนิคข้อที่ 6 การออกกำลังกาย กดจุดลมปราณ โยคะ กายบริหารที่ถูกต้อง

เทคนิคข้อที่ 7 การรับประทานอาหารปรับสมดุลร่างกาย

เทคนิคข้อที่ 9 การรู้เพียร รู้พัก รู้จักประมาณในการทำงานมากขึ้น

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเป็นจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมสู่แพทย์วิถีธรรม
อันดับแรก แรงจูงใจในการอยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์อยากทำความดี รองลงมา จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม
มีความศรัทธาเชื่อมั่นในหลักการแพทย์วิถีธรรมวิธีการของยา 9 เม็ด

อันดับสาม จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมมีความศรัทธาต่อผู้นำ (อ.หมอเขียว)

อันดับสี่มี 3 ประเด็น 1) ต้องการรู้จักวิถีดูแลตัวเองต้องการเรียนรู้ต้องการทำตนเป็นตัวอย่าง
2) การศึกษาและปฏิบัติธรรม 3) การพบความผาสุกกับตนเองเป็นหมอดูแลตัวเองได้

อันดับห้ามี 2 ประเด็น คือ 1) การเห็นคุณประโยชน์ในการแพทย์วิถีธรรมด้วยยา 9 เม็ด
2) การเชื่อผลปฏิบัติจนเห็นผลจริง

อันดับที่หกมี 2 ประเด็น 1) ความเป็นเอกภาพขององค์การและจิตอาสา 2) ความเจ็บป่วย
3. ปัจจัยความสำเร็จ ของปัญหาอุปสรรค ในการพึ่งตนและช่วยเหลือผู้อื่นให้มีสุขภาพ
ที่ดีตามหลักการแพทย์วิถีธรรมสู่การแพทย์วิถีธรรม

อันดับแรก คือ การปฏิบัติธรรมลด ละ เลิก บาป บำเพ็ญกุศล ใจเบิกบาน ไร้กังวล

อันดับรองลงมา มี 2 ประเด็น คือ 1) การปฏิบัติจริง สม่ำเสมอ และต่อเนื่อง 2) พลังความดี
ความปรารถนา ความสามัคคี ความจริงใจ ค่าความเป็นมนุษย์

อันดับสาม มี 2 ประเด็น คือ 1) การเข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มฟังบรรยายเข้าใจและเห็น
แบบอย่าง 2) ความเชื่อ ศรัทธา

อันดับสี่ คือ การบำเพ็ญตนของจิตอาสาที่ทำงานเป็นแบบอย่าง

อันดับห้า คือ ต้องการมีสุขภาพดีด้วยการพึ่งตน

อันดับหก คือ การสนับสนุนจากหลายภาคส่วน

สุดท้าย การจัดสรรเวลาทรัพยากรในการปฏิบัติตามหลักแพทย์วิถีธรรม

ขับเคลื่อนเผยแพร่คำสอนของพระพุทธเจ้า ในรูปแบบตำราเรียน สื่อเสียงเพลง องค์การ
แพทย์วิถีธรรมขับเคลื่อนเผยแพร่คำสอนของพระพุทธเจ้า ด้วยเอกสารสิ่งพิมพ์ แผ่นพับ ในรูปแบบตำราเรียน
หนังสือเพื่อสังคมที่ผลิตออกมาให้ได้ความรู้เช่น 1) มติหมุ่คนดีทำให้เจริญ 2) อารยศิลป์รักษาโรค 3) ความ
ผาสุกที่แท้จริง 4) ทบพวนธรรมเพื่อสร้างจิตวิญญาณให้ผาสุกที่สุดในโลก 5) ไชรหส์ลับสุดขอบฟ้า
6) การผ่าตัดกิเลสเหตุแห่งโลกทุกข์ทั้งปวง 7) ปรับสมดุรณ์เย็นกาย-ใจ 8) ความลับฟ้า 9) การวาง
ร่างวางชั้น 10) มาเป็นหมอดูแลตนเองกันเถอะ เป็นต้นและสื่อเสียงเพลงต่าง ๆ ที่สื่อออกมาให้ได้
ปรากฏในระหว่างมีกิจกรรมต่าง ๆ ของการอบรมแพทย์วิถีธรรม ส่วนสื่อเสียง เช่น VCD DVD MP3
หรือผ่านทางโซเชียลออนไลน์ Facebook YouTube เว็บไซต์ รูปเสียงเพลงสื่อธรรมะเช่น เพลง ถน
คนกล้าดี หัวใจคุณธรรม ถังโถมโหมแรงธรรม แต่เธอผู้ถือคัมภีร์ รวมพลคนดี แต่เธอและผองชน ไร้สารพิษ
สุขหลวงหรือสุขแท้ อีสรภาพ รักถิ่นแผ่นดินอีสาน สมรรถนะ รักษ์ป่า ทาสแผ่นดิน ปลุกป่า คนใจเพชร

ขาดทุน คือ กำไร ตลาดวิถีธรรมมีเสื้อขยับปีก ไปเกิดไป วิถีธรรมบำบัด ถึงเธอเพื่อนขวัญ ตั้งเนื้อดิน เป็นต้น

การเผยแพร่ความรู้ความจริงของพระพุทธเจ้าด้วยการสื่อสาร สารธรรมทางเทคโนโลยี ในทุกรูปแบบ

จากการสืบสานสารธรรมของพระพุทธเจ้านอกจากผ่านตัวบุคคลคือจิตอาสาของ องค์การแพทย์วิถีธรรมด้วยการสื่อสารในรูปแบบการขับเคลื่อนงานด้านสุขภาพ เอาภาระต่อสังคม ด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อนุรักษ์และพัฒนาดิน น้ำ อากาศในรูปแบบ ของกิจกรรมร่วมกัน ขณะเดียวกันองค์การแพทย์วิถีธรรมมีการใช้สื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ อีก เช่น วิดีโอภาพนิ่งโซเชียลออนไลน์ (Social Network) เฟสบุ๊ค (Facebook) ยูทูบ (YouTube) เว็บไซต์ (Website) และเครือข่ายโซเชียลเช่นบุญนิยมทีวี ได้ใช้แปะข้อมูลในกูเกิลไดรฟ์ (Google Drive) ซึ่งกูเกิลไดรฟ์ ซึ่งบุคคลภายนอกที่ไม่ได้มาเข้าร่วมบำเพ็ญกิจกรรมสามารถจะเข้าไป ดึงข้อมูล (Data) ไปทำงานวิจัย ทำประโยชน์ได้ จากนั้นมี MP3 เป็นแผ่นซีดี ใช้เอสดีการ์ด (SD Card) หรือใช้แฟลชไดรฟ์ (USB Flash Drive) โดยผ่านเครื่องเล่น MP3 หรือมีให้ดาวน์โหลดฟรีใน YouTube ใน Facebook เฉพาะเสียงแล้วก็ ในรูปของหนังสือมี อีบุค (Ebook) มีแผ่นพับโบว์ชัวร์ (Brochure) จะมีการถ่ายทอดสด มีไลฟ์ (Live) สด คือ คนที่บ้านก็ได้เห็นไปพร้อม ๆ กับเราที่ศูนย์แพทย์วิถีธรรม นอกจากนี้ยังมีไลน์กลุ่ม (Line Square) กรุ๊ปแชทที่ยกระดับเป็น Community ขนาดใหญ่ รองรับคนได้มากที่สุด 5000 คน มีไลน์แอด (Lineat) เป็นเครื่องมือในการสื่อสารช่องทางใหม่ ที่แยกมาจาก Line ส่วนบุคคล แพทย์วิถีธรรมจะสื่อองค์ ความรู้ของหลักการแพทย์วิถีธรรมด้วยเทคนิค 9 ข้อ สื่อวัฒนธรรมแพทย์วิถีธรรม สื่ออัตลักษณ์ของ แพทย์วิถีธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของแพทย์วิถีธรรมสื่อให้เห็นกิจกรรมต่างๆ ของแพทย์วิถีธรรมเช่น กสิกรรมไร้สารพิษ การทำ Eco Brick การคัดแยกขยะ การทำธนาคารน้ำใต้ดิน มีสื่อผ่านการจำหน่าย สินค้าของตลาดแพทย์วิถีธรรมราคา 4 ระดับคือต่ำกว่าท้องตลาด เท่าทุน ต่ำกว่าทุน ให้ฟรี สิ่งที่สื่อ ออกไป คือ วิถีชีวิตประจำวันของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม โดยนำพระธรรมคำสอนในพระไตรปิฎก เป็นแนวหลักในการขับเคลื่อนการทำงาน โดยอาจารย์หมอเขียวหรือ ดร.ใจเพชร กล้าจน ใช้นำจุดดี ของการดูแลสุขภาพในศาสตร์ต่าง ๆ มาบูรณาการร่วมกับพระธรรมคำสอนเพื่อเป็นแนวทางหรือ วิธีการดูแลสุขภาพพึ่งตนให้กับประชาชน เพียงแต่ว่าอยู่กาลใดจะนำเสนออะไรออกไป เช่น ช่วงนี้เรา เน้นไปที่การทำธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อเก็บรักษาน้ำดูแลน้ำประหยัดน้ำ ดังนั้นสื่อในช่วงนี้จะออกมา เกี่ยวกับเรื่องนี้มากเป็นพิเศษ เคยมีช่วงกระแสของเรื่องเหมืองทอง เรื่องสารพิษ ตอนนี้มีกระแสเรื่อง ไวรัสสมรณะที่อยู่อัน ตามกระแสในช่วงนั้นคือได้เรียนรู้กับความเป็นจริงและนำหลักธรรมคำสอนมาปรับ

ใช้ให้เราได้อยู่กับปัจจุบันได้อย่างปลอดภัยตามกระแสในช่วงนี้คือได้เรียนรู้กับความเป็นจริงในปัจจุบัน การเกิดของ “ไวรัสโคโรนา” หรือ “โรคโควิด 19” เราจะใช้วิธีการเอายา 9 เม็ดไปใช้ได้อย่างไรให้ประชาชนไม่ตื่นกลัวมีสติ มีหนทางแก้ไขหรือป้องกัน ทางแพทย์วิถีธรรมมีให้คนเข้ามาสอบถามข้อมูลโดยจะมีเจ้าหน้าที่จิตอาสาเข้าไปตอบคำถามทางสื่อต่าง ๆ นอกจากนี้ก็ยังมีสื่อที่เป็นเอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ งานวิจัยตำราเรียน และสามารถเอาสิ่งพิมพ์เหล่านี้ขึ้นไปอยู่ในโซเชียลได้ มีทีวีที่ออกดาวเทียม เข้า YouTube จะแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือเสียง เรียกว่ามัลติมีเดีย มัลติมีเดียมีทั้งเสียงและภาพเป็นมีเดียมีแค่เสียง ถ้าเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ก็จะเป็นกระดาษ แบ่งสื่อหลัก ๆ ได้ 3 อย่างนี้ เพื่อแพร่กระจายไปสู่มนุษยชาติ ให้มากที่สุดในทุกช่องทางวิธีและฝ่ายการศึกษาที่มีโครงการรวบรวมการถอดเทปธรรมะจากผู้นำองค์การต่อการศึกษาเกิดขึ้น เพื่อที่จะสื่อธรรมะแท้ออกไปให้ได้หลายช่องทาง สื่อให้ได้ธรรมะเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในทุกมิติ ทุก ๆ พื้นฐานของการอยู่อย่างพอเพียงเรียบง่าย มีความผาสุกและยั่งยืนจริง หรือจะเป็นการสื่อสารแบบปากต่อปากก็ได้ ผู้ที่มาเข้าค่ายสุขภาพหรือค่ายพระไตรปิฎกก็ไปสืบทอดกันด้วยปากต่อปาก มีหลายท่านที่ไม่เคยมาค่ายเลยได้ดูในยูทูปก็ได้เรียนรู้ว่าแพทย์วิถีธรรมมีชีวิตเป็นอย่างไร สามารถที่นำไปปฏิบัติเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง หลายท่านอยู่ต่างประเทศ ไม่เคยเข้ามาที่ค่ายแพทย์วิถีธรรมเลย ไม่เคยรู้จักหมอเขียว แต่พอเข้าไปค้นข้อมูล ก็ลองปฏิบัติตามสามารถที่จะทำได้ผล ตามลำดับ ๆ ซึ่งเป็นการสื่อที่สามารถถึงทุกที่ทุกโอกาส หรือหนังสือ ตำราสามารถเรียนรู้ได้ กล่าวได้ว่าแพทย์วิถีธรรมมีช่องทางของโซเชียลเน็ตเวิร์ก (The Social Network) เชื่อมถึงกันได้หมด

ความรู้และกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม เจริญนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม 1) การบริหารจัดการน้ำด้วยการประยุกต์การทำธนาคารน้ำและการเก็บกักน้ำด้วยการทำบารายการทำแก้มลิง และการทำฝายชะลอน้ำ 2) การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมของแพทย์วิถีธรรมการทำบารายคัลเจอร์ 3) การป้องกันไฟฟ้าที่ “ภูผาฟ้า น้ำ” ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

1. การบริหารจัดการน้ำด้วยการประยุกต์การทำธนาคารน้ำ เป็นการเก็บกักน้ำด้วยบารายเปิด บารายปิด รางไร้ท่อการทำแก้มลิง และฝายชะลอน้ำ ธนาคารน้ำใต้ดินจะมี 2 ประเภท คือ ธนาคารน้ำใต้ดินระบบปิด และธนาคารน้ำใต้ดินระบบเปิดถ้าทำธนาคารน้ำใต้ดินทั้ง 2 ประเภทควบคู่ไปด้วยกันจะมีประสิทธิภาพมาก ประโยชน์ของธนาคารน้ำใต้ดิน

1.1 แก้ปัญหาน้ำท่วมได้ เพราะช่วยให้น้ำซึมลงใต้ดินได้ดีขึ้น

1.2 แก้ปัญหาภัยแล้ง เพราะสามารถสูบน้ำจากธนาคารน้ำใต้ดินใช้ได้ตลอดเวลา

1.3 แก้ปัญหาน้ำเค็ม เพราะมวลน้ำเค็มจะมีน้ำหนักมากกว่าน้ำจืด ฉะนั้นน้ำเค็มจะอยู่ด้านล่าง

1.4 แก้ปัญหาน้ำสกปรก เพราะระบบน้ำแบบปิดจะช่วยกรองน้ำให้สะอาดขึ้น

1.5 สามารถกำจัดพื้นที่มีน้ำขัง เพาะพันธุ์ยุงต่าง ๆ

1.6 บริเวณที่ทำธนาคารน้ำใต้ดิน จะช่วยปรับสภาพอากาศให้เหมาะสมกับฤดูกาล หน้าร้อนจะเย็นสบาย หน้าน้ำก็ปลอดภัย หน้าฝนสามารถเก็บกับน้ำให้เกิดประโยชน์ได้สูงสุด

จากปัญหาน้ำแล้ง น้ำท่วม น้ำไม่เพียงพอในการทำกิจกรรมไร้สารพิษ สร้างความเดือดร้อนในการทำงาน ความคล่องตัวด้านสุขภาพและกิจกรรมต่าง ๆ ที่องค์การแพทยวิถีธรรมชาติดำเนินการเพื่อช่วยเหลือผู้คนที่เดือดร้อน ผู้นำองค์การแพทยวิถีธรรมชาติได้มีการประชุมพูดคุยกับจิตอาสาในการแก้ปัญหาร่วมกันและเร่งเห็นความสำคัญในการบริหารจัดการน้ำไว้ในศูนย์และบริเวณข้างเคียงที่สามารถเอื้อให้ได้ใช้ประโยชน์ มีการทดลองและปรับเปลี่ยนเพื่อความเหมาะสมในงานที่ใช้ ให้จิตอาสาได้เรียนรู้วิธีการเก็บรักษาน้ำ ดูแลน้ำ และขบวนการสร้างเครื่องมือในการเก็บรักษาน้ำเป็นสระน้ำ บ่อน้ำอย่างง่าย สะดวก ปลอดภัย และได้ผลจริงมีทั้งบารายปิด บารายเปิด รางไรท่อ

ธนาคารน้ำใต้ดินระบบปิด

เป็นอีกองค์ประกอบสำคัญของการทำธนาคารน้ำใต้ดินให้สมบูรณ์ เพราะธนาคารน้ำใต้ดินระบบปิดมีหน้าที่ในการเติมน้ำลงดิน โดยนำน้ำที่มีบนดินลงสู่ใต้ดินอย่างรวดเร็ว เพราะโดยทั่วไป น้ำที่อยู่บนผิวดินกว่าจะซึมซับลงในชั้นดินแต่ละชั้นต้องใช้เวลามาก เนื่องจากชั้นผิวดินมีอากาศแทรกอยู่ ทำให้การซึมซับน้ำลงดินได้ช้าการทำธนาคารน้ำใต้ดินระบบปิด เป็นการเปิดช่องผิวดินเพื่อการเติมน้ำลงใต้ดินโดยตรงในระดับดินบนสุด โดยน้ำที่เติมลงสู่ใต้ดินเป็นน้ำเหลือใช้และน้ำที่เกินจากความต้องการ เช่น น้ำฝน ที่ตกลงมาบนพื้นดินจำนวนมากเกินกว่าที่บ่อใช้รองรับน้ำฝนได้ ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมขัง หากสะสมนานจะกลายเป็นน้ำเสีย ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศหรือสุขภาพของผู้คนในชุมชน

ผู้นำองค์การแพทยวิถีธรรมชาติได้ประยุกต์ทำบารายปิด บารายเปิด และรางไรท่อแบบง่าย ๆ สะดวกและประหยัดมีวิธีการดังนี้

บารายปิดมีวิธีการดังนี้

1. เลือกตำแหน่งที่มีน้ำท่วมขังหรือตำแหน่งที่น้ำไหลมาออรวมกัน
2. ขุดบ่อกว้าง X ยาว X ลึก คือ 1 X 1 X 1 เมตร โดยประมาณ

2.1 ใหญ่หรือเล็กกว่า

2.2 ตามความสามารถหรือวัสดุที่มี

2.3 ตามปริมาณน้ำที่ต้องการระบาย

3. เจาะสะดือตรงกลางขนาดความกว้างของสะดือประมาณ 10–20 เซนติเมตร ให้ลึกทะลุชั้นดินเหนียว หรือหากไม่ทะลุก็ขุดให้ลึกที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ใส่หินเกล็ด (หินก่อสร้าง) ขนาด $\frac{3}{4}$ นิ้ว หรือวัสดุไม่ย่อยสลายก้อนเล็ก ๆ เช่น เศษอิฐเศษปูนขนาดไม่เกิน 5 X 5 cm ลงไปจนเต็มสะดือเสมอ กันหลุม

4. เอาท่อ PVC ขนาดใดก็ได้ ส่วนใหญ่ที่นิยมใช้คือขนาด 1–2 นิ้ว ยาวให้เหนือขอบบ่อราว 30 cm มาใส่กลางสะดือ (ถ้าไม่มี ท่อ PVC ก็ไม่ต้องใส่ก็ได้)

5. ใส่วัสดุที่ไม่ย่อยสลาย เช่น หิน อิฐ ยางรถยนต์ ยางรถจักรยานยนต์ ขวดน้ำพลาสติก ใส่ขวดพลาสติกใส่น้ำ $\frac{3}{4}$ ของขวด ขวดพลาสติกไม่ควรใช้ในจุดที่มีรถวิ่งผ่าน ถ้าใช้ขวดพลาสติกในบริเวณที่ไม่มีรถวิ่งผ่าน ให้วางไว้ด้านบนจะได้ไม่ถูกทับแตก

5.1 ใส่จนเกือบถึงขอบบ่อ

5.2 ปูทับด้วยตาข่ายไนลอนเพื่อกันดินหล่นลงไป

5.3 ปูทับด้วยหินกรวด หรือ หินเกล็ด หรือ หินก่อสร้าง ขนาด $\frac{3}{4}$ นิ้วจนเต็มเสมอปากบ่อ

6. สวมท่อ PVC 3 ทางที่ปลายท่อ ท่อ PVC นี้ไม่ต้องทากาว ให้หันปลายท่อให้ไปในทิศทางที่ลมเข้า (ปรับตามทิศทางลม)

วางไร่อามีวิธีการดังนี้

1. ขุดหลุมกว้าง X ลึก คือ 1 X 1 ฟุต โดยประมาณ ความยาวตามต้องการ

2. ใส่วัสดุที่ไม่ย่อยสลาย เช่น หิน อิฐ ยางรถจักรยานยนต์ ขวดน้ำพลาสติกใส่น้ำ $\frac{3}{4}$ ของขวด (ขวดพลาสติกไม่ควรใช้ในจุดที่มีรถวิ่งผ่าน ถ้าใช้ขวดพลาสติกในบริเวณที่ไม่มีรถวิ่งผ่านให้วางไว้ด้านบนจะได้ไม่ถูกทับแตก) ใส่วัสดุจนเกือบถึงขอบหลุม ปูทับด้วยตาข่ายไนลอนเพื่อกันดินหล่นลงไป ปูทับด้วยหินกรวด หรือ หินเกล็ด หรือ หินก่อสร้าง ขนาด $\frac{3}{4}$ นิ้วจนเต็มเสมอปากบ่อ

บารายเปิด มีหลักการสำคัญ คือ พยายามเก็บน้ำไว้ใต้ดิน ทะลุชั้นดินเหนียวถึงชั้นหินอุ้มน้ำที่ต่อเชื่อมกับชั้นน้ำบาดาล วิธีนี้จะเก็บน้ำได้ปริมาณมาก เพราะสามารถกระจายน้ำไปได้ทั่ว โดยไม่มีขีดจำกัด ระบบนี้สามารถนำน้ำขึ้นมาใช้ได้จากบ่อกักเก็บและส่งน้ำหรือจากบ่อน้ำบาดาล วิธีนี้

เหมาะสมกับพื้นที่กิจกรรม เนื่องจากสามารถสูบน้ำจากบ่อมาใช้ได้โดยไม่หมด เมื่อปริมาณน้ำลดลง น้ำจากใต้ดินก็จะซึมซับกลับเข้ามาเติมเต็มปริมาณน้ำในบ่อให้มีน้ำอย่างสม่ำเสมอ

การทำบารายเปิด มีการขุดสระน้ำให้ลึก ถึงชั้นหินอุ้มน้ำ (Aquifer) (อยู่ถัดจากชั้นดินเหนียว) จะดีมาก เป็นชั้นหินที่มีคุณสมบัติที่ดี เป็นระดับชั้นที่ยอมให้น้ำซึมเข้าได้โดยง่าย ความลึกประมาณ 7-8 เป็นต้นไป ส่วนชั้น Unconfined Aquifer จะลึกน้อยกว่า น้ำจะขุ่นเหมือนสีน้ำชาขุ่น มีปริมาณน้ำน้อย อุณหภูมิไม่มาก น้ำซึมได้ดีกว่าระดับดินเหนียว แต่การไหลและซึมของน้ำดินน้อยกว่า ชั้นหินอุ้มน้ำ (Aquifer) แต่ต้องรู้จักขาร์จน้ำเก็บไว้มีการขาร์จน้ำเก็บ หลาย ๆ จุด ช่าง ๆ สระน้ำ เป็นการช่วยให้น้ำใต้ดินอยู่ตลอดการใช้งาน สร้างเส้นทางเดินของน้ำใต้ดินได้ให้เชื่อมถึงกันได้ ในรัศมี 1.5 กิโลเมตร โดยประมาณ

บารายเปิดมีวิธีการดังนี้

1. ทำบ่อเปิดให้ลึกที่สุด กว้างที่สุด เท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อจะเก็บน้ำได้มากที่สุด หลักการคือ ขุดให้ทะลุดินเหนียวชั้นกลางชั้นหินอุ้มน้ำ (ดินอุ้มน้ำ) (ไม่ใช่ระดับบ่อน้ำต้น)

เทคนิค คือ ขุดเปิดสระคือ 3 จุด ตามทิศทางการไหลของน้ำใต้ดิน คือ ทิศเหนือ ทิศตะวันตก ทิศตะวันตกเฉียงใต้ (ไม่ต้องใส่หินหรือใส่อะไรลงไป) เพื่อเปิดให้น้ำผุดขึ้นมาได้

2. ใช้ระบบบาดาล ยิงน้ำลงช่องบาดาล โดยใช้เครื่องเจาะบาดาล หรือเครื่องเจาะเสาเข็ม ใช้เครื่องเจาะเสาเข็มจะดีกว่าเพราะได้รูเจาะที่ใหญ่กว่าลึกกว่า ก็จะขาร์จน้ำได้ดี ซึ่งเทคนิคการขุดบาดาลให้ลึกคือให้ขุดไปเรื่อย ๆ ให้รถแบคโฮฝังตัวลงไปเรื่อย ๆ ให้ได้ความลึกที่ลึกที่สุด กว้างให้ได้มากที่สุด นำท่อ PVC ขนาด 4 นิ้ว เจาะรู พันด้วยไนลอนและมัดให้แน่นหย่อนลงในบ่อบาดาลที่ขุดไว้จนสุดโรยรอบ ๆ ท่อด้วยหินกรวด เพื่อกันการอุดตันของรูระบายท่อที่เจาะไว้และสามารถใช้ตาข่ายไนลอนแทนปลอกซิเมนชั้นล่างสุด ใส่ถ่านสูงราว 1 คอก (เพื่อดูดซับสารพิษและเพิ่มพลังชีวิต) ปูทับด้วยตาข่ายไนลอนแล้วใส่หินทับลงไปราว 1 คอก (หินเป็นพลังชีวิต)

การทำแก้มลิงและที่ฝายชะลอน้ำ ที่ศูนย์ภาคเหนือ ณ ภูผาฟ้า น้ำ ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ องค์การแพทย์วิถีธรรมได้นำนักศาสตร์พระราชาราชของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในรัชกาลที่ 9 มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา น้ำท่วม น้ำแล้ง และการเก็บรักษาน้ำ ซึ่งพระองค์ได้ตรัสว่า “ไม่มีน้ำอยู่ไม่ได้” ดังนั้นการขุดสระทำแก้มลิงและทำฝายชะลอน้ำ เป็นระยะ ๆ จึงเกิดขึ้น ซึ่งการขุดดินทำสระน้ำของคุณยได้ขุดลึกถึงระดับดินไต้น้ำหรือเรียกว่า “หินอุ้มน้ำ” (Aquifer) ที่สามารถเก็บรักษาน้ำ มีน้ำดื่ม น้ำใช้ได้ตลอดทั้งปี เพราะน้ำระดับใต้ดินหรือน้ำบาดาลสามารถไหลเคลื่อนตัวไปมาถึงกันได้เป็นอย่างดีด้วยหลักการเคลื่อนตัวของน้ำใต้ดิน จึงควรขุดสระทำบ่อให้กว้างเพียงพอกับ

การเก็บขังน้ำไว้ใช้ ดังนั้นการบริหารน้ำจึงเป็นลักษณะของแก้มลิงและฝายชะลอน้ำไปพร้อม ๆ กัน ขณะเดียวกันมีทางน้ำล้นเรียกว่า “สปิลเวย์” (Spillway) ใช้ในการระบายน้ำล้น เป็นทางน้ำล้นแบบ ไม่ควบคุมไม่มีประตูน้ำ เมื่อระดับน้ำในอ่างสูงจนถึงระดับที่ออกแบบไว้ จะไหลล้นผ่านสันฝายของ ทางน้ำล้นสู่ทางน้ำไหลผ่านชุมชนในหมู่บ้านภูผาฟ้าและชุมชนโดยรอบที่อาศัยอยู่ข้างเคียงได้รับ ประโยชน์จากน้ำที่ตกมาจากต้นน้ำอย่างคุ้มค่า เป็นการเตรียมพร้อมและรับมือหน้าน้ำที่จะมาถึง เพื่อให้ได้มีน้ำไว้ใช้ทำกิจกรรมพืชผักไร่สารพิษต่างๆที่จะเกิดขึ้น ในพื้นที่รอบๆภูผาฟ้า น้ำ อันเป็นงาน หลักขององค์การแพทยวิถีธรรม จะทำเป็นครัวอาหารไร่สารพิษ และเป็นแบบอย่างในการบริหาร จัดการทำกิจกรรมไร่สารพิษในพื้นที่ทั้งหมดของภูผาฟ้า

จากการทำแก้มลิงและที่ฝายชะลอน้ำช่วยป้องกันไม่ให้น้ำป่าไหลหลาก สร้างความเสียหาย หรือน้ำไหลทิ้งไปเปล่า ๆ และช่วยลดความรุนแรงของน้ำที่ไหลลงมาจากภูเขา ที่มักจะทำลายหน้าดิน ต้นไม้ไม่น้อยใหญ่เสียหาย หรือสัตว์ป่าที่อาศัยทำกินในบริเวณป่าโดยรอบเดือดร้อน ทางแพทยวิถีธรรมได้ทำ การออกแบบทางเดินของน้ำให้มีความคดเคี้ยวเล็กน้อย เพื่อประโยชน์ใช้งานต่าง ๆ ให้ได้เหมาะสมมีชื่อ เรียกสระหรือบ่อว่า ภูเขา 1 ภูเขา 2 และภูเขา 3 ทำเพื่อชะลอการไหลของน้ำหรือลดการกระแทกของน้ำให้ เบาบางลงและช้าลง ให้เกิดการร่อนของน้ำ และน้ำจะค่อย ๆ ทอย ๆ ลงบ่อหรือสระแก้มลิงนั้น จะมีท่อ ระบายน้ำขนาดใหญ่เชื่อมกันของ 3 สระนี้เพื่อให้น้ำได้เดินทางไหลไปหากันอย่างนุ่มนวลจากปกติเป็นทาง น้ำไหลมีมวลน้ำมากที่มาแรง ๆ ให้เบาบาง สงบลงซึ่ง 3 สระนี้เป็นการชะลอน้ำไหลและเก็บกักน้ำไว้ใช้ได้ มากเพียงพอสำหรับคนในชุมชนและเกื้อกูลคนในชุมชนรอบข้างให้ได้ใช้น้ำอย่างพอเพียงและประหยัด จากป่าต้นน้ำที่ทุกคนต่างมีจิตสำนึกในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติที่เรานำมาใช้

2. การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมของแพทยวิถีธรรม การทำบารายคัลเจอร์ “ภูเขาน้อย ประหยัดน้ำ พืชงามดี” นวัตกรรมการบริหารจัดการน้ำและกิจกรรมไร่สารพิษอย่างยั่งยืนเพื่อมวล มนุษยชาติ

บารายคัลเจอร์ เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่อาจารย์หมอเขียวได้นำความรู้เรื่องการทำบาราย หรือธนาคารน้ำใต้ดิน มาบูรณาการร่วมกับการทำ “เพอร์มาคัลเจอร์” หรือกิจกรรมยั่งยืน พัฒนาจน กลายเป็นนวัตกรรมที่สามารถบริหารจัดการน้ำได้อย่างยั่งยืน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำสิกร รมได้โดยไม่จำเป็นต้องใช้น้ำมาก ไม่ต้องรดน้ำบ่อย แต่พืชผลงอกงามดี และยังช่วยลดปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้งได้เป็นอย่างดี

ข้อดีของการทำบารายคัลเจอร์ คือ เป็นการทำกิจกรรมด้วยวิธีที่ประหยัดและเรียบง่าย โดยมืองค์ประกอบที่สำคัญเพียงสามอย่างคือ ดิน หิน และอินทรีย์วัตถุ ซึ่งสามารถจัดหาได้ง่าย

การใช้หิน เป็นกุญแจสำคัญของการปรับสมดุลร้อนเย็น ดินมีหน้าที่เก็บธาตุอาหารให้กับพืช ส่วนอินทรีย์วัตถุจะเป็นปุ๋ยและเพิ่มโพรงอากาศในดิน ช่วยให้ น้ำและอากาศในดินแทรกซึมชั้นลงได้สะดวก รวมทั้งเป็นตัวช่วยอุ้มและเก็บน้ำไว้ด้วย องค์ประกอบของดิน หิน และอินทรีย์วัตถุที่ทำหน้าที่ร่วมกันนี้เป็นการจำลองภูเขาตามธรรมชาติ อาจารย์หมอเขียวจึงตั้งชื่อเรียกวิธีการนี้ว่า “ภูเขาน้อยประหยัดน้ำ พืชงามดี”

ภูเขาจะมีความชุ่มชื้นตลอดเวลา ทั้ง ๆ ที่ไม่มีใครไปรดน้ำ อาศัยเพียงน้ำฝนตามธรรมชาติเท่านั้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าเวลาฝนตกลงมา น้ำสามารถซึมลงใต้ดินได้ หินจะดูดความร้อนได้เร็วและคายความร้อนได้ช้า ช่วงกลางวันที่อากาศร้อน หินจะดูดความร้อนไว้ ทำให้ดิน น้ำ และพืชเย็น พอถึงเวลากลางคืนอากาศเย็น หินก็จะคายความร้อนออกมา ทำให้ดิน น้ำ และพืชอุ่น เกิดสมดุลร้อนเย็น พืชจึงแข็งแรงและเจริญงอกงามได้ดี และประหยัดน้ำเพราะตอนกลางวันมีหินช่วยดูดความร้อนไว้ พืชไม่ร้อนเกิน จึงใช้น้ำน้อย และมีอินทรีย์วัตถุช่วยอุ้มน้ำไว้ด้วย

หลักการดังกล่าวถูกนำมาใช้ในการทำบารายคัลเจอร์ กล่าวคือ เวลาเรารดน้ำ น้ำก็จะไม่หายไปไหน รดน้ำครั้งเดียวพืชจะแข็งแรงไปนานประมาณ 1-4 สัปดาห์ ตามสภาพแต่ละพื้นที่และตามสภาพของพืชแต่ละชนิด หลังจากความชุ่มชื้นหมดไป จึงค่อยรดน้ำอีกครั้งหนึ่ง จึงเป็นการทำกิจกรรมที่ใช้น้ำน้อยไม่ต้องรดน้ำบ่อย ๆ

วิธีการทำบารายคัลเจอร์ ง่ายๆ ๆ สามารถทำเองได้ปลูกพืชได้พันที่ดังภาพที่ 2.4

ภาพที่ 2.4 แสดงวิธีการทำ “บารายคัลเจอร์ ภูเขาน้อย ประหยัดน้ำ พืชงามดี”

ที่มา: ใจเพชร กล้าจน 2561: 2

จากภาพที่ 2.4 การทำบารายคัลเจอร์อย่างง่าย ๆ เราสามารถทำได้เอง มีขั้นตอนดังนี้

1. ขุดหลุมให้กว้าง 2-3 ฟุต ลึก 1-2 ฟุต สามารถปรับขนาดได้ตามความเหมาะสมของปัญหา หรือตามความเหมาะสมในการควบคุมดูแลได้อย่างทั่วถึง อาจจะเริ่มต้นจากหลุมขนาดเล็กไปหาขนาดใหญ่ก็ได้

2. ใส่อินทรีย์วัตถุ เช่น ท่อนไม้ กิ่งไม้ ใบไม้ ใบหญ้า เปลือกมะพร้าว เศษอาหาร ขี้เลื่อย ขุยมะพร้าว กาบมะพร้าว เป็นต้น ซึ่งสามารถใช้ได้ทั้งแบบแห้งและแบบสด โดยใส่ลงไปให้เต็มหลุม กดอัดให้เหลือพื้นที่ว่างลึกประมาณ ½ ถึง 1 ฟุต

3. ถมด้วยดินให้มีความหนาประมาณ ½ ถึง 1 ฟุต อาจคลุกด้วยอินทรีย์วัตถุหรือหินหรือเศษวัสดุอื่น ๆ เช่น เศษอิฐ เศษปูน ใส่ลงไปจนเต็มปากหลุม หรือถมดินในสัดส่วนที่เหมาะสมกับพื้นที่ เช่น ทำเป็นที่ลุ่มต่ำกว่าพื้นดินที่ราบเสมอพื้นดิน หรือที่เนินสูงกว่าพื้นดิน

4. หากมีหินหรืออิฐหรือเศษปูน ให้วางกระจายครอบคลุมพื้นที่ด้านบนของบารายคัลเจอร์ แต่หากไม่มีก็ไม่จำเป็นต้องใช้ก็ได้

5. หากมีอินทรีย์วัตถุ เช่น ฟาง หญ้าแห้ง ใบไม้แห้ง ก็สามารถนำมาคลุมหน้าดินไว้อีกชั้นหนึ่ง แต่หากไม่มีก็ไม่จำเป็นต้องใช้ก็ได้

6. ตรวจสอบด้านข้างของบารายคัลเจอร์แต่ละด้าน ให้ขุดหลุมเก็บน้ำเข้าบารายคัลเจอร์ โดยขุดหลุมขนาดกว้างยาวลึกประมาณ 1-2 ฟุต ซึ่งสามารถปรับขนาดได้ตามความเหมาะสม ใส่อินทรีย์วัตถุและหินหรืออิฐหรือเศษปูนให้เต็ม

หลังจากเตรียมหลุมเสร็จแล้ว สามารถปลูกพืชได้ทันที ไม่จำเป็นต้องรอกระบวนการหมักของอินทรีย์วัตถุ เหมือนการหมักดินด้วยวิธีการอื่น ๆ เพราะหินหรืออิฐหรือเศษปูนจะดูดความร้อนจากการหมักไว้ จึงปลูกพืชได้ทันทีโดยไม่ร้อนเกิน

7. พืชที่ปลูกไว้ก่อนแล้ว โดยที่ยังไม่ได้ทำบารายคัลเจอร์มาก่อน ก็สามารถทำหลุมบารายคัลเจอร์เสริมเข้าไปได้ โดยขุดหลุมขนาดกว้างยาวลึกประมาณ 1-3 ฟุต ไว้ที่ข้างแปลงหรือข้างต้นพืชนั้นในแนวตรงพุ่ม สามารถปรับขนาดหลุมได้ตามความเหมาะสม แล้วนำอินทรีย์วัตถุใส่ลงไป สลับกับหินหรืออิฐหรือเศษปูนจนเสมอพื้นดิน

หลุมบารายคัลเจอร์นี้จะช่วยปรับสมดุลร่อนเย็นให้กับพืชในบริเวณนั้นได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยเก็บน้ำและรักษาความชุ่มชื้นในดินได้นานขึ้นด้วย ช่วยลดปัญหาน้ำท่วมขังและประหยัดน้ำที่ต้องใช้รดต้นพืชด้วยกรณีที่ปลูกพืชไว้ก่อน สามารถทำหลุมบารายคัลเจอร์ เสริมเข้าไปได้ โดยขุดหลุม

ขนาดกว้างยาวลึกประมาณ 1-3 ฟุต ไม้ที่ข้างแปลงหรือข้างต้นพีชนั้นในแนวทรงพุ่ม ปรับขนาดได้ตามความเหมาะสม ดังภาพที่ 2.5

ภาพที่ 2.5 แสดงหลุมบารายคัลเจอร์

ที่มา: มูลนิธิแพथวิทยวิธีธรรมแห่งประเทศไทย 2561: 39-65

ประโยชน์ของบารายคัลเจอร์ จุดเด่นของการทำบารายคัลเจอร์ ก็จะมีอยู่ด้วยกัน 6 ประการ คือ

1. เป็นการปลูกพืชแบบปรับสมดุลร้อนเย็นโดยอัตโนมัติ
2. สามารถปลูกพืชได้เลยทันที ไม่ต้องรอนาน 1-2 เดือน
3. เป็นการทำกิจกรรมไร้สารพิษแบบประหยัดน้ำ
4. ให้ความชุ่มชื้นทั้งแก่ดิน พืช และคน
5. ทำให้ได้อาหารไร้สารพิษไว้กินไว้ใช้
6. ช่วยปรับปรุงระบบจัดการน้ำในพื้นที่ ลดปัญหาน้ำท่วมและน้ำแล้ง มีแหล่งน้ำกินน้ำใช้

ที่ปลอดภัย

ผลการทดลองปฏิบัติและพัฒนาพื้นที่ ตัวอย่างของการทำบารายคัลเจอร์ ที่อาจารย์ หมอเขียวพาพี่น้องจิตอาสาแพทยวิธีธรรม ร่วมกันทำในพื้นที่ของสวนป่านาบุญ 2 อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการทดลองที่ทำไว้ตั้งแต่วันที่ 15 พฤศจิกายน 2562 โดยได้ปลูกพืชชนิด

ต่าง ๆ เช่น กล้วย มะละกอ มะเขือเทศ วอเตอร์เครส เป็นต้น โดยตลอดเวลา 2 เดือน จิตอาสาแพทย์
วิถีธรรม ที่ดูแลผู้ที่ไม่ได้รดน้ำทุกวัน และในบางช่วงเวลาก็ขาดการรดน้ำไปเป็นสัปดาห์ แต่ก็พบว่า
พืชที่ปลูกไว้นั้น มีความสมบูรณ์แข็งแรงดี แม้แต่มะเขือเทศที่ขึ้นมาเองจากเศษอาหารที่มีเมล็ดซึ่งปกติ
จะออกผลได้ยากในพื้นที่ภาคใต้ ที่มีสภาพดินที่ไม่เหมาะกับการเพาะปลูก ทั้งดินทราย ดินลูกรังและ
ดินเหนียวแต่ก็สามารถเติบโตจนออกผลได้อย่างน่าอัศจรรย์

แนะนำการทำกิจกรรมไร้สารพิษแบบง่าย ๆ วิธีการ เทคนิคการปลูก แก้วไขการปลูก
พืชผักที่โตช้า ที่มีปัญหาจากดิน น้ำ ปุ๋ย โดย อาจารย์ ดร.ใจเพชร กล้าจน (หมอเขียว)

แบบที่ 1

1. ใช้เศษอาหารที่เหลือ
2. นำเศษอาหารทุกชนิดคลุกกับดินแล้วปลูกได้เลย
3. หากต้องการเพิ่มประสิทธิภาพให้คลุกปุ๋ยสวะลงไปด้วย
4. ปุ๋ยสวะมียูเรีย มีธาตุอาหารต่าง ๆ ที่พืชต้องการ จะทำให้พืชโตเร็ว

แบบที่ 2

ใช้พืชใบที่เกิดเร็ว โตเร็ว โดยนำพืชสด ๆ มาทำปุ๋ย มีพลังชีวิตสูง ทำให้พืชงอกงามเร็ว
เป็นหัวอาหาร เป็นปุ๋ยชั้นดี เช่น ต้นกล้วย ต้นสาบเสือ ต้นสาบแร้งสาบกา ต้นผักโขม หรือพืชต่าง ๆ
ที่มีตามแต่ละท้องถิ่นของตนที่ไม่ใช่ประโยชน์นำมาทำปุ๋ยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้นกล้วยมีลักษณะ
เย็นน้ำมาก อุ่นน้ำได้ดีมาก สามารถเอากล้วยมาเป็นพีเลี้ยงยืนต้นอยู่ข้างๆต้นไม้ที่ปลูกได้ จะช่วยเพิ่ม
ความชุ่มชื้นกับต้นไม้ เพราะมีธาตุอาหารสูง ให้ความชุ่มชื้นได้ดีมาก การดำเนินการโดยเอาใบไม้ กิ่งไม้
และเอาต้นมาสับการสับเป็นชิ้น ๆ เล็กบ้าง ใหญ่บ้าง พืชสดจะย่อยสลายได้เร็ว พืชที่นำมาปลูกจะ
สามารถดูดซึมอาหารได้เร็วนำพืชที่สับแล้วมาโรยรอบต้นพืชที่ปลูก หนาไม่เกิน 1 คืบ นำดินดีมาโรย
ทับแล้วสามารถปลูกพืชได้ทันทีหากต้องการเพิ่มประสิทธิภาพให้คลุกปุ๋ยสวะลงไปด้วย ปุ๋ยสวะมียูเรีย
มีธาตุอาหารต่าง ๆ ที่พืชต้องการ จะทำให้พืชโตเร็วแข็งแรง ทนทานกล้าแดดกล้าฝน

การนำวัชพืช หรือพืชต่าง เช่น ไมยราบ หลู่ สาบเสือ มีกลิ่น ฉุน ขม แมลงไม่มากิน
นำมาสับใส่ลงไปด้วยเพื่อป้องกันแมลงมากินได้อย่างดีด้วย

สัดส่วนการใช้น้ำปุ๋ยสวะ

1. น้ำปุ๋ยสวะ 1 ส่วน ผสมกับน้ำเปล่า 5-20 ส่วน
2. หากต้องการไล่แมลงด้วย ให้นำพืชที่มีกลิ่นฉุนแมลงไม่กิน นำไปหมักด้วยน้ำปุ๋ยสวะ
นำไปรดพืชผักได้ทุกชนิด

แบบที่ 3

เอาหินเอาอิฐไปแทรก ในแปลงปลูกพืช จะปรับสมดุลร้อนเย็นได้ดี ทำให้พืชงอกงามดี เพราะหินหรืออิฐช่วงกลางวันจะดูดซับความร้อนจากพระอาทิตย์ ช่วงกลางคืนจะปรับให้อบอุ่นขึ้น

หลักการนี้เป็นการประยุกต์การปลูกพืชผักกสิกรรมไร้สารพิษแบบง่าย ๆ แต่มีประสิทธิภาพ เรียบง่าย ประหยัดได้ผลแต่ที่สำคัญต้องวางใจเป็น ล้างกิเลสได้ ทำให้ดีที่สุดและเป็นสุขที่สุด กิจที่ดีที่สุดแล้ว ผลจะเป็นอย่างไรก็ได้ เป็นการปลูกพืชแบบพึ่งตน ต้นไม้ทุกต้นต้องเรียนรู้ที่จะอยู่อย่างปลอดภัยด้วย เช่นกัน เป็นการปลูกพืชแบบปรับสมดุลร้อนเย็นให้ต้นไม้ เลี้ยงดู เอาใจใส่ มีอาหารบำรุงและมีพี่เลี้ยง ดูแล

3. แนวทางการป้องกันไฟป่าที่ “ภูผาฟ้าน้ำ” ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่ทดลองการใช้รูปแบบการบริหารเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม การเรียนรู้วิธีการดับไฟป่าของชุมชนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ที่ภูผาฟ้าน้ำจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้นำองค์การแพทย์วิถีธรรมได้รับการติดต่อจากกรมป่าไม้ คือ ผอ.อิศเรศ จิรรัตน์ หัวหน้าฝ่ายปฏิบัติการป้องกันไฟป่าของกรมป่าไม้ ดูแลชุดปฏิบัติการเหยี่ยวไฟ และคุณจันทร์เพ็ญหัวหน้าการฝึกอบรมการดับไฟป่าของกรมป่าไม้ พร้อมทั้งงานเข้ามาในพื้นที่ที่ภูผาฟ้าน้ำเป็นหนึ่งในพื้นที่ ที่เป็นบริเวณมีไฟป่า ลุกกลามมากกว่า 500 จุด ในจังหวัดเชียงใหม่ทางภาคเหนือ ผู้นำองค์การแพทย์วิถีธรรมได้มีแนวคิดในการรักษาป่าให้สอดคล้องกับทางราชการ จึงมีเจ้าหน้าที่มาในองค์ความรู้ในการป้องกันและปฏิบัติตนในการเกิดไฟป่าขึ้นจะต้องปฏิบัติตนอย่างไร จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมในฐานะชุมชนอาศัยอยู่กินและมีพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นเขตป่าสงวน และติดกับป่าอนุรักษ์และเป็นเขตพื้นที่ห้ามล่าสัตว์ป่า จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมอยู่ในฐานะประชาชนในพื้นที่ มีหน้าที่พิทักษ์รักษาต้นน้ำและป้องกัน การทำร้ายสัตว์ป่าต่าง ๆ ในป่าสงวนแห่งชาติ มีความจำเป็นที่ต้องทำความเข้าใจให้ตรงกันในเรื่องการเอาภาระดูแลอย่างยินดี เต็มใจ และจริงจัง ซึ่งจิตอาสาต้องเรียนรู้พื้นที่แห่งนี้ เป็นชุมชนภูผาฟ้าน้ำ (ชุมชนแพทย์วิถีธรรม) ที่ต้องอยู่ทำกิน ทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่ออบรมพัฒนาจิตอาสา เป็นศูนย์เรียนรู้สุขภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เป็นศูนย์การศึกษาวิชาการของสถาบันวิชาการเป็นมูลนิธิแพทย์วิถีธรรม แห่งประเทศไทย เป็นต้น และยังมีการศึกษาในศาสตร์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันด้วยการบูรณาการเข้ากับหลักคำสอนในพระไตรปิฎกในการเราสามารถพึ่งตนและช่วยผู้อื่นให้พ้นทุกข์ได้ การเรียนรู้ การดับไฟป่าจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จิตอาสาสมควรทำการศึกษาและทำความเข้าใจเพื่อปฏิบัติให้ถูกต้อง เมื่อเกิดเหตุการณ์ไฟป่าในแต่ละครั้ง ซึ่งก่อนหน้าเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้มาอบรม ผู้นำองค์การแพทย์วิถีธรรม ได้มีการทำแนวกันไฟกว้างประมาณ 3-5 เมตร ไว้ก่อนหน้าเจ้าหน้าที่

เข้ามาและทำการปลูกพืชผัก ถั่ว งา ฝักทอง ข้าวโพด ผลไม้ต่าง ๆ ด้วยการไม่ใช้ยาฆ่าแมลง ปลูกด้วยการใช้อินทรีย์วัตถุ หรือพืชผัก สมุนไพรที่มีกลิ่นชุน นำมาป้องกันแมลงที่มารบกวน โดยปลูกไว้ตามแนวกันไฟ สามารถเข้าถึงไปเก็บผลิตผลนำมากินได้ ในพื้นที่ที่เป็นแนวกันไฟเป็นการจัดสรรพื้นที่ให้ก่อเกิดประโยชน์สูงสุด ได้คุณค่ามากที่สุด

คุณจันทร์เพ็ญ หัวหน้าการฝึกอบรมการดับไฟป่าของกรมป่าไม้พร้อมทีมงาน มาให้ความรู้กับจิตอาสาในการป้องกันไฟป่า ได้บรรยายความรู้ประมาณ 3 ชั่วโมงตั้งแต่เวลา 13.00–16.00 น. ในวันที่ 19 เมษายน 2563 ในหัวข้อ ความรู้เบื้องต้นของไฟป่า พฤติกรรมของไฟป่า สาเหตุการเกิดไฟ การเกิดผลกระทบจากไฟป่าแนวกันไฟคืออะไรประเภทของแนวกันไฟการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการป้องกันไฟ สิ่งที่ต้องคำนึงในการทำแนวกันไฟ เทคนิคการดับไฟและอุปกรณ์พื้นฐานในการดับไฟ เป็นต้น

บริบทพื้นที่ศึกษา 4 ศูนย์ คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดแพร่ จังหวัดมุกดาหาร และจังหวัดสุพรรณบุรี และพื้นที่ทดลองรูปแบบ ที่ “ภูผาฟ้าน้ำ” จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากจิตอาสาแต่ละภาคในบริบทต่าง ๆ ดังนี้

บริบทพื้นที่ของสวนป่าอนุญาณ์ทั้งหมด 9 แห่ง คัดเลือกมาศึกษา 4 พื้นที่ คือสวนป่าอนุญาณ์ 1 จังหวัดมุกดาหาร สวนป่าอนุญาณ์ 2 จังหวัดนครศรีธรรมราช สวนป่าอนุญาณ์ 8 จังหวัดแพร่ และสวนป่าอนุญาณ์ จังหวัดสุพรรณบุรี 9 ซึ่งพื้นที่ศูนย์ทั้งหมดจะมีชื่อสวนป่าอนุญาณ์ตั้งแต่ศูนย์ 1–9 ทั้งในประเทศและต่างประเทศ สวนป่าอนุญาณ์ 1 นั้นเป็นศูนย์แรกขององค์การแพทยวิถีธรรมหรือมูลนิธิแพทยวิถีธรรมแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นพื้นที่ของครอบครัว ดร.ใจเพชร กล้าจน ที่ได้สละพื้นที่มาเป็นศูนย์สุขภาพและเป็นศูนย์วิชาการการศึกษาแพทยวิถีธรรมในปัจจุบัน นอกจากองค์การแพทยวิถีธรรมนี้ยังมีเครือข่ายที่ไม่ได้ใช้ชื่อสวนป่าอนุญาณ์อีกหลายแห่งเช่น “ศูนย์เรียนรู้สุขภาพพึ่งตนแพทยวิถีธรรม” จังหวัดนครสวรรค์ “ศูนย์วิชาการแพทยวิถีธรรม”ที่ภูผาฟ้าน้ำ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น การบริหารจะเป็นระบบแบบเครือข่ายแบบตาข่าย (Mesh Topology) “เมชโพลี” เป็นระบบที่ปกครองเหมือนญาติพี่น้อง ไม่ว่าจะที่ไหนจัดค่ายจะไปร่วมด้วยช่วยกันหมดไม่แบ่งภาคไหน

สวนป่าอนุญาณ์ 1 จังหวัดมุกดาหาร

บริบทขององค์การแพทยวิถีธรรมสวนป่าอนุญาณ์ 1 ตำบลดอนตาล อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร

องค์การแพทยวิถีธรรมได้จัดตั้งเป็นศูนย์วิชาการการแพทยวิถีธรรม สอนป่านาบุญ 1 อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร หรือมีชื่อเรียกตามที่ตั้งศูนย์แต่แรกเริ่มว่า ศูนย์เรียนรู้สุขภาพพึ่งตน ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงสอนป่านาบุญ 1 อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหารก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2538 โดยอาจารย์ หมอเขียว ดร.ใจเพชร กล้าจน ประธานศูนย์ฯ และผู้นำจิตอาสาแพทยวิถีธรรม ซึ่งได้มีการใช้ชื่ออีกชื่อว่า “ศูนย์วิชาการ การแพทยวิถีธรรม สอนป่านาบุญ 1 อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร” เป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 17 มกราคม 2562 สืบเนื่องด้วยมีการจัดสัมมนานานาชาติ การแพทยวิถีธรรม ครั้งที่ 1 เพื่อต้อนรับคณะอาคันตุกะจาก 14 ประเทศ จำนวนประมาณ 260 คน ที่มาร่วมเรียนรู้สัมมนาวิชาการนานาชาติ ในวันดังกล่าว

ภูมิประเทศ

ศูนย์วิชาการการแพทยวิถีธรรม สอนป่านาบุญ 1 (ศูนย์ฯ สอนป่านาบุญ 1) ตั้งอยู่ใน ท้องที่อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร ธรรมชาติรอบ ๆ ที่ตั้งของศูนย์ฯ สอนป่านาบุญ 1 ยังเต็มไปด้วยป่าไม้ มีอากาศที่บริสุทธิ์ สภาพแหล่งที่อยู่อาศัยเป็นแหล่งเกษตร เป็นพื้นที่สีเขียว ที่กฎหมาย กำหนดให้เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษด้วยเนื่องจากจังหวัดมุกดาหาร เป็นจังหวัดที่อยู่ติดแม่น้ำโขง ที่เป็นเขตเศรษฐกิจที่สำคัญในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง จังหวัดมุกดาหารจึงเป็นจังหวัดที่มีบทบาทและความสำคัญจังหวัดหนึ่งของภาคอีสานด้วย

สภาพพื้นที่ศูนย์

สอนป่านาบุญ 1 ตั้งอยู่บนที่ดอน น้ำไม่ท่วม ในอดีตประสบกับปัญหาน้ำแล้งบ้าง ต้องซื้อน้ำ เข้ามาใช้ในการกสิกรรมบ้าง แต่ปัจจุบัน ด้วยมีการสร้างบ่อน้ำและแท่งเก็บน้ำ จึงทำให้ลดปัญหา การขาดแคลนน้ำลงได้ นอกจากนั้น เมื่อการแพทยวิถีธรรม ได้มีการนำหลักการของธนาคารน้ำใต้ดิน หรือบารายมาใช้ทำให้ปัญหาของการขาดแคลนน้ำและน้ำท่วมขังในบางจุด จากการปรับภูมิทัศน์และ การก่อสร้างอาคารภายในศูนย์ฯ สอนป่านาบุญ 1 นั้นหมดปัญหาไปได้ อีกทั้งอาจารย์หมอเขียว ได้ต่อยอด นวัตกรรมการทำงาน จนเกิดเป็นนวัตกรรม “บารายคัลเจอร์” ได้ทำให้การทำงานได้อย่างยั่งยืน และเป็นการบริหารจัดการน้ำและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ที่จะส่งผลต่อความผาสุก ของมวลมนุษยชาติสืบไป

พื้นที่ตั้ง

ผสมผสานและการแพทย์พื้นบ้านกับปราชญ์ชาวบ้าน ที่จังหวัดบุรีรัมย์ แล้วกลับมาพร้อมกับ ครอบครัวตระกูล “มีทรัพย์” โดยมีแม่ถนอมและพี่น้องของอาจารย์หมอเขียว ร่วมกันทำไร่นาสวนผสม พร้อมกับได้เริ่มเรียนรู้และฝึกฝนการใช้สมุนไพรและธรรมชาติบำบัดมาเรื่อย ๆ อาจารย์หมอเขียว ได้ตั้งชื่อ

พื้นที่แห่งนี้ว่า “ศูนย์เรียนรู้สุขภาพพึ่งตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง สวนป่านาบุญ” ด้วยว่าสถานที่นี้ “เป็นทั้งสวน เป็นป่า เป็นนา และเป็นบุญ” และก็เป็นตามนั้นจริง เพราะผู้ที่มาที่ สวนป่านาบุญ จะได้เห็น ว่าที่นี่มีส่วนที่เป็นสวน ป่า นา และเป็นบุญ (สถานที่ที่เกื้อกูลต่อการบำเพ็ญบุญ (ลดกิเลส) และกุศล (ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น) ปลูกพืชผักสมุนไพรต่าง ๆ ไว้รับประทานเองและใช้ในการอบรมด้วย โดยในช่วงระยะเวลาประมาณ 10 ปีกว่า (พฤศจิกายน พ.ศ. 2550–2563) ที่ได้เปิดการอบรมด้วยสุขภาพ พืชผักสมุนไพรไร้สารพิษ ที่ทางศูนย์ฯ ผลิตได้เองก็ค่อย ๆ มีผลิตผลที่มากขึ้น เป็นลำดับ ๆ และที่ได้รับ การบริจาคจากเครือข่ายแพทย์วิถีธรรมมากขึ้น ก็ได้นำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการปรุงอาหารให้กับผู้เข้า รับการอบรมในศูนย์ฯ นอกจากนี้ ก็มีทั้งที่ผู้เข้าอบรมนำมาร่วมบริจาคและส่วนที่ต้องซื้อตามเหตุ ปัจจัยบ้างเป็นครั้งคราว

ภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศ ในศูนย์ฯ สวนป่านาบุญ 1 มี 3 ฤดู เช่นเดียวกับภูมิอากาศในเขต ภาคอีสานทั่วไป โดยเฉลี่ยส่วนใหญ่ อากาศภายในศูนย์ฯ มีพลังของความสดชื่น เย็น ปลอดภัย โปร่ง โล่ง เบา สบาย ทำให้ผู้ที่ได้เข้ามาสัมผัสพื้นที่ศูนย์ฯ แห่งนี้ จะรู้สึกถึงความสดชื่นมีพลัง แม้แต่ท่านอาจารย์ หมอเขียวเอง ท่านมีฐานะบุญในการเดินทางไปบรรยายที่เครือข่ายแพทย์วิถีธรรม นอกศูนย์ฯ สวนป่านาบุญ 1 เป็นประจำ ๆ ท่านเคยบอกว่า ทุกครั้งที่ท่านกลับมา ท่านจะรู้สึกมีพลังที่เต็มเมื่อได้กลับมาพักที่บ้านแห่งนี้ และพี่น้องจิตอาสาหลาย ๆ ท่าน ก็เช่นเดียวกัน เมื่อได้มาสัมผัสที่แห่งนี้ จะรู้สึกว่าตนได้มาเก็บหรือ เต็มพลังและกำลังใจให้กับตน และมาร่วมบำเพ็ญคุณความดีร่วมกับหมู่มิตรดี เพื่อเป็นพลังใจกลับไป พากเพียรบำเพ็ญและต่อสู้กับกิเลสและวิบากดีร้ายของตนต่อไป

อากาศภายในศูนย์ฯ มีทั้งช่วงเวลาที่อากาศร้อนจัดและหนาวจัด ในฤดูร้อน มีอากาศร้อน เฉลี่ยอุณหภูมิประมาณ 30–40 องศา ฤดูฝน มีฝนตกชุกเป็นครั้งคราว และในฤดูหนาว อากาศค่อนข้างหนาว แบบมีลมพัดผ่านแรงในบางครั้ง โดยเฉพาะในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ในบางปี อากาศหนาวเย็นและมีลมพัดแรง อาจหนาวเย็นสืบเนื่องมาจนถึงเดือนมีนาคมและเดือนเมษายนได้เช่นกันจะเห็นได้ว่า อากาศ ในสวนป่านาบุญ นั้นไม่เที่ยง ในบางวัน ก็มีทั้ง 3 ฤดู ได้ใน 1 วัน ทั้ง ร้อนฝนและหนาว เกิดขึ้นและ เปลี่ยนแปลงขึ้นลงได้ใน 1 วัน

วิถีชีวิต

ประชาชนในชุมชนเขตพื้นที่อำเภอดอนตาล ส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นชาวนาและเกษตรกร หลังจากฤดูเก็บเกี่ยว ก็ปลูกผักพื้นบ้านเอาไว้ทานเอง ที่เหลือก็นำไปจำหน่ายที่ตลาดใกล้บ้านหรือ ขายให้พ่อค้าคนกลางชีวิตความเป็นอยู่ของพี่น้องจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ทุกท่านมาเพื่อฝึกฝนตนและ

ช่วยเหลือคนที่ศรัทธา ด้วยการปฏิบัติ “อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา” ลดละเลิกกิเลสของตนและช่วยเหลือ
 เกื้อกูลไปตามลำดับ จิตอาสาส่วนใหญ่ จะตั้งศีลปฏิบัติใน 3 เรื่อง คือ ตั้งแต่เช้า กินข้าววันละมื้อ ทำงานฟรี
 ลดละเลิกกามและอัตตาไปตามลำดับ เท่าที่พากเพียรได้ ในหมู่มิตรที่ ที่มีศีล ทำสมดุล ร้อนเย็น ฟังตน
 แบ่งปันด้วยใจที่บริสุทธิ์ คือ ไมโทษใคร ใจไร้ทุกข์ ทำดีเรื่อยไป ใจเย็นข้ามชาติ

การจัดค่ายอบรมการดูแลสุขภาพ

การดูแลสุขภาพตามหลักการแพทย์วิถีธรรม หรือแพทย์ทางเลือกวิถีพุทธ ซึ่งเป็นการ
 ดูแลสุขภาพโดยการบูรณาการองค์ความรู้ด้านการแพทย์ แผนวิทยาศาสตร์สุขภาพแผนปัจจุบัน แผนไทย
 แผนทางเลือก และแผนพื้นบ้าน อันถูกต้อง โดยเน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก ผสมผสานด้วยหลักพุทธธรรม
 และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดูแลสุขภาพที่ดี ให้เกิดผลในการรักษา-บำบัดโรค และยังคง
 ปัญหาสุขภาพในหลากหลายสาเหตุอีกด้วย เป็นเรื่องของการใช้หลักการผสมผสานอย่างเป็นธรรมชาติ
 ที่เน้นความสมดุลที่ไร้สารพิษ หลีกเลียงสารเคมีที่เป็นพิษ อาหารตั้งแต่การปลูก-การปรุง-การรับประทาน
 อาหาร-การออกกำลังกาย-การทำสมาธิ (แบบลี้มตา) ตามหลักพุทธศาสนาแบบอเทวนิยม เพื่อช่วย
 ในการอ่านอาการเวทนา ทำใจในใจปรับอารมณ์ คลายความเครียด วิตกกังวลที่ยึดมั่นถือมั่นไว้ ลดละเลิก
 ความโลภโกรธหลง ปรับความคิดความเห็นความเข้าใจใน “ธรรมะ” ที่จะเป็นแก่นเป็นสาระแท้ของชีวิต
 ความเป็นไปและดำเนินไปของชีวิตทุกชีวิตที่ทำให้มีความสุขที่แท้จริงได้จริง และต่อด้วยการล้างหรือขับ
 สารพิษออกจากจิตใจและร่างกายด้วยกระบวนการคิดพิจารณาประโยชน์และโทษของการกระทำ
 ด้วยการเข้าใจเรื่องกรรมอย่างแจ่มแจ้ง ทำการปรับสมดุลทางด้านจิตใจ ร่างกายและเหตุการณ์
 อย่างถูกต้องถูกต้องตรง ตามหลักการแพทย์วิถีธรรม ด้วยหลักทำความสบายให้กับตน ช่วยคนที่ศรัทธา

ศูนย์เรียนรู้ สวนป่านาบุญ 1 เป็นสถานที่หลักในการดำเนินการ “ธรรมาบุญ” ค่ายสุขภาพ
 ฟังตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ตามหลักการแพทย์วิถีธรรม ในปัจจุบันจัดอบรมค่ายสุขภาพและ
 พระไตรปิฎก ซึ่งเป็นหลักสูตรการดูแลสุขภาพฟังตน ที่เปิดอบรมให้กับประชาชนผู้ที่สนใจทั่วไปเป็น
 ระยะเวลา 5 วัน 4 คืน พร้อมกับการเป็นแหล่งผลิตอาหารปรับสมดุลร้อนเย็นที่สำคัญ เป็นเวลากว่า
 2 ทศวรรษ ในการปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหาร สมุนไพร พืช ผัก ผลไม้ ที่ไร้สารพิษ เพื่อมวลมนุษยชาติ
 โดยใช้เลี้ยงตนเองสำหรับครอบครัว “มิตรพืชมงคล” และพี่น้องจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ที่อยู่เป็นประจำ
 ภายในศูนย์ฯ จำนวนประมาณ 40 ชีวิต จิตอาสาจริงที่มาพักค้างเป็นบางครั้งบางคราวอีกกว่า 20 ชีวิต
 ในแต่ละรอบ และใช้เกื้อกูลช่วยเหลือมวลมนุษยชาติในเวลาทำค่ายสุขภาพและพระไตรปิฎก ทั้งใน
 ด้านเป็นแหล่งอาหาร สุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมที่ดีงาม เพื่อใช้สนับสนุน
 กิจกรรมค่ายสุขภาพแบบศูนย์บาทรัักษาทุกโรค ซึ่งเป็นค่ายสุขภาพฟังตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ที่นำเอาจุดดีของการแพทย์ทุกแผนมาบูรณาการด้วยธรรมะและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แก้ปัญหา และพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

ฝ่ายงานต่าง ๆ และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในศูนย์

การบำเพ็ญของพี่น้องจิตอาสา เวลาไม่มีค่าย ก็จะแบ่งกันทำงานตามความถนัด โดยมีฝ่ายงานหลัก คือ กสิกรรมไร้สารพิษ การปลูกอยู่ปลูกกิน กินในสิ่งที่ปลูก และปลูกในสิ่งที่กิน การพาณิชย์ ร้านค้าเอื้อบุญ การผลิตยา อาหารครัว งานบำรุงรักษา งานวิชาการ งานทะเบียน งานทำความสะอาด งานสื่อ งานขยะและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

วัฒนธรรมการรับประทานอาหาร

ที่สวนป่าบุญ 1 มีฝ่ายงานกสิกรรมไร้สารพิษ ที่พี่น้องจิตอาสาได้ปลูกพืชผักสมุนไพรต่าง ๆ รวมถึงไม้ผล และไม้ยืนต้นต่าง ๆ ให้ผู้ที่อยู่ในศูนย์ ฯ และจิตอาสาทุกท่าน ๆ ได้เก็บพืช ผักผลไม้ ัญญาหารต่าง ๆ นำมาแบ่งปันกัน และทำอาหารปรับสมดุล ที่เหมาะกับแต่ละบุคคล ด้วยใจที่เป็นสุข การรับประทานอาหารปรับสมดุลตามหลักการแพทย์วิถีธรรม เทคนิค ข้อที่ 7 มีการต้มน้ำสมุนไพร การรับประทานอาหาร ตามลำดับ การทำสมดุร้อนเย็นให้กับร่างกาย เป็นหลักที่จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ได้นำไปใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตประจำวัน

การติดต่อราชการเครือข่าย

การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่สำคัญที่ทางศูนย์ฯ จะต้องติดต่อด้วย คือ ที่ว่าการอำเภอดอนตาล สถานีตำรวจภูธรดอนตาล เทศบาลตำบลดอนตาลผาสุก และเทศบาลตำบลดอนตาล ระบบปกครองแพทย์วิถีธรรม

เราอยู่กันแบบพ่อ แม่ พี่ น้อง เป็นสังคมครอบครัวหมูกุ่มที่พึ่งพาอาศัยกัน เป็นระบบบุญนิยมคือนิยมทำดี ด้วยหลักสาธารณโภคี ไม่ใช่เงิน ทำงานฟรี ไม่ถือสากันแต่ศรัทธาความดีและเมตตากันในจุดด้อย ดังนั้นกลุ่มพี่น้องจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม สวนป่าบุญ 1 นั้น เกิดจากการที่อาจารย์หมอเขียว เปิดพื้นที่ให้จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมได้มาทำความดีร่วมกัน ท่ามกลางหมู่มิตรดีสหายดีสังคมสิ่งแวดล้อมดี ด้วยการจัดองค์ประกอบของพื้นที่อันเป็นพื้นที่เดิมของคุณแม่ถนอม (เดิมชื่อ “ครึ่ง”) คุณแม่ของอาจารย์หมอเขียว ที่อาจารย์หมอเขียว ก็ได้ชวนคุณแม่ครึ่งและครอบครัวมาเป็นผู้ให้ด้วยการก่อตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ สวนป่าบุญ 1 เมื่อกว่า 10 ปีก่อน หลังจากที่มิจิตอาสาบำเพ็ญบุญกุศลมากขึ้น ๆ ตามลำดับ จนปัจจุบันมีจิตอาสาที่อยู่เป็นประจำ จากการได้ขอพวรณ์ส่วนตัวเป็นจิตอาสาประจำ ได้มารวมตัวกันอยู่ในชุมชน ประมาณกว่า 40 ท่าน และจิตอาสาแบบไม่ประจำ ที่จะมาร่วมกันบำเพ็ญเป็นครั้งคราวเมื่อมีการจัดค่ายสุขภาพขึ้นในแต่ละเดือน ด้วยจิตอาสาส่วนใหญ่ “เห็นความสำคัญ

ในการให้ชีวิตมี “ธรรมะ” ที่จะเป็นประโยชน์ ลดทุกข์ในจิตใจของตนได้ มาเพื่อฝึกฝนปฏิบัติธรรม ทำประโยชน์ให้กับสังคม ชุมชนและตนเอง ด้วยการฝึกฝนการลดละเลิกกิเลสของตน ความโลภโกรธหลง ที่เป็นกองทุกข์ทั้งหมด ที่จะนำไปสู่การดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียง “ชีวิตที่พอเพียงเรียบง่าย ร่างกายที่แข็งแรง จิตใจที่ดีงาม จิตใจที่เป็นสุข”

สวนป่านาบุญ 2 จังหวัดนครศรีธรรมราช

บริบทขององค์การแพทย์วิถีธรรม ที่สวนป่านาบุญ 2 จังหวัดนครศรีธรรมราช มีพื้นที่ 22 ไร่ ตั้งอยู่อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช เริ่มแรกได้ที่ดินที่อำเภอทุ่งสง 30 ไร่ ชื่อว่าสวนป่านาโพธิ์ ทำอยู่ 2 ปี ต่อมาย้ายมาอำเภอชะอวด เมื่อปลายปี พ.ศ. 2555 เป็นศาลาแบบธรรมชาติ ใช้โครงไม้ไผ่ และมุงจากจิตอาสาช่วยกันทำ ไม่ได้จ้างหรือใช้แรงงานนอก เกิดจากแรงศรัทธาแต่มีภารกิจไปช่วยชาติ จึงทิ้งร้างไปเกิดศาลาทุรุดโถม จึงมีการปรับปรุงสร้างอาคารหลังใหญ่ขึ้นมาใหม่ ในชื่อว่า “ปลูกชีพใหม่” พื้นที่อาคารประมาณ 3 ไร่ เป็นอาคารเปิดโล่ง สร้างโมเดลในการก่อสร้าง ใช้เสาอาคารด้วยเสาไฟฟ้า ใช้ทีมผู้รับเหมามาดำเนินการใช้เครื่องยนต์มาเจาะหลุมใส่เสาไฟฟ้าลงไป แทนที่จะสร้างเสาแบบปกติ ใช้เวลา 2 เดือน แต่เสาไฟฟ้าแค่ 3 วันได้ปักเสาลงเรียบร้อย เพราะย่นระยะเวลาในการหล่อเสาปูน และมีพื้นที่ในอาคารเป็นทราย อนุรักษ์ธรรมชาติ ประหยัด เรียบง่าย และเพื่อสุขภาพ ทำได้เหยียบพื้น พิษร่างกายวิ่งลงสู่พื้นดิน ในตัวอาคารมีองค์ประกอบทุกอย่างอยู่ในที่เดียวกัน เช่น โรงครัว ที่ล้าง ภาชนะใหญ่ เล็ก ที่รับประทานอาหาร ที่ทำน้ำสมุนไพรปรับสมดุลร้อนเย็น ร้านค้า ฐานหม้อแกงและ พอกสมุนไพร ห้องสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เวทีบรรยาย ที่ลงทะเบียน และตลาดวิถีธรรมขาย 4 ระดับ ต่ำกว่า ห้องตลาด ขายเท่าทุน ต่ำกว่าทุน ขาดทุนหรือให้ฟรี

บริเวณพื้นที่

พื้นที่ทิศเหนือติด สวนชาวบ้าน ติดอำเภอจุฬาภรณ์

พื้นที่ทิศตะวันออกติด ฝายน้ำของสาธารณะ

พื้นที่ทิศตะวันตกติด ตัวอำเภอเมือง

พื้นที่ทิศใต้ติด สถานที่ราชการ องค์การบริหารส่วนตำบล ชะอวด

ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

อากาศค่อนข้างร้อน เป็นทะเลทรายมาก่อน เมื่อมีไฟไหม้ ไฟจะไหม้มาจากใต้พื้นดินและ มาไหลขึ้นที่พื้นดิน แต่ในปัจจุบันยังไม่มี

พื้นดินที่นี่จะเป็นทรายดำ (ทรายซีเป็ด) เป็นทรายละเอียดทำบ้านได้ ต้นไม้ดูต้นไม้ไม่ได้ ไม่อุ่มน้ำ เวลาเดินก็ติดเท้าเป็นสีดำ ๆ เหมือนน้ำมัน ล้างออกยาก ที่นี่เลยขาดอาหารพืช ไม่มีปุ๋ย ต้องบำรุง 2 ปี จึงได้น้ำใสอยู่ด้านล่างของฝาย จุดเจอน้ำดื่มทานได้

น้ำแล้งในบริเวณชุมชนโคตรอบ และน้ำท่วมในหน้าน้ำ พื้นที่สวนป่านาบุญ 2 มีพื้นที่สูงกว่าตลาดอำเภอชะอวด 3-4 เมตร ช่วงหน้าน้ำจะเกิดน้ำท่วม ประชาชนบริเวณรอบ ๆ ได้มาอาศัย ฟังฟังหนีน้ำได้

พัฒนาพื้นที่กิจกรรม

มีการขุดสระใหญ่ 2 สระไว้ใช้เพื่อกิจกรรมและใช้ในครัวเรือน ในเริ่มแรกมีการรณรงค์ปลูกต้นไม้ และให้ต้นไม้ขึ้นเองตามธรรมชาติให้มากขึ้น ๆ เอาอินทรีย์วัตถุเช่น ใบไม้ขอนไม้ทับถมสะสมกันเองเป็นเบื้องต้น และค่อยปรับหน้าดินโดยนำมูลคน ปัสสาวะคนมาใช้ ต้นไม้ดั้งเดิมมากมีพืชผักต่างๆมาปลูกเช่น ผักบุ้ง บวบ แตงกวา กัลย มะระกอ แก้วมังกร ออบแซป ไซยา หวานกาบหอย ใบเตย ย่างนาง ฯลฯ ชาวบ้านมาปรึกษาและเรียนรู้นำไปปฏิบัติตาม ได้จัดทำค่ายกิจกรรมไร่สารพิษและดูแลสุขภาพ ชื่อ “ปรุง ปลูก กิน” จากนั้นมีการทำปุ๋ยเองจากเศษอาหาร วัชพืช ผักตบชวา เศษใบไม้ที่ร่วง ๆ มูลคนที่ผ่านการเก็บ 28 วัน (ตามหลักศาสตร์พระราชานายหลวงรัชกาลที่ 9) ปัสสาวะคนหมัก เก็บไว้มาทำปุ๋ย และมีการทำเพอร์มาคัลเจอร์ (Permaculture) เป็นการหมักปุ๋ยด้วยอินทรีย์วัตถุที่ย่อยสลายได้ทับถมเป็นชั้น ๆ โดยขุดหลุมกว้างยาว 2x1 เมตร ใส่ขอนไม้เก่า ๆ ซากไม้เก่า ๆ กิ่งไม้ ใบไม้ เศษอาหารลงไป เป็นการสร้างดินและสร้างอาหารบนดิน สามารถปลูกต้นไม้ทุกชนิดบนเนินดินนั้นได้

สิ่งแวดล้อม

จิตอาสาที่มีความตั้งใจ มีอุดมการณ์ที่ลดสารเคมีในดิน เป็นขยะสารเคมีที่อยู่ในดินที่คนมองไม่เห็น และรณรงค์การปลูกพืชผักไร้สารพิษเป็นหลัก ให้ความรู้ชาวบ้านและชาวสวนให้ความสำคัญของการรักษาธรรมชาติ เอาใจใส่ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดูแล อนุรักษ์ ดิน น้ำ ลม ไฟ พื้นฟูพร้อมทั้งสิ่งแวดล้อมมนุษย์อยู่อย่างสุขร่วมกัน

เครือข่ายภาคใต้

1. ภาคใต้มีเครือข่ายของอโศกเช่นทะเลธรรม ธรรมชาตืออโศก ทะเลขวัญ ตรัง และอื่น ๆ เช่น สวี จังหวัดชุมพร วัดถ้ำแสงเพชร จังหวัดกระบี่ ท่าชนะจังหวัดสุราษฎร์ธานี ภูเก็ต เป็นต้น
2. วิสาหกิจชุมชน
3. กลุ่มชานาคุณธรรม ส่งเสริมรวมพลังทำความดี

จากการที่มีผู้บำเพ็ญต่าง ๆ มีความถนัดไปในแต่ละด้าน ซึ่งสามารถพึ่งตนเองได้และมาอยู่ในหมู่กลุ่มมิตรดีกัน เพื่อพึ่งพาอาศัยกันและกันเป็นการเชื่อมคนดีที่เก่งมาสัมผัสธรรมะจึงเข้มแข็งพอเพียง ร่างกายแข็งแรงจิตใจดีงาม จากการได้เข้ามาสัมผัสเรียนรู้แพทย์วิถีธรรมทำให้พึ่งตนเองได้อย่างเป็นระบบในสังคม

การติดต่อกับสถานที่ราชการ

นโยบายขององค์การจะรอให้ปัจจัยวิ่งชน การเดินทางมาขอความร่วมมือของคนภาคใต้ ต้องใช้เวลา มีการศึกษาข้อมูลอย่างถี่ถ้วน ปัจจุบัน มี รพสต. เครือข่ายครู เครือข่ายนานาชาติ ได้มาขอรับการบริการด้านสุขภาพและกสิกรรมไร้สารพิษ ให้แพทย์วิถีธรรมอบรมคุณธรรมให้กับเด็ก เป็นต้น

ร้านค้ากองทุนขององค์การ

สวนป่านาบุญ 2 สามารถผลิตน้ำมันเชียวมรกต น้ำสกัด และรับเมล็ดธัญพืชจากเครือข่ายเสื้อผ้าจากศูนย์กลาง ถ่าน ต้นไม้ ข้าวสาร ซึ่งรับซื้อจากเครือข่าย ที่เข้ามาอบรมเรียนรู้แพทย์วิถีธรรม และคุณธรรม จริยธรรม โดยเฉพาะชาวนาปลูกข้าวได้รับการสนับสนุนในการปลูกโดยไร้สารพิษทุกชนิด และรับมาจำหน่ายโดยไม่ผ่านคนกลาง

สวนป่านาบุญ 9 จังหวัดสุพรรณบุรี

บริบทขององค์การแพทย์วิถีธรรม ที่สวนป่านาบุญ 9 จังหวัดสุพรรณบุรี ตั้งอยู่เลขที่ 131 หมู่ 8 ตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี เดิมได้มาจากสำนักพิมพ์ดี ที่มี ความคุ้นเคยกับแพทย์วิถีธรรมมายาวนาน ได้ขายให้ในราคาถูกๆ ซึ่งเจ้าของเก่าจะสร้างเป็นรีสอร์ทเมื่อประมาณ 32 ปีแล้ว และตั้งใจก่อสร้างอยู่ 10 ปี ต่อมาเป็นโรคมะเร็ง จึงมีการขายต่อให้สองพี่น้อง ได้ซื้อมาก็ไม่ได้ทำอะไรเพิ่มเติม ตั้งใจว่าแก่ตัวลง จะมาพัก หนึ่งในเจ้าของที่ดินพื้นที่นั้น คือ เจ้าของสำนักพิมพ์ดี เหตุที่ตัดสินใจมาซื้อเพราะต้องการขยายพื้นที่ สวนป่านาบุญ 3 แต่พื้นที่โดยรอบมีราคาพื้นที่สูงมาก ซึ่งขายสวนป่านาบุญ 3 ไม่มีใครซื้อ ทางสวนป่านาบุญ 3 มีพื้นที่ไม่เพียงพอที่จะรองรับผู้เข้ารับการอบรมค่ายแพทย์วิถีธรรมในโซนภาคกลางที่มีจำนวนมากขึ้นทุกวัน เพราะพื้นที่สวนป่านาบุญ 3 มีอยู่ประมาณ 5 ไร่เท่านั้น จึงได้ทำการย้ายมาที่สุพรรณบุรี ซึ่งมีพื้นที่ 94 ไร่ 94 ตารางวา เมื่อ วันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2559 ได้ทำการซื้อขายและโอนในวันนั้นภายในพื้นที่มีอาคารเริ่มแรก 5 หลัง คือ มีอาคารแฝดอยู่คู่หนึ่ง อาคารอเนกประสงค์ โรงฟาง และที่เก็บเครื่องมือ เมื่อ 5 มกราคม พ.ศ. 2560 มีการประชุมที่บ้านราชธานีอโศก จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเปิดบรรยายค่ายแพทย์วิถีธรรม จึงเริ่มก่อสร้างอาคารเมื่อ 6 มกราคม พ.ศ. 2560 แล้วเสร็จเมื่อ 6 มีนาคม พ.ศ. 2560 ในชื่อ “อาคารเนรมิต” เป็นการรวมพลังจิต

อาสาทั่วประเทศ เช่น สถาปนิก ผู้รับเหมา เจ้าของโรงปูน เจ้าของเครื่องจักร ช่างไฟฟ้า ช่างประปา มาบำเพ็ญช่วยกันตามกำลังที่มีโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน และมีที่รับเหมาก่อสร้างที่มีจิตอาสาเป็นผู้รับเหมา โดยผู้รับเหมาทำงานฟรีแต่ว่าลูกที่รับค่าจ้างปกติ เสร็จภายใน 2 เดือน ซึ่งวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง เช่น เสာ เหล็ก พัดลม เครื่องไฟบางส่วน มีผู้บริจาคมาเป็นต้น ได้เกิดค่ายครั้งแรกเป็นค่ายสุขภาพแพทย์วิถีธรรม 7 วัน มีผู้เข้ารับอบรม 1,000 คน ซึ่ง มีผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรีร่วมเปิดพิธีเป็นปฐมฤกษ์ในครั้งนี้ด้วย

บริเวณพื้นที่

พื้นที่ทิศเหนือติดอำเภอด่านช้าง

พื้นที่ทิศตะวันออกติดอำเภอศรีประจัน

พื้นที่ทิศตะวันตกติดอำเภอเลาขวัญจังหวัดกาญจนบุรี

พื้นที่ทิศใต้ติดอำเภออุทุมพร

ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

พื้นดิน เป็นแดนอีสานสุพรรณบุรี เป็นอีสานภาคกลางแห้งแล้งที่สุด เป็นดินเหนียวแน่น แข็งขูดยาก ขณะขุดมีเสียงดังกังวาลน้ำไม่ซึมลงด้านล่าง สภาพดินจะเฉอะแฉะ ชึ่งน้ำอยู่ด้านบนผิวดินเท่านั้น แต่มีต้นไม้ปลูกอยู่ได้เช่นต้นประดู่ ต้นคาง ต้นตะโกเป็นไม้พื้นถิ่น

น้ำ น้ำน้อยมาก แต่เดิมมีสระอยู่ 2 สระใหญ่ ได้ใช้ในการกรรกรรม ปลูกพืชผักและอุปโภคบริโภค ไม่มีระบบชลประทาน ต้องรอน้ำฝน และดึงน้ำจากห้วยแม่วันดี และอาศัยน้ำบาดาล และมีน้ำประปา เมื่อปีแรก ๆ จะใช้น้ำไม่มากแต่พอปี พ.ศ. 2562 มีการปลูกพืชมากขึ้นเป็นปีแรกที่น้ำหมดทั้ง 2 สระใหญ่ แต่มีน้ำฝนตกลงมาช่วย ได้มีการขุดสระแปดเหลี่ยมขึ้นเพิ่มอีกหนึ่งสระ เมื่อ 11-19 มิถุนายน พ.ศ. 2562 มีการเรียนรู้การทำธนาคารน้ำใต้ดิน เรียกอีกอย่างว่าบารายเปิด กับบารายปิด ช่วยเรื่องเก็บขังน้ำไว้ใช้ ใช้ป้องกันน้ำท่วม ป้องกันน้ำแล้ง กรองน้ำสกปรก และรักษาความชุ่มชื้นให้ดิน

อากาศ อากาศจะร้อน แห้งแล้ง เนื่องจากบริเวณโดยรอบสวนป่านาบุญ 9 มีฟาร์มเลี้ยงไก่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือและทิศใต้ มีฟาร์มเลี้ยงหมูทางทิศเหนือ ช่วงที่ไม่ได้เลี้ยงจะไม่มีการเลี้ยงแต่ถ้าอยู่ในช่วงที่เลี้ยงหรือไก่ใกล้โต จะมีการเลี้ยงไก่แรงมาก

ภูมิทัศน์ของสวนป่านาบุญ 9 ปัจจุบัน มีการปรับสถานที่อยู่ตลอดเวลา 1) มีการสร้างโรงครัวใหม่ใกล้ตัวอาคารที่บรรยายมากขึ้นเพื่อความสะดวกของผู้รับการอบรมในการรับประทานอาหาร 2) มีการจัดทำโฮมสเตย์ ให้กับผู้ผ่านเข้ารับการอบรมแพทย์วิถีธรรม ได้เรียนรู้วิถีชีวิตพอเพียงตามแนวทางแพทย์วิถีธรรม ใช้ชีวิตอยู่กับจิตอาสา ตั้งแต่ตื่นนอนจนถึงเข้านอน เรียนรู้การดูแลสุขภาพ

และการใช้ธรรมชาติเป็นแนวทาง ถือศีล 5 การจัดระบบการคิด การมองโลกการปรับสมดุลร่างกายและจิตใจ การอยู่กับหมู่มิตรดีและพมัตริหมุ่ ไม่มีค่าใช้จ่ายใด ๆ ไม่มีกำหนดระยะเวลา 3) บ้านตัวอย่างเป็นบ้านแฝด จำลองวิถีชีวิตพอเพียง ปลูกพืชผักที่จำเป็นในครัวเรือนเป็นตัวอย่างได้เรียนรู้ เช่น การทำแนวรั้ว การประมาณพื้นที่ในการทำแปลงนาปลูกข้าวกินเอง การเตรียมดิน น้ำ ปุ๋ย ต้นไม้ ได้เห็นภาพเพื่อนำไป ปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพบ้านของตนเอง

พัฒนาพื้นที่กิจกรรมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ปลูกพืชผักไร้สารพิษ ทั้งฤทธิ์ร้อนและฤทธิ์เย็นไว้ใช้ในค้ายและรับประทานช่วงว่างจากค้าย เช่น ผักบุ้ง ไชยา ออบแซบ กล้วย มะละกอ ถั่วลันเตา ถั่วเขียว บวบ ผักทอง แตงโม ปอ กวางตุ้ง มะเขือ แตงไทย ข้าวโพด มันสำปะหลัง ผักปลัง และพืชผักในครัวเรือนต่าง ๆ

ทำปุ๋ยพลังศีล จุลินทรีย์พลังศีลด้วยเศษวัสดุจากธรรมชาติ เป็นของใกล้ตัวในพื้นที่ ท้องถิ่นตนเองหรือในตัวเองประหยัดเรียบง่าย ทำเองได้เช่นเอาเศษอาหาร ปัสสาวะ วัชพืชมามากุเคล้า และหมักไว้ตามระยะเวลาที่กำหนดสามารถนำมาเป็นปุ๋ยและทำเป็นหัวเชื้อต่อยอดได้ด้วย

เพอร์มาคัลเจอร์พลังศีล เป็นองค์ความรู้ใช้ประโยชน์ตามแนวหลักเศรษฐกิจพอเพียงทำเอง หรือช่วยกันทำ ใช้เวลาน้อย ได้ประโยชน์สูงสุด เอาวัสดุในท้องถิ่น ถ้าหลุมใหญ่หาเครื่องจักรทุ่นแรงไปได้ จุดประสงค์ในการทำเพอร์มาคัลเจอร์พลังศีล คือ ประหยัดสูงสุด ท่าง่าย ใช้เวลาน้อย พึ่งตนเองและ ยั่งยืน เริ่มจากเอาเศษวัสดุที่ย่อยสลายง่าย เช่นกระดาษ ต้นไม้ กิ่งก้านของต้นไม้ หรือวัชพืชต่าง ๆ ในบ้านเราใช้ได้หมด เศษอาหารเอามาใส่ในหลุมที่ขุดไว้ สลับชั้นกันไปมาทับถมให้มันย่อยสลายไป ตามธรรมชาติ เอาต้นไม้ที่ต้องการปลูกมาปลูกบนนั้นเช่นพืชผักสวนครัว หรือต้นไม้ยืนต้นก็ได้ เป็นการสร้างอาหารในพีชระยะยาว ซึ่งได้ผลดีมาก กินไปหลายรุ่นแล้ว

ธนาคารน้ำใต้ดินหรือเรียกว่า “บาราย” มีทั้งบารายเปิด และบารายปิด เป็นการจัดการ ทรัพยากรน้ำให้เหมาะสมและรู้คุณค่า สามารถแก้ปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้ง น้ำเน่าเสีย น้ำนองระบายไม่ทัน เมื่อมีบารายช่วงน้ำแล้งสามารถดึงน้ำมาใช้ได้ ช่วงน้ำเยอะจะดึงน้ำไปเก็บสะสมไว้ใต้ดินได้ทำให้ บริเวณโดยรอบ ๆ บนพื้นดินชุ่มชื้น ต้นไม้รับประโยชน์ได้ดูดซับน้ำตามธรรมชาติใต้ผิวดินอย่างเต็มที่ ถ้าไม่มีที่กักเก็บน้ำ น้ำจะไหลลงคลอง ลงแม่น้ำ ลงทะเล หรือซึมกระจายบนบริเวณผิวดินนั้น หายไปหมด ที่ผ่านมาระบายน้ำในสระเพื่อใช้อย่างเดียวและมีโอกาสหมดไปตลอดเวลา รอโอกาสให้มีน้ำใหม่ ก็เก็บได้เท่าที่ได้ แต่บารายเป็นการเก็บน้ำไว้ใช้ในระยะเวลาที่ยั่งยืน เพราะน้ำจะถูกเก็บไว้ใต้ดินเหมือน เป็นธนาคารสะสมน้ำ มีทางน้ำที่ไหลเคลื่อนเข้าหากันอยู่ตลอดเวลาตามแรงเหวี่ยงของโลก จะมีน้ำใช้อย่างพอเพียงและเก็บไว้ใช้ยามแห้งแล้งได้อย่างดี อีกทั้งสามารถเผื่อแผ่ แบ่งปัน โดยสร้างเครือข่าย

ต่อเชื่อมกับชุมชนด้วยการคำนวณหาที่ตั้งของบารายหรือธนาคารน้ำนี้เพื่อประโยชน์ต่อไปไม่สิ้นสุด บารายยังช่วยกรองน้ำเสียทุกชนิดผ่านชั้นหินดินทรายไปเป็นลำดับ ๆ เก็บไว้ใต้ดินได้อีกด้วย

เครือข่ายภาคกลาง

เครือข่ายภาคกลางจะรวมศูนย์สวนป่านาบุญ 3 ปทุมธานี สวนป่านาบุญ 5 ที่ระยอง ศูนย์สวนป่านาบุญ 7 ประจวบคีรีขันธ์ เชื่อมร้อยประสานงาน ในรูปแบบการทำงานอบรมต่าง ๆ และการสื่อสารทางเทคโนโลยี เครือข่ายเน็ตเวิร์กมีการเคลื่อนย้ายกำลังพลไปช่วยกัน เสริมภารกิจเดินทาง กลับศูนย์หรือกลับบ้านพักตนเอง

สวนป่านาบุญ 8 จังหวัดแพร่

ลักษณะภูมิประเทศ อาวาสสถานฮอมบุญอุศก ตั้งอยู่ที่บ้านป่าไผ่ หมู่ที่ 5 ตำบลไทรย้อย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดแพร่ อยู่ทางด้านทิศใต้ของจังหวัดแพร่ ห่างจากอำเภอมือง จังหวัดแพร่ 40 กิโลเมตร และอยู่ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอด่านซ้ายระยะทางประมาณ 18 กิโลเมตร อาวาสสถานฮอมบุญอุศก เป็นสถานที่ที่อยู่ในแอ่งและรายล้อมด้วยเขา โดยมีเขาสูงอยู่ทางด้านทิศตะวันตก คือ ดอยร่องเกียนซึ่งเป็นแนวเขตกันแบ่งระหว่างอำเภอด่านซ้าย และอำเภอลอง ทางด้านทิศตะวันออก เป็นเนินเขาเตี้ยวาง แนวขนานกับเขาสูงจนเกิดเป็นที่ราบระหว่างเขาทั้งสองด้านเป็นแนวยาวตามทิศเหนือ-ใต้ โดยมี สายน้ำสำคัญที่ตัดผ่านคือ ห้วยขุนสูง และในพื้นที่ที่ศึกษามีสายน้ำ สาขาที่ไหลผ่าน คือ ห้วยจำแอ้อ อาณาเขตติดต่อ ทิศเหนือจรดกับบ้านขุนสูง ทิศใต้ จรดกับบ้านน้ำพร้าว ทิศตะวันออก จรดกับบ้านปางเคาะ ทิศตะวันตก จรดกับแนวเขาสูง คือ ดอยร่องเกียน

การเดินทาง

สามารถติดต่อได้โดยทางรถยนต์ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 จากอำเภอด่านซ้าย ไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 สาย ด่านซ้าย-ลำปาง ถึงกิโลเมตรที่ 73 เลี้ยวซ้ายไปทางด้านทิศใต้ตามเส้นทางสาย รพช.สาย น้ำพร้าว-ป่าไผ่ ระยะทาง 1.8 กิโลเมตร ถึงอาวาสสถานฮอมบุญอุศก ปี พ.ศ.2546

แพทย์วิถีธรรมภาคเหนือเริ่มก่อตัวกัน ประมาณปี พ.ศ.2554 โดยพี่น้องชาวอุศกภาคเหนือซึ่งมีหลายท่าน เช่น คุณอำนาจ คลีใบ คุณสุเมธ พรหมรักษาโดยได้มีการร่วมกันจัดค่ายสุขภาพ อาจารย์หมอเขียวมาบรรยายครั้งแรกที่ ฮอมบุญอุศก จังหวัดแพร่ ในปี 2555 ทีมจิตอาสาภาคเหนือได้รับโอกาสจากอาจารย์หมอเขียว จัดสรรเวลาให้มาทำค่าย 5 วัน จำนวน 1 ครั้ง และพี่น้องได้ตกลงจัดค่ายที่ ตำบลท่าตอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีผู้เข้าร่วมการอบรมมากเกิน 500 คน

ในปี 2556 ก็ได้มีโอกาสร่วมกันบำเพ็ญ อีก 1 ครั้ง ที่อำเภอแจ้ห่มจังหวัดลำปางกลุ่มจิตอาสาภาคเหนือเริ่มกระจายตัวกัน ทำค่ายย่อย 2-3 วัน ออกบูธให้ความรู้ในหลักการแพทย์วิถีธรรมในหลายจังหวัดมากขึ้น เช่น ลำพูน ลำปางเชียงใหม่ อุดรดิตถ์ เป็นต้น

ต่อมาในปี 2558 ได้เกิดการรวมตัวกันบำเพ็ญมากขึ้น จนก่อตั้งกองบุญภาคเหนือได้นำโดยทีมจิตอาสาเชียงใหม่ มีพี่เลี้ยงเป็นทีมกองบุญสวนป่านาบุญ 3

การดำเนินกิจกรรมแพทย์วิถีธรรมของจิตอาสาภาคเหนือที่ผ่านมาไม่ค่อยได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกันบ่อยนัก จะพบกันในค่ายใหญ่ที่อาจารย์บรรยายและที่ค่ายพระไตรปิฎกแพนพันธุ์แท้ที่สวนป่านาบุญ 1 อำเภอตอนตล จังหวัดมุกดาหาร เท่านั้นเพราะแต่ละจังหวัดก็มีค่ายย่อยของจังหวัดตัวเอง ปัญหาการเข้าใจผิด เดาใจเพ่งโทษ จึงเกิดขึ้น โดยเฉพาะทีมกองบุญ ภาคเหนือที่มักจะถูกตั้งคำถามบ่อยจนต้องมีการพูดคุยกันต่อหน้าอาจารย์หมอเขียวและพี่น้องจิตอาสาภาคอื่น ๆ มาไม่ต่ำกว่า 5 ครั้งในรอบ 3-4 ปีที่ร่วมกันบำเพ็ญมาจนมาปลายปี 2561 ก็ได้มีทีมจิตอาสาเสริมเพิ่มเติมทำให้กองทุนภาคเหนือมีความเจริญในธรรมและมีแนวทางในการปฏิบัติเข้าหาสาธารณโภคีเพิ่มมากขึ้น ๆ

กลุ่มจิตอาสาภาคเหนือมีการ มีจำนวนเพิ่มขึ้น ๆ ในทุกปี พบปะกันไม่บ่อยมาก มีแกนหลักที่พบปะกันบ่อยประมาณ 15-20 คน ส่วนใหญ่ติดต่อกันทางไลน์โทรศัพท์ การประสานงานจึงมีความพร่องบ้างแต่ก็ดำเนินกิจกรรมกันไปได้อย่างต่อเนื่องและพูดคุยกันเป็นระยะ ๆ เมื่อพบกันที่ค่ายใหญ่และค่ายพระไตรปิฎกที่สวนป่านาบุญ 1 ตอนตล

ต้นปี 2561 พ่อครูสมณะรักษได้ประกาศมอบพื้นที่พุทธสถานภูผาฟ้าน้ำให้แพทย์วิถีธรรมเข้าไปทำกิจกรรม อาจารย์หมอเขียวจึงมีนโยบายให้ทีมจิตอาสาภาคเหนือเข้าไปเป็นแนวหน้าและร่วมกันทำค่ายย่อยที่ภูผาฟ้าน้ำ

พื้นที่ทดลองรูปแบบ ณ ภูผาฟ้าน้ำ ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้เดินทางมาภูผาฟ้าน้ำตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่แห่งใหม่ที่องค์การแพทย์วิถีธรรมได้มาเป็นสถานที่ฝึกอบรมค่ายสุขภาพ-พระไตรปิฎก และกสิกรรมไร้สารพิษ เดิมเป็นที่ปฏิบัติธรรมฝึกพระนวกะหรือสมณะบวชใหม่ของชุมชนอโศก พื้นที่เอกลีธรีประมาณ 300 กว่าไร่ พื้นที่เป็นต้นน้ำและติดเขตป่าสงวน และเป็นพื้นที่ป่าชุมชนของเขตป่าสงวนและเขตอุทยานโดยรอบ ๆ ร่วมแสนกว่าไร่ ที่ต้องดูแลร่วมกับชุมชนอื่น ๆ เพื่อรักษาป่าไม้และใช้ประโยชน์ร่วม จะมีจิตอาสาผลัดเวียนมาประมาณ 15-30 คน และมีชาวชุมชนที่อาศัยอยู่ดั้งเดิมที่ร่วมปฏิบัติบำเพ็ญภารกิจทุกเรื่องในการขับเคลื่อนกับทีมแพทย์วิถีธรรมประมาณ 7-8 คน

ข้อมูลเบื้องต้นได้ลงพื้นที่ ณ ภูผาพ่าน้ำ ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 1–12 มีนาคม 2562 อุณหภูมิขณะนั้นตอนกลางคืน 9–13 องศาเซลเซียส กลางวันอุณหภูมิ 30 องศาเซลเซียส ผู้วิจัยได้สังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม ทำกิจกรรมแนวกันไฟตลอดภูผาพ่าน้ำร่วม 3 กิโลเมตร และเคลียพื้นที่ เพื่อทำการก่อสร้างอาคารใหม่สำหรับอบรมสุขภาพและพระไตรปิฎก ผู้รับอบรมร่วม 500–1,000 คน และยังได้เรียนรู้และพืชผัก สมุนไพรที่ไร้สารพิษในท้องถิ่นที่ไม่เคยเห็นหรือได้ยินมาก่อนที่มีมากกว่า 100 ชนิด ผู้วิจัยได้เดินทางมาและเก็บข้อมูล เพราะเป็นพื้นที่แห่งใหม่ที่จะดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านสาธารณสุขประโยชน์และเผยแพร่พระพุทธศาสนาในอนาคต จึงเห็นว่าเหมาะสมที่จะเป็นพื้นที่ตัวอย่างในการทำการทดลองรูปแบบการบริหารเชิงระบบโครงการ สร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมเป็นอย่างยิ่ง

เกิดโรคระบาดทั่วโลกติดเชื้อไวรัสโคโรนา สายพันธุ์ 2019 หรือไวรัสโควิด (Covid-19) ระหว่างทำงานวิจัยและทำกิจกรรมที่ “ภูผาพ่าน้ำ” อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ อันเป็นสถานที่ทดลองกลุ่มตัวอย่างเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2563 เป็นขณะที่เกิดวิกฤติการณ์ของโลก มีเชื้อไวรัสโควิด (Covid-19) สายพันธุ์ใหม่ที่กำลังแพร่ระบาดหนักอยู่ในขณะนี้ กลุ่มไวรัสโคโรนา หรือไวรัสโควิด (Covid-19) จากการศึกษาถูกค้นพบครั้งแรกเมื่อประมาณปี ค.ศ. 1960 ทำให้เกิดไข้หวัดทั่วไป แต่ไม่ได้มีอาการรุนแรงมาก ล่าสุดพบที่เมืองอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ ตอนกลางของประเทศจีน ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2019 ที่ผ่านมาซึ่งเป็นสายพันธุ์ใหม่ต่างจากที่เคยพบเจอมาก่อนมีอาการทางร่างกาย ตั้งแต่เจ็บป่วยเล็กน้อย ปานกลางถึงรุนแรงและมีการแพร่กระจาย เชื้อได้อย่างรวดเร็ว บริเวณที่พบผู้ป่วยมากที่สุดและคาดว่าน่าจะเป็นรังของโรค คือ ตลาดอาหารทะเลและสัตว์ป่าหายากที่นิยมรับประทานกันอย่างมากในเมืองนี้ ก่อเชื้อโรคแพร่กระจายไปในหลายเมือง ในประเทศจีน และหลายประเทศเช่น ไทย เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา อิตาลี อิหร่านและอื่น ๆ ทั่วโลก ซึ่งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มีมาตรการรับมือ โควิด-19 ในเบื้องต้น คือ ปิดสถานที่เสี่ยง สถานที่ ที่บุคคลทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกิจวัตรเช่นมหาวิทยาลัย โรงเรียน โรงเรียนนานาชาติ สถาบันกวดวิชา ปิดสถานที่เบียดเสียดใกล้ชิดและมีความเสี่ยงต่อการแพร่เชื้อและปิดสนามมวย สนามกีฬา สนามม้า ผับ สถานบันเทิง โรงมหรสพ รวมทั้ง งดการจัดกิจกรรม คอนเสิร์ต งานจัดแสดงสินค้า กิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม ส่วนห้างสรรพสินค้าต่าง ๆ ตลาด สถานที่ราชการ รัฐวิสาหกิจ มีมาตรการป้องกัน การทำความสะอาด และลดความแออัด และให้หน่วยราชการเหลื่อมเวลาทำงาน ทำงานที่บ้าน ส่งเสริมการประชุมทางไกลโดยหน่วยราชการทำแผนทำงานที่บ้าน และสั่งงดหยุดวันสงกรานต์ เป็นต้น ต่อมาประเทศไทยจึงมีประกาศในราชกิจจานุเบกษา ได้ประกาศกระทรวงสาธารณสุข

ว่าเป็นโรคติดต่อร้ายแรง (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2563 มีผลบังคับใช้ทันที วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2563 หยุดการเดินทาง “คนในไม่ให้ออกคนนอกไม่ให้เข้า” เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสโควิด (Covid-19)

องค์การแพทยวิถีธรรมได้มีส่วนร่วม ในการให้ความสำคัญและเอาภาระต่อสังคมที่เกิดภัยพิบัติจากการติดเชื้อไวรัสโควิด 19 ที่ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงกระจายไปทั่วโลก ปัจจุบันประเทศไทย ช่วงวันที่ 18 มีนาคม 2563 อยู่ในขั้นเฝ้าระวังระยะขั้นที่ 2 ทางราชการขอความร่วมมือในการลดการแพร่กระจายเชื้อไวรัส และให้ประชาชนช่วยกันรักษาดูแลตนเองและป้องกันด้วยการหยุดงานพักอยู่ในที่อยู่อาศัย ลดการเคลื่อนย้ายมากที่สุด หลีกเลี่ยงเดินทางไปในที่คับคั่ง ปิดสถานที่บริการต่าง ๆ ยกเลิกการจัดกิจกรรมที่จะให้ผู้คนมารวมกัน หรือบริเวณที่มีผู้คนหนาแน่น เพื่อไม่ให้ประชาชนเข้ามาสัมผัสสัมผัสกันใกล้ชิด ให้เว้นห่างภาวะทางสังคม (Social Distancing) อันเป็นก่อกำเนิดของการแพร่กระจายให้ประชาชนพยายามดูแลสุขภาพตนเองและลดหรืองดเดินทางลง เป็นแนวทางหนึ่ง ที่จะสามารถช่วยควบคุมสถานการณ์ หรือยับยั้งโรคระบาดติดเชื้อไวรัสโคโรนา สายพันธุ์ 2019 หรือไวรัสโควิดได้ ดังนั้น องค์การแพทยวิถีธรรมได้ให้ความร่วมมือและตอบสนองนโยบายของทางราชการโดยมีการประกาศออกมาเป็นทางการ เรื่องการปิดการอบรมค่ายสุขภาพและค่ายพระไตรปิฎกอย่างไม่มีกำหนดทุกศูนย์ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในวันที่ 9 มีนาคม 2563 และประกาศอย่างเป็นทางการ Lock Down ศูนย์แพทยวิถีธรรมทุกศูนย์ ไม่มีการเคลื่อนตัวไปในที่ใด “คนในไม่ให้ออก คนนอกไม่ให้เข้า” ในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2563 เวลา 18.00 น. เพื่อให้ประชาชนทุกคนได้อุ่นใจและไม่ถึงเลวร้าย พร้อมรับดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลในขณะนี้ เห็นถึงวิสัยทัศน์ของผู้นำที่แว่วไว ทันโลก ทันเหตุการณ์ พร้อมปรับเปลี่ยนตลอดเวลา และมีการทำ “อภิธานียธรรม” ร่วมกันประชุมหาหนทางแก้ไขระหว่างผู้บริหารและจิตอาสาทุกท่านที่อยู่ในที่นั้น แต่จะดำเนินชีวิตจิตอาสาต่อไปอย่างไม่หวั่นไหว และไม่ประมาทอยู่กับโลกอย่างเป็นสุข ไม่วิตก ไม่กลัวหรือกังวล

ผู้นำองค์การแพทยวิถีธรรมได้มีนโยบาย การจัดการบริหารการดำเนินงานขององค์การ และจัดการบริหารบุคลากรจิตอาสาในการขับเคลื่อนองค์การต่อไปได้ โดยให้ปฏิบัติภารกิจอยู่ประจำที่เท่านั้น ซึ่งพื้นที่ศูนย์แห่งใหม่ “ภูผาฟ้าน้ำ” จังหวัดเชียงใหม่ จิตอาสาที่ปฏิบัติภารกิจ ทำกิจกรรมต่าง ๆ อยู่ที่นี่มีงานที่ทำหลักคือ ทำแนวกันไฟป่า เร่งทำเพราะเป็นช่วงที่เข้าสู่หน้าแล้ง 1-2 เดือนข้างหน้า จะมีไฟป่าทุกปี จะทำแนวกันไฟ 2 ชั้น ถ้าไม่ทำป้องกันไว้ ป่าไม้จะเสียหาย มีผลกระทบต่อสัตว์ป่า ป่าไม้ไม่ปลอดภัย เสี่ยงทรัพย์สินของผู้ที่อาศัยทำกินบริเวณโดยรอบ เพราะป่าไม้เป็นแหล่งต้นน้ำ เป็นแดนบุญที่อากาศสะอาดบริสุทธิ์ ดิน หิน ไม้ไม่เป็นปุ๋ย เป็นแหล่งอาหารคนและสัตว์ ไม้ตายแล้วมาทำพื้น

เป็นเชื้อเพลิง มีอินทรีย์วัตถุต่าง ๆ ที่ตายทับถมอยู่ในป่า จึงเป็นสมบัติที่มีค่ามากมาย จึงต้องช่วยกัน รณรงค์ดูแลรักษาป่าไม้และพัฒนาอย่างจริงจัง ไม่ปล่อยให้เกิดไฟป่าเพราะ จะทำลายทุกสิ่งที่มีอยู่ เสียหายหมด สัตว์ป่าที่อาศัย มีทั้งหมูป่า ไก่ป่าและแก้งตลอดจน ใบไม้ ต้นไม้และซากต้นไม้ที่ตายแล้ว เสียหายไปกับไฟป่า จะทำให้บริเวณนั้นสูญเสียปุ๋ยชั้นดี ทั้งดิน กิ่งไม้ ใบไม้ ที่ทับถมมายาวนาน ซึ่งจะ เป็นปุ๋ยอย่างดีมาก สามารถนำมาเพาะปลูกได้ มาทำบารายคัลเจอร์ เป็นการทำกิจกรรมไร้สารพิษบนพื้นที่ ที่จัดเตรียมเป็นพิเศษ โดยจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมช่วยกันขุดหลุม ทำที่เก็บน้ำ และสร้างภูเขาน้อย บนหลุมนั้น ทำให้ประหยัดน้ำ อันเป็นที่กักเก็บน้ำตามธรรมชาติที่ดีที่สุด จากนั้นมีการปรับพื้นที่ทำ แปลงกิจกรรมปลูกกล้วย ธัญพืช ปลูกพืชผักร้อน-เย็นสมุนไพรไร้สารพิษไว้กินอยู่ ใช้อาศัย อย่างเป็นสุข จิตอาสาได้ฝึกความแข็งแรงทั้งกายและใจ ไม่หวั่นไหว ระวังแต่ไม่ระวัง จึงพร้อมรับช่วยผู้คนที่ได้มาก เพราะจิตอาสาส่วนใหญ่ยิ้มแย้ม อิมเอิบเบิกบานแจ่มใสอยู่ตลอดเวลา ไม่ทุกข์ร้อนใด ๆ มีกินมีใช้ใน ศูนย์ ขณะเดียวกันได้มีการสื่อสารออนไลน์แนะนำการดูแลตนเอง ฟังตนเองให้ได้ ในช่วงวิกฤตโลก ครั้งนี้ โดยให้ความรู้การดูแลสุขภาพด้วยเทคนิค 9 ข้อ และการดำเนินชีวิตด้วยการเรียนรู้ธรรมะของ พระพุทธเจ้าในการรักษาจิตใจให้กับผู้คนเดือดร้อนและผู้ที่มีอาการหวาดผวา ตื่นตระหนกจากการ แพร่กระจายของเชื้อไวรัส โควิด 19 จะปฏิบัติตนอย่างไร วิธีการเอายา 9 เม็ดไปใช้ได้อย่างไร ซึ่งองค์การ แพทย์วิถีธรรมได้เปิดช่องรายการ 24 ชั่วโมง ชื่อช่องว่า “หมอเขียวทีวี สื่อสารเพื่อการฟังตนและ ช่วยคนให้พ้นทุกข์” ผ่านยูทูปและเฟสบุ๊ค เช่น จัดทำรายการ “ธรรมะพาพ้นทุกข์” “หม่อมิตรดีปลูก ปัญญาพาพ้นทุกข์” และรวมพลังแบ่งปันด้วยใจที่บริสุทธิ์ รายการออกกำลังกาย กดจุดโยคะ อาหาร สุขภาพ และเพลงคุณธรรมเป็นต้น ขณะเดียวกันมีการโฟนอินด้วยโปรแกรมกูเกิลมีท (Google Meet) ให้เครือข่ายได้มาร่วมกิจกรรม ได้มารายงานบอกเล่าวิถีชีวิตที่พาพ้นทุกข์ได้อย่างไรบ้างและประชุม อภิปรายนิยธรรมร่วมกัน

ขณะเดียวกันอาจารย์ “หมอเขียว” สอนให้ถึงความชอบ-ชังในทุกสิ่งที่สัมผัสสัมพันธ์ ในปัจจุบัน เอาธรรมะของพระพุทธเจ้ามาเป็นหลักในการพิจารณาในทุกอย่าง จะทำให้ลดกิเลสได้มาก จะถึงความกลัวกังวลในโรคไวรัสโควิด (Covid-19) อันเป็นวิบากกรรมของตนเองและวิบากกรรมของ โลกพร้อมกัน ที่ทุกคนต้องอยู่ให้ได้และก้าวข้ามผ่านไปให้ได้ด้วยใจที่ไร้ทุกข์และสิ่งสำคัญที่จำเป็นที่สุด คือ ทุกคนต้องรวมพลังช่วยกันไม่แพร่เชื้อ กระจายออกไปให้มากกว่านี้ ให้อยู่ในบ้านเพื่อความปลอดภัย ของตนเองและผู้อื่นและรวมพลังมาช่วยเหลือกัน มี “ตู้ปันสุข” ใครมีอะไรจะมาแบ่งปัน เอามาใส่ตู้แบ่งปัน ทุกคนสามารถรับน้ำใจของพี่น้องชาวไทยด้วยความสุขใจ ซึ่งต่อมารัฐบาลได้ประกาศ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน

ควบคุม COVID-19 มีผลบังคับใช้ 26 มีนาคม 2563 เป็นกฎที่กำหนดขึ้นมาเพื่อรักษาความปลอดภัยของคนไทยทั้งปวงที่ต้องได้รับความร่วมมือกันของทุก ๆ คน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

บุษกร วัฒนธนาบุตร (2562: 24–36) บางส่วนในการศึกษาของการวิจัยเรื่องการพัฒนาทุนมนุษย์ในวิถีพุทธสำหรับการเตรียมประชาคมอาเซียนมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหลักธรรมและหลักธรรมในการประยุกต์ใช้กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคโลกาภิวัตน์ 2) เพื่อศึกษาการบูรณาการทางพุทธศาสนาสำหรับกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และผลการวิจัยพบว่า 1) หลักการและธรรมะที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคโลกาภิวัตน์ พบว่าการพัฒนาร่างกายด้วยศีลสามารถควบคุมพฤติกรรมที่ดี สมาธิสามารถสนับสนุนความสงบและความมุ่งมั่นในการทำงานและปัญญาสามารถสนับสนุนความรู้สติปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ สามารถพัฒนาชีวิตมนุษย์ด้วยวิธีการทางพุทธศาสนา 2) การบูรณาการทางพุทธศาสนาสำหรับกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคโลกาภิวัตน์พบว่า การพัฒนาควรบูรณาการระหว่าง ไตรสิกขานั้นคือ ศีล สมาธิ ปัญญาและมนุษย์กับกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากร ได้แก่ การฝึกอบรมการศึกษาและการพัฒนา

ศิริศักดิ์ นันติ (2558: 75–83) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามทฤษฎีตะวันตกกับหลักการทางพระพุทธศาสนาวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ เพื่อศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามทฤษฎีตะวันตก เพื่อศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักการทางพระพุทธศาสนาและเพื่อบูรณาการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามทฤษฎีตะวันตกกับหลักการทางพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามทฤษฎีตะวันตกหมายถึงกระบวนการที่ผู้บริหารมุ่งเน้นเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในองค์กรอย่างเต็มความสามารถเอื้ออำนวยให้ องค์กรบรรลุเป้าหมายในการเลือกสรรคนดีมีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามทฤษฎีตะวันตกนั้น เกิดขึ้นจากการผสมผสาน แนวคิดทฤษฎีหลักทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ทฤษฎีระบบ และทฤษฎีจิตวิทยามีวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการฝึกอบรมการศึกษาและการพัฒนา การอบรมเน้นการทำงานในปัจจุบันของบุคลากรในองค์กร ส่วนการศึกษานั้นเน้นความเจริญรุ่งเรืองในอนาคต และด้านการพัฒนานั้นเป็นการพัฒนาตนเองด้านกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ไม่ใช่ระบุแค่งานที่ได้รับมอบหมายประจำแต่เป็นการพัฒนาองค์รวมสู่องค์กรเป็นระบบ ส่วนหลักการทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่ได้แยกองค์ประกอบแต่จะประกอบ

ไปด้วยบทบาทกระบวนการรูปแบบและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาซึ่งถือว่าเป็นหลักการของการปฏิบัติที่ครบถ้วนสมบูรณ์ที่ประกอบไปด้วยศีล สมาธิและปัญญา มีขอบเขตครอบคลุมมรรคมืองค์ 8 โดยมีผลสัมฤทธิ์ หรือตัวชี้วัด ที่ภาวนา 4

สำรวจ แก้วแก้วจันทร์ (2558: ค, 67) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายสุขภาพพึ่งตนวิถีธรรม วัตถุประสงค์ที่ 1) เพื่อศึกษารูปแบบเดิมของเครือข่ายแพทย์วิถีธรรม 2) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อยกร่างรูปแบบและวัตถุประสงค์ที่ 3 คือ เพื่อพัฒนารูปแบบสร้างเครือข่ายสุขภาพพึ่งตนวิถีธรรม ผลการวิจัยพบว่า 1) เป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของร่างกาย จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลผ่านจิตวิญญาณ รับรู้การเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม ธรรมชาติ รู้จักสมดุลร้อน-เย็น แก้ปัญหาต้นเหตุ ประหยัด เรียบง่าย เน้นให้ประชาชนมีความรู้ ดูแลสุขภาพตนเองแบบองค์รวม มีกระบวนการกลุ่ม มีการสร้างเครือข่าย ที่สำคัญนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและธรรมะของพระพุทธเจ้ามาบูรณาการ ประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม และชุมชนมีส่วนร่วมโครงสร้างเครือข่ายซึ่งมีองค์ประกอบคือศูนย์เรียนรู้ชุมชนสุขภาพพึ่งตน โดยมีจิตอาสาเป็นแกนนำของเครือข่าย 2) มีการประสานงานและบริการ 3) มีการดูแลสุขภาพพึ่งตน 4) มีสวัสดิการ ร้านค้า กองบุญ ตลาดวิถีธรรม มีการรวมพลของบุคคลทุกระดับ ทั้งตำบล หมู่บ้านและจังหวัด เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ขยายเครือข่ายเผยแพร่วิธีการแก้ปัญหาตามหลักพุทธศาสตร์ ล้างกิเลสเป็น ด้วยใจผาสุกที่ตนและช่วยคนที่ศรัทธา

กองพัน จิตแสง (2561: 59, 84-85) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาผลการปฏิบัติงานของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม จังหวัดขอนแก่นการวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาประวัติและการปฏิบัติงานของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม 2) เพื่อศึกษาผลการปฏิบัติงานของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม จังหวัดขอนแก่น รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกวิเคราะห์พฤติกรรม การปฏิบัติตามหลักการแพทย์วิถีธรรมหรือเทคนิค 9 ข้อ ผลการวิจัยพบว่าจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมเป็นบุคคลที่ได้เรียนรู้การแพทย์วิถีธรรมซึ่งเป็นการแพทย์ที่บูรณาการองค์ความรู้ โดยเอาจุดดีของทุกแผนมาปรับใช้แบบบูรณาการด้วยพุทธธรรมอย่างเหมาะสม โดยมีการปฏิบัติงานด้วยการช่วยเหลือ เกื้อกูลผู้คน มีการรวมกลุ่ม สานพลังกับหมู่คนดี มีความสามารถพึ่งตนเองได้ ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้ผู้อื่นได้ โดยไม่รับค่าตอบแทนใด ๆ มีการปลูกฝังให้ตระหนักถึงความพร้อมด้านร่างกาย จิตใจ ความรู้ มุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวม และการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ส่วนผลปฏิบัติงานจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมโดยรวมวิเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมถึงการสอบถามจิตอาสาผู้มีประสบการณ์ในการทำงานพบว่าการทำงานของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม มีขั้นตอนการทำงานอย่างเป็นระบบ ดังนี้คือ 1) ผู้บริหารองค์การเป็นผู้มีภูมิปัญญาที่ชาญฉลาดสามารถวิเคราะห์กลไกการเกิดการหายของโรคได้

2) การปฏิบัติงานของจิตอาสาสมัครมีแผนงานโครงการเป็นขั้นเป็นตอน มีการประสานงานหลากหลายช่องทาง
 3) จิตอาสาสมัครมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตัวเองสามารถเลือกศึกษาหาความรู้ได้หลากหลายช่องทาง
 4) จิตอาสาสมัครมีหลักธรรมคำสอน หลักสูตรการเรียนการสอน เรียบง่ายแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีการทำงานเป็นทีม เต็มเต็มในความพร้อม สามารถแก้ไขปัญหาที่มีการรับประสาน อาหารมังสวิรัต เวิร์กช็อปจากการทำร้ายสิ่งมีชีวิตทั้งปวง ทุกคนที่เป็นจิตอาสาถือปฏิบัติในแนวเดียวกัน 5) จิตอาสาสมัครมีความมุ่งมั่นต่อการปฏิบัติงาน อดทนต่อความเหน็ดเหนื่อยมีความสุขกับการทำงานมีการประเมินผล การปฏิบัติงานทุกขั้นตอน รวมถึงการตรวจสอบภาวะธรรมทางด้านจิตใจ หลังจากปิดค่ายการอบรม ทุกครั้ง 6) การทำงานขององค์กรการแพทย์วิถีธรรมมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาองค์กรให้เจริญก้าวหน้า รวมถึงพัฒนาผู้ปฏิบัติ เช่น จิตอาสาให้เจริญงอกงามตามรอยธรรม

ใจเพชร กล้าจน (2559: 779-780) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมเพื่อมวลมนุษยชาติ หนึ่งในวัตถุประสงค์การวิจัยคือการสร้างรูปแบบจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมนานาชาติพันธุ์ เพื่อมวลมนุษยชาติตั้งนั้นการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมนานาชาติพันธุ์ได้ดังนี้ 1) การให้ความสำคัญของเทคนิคการปรับสมดุลร้อนเย็น หรือเทคนิคการดูแลสุขภาพแต่ละข้อตามหลักการแพทย์วิถีธรรม 2) แรงจูงใจในการมาเป็นจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม 3) ความสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค ในการพึ่งตนและช่วยเหลือผู้อื่นให้มีสุขภาวะที่ดี ตามหลักการแพทย์วิถีธรรมได้ผลการวิจัย ดังนี้ 1) การให้ความสำคัญของเทคนิคการปรับสมดุลร้อนเย็น หรือเทคนิคการดูแลสุขภาพแต่ละข้อตามหลักการแพทย์วิถีธรรมอันดับแรก ที่จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมให้ความสำคัญของเทคนิคการปรับสมดุลร้อนเย็น คือ เทคนิคข้อ 8 ใช้ธรรมะ ละบาบ บำเพ็ญบุญกุศล ทำจิตใจให้ผ่องใส คบมิตรดี สร้างสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดี 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเป็นจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมสู่แพทย์วิถีธรรมอันดับแรก แรงจูงใจในการอยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์อยากทำความดีรองลงมา จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมมีความศรัทธาเชื่อมั่นในหลักการแพทย์วิถีธรรมวิธีการของยา 9 เม็ด อันดับสาม จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมมีความศรัทธาต่อผู้นำ (อ.หมอเขียว) 3) ปัจจัยความสำเร็จ ของปัญหาอุปสรรคในการพึ่งตนและช่วยเหลือผู้อื่นให้มีสุขภาวะที่ดีตามหลักการแพทย์วิถีธรรมสู่การแพทย์วิถีธรรมอันดับแรก คือ การปฏิบัติธรรมลด ละ เลิก บาป บำเพ็ญกุศล ใจเบิกบาน ไร้กังวลอันดับรองลงมา มี 2 ประเด็น คือ 1) การปฏิบัติจริง สม่ำเสมอ และต่อเนื่อง 2) พลังความดี ความปรารถนา ความสามัคคี ความจริงใจ ค่าความเป็นมนุษย์

กมลพร อุดมธรรมรักษ์ (2557: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศูนย์เรียนรู้สุขภาพพึ่งตนตามหลักแพทย์ทางเลือกวิถีพุทธ การศึกษาและการออกแบบมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของการแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก การรักษาในทางพุทธศาสนา รวมทั้ง ภูมิปัญญา วิธีคิด พัฒนาการ การก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่ภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศเพื่อหาจุดเด่นของภูมิปัญญาการแพทย์ในศาสตร์ต่าง ๆ ผสมผสานกับพัฒนาการด้านการอยู่อาศัยในการเป็นแนวทางสร้างกระบวนการทางความคิดในการออกแบบให้ เป็นสถาปัตยกรรมที่สามารถสร้างได้ตามแนวทางหลัก “พึ่งตน” ทั้งทางเทคโนโลยี พลังงานและทรัพยากรควบคู่ไปกับทัศนียภาพธรรมชาติบำบัดและสภาพแวดล้อมการอยู่อาศัย เพื่อลดปัญหาทางด้านสุขภาพ ผลของการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยทางด้านสุขภาพ ซึ่งมุ่งเน้นการดูแลสุขภาพได้ด้วยตนเองเป็นหลักหรือ เรียกว่า “สุขภาพพึ่งตน” ปัจจัยทางด้านแพทย์ทางเลือก หลักการรักษาตามแนวทางพุทธศาสนา และปัจจัย ทางด้านสถานที่ ที่อยู่อาศัยภูมิประเทศ สภาพแวดล้อม ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบการดำรงชีวิตการดูแลสุขภาพที่เน้นการพัฒนาศักยภาพประชาชนให้พึ่งตนเองด้านการส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรค ด้วยสิ่งที่ประหยัด เรียบง่าย เข้าใจ สภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ทั้งนี้ที่อาศัยเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญของการดำรงชีวิต สุขภาพจะดีสมดุคพอดี เบาลสบาย อยู่อาศัยที่ปลอดภัยและเหมาะสมกับพื้นที่ คิดตามหลักพุทธ คือความพอดี รวมไปถึงความพอดีของวัสดุที่ใช้ด้วยใช้วัสดุก่อสร้างจากทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นหลัก หาง่าย สร้างง่าย ดูแลง่าย ได้ด้วยผู้อยู่อาศัยเอง

พระครูนิวริฐปัญญากร ตูลพงษ์คารักษ์ (2555: 134) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างการพึ่งพาตนเองมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางในการนำพุทธธรรมมาใช้ในการเสริมสร้างการพึ่งพาตนเอง สรุปผลการวิจัยจากแนวคิดทฤษฎีการสร้างการพึ่งพาตนเองในสังคมไทย พบว่าการพึ่งพาตนเอง เป็นการแสดงออกถึงความพยายามที่จะใช้ความรู้ ความสามารถที่ตนมีอยู่ กระทำสิ่งใดให้สำเร็จด้วยตนเอง มีความเป็นอิสระในการคิดริเริ่มและตัดสินใจด้วยตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความอิสระในการคิดริเริ่ม ตัดสินใจด้วยตนเอง แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ยอมรับผิดของตนเอง ซึ่งหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างการพึ่งพาตนเองหลักพุทธธรรมกับวิถีชีวิตของคนไทยหรือสังคมไทยมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น และพบว่าการนำเอาหลักพุทธธรรมมาเสริมสร้างการพึ่งตนต้องมีการประสานงานรับความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ได้แก่ โรงเรียน สถาบัน วัด เป็นกลไกการพัฒนาและสร้างชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ 5 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ยึดทางสายกลาง พออยู่พอกิน ด้านการทรัพยากร คือ เพื่อสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ให้ดำรงอยู่หรือไม่เสียสมดุล ด้านสังคมและ

เทคโนโลยีคือสามารถเลือกบริโภคทางเทคโนโลยีแต่พอดีไม่มากเกินไป เพื่อดำรงชีวิตอย่างพอเพียง พออยู่พอกิน ด้านจิตใจให้เป็นผู้ให้มีจิตใจเข้มแข็งมีจิตใจสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม

สรณีย์ สายศร (2556: 396–405) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักการทางพระพุทธศาสนา ในการทำงานจิตอาสาวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักการในการทำงานจิตอาสา 2) เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักการทางพระพุทธศาสนาในการทำงานจิตอาสา 3) เพื่อบูรณาการแนวคิดและหลักการทางพระพุทธศาสนาในการทำงานจิตอาสา กับแนวคิดและหลักการในการทำงานจิตอาสาเพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ คือ “หลักการการทำงานจิตอาสาแนวพุทธเชิงบูรณาการ” เพื่อประยุกต์ใช้ในการทำงานจิตอาสาจากการวิจัยพบว่า แนวคิดจิตอาสาในบริบทของสังคมปัจจุบันหมายถึง การมีจิตอาสาที่อาสาช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ในรูปแบบต่าง ๆ หรือช่วยให้ผู้อื่นมีความสุขหรือมีชีวิตที่ดีขึ้น โดยที่ไม่หวังสิ่งใดตอบแทนมีจิตที่ประกอบด้วยคุณธรรม คือความเมตตา กรุณา ความเสียสละและปรารถนาจะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์โดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน คุณธรรมและหลักการการทำงานเพื่อช่วยเหลือสรรพสัตว์ของพระพุทธเจ้า สามารถนำมาเป็นองค์ความรู้ใหม่คือ “หลักการการทำงานจิตอาสาแนวพุทธเชิงบูรณาการมีพระพุทธคุณ พระพุทธจริยา และพุทธธรรม ควบคู่ไปบูรณาการผ่านการทำงานจิตอาสาทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านปัญญา และด้านสังคม ช่วยเหลือเน้นการให้ธรรมทาน คือ วิชา ความรู้ ข้อคิด โดยเฉพาะความรู้ทางธรรมะหรือสัจธรรมเพื่อนำไปแก้ปัญหาความทุกข์ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งประโยชน์ตนและประโยชน์ท่าน

พระมหาพุทธนายนรเชษฐ (2556: 206) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง หลักการพึ่งตนเองเชิงพุทธบูรณาการในสังคมไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อบูรณาการหลักการพึ่งตนในพระพุทธศาสนาสังคมไทยสรุปผลการวิจัย ตามประเด็นคือ หลักการ วิธีการและเป้าหมายการพึ่งตนมีดังนี้ คือ มีหลักการพึ่งตนในพระพุทธศาสนาเชิงบูรณาการมี 2 ระดับ คือ หลักธรรมคำสอนในการพึ่งตนในระดับโลกิยะและระดับโลกุตระ เมื่อบูรณาการแล้วได้หลักการ การพึ่งตนเชิงพุทธบูรณาการ 3 ประการ 1) หลักการมีคุณธรรมประจำใจ มีความช่วยเหลือ อุตุน เมตตา ประหยัด 2) หลักการพัฒนาตนเองตามหลักไตรสิกขา 3 ในศีลสมาธิ ปัญญา และ 3) ซึ่งในชุมชน 6 แห่ง การบูรณาการพึ่งตน เป็นหลักเกี่ยวข้องกับปัจเจกบุคคลและสังคมหมู่กลุ่ม โดยที่ระดับบุคคล ต้องมีคุณสมบัติที่ดีต่อครอบครัว มีคุณธรรมและจริยธรรม ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เคารพกฎหมายบ้านเมือง เห็นกับประโยชน์ส่วนรวม ให้ความสำคัญกับการพึ่งตน และเป็นคนเสียสละ ไม่เบียดเบียน ส่วนในระดับ หมู่กลุ่ม สังคม ต้องมีองค์ประกอบของกลุ่มคือ กรรมการกลุ่ม สมาชิก หรือกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ ที่มีความสามัคคี เป็นประโยชน์แก่ชุมชนในสังคม

ปรารถนาดีต่อหมู่คณะ เป็นเอกภาพอ มีธรรมและประชาธิปไตย มีกิจกรรมสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ แก่สังคมและภายในชุมชน ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์อันดีกับหน่วยงาน องค์กรของรัฐและเอกชน

งานวิจัยต่างประเทศ

Brad (2016: Abstract) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง โปรแกรมการฝึกอบรมสำหรับอาสาดำเนินการดูแลจิตวิญญาณของคน ที่โรงพยาบาลเฟเธอร์ริเวอร์ในแคลิฟอร์เนีย ผู้วิจัยได้กล่าวว่า จากความรับผิดชอบ ในการให้บริการของโรงพยาบาลที่โรงพยาบาลเฟเธอร์ริเวอร์ (FRH) มีหลักการในการบริหารจัดการ รวมถึงการทำพันธกิจในการดูแลทั้งคนที่เป็นผู้ป่วยและพนักงานโดยให้ความสำคัญกับจิตใจและ อารมณ์ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาไม่มีทุนเพียงพอ ในการว่าจ้างบุคลากรของโรงพยาบาล จึงได้มีโครงการ อบรม MAT (Mission Ambassador Support (MASG) ให้กับพนักงานและจิตอาสาในชุมชนซึ่ง โครงการถูกสร้างและดำเนินงานทุกเดือน ตั้งแต่มกราคม 2558 ถึงมิถุนายน 2558 จุดประสงค์เพื่อ ฝึกอบรมพนักงาน จิตอาสาด้วยการทำงานเป็นทีม โดยเน้นการดูแลรักษาแบบองค์รวมและให้ ความสำคัญด้านจิตวิญญาณ เป็นการฝึกอบรมที่จำเป็นมากในการสร้างคุณภาพชีวิตผู้เข้ารับการอบรม ให้ความสนใจและเห็นความสำคัญ ซึ่งองค์ประกอบการเรียนรู้มีการเชื่อมโยงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งการดูแลสุขภาพร่างกายและสัมผัสรับรู้ถึงจิตใจและอารมณ์ ความรู้สึก ทำให้ผู้เข้ารับการอบรม เข้าใจในบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานที่ใช้จิตวิญญาณเป็นสำคัญ ผลที่ได้จากการประเมิน เจ้าหน้าที่ ดูแลผู้ป่วยและผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่เป็นอาสาสมัคร สรุปได้ว่าเป็นโครงการฝึกอบรมมีประโยชน์ ต่อองค์กรมาก

Weerasinghe, Thisera and Kumara (2015: 93–112) งานวิจัยในบทความตอนหนึ่ง กล่าวว่า การจัดการองค์กรเป็นหนึ่งในประเด็นที่น่าสนใจในเศรษฐกิจยุคปัจจุบัน องค์กรคือกลุ่มคนที่ ทำงานร่วมกันเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายร่วมกัน Building Block พื้นฐานขององค์กรใด ๆ คือ บุคลากร พนักงาน ในที่สุดการจัดการองค์กรก็คือการทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จผ่านพนักงาน ดังนั้นวิธีการจัดการ องค์กรแบบเห็นอกเห็นใจและจริงจังเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อรักษาไว้ในสภาพแวดล้อมที่วุ่นวายในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าชุมชนชาวธรรม “Sanga” เป็นองค์กรที่มีทักษะการบริหารจัดการที่ยอดเยี่ยม ศาสนา พุทธเสนอมุมมองเชิงปฏิบัติและมุมมองที่น่าสนใจเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้แนวทางการจัดการองค์กร ที่เหมาะสม จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความหมายของมุมมองทางศาสนาเช่นความพอประมาณ ความไม่เที่ยง ความเชื่อในตัวตนที่ไม่ใช่ตัวเอง มีศีลห้า และเส้นทางเดิน มรรคองค์ 8 และมีวินัย ในตนเองมีมุมมองร่วมของการสร้างทีม การเสียสละเพื่อประโยชน์ที่ดีโดยทั่วไปความเคารพซึ่งกัน

บทความนี้เป็นการศึกษาการประยุกต์ใช้แนวความคิดและการปฏิบัติของชาวธรรมในด้านการจัดการองค์กรซึ่งรวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลพฤติกรรมจริยธรรมความฉลาดทางอารมณ์การสร้างทีม การสื่อสารการเป็นผู้นำการจัดการความขัดแย้งการพัฒนาส่วนบุคคลธรรมาภิบาล การจัดการความรู้ และการจัดการคนในที่ทำงานให้กว้างขึ้น บทความแสดงให้เห็นว่าแนวความคิดและการปฏิบัติทางธรรมของศาสนามีประสิทธิภาพที่จะนำไปใช้ในการจัดการองค์กรและแนวความคิดและการปฏิบัติเหล่านั้นมีการใช้งานที่เป็นสากลมากขึ้นซึ่งสามารถปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานขององค์กรตามผลลัพธ์ที่ได้

Bhiri et al (2014: 25–46) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของอาสาสมัครชุมชนในการมีส่วนร่วมเพื่อความยั่งยืนขององค์กรพัฒนาเอกชนโครงการลดความยากจนในซิมบับเวองค์กรพัฒนาเอกชนที่กำลังขยายตัวในซิมบับเวโดยมีจุดประสงค์เพื่อลดระดับความยากจนในชุมชนมีความต้องการอาสาสมัครพนักงานเพิ่มขึ้น การสร้างความสำคัญของอาสาสมัครและโครงการการมีส่วนร่วมเพื่อความยั่งยืนสรุปว่าแรงจูงใจของอาสาสมัครต่ออาสาสมัครนั้นล้วนเพื่อความพึงพอใจส่วนตัวสนใจในองค์กรความรู้สึกความสำเร็จและความปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้อื่นแรงจูงใจ เช่น แพ็คอาหาร ความช่วยเหลือทางการแพทย์หลักสูตรฝึกอบรมค่าเล่าเรียนสำหรับเด็กและโอกาสในการทำงานที่องค์กรพัฒนาเอกชนให้เป็นส่วนหนึ่งของบทบาทในการรักษาอาสาสมัครสิ่งจูงใจเหล่านี้นำมาซึ่งความพึงพอใจของอาสาสมัครและอาสาสมัครพัฒนาทัศนคติเชิงบวกเป็นอาสาสมัครเป็นประโยชน์ต่อชุมชน

Claire et al (2010: 1920–1927) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง โครงการอาสาสมัครสุขภาพชุมชนสตรีในเนปาล: การรับรู้ของผู้มีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับอาสาสมัครการจ่ายเงินและสิ่งจูงใจอื่น ๆ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีส่วนร่วมในการออกแบบและดำเนินงานอาสาสมัครสุขภาพชุมชนหญิงเกี่ยวกับแรงจูงใจของอาสาสมัครและแรงจูงใจที่เหมาะสมและเปรียบเทียบมุมมองและความคาดหวังของอาสาสมัคร การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างดำเนินการในปี 2552 โดยมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ไม่ใช่อาสาสมัคร 19 คน ซึ่งได้รับการคัดเลือกอย่างมีเจตนา รวมถึงผู้กำหนดนโยบายและผู้จัดการโครงการ ผลการเปรียบเทียบกับข้อมูลจากการศึกษาก่อนหน้าของอาสาสมัครสุขภาพชุมชนหญิงและจากการสัมภาษณ์กับอาสาสมัคร 4 คน และนักกิจกรรมอาสาสมัคร 2 คน สรุปผลอาสาสมัครมีแรงจูงใจหลักจากการเคารพในสังคมหน้าที่ทางศาสนาและศีลธรรม อิสระในการให้บริการในยามว่างถือเป็นหัวใจสำคัญของแนวคิดอาสาสมัคร

Joost and Tialda (2016: 576–597) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง หมู่บ้านที่น่ายู่: ความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครและความเป็นอยู่ในการรับรู้ของผู้อยู่อาศัยในชนบท ซึ่งนโยบายของเนเธอร์แลนด์มีความคิดและให้ความสำคัญมากกับการเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นจะส่งผลในเชิงบวกต่อความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย บทความได้ทำทนายต่อสมมติฐานนั้นโดยพิจารณาว่าการเป็นอาสาสมัครในชีวิตในหมู่บ้านและการรับรู้ของแต่ละบุคคลเกี่ยวพันกันนั้น จากกลุ่มตัวอย่าง 468 คน จากผู้นำครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 85.7 เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 49.4 เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 50.6 ผลจากแบบสอบถามชุดของการถดถอยตามลำดับขั้นพบว่า การมีโอกาสเป็นอาสาสมัครในชีวิตในหมู่บ้านไม่ได้เป็นตัวทำนายที่สำคัญของการรับรู้ความสามารถในการดำรงชีวิต ยิ่งไปกว่านั้นการจำแนกผู้อยู่อาศัยในชนบทเป็นผู้ที่ไม่เข้าร่วมในการเป็นอาสาสมัคร ผู้เข้าร่วมในการเป็นอาสาสมัครเล็กน้อยและผู้มีส่วนร่วมในการเป็นอาสาสมัครในชีวิตในหมู่บ้าน พบได้ว่าผู้อยู่อาศัยที่กระตือรือร้น ประเมินความสามารถในการอยู่อาศัยน้อยกว่า อีกสองกลุ่ม ดังนั้นปัจจัยที่นอกเหนือจากการเป็นอาสาสมัครและการเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นจะสามารถทำนายความสามารถในการดำรงชีวิตที่รับรู้ได้ดีกว่า แม้ว่าตัวแปรเฉพาะจะแตกต่างกันไปสำหรับผู้อยู่อาศัยในชนบทแต่ละกลุ่ม สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่ารัฐบาลประเมินทั้งความเต็มใจของชาวชนบทที่จะเป็นอาสาสมัครและประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในชีวิตในหมู่บ้าน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสา
แพทย์วิถีธรรม ครั้งนี้ เป็นรูปแบบของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development Research)
โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) เพื่อศึกษา
สภาพการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม 2) เพื่อพัฒนารูปแบบ
การบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม 3) ประเมินรูปแบบการ
บริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมการวิจัยออกเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสา
แพทย์วิถีธรรมประกอบด้วย 2 ขั้นตอนดังนี้

1. การทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานเชิงระบบ
โครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

2. การศึกษาสภาพการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์
วิถีธรรม ความต้องการพัฒนาการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิต
อาสาแพทย์วิถีธรรมประกอบด้วย 3 ขั้นตอนดังนี้

1. ยกร่างรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์
วิถีธรรม

2. พัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์
วิถีธรรม

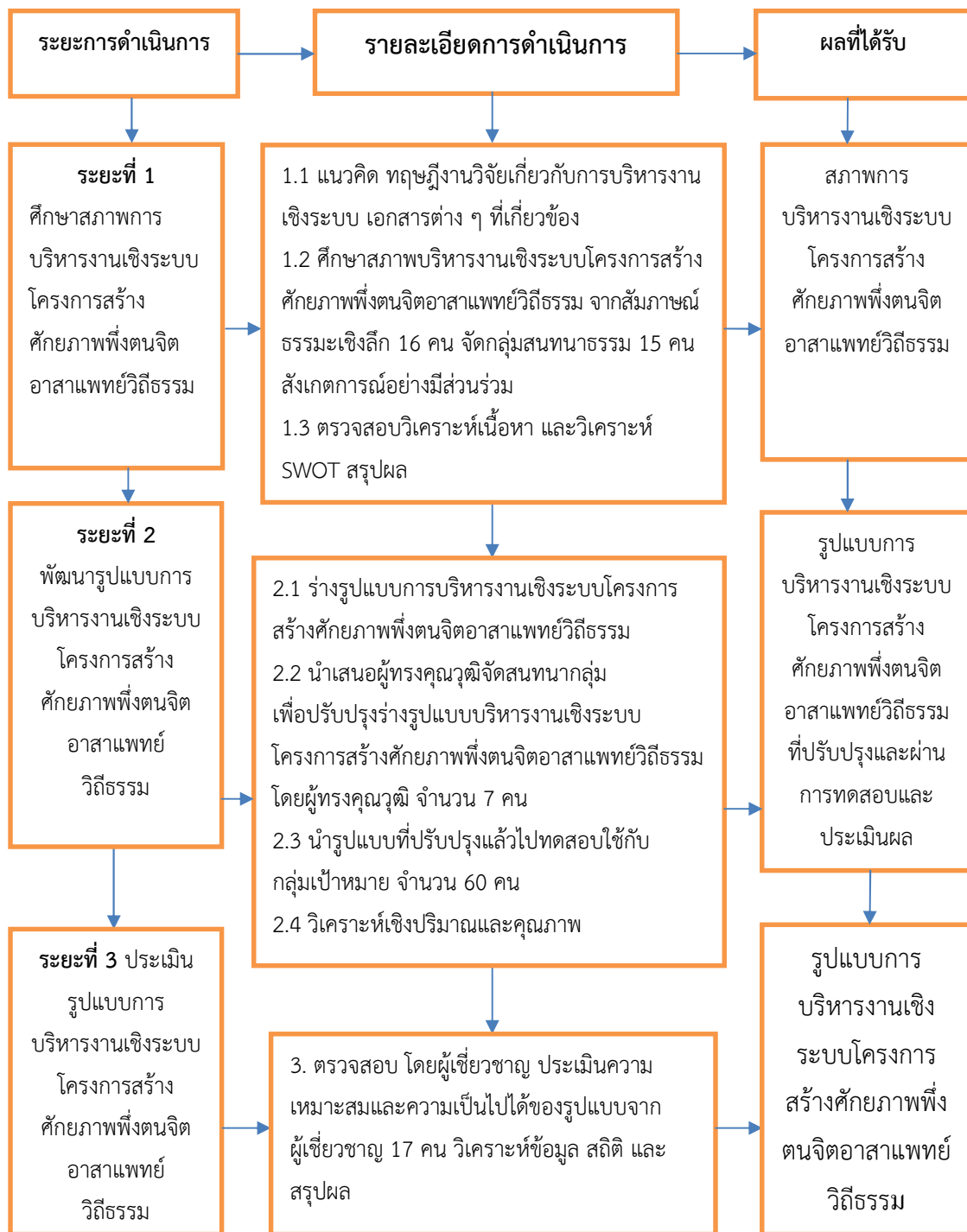
3. ทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์
วิถีธรรม ในพื้นที่ทดลองรูปแบบจัดอบรม “พระไตรปิฎก” โครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์
วิถีธรรมที่สร้างขึ้นและประเมินผล

ระยะที่ 3 การประเมินผลรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตน
จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมประกอบด้วย 2 ขั้นตอนดังนี้

1. นำเสนอรูปแบบเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการ
สร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมโดยใช้แบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้
ประโยชน์ในการปฏิบัติจริง

2. ปรับปรุง แก้ไข สรุปลงและนำเสนอผลรูปแบบ

กระบวนการวิจัย 3 ระยะ มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตน จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

สภาพการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) ศึกษาหลักธรรมคำสอนที่จิตอาสานำมาใช้ 2) ศึกษากิจกรรม “ฝึกปฏิบัติธรรม” 3) ศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ

วิธีดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1 แบ่งการดำเนินงานเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. แหล่งข้อมูล ได้แก่พระไตรปิฎกตำราฉบับหลวง (สยามรัฐ) เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาสภาพรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมเพื่อนำผลศึกษาที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการร่างรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ซึ่งประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

ศึกษาสภาพรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม เพื่อนำผลสำรวจที่ได้ไปพัฒนารูปแบบประกอบด้วย

1. ประชากร กลุ่มเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูลหลัก
2. เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพ
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ลงพื้นที่ศึกษาสภาพการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม มี 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ศึกษาหลักธรรมคำสอนที่จิตอาสานำมาใช้ 2) ศึกษากิจกรรม “ฝึกปฏิบัติธรรม” 3) ศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธกำหนดแนวทางในการสัมภาษณ์เจาะลึก และระดมสมองกลุ่มสนทนาธรรมและสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม

ประชากร/กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่อยู่ในขบวนการคัดเลือกจิตอาสา เลื่อนระดับแบ่งเป็น 4 ระดับ ระดับเริ่มต้น คือ ระดับจิตอาสาคณัน เลื่อนระดับที่สอง คือ ระดับจิตอาสาเตรียมเลื่อนระดับที่สาม คือ ระดับจิตอาสาจร เลื่อนระดับที่สี่ คือ ระดับจิตอาสาประจำ เลือกกลุ่มเฉพาะเจาะจง

(Purposive Sampling) มาจาก 4 ศูนย์ในการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ธรรมะเชิงลึก (In-depth Dharma Interview) 16 คน

ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 คือ เป็นกลุ่มจิตอาสาประจำ ที่ผ่านการคัดเลือกเป็นจิตอาสาประจำแล้ว และได้เป็นคณะกรรมการ ที่มีฐานะหัวหน้า พี่เลี้ยง (แม่งาน พ่องาน) จำนวน 15 คน เลือกกลุ่มเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ เป็นจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมตั้งแต่ 4 ปีขึ้นไป ในการเก็บข้อมูลโดยวิธีการตั้งกลุ่มสนทนาธรรม (Set up Dharma Discussion Group) สัมภาษณ์ธรรมะเชิงลึก (In-depth Dharma Interview) และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participate in Observations)

ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 เป็นคณะกรรมการจากสวนป่านาบุญ 1, 2, 8, 9 ทั้งหมด 15 คน เป็นเวลา 2 วัน ตั้งแต่ 07.30-09.30 น. ตั้งกลุ่มสนทนาธรรม (Set up Dharma Discussion Group) เพื่อยืนยัน หรือถ้าข้อมูลที่ยังคลุมเครือมีผู้ดำเนินการเสวนาหรือสนทนาธรรม เป็นการระดมสมองกัน ทั้ง 4 ศูนย์ ผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม ในการเสวนาหรือสนทนาธรรมเก็บบรรยากาศ สถานที่ประชุม บรรยากาศในพื้นที่และบริเวณโดยรอบ ความพร้อมของผู้เข้ากลุ่มสนทนาธรรม เพื่อได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ละเอียดลึกซึ้งจากนั้นนำมาถอดเทปเพื่อมาวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. สัมภาษณ์ธรรมะเชิงลึก (In-depth Dhamma Interview)
2. ตั้งกลุ่มสนทนาธรรม (Set Up Dhamma Discussion Group)
3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)
4. การรวบรวมข้อมูลเอกสาร (Documentary Search)

พื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สวนป่านาบุญ 4 ศูนย์ขององค์การแพทย์วิถีธรรม

1. ศูนย์สวนป่านาบุญ 9 ตำบล สระกระโจม อำเภอตอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี 11-19 มิถุนายน 2562 เป็นการอบรมพระไตรปิฎกรุ่น “ไม่โทษใคร ใจไร้ทุกข์ ทำดีเรื่อยไป ใจเย็นข้ามชาติ” ครั้งที่ 25 ทำการสัมภาษณ์ธรรมะเชิงลึก จากจิตอาสา 4 ศูนย์ ที่เดินทางมาร่วมอบรมพระไตรปิฎก

2. เครือข่ายสวนป่านาบุญ 8 ที่จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ 19-26 กรกฎาคม 2562 เป็นการอบรมพระไตรปิฎก รุ่น “อธิษฐานธรรม นำชัยไร้ทุกข์” ครั้งที่ 26 ทำการสัมภาษณ์ธรรมะเชิงลึก จากจิตอาสา 4 ศูนย์ ที่เดินทางมาร่วมอบรมพระไตรปิฎก

3. ศูนย์สวนป่านาบุญ 1 อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร วันที่ 26 ตุลาคม-3 พฤศจิกายน 2562 เป็นอบรมพระไตรปิฎกรุ่น “ดับกิเลส ดับเครื่องกังวล” ครั้งที่ 27 การตั้งกลุ่มสนทนาธรรมและสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม

4. สวนป่านาบุญ 2อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช วันที่ 19-25 มกราคม 2563 ครั้งที่ 28 รุ่น “รวมพลัง ร่วมเซ็น กงล้อพระธรรมจักร” ณ อาคาร “ปลูกชีพใหม่”

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ แยกแยะข้อมูล จัดหมวดหมู่ และสังเคราะห์พระธรรมคำสอนในพระไตรปิฎกที่จิตอาสานำมาใช้มีพระธรรมคำสอนในพระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ การสังเคราะห์เนื้อหาเนื้อแก่นธรรมในพระไตรปิฎก ในสภาวะองค์รวมพืงต้นด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา

ตอนที่ 2 ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง สัมภาษณ์ธรรมะเชิงลึกมี 2 ประเด็น คือ วิถีชีวิตจิตอาสาและการพืงต้น 7 มิติ

ตอนที่ 3 ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง ศึกษาและสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในกิจกรรม “ฝึกปฏิบัติธรรม” มี 6 ประเด็น คือ 1) สวดมนต์ 2) การขัดเกลาจิตใจระหว่างอบรมคำสอนในพระไตรปิฎกด้วยการพืงธรรม ทบทวนธรรม และสนทนาธรรม 3) ทำงานตามบทบาทหน้าที่ (บำเพ็ญบุญตามฐานงาน) 4) การดูแลรักษาตนเองด้วยหลักแพทย์วิถีธรรม 5) การฝึกรู้ใจตนเองด้วยอารยสัจ 4 6) การฝึกทำมารชซึ่งแพทย์วิถีธรรมเพื่อความพร้อมเพรียง

ตอนที่ 4 ตั้งกลุ่มสนทนาธรรม สัมภาษณ์ธรรมะเชิงลึก และสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในการศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ มี 2 ประเด็น คือ 1) พื้นฐานการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ 2) กระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธวางแผนงาน การจัดการบุคลากร สื่อสารประสานงานการประเมินผลและติดตามผล

ตอนที่ 5 นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 3 องค์ประกอบมาวิเคราะห์สภาพสถานการณ์ภายนอกและภายในขององค์การแพทย์วิถีธรรมด้วยเทคนิค SWOT

การตรวจสอบคุณภาพข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้แต่ละวันมาตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล โดยจะนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละครั้งมาทำการแยกแยะข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ตามประเด็น หัวข้อของวัตถุประสงค์ของการวิจัย และครอบคลุมแนวคิดที่ต้องการศึกษาเพื่อให้ได้ความหมายครบถ้วนในขอบเขตที่ต้องการศึกษา ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) คือ การตรวจสอบทั้งในด้านเวลา สถานที่และบุคคลให้ครบทั้ง 3 ด้าน (สุภางค์ จันทรวานิช 2540: 129-130) เพื่อความ

ครบถ้วน ครอบคลุมในเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถตอบปัญหาของการวิจัยได้ชัดเจน โดยผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลทุกครั้ง ที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีวิธีการตรวจสอบข้อมูล มีดังนี้

1. การตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยการตรวจสอบแหล่งข้อมูล ซึ่งประกอบด้วยแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ แหล่งบุคคล และดูว่าข้อมูลที่ได้มาจากจุดต่าง ๆ เป็นข้อมูลที่เหมือนกันหรือไม่ ถ้าหากว่าข้อมูลที่ได้มา เหมือนกันหรือซ้ำ ๆ กัน ผู้วิจัยถือว่าข้อมูลนั้นเชื่อถือได้ และเป็นข้อมูลจริง แล้วจะบันทึกข้อมูลไว้

1.1 แหล่งเวลา โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ต่างเวลาในแต่ละภูมิภาค ในเวลาที่ต่างกันมาตรวจสอบและเปรียบเทียบผลว่าข้อมูลแต่ละส่วนที่ได้รับมา มีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร

1.2 แหล่งสถานที่ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักต่างพื้นที่ทำการตรวจสอบและเปรียบเทียบผลว่าข้อมูลแต่ละส่วนที่ได้รับมา มีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร

1.3 แหล่งบุคคล โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ให้ข้อมูลหลักจิตอาสาสมัคร จิตอาสาเตรียม จิตอาสาจร จิตอาสาประจำ ที่ต่างเวลาและต่างพื้นที่ในแต่ละตัวบุคคล โดยใช้ประเด็นคำถามเดียวกันแต่คนตอบไม่ซ้ำกัน มาตรวจสอบและเปรียบเทียบผลว่าข้อมูลแต่ละส่วนที่ได้รับมา มีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร

2. การตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมคู่ไปกับการสัมภาษณ์ธรรมชาติ การตั้งกลุ่มสนทนาธรรม และศึกษาจากข้อมูลเอกสารประกอบกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผลที่ได้รับจากการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าดังกล่าวข้างต้น นอกจากจะช่วยยืนยันความถูกต้อง และน่าเชื่อถือของข้อมูลแล้ว ยังส่งผลถึงคุณภาพและการยอมรับของผลการวิจัยด้วย

วิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหา แบ่งเป็น 3 องค์ประกอบ

องค์ประกอบที่ 1 ศึกษาหลักธรรมคำสอนที่จิตอาสา นำมาใช้แบ่งเป็น 2 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์เอกสารระดับทุติยภูมิ หลักธรรมคำสอนในพระไตรปิฎกและเอกสารวิชาการ งานวิจัย เอกสารการศึกษา ตำรา สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่จิตอาสา นำมาใช้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

พระธรรมคำสอนในพระไตรปิฎก ดำเนินการวิจัย มีขั้นตอนวิเคราะห์คือ 1) สืบเสาะค้นหา คำสอนจากหมวดธรรมต่าง ๆ ในพระไตรปิฎก 2) เรียบเรียงข้อมูล แยกแยะข้อมูล จัดเป็น

หมวดหมู่ 3) เครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือทำการสังเคราะห์เนื้อหา ที่มีเนื้อหาปรากฏในพระไตรปิฎก ภาคภาษาไทยและภาษาบาลี ฉบับสยามรัฐ (ฉบับหลวง) ในหลักธรรมทางพุทธศาสนากับ “สุขภาวะ พึงตน” ทางกาย จิต สังคม และปัญญาผู้วิจัยสามารถเข้าถึงข้อมูลเนื้อหาพระธรรมในพระไตรปิฎก ได้ ค้นคว้าและเก็บเนื้อแก่นธรรมมาสังเคราะห์ย่อย ขยายเป็นภาษาไทยง่าย ๆ ที่ตรงตามคำแปลที่เป็น ภาคภาษาไทยในที่ปรากฏในพระไตรปิฎกโดยมีผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง คือ พระสงฆ์หรือ สมณะ 2 รูป และผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารจัดการบุคคลขององค์การแพทย์วิถีธรรม เจ้าหน้าที่ด้านสุขภาพ เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ประเด็นที่ 2 บริบทพื้นที่และวิถีชีวิต การพึงตน 7 มิติ สัมภาษณ์ธรรมะเชิงลึก

วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

องค์ประกอบที่ 2 ศึกษากิจกรรม“ปฏิบัติธรรม” ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ จะเป็นข้อความ บรรยาย (Descriptive) ซึ่งได้จากการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม สัมภาษณ์ธรรมะเชิงลึก ศึกษา กิจกรรม“ปฏิบัติธรรม”มี 6 ประเด็นศึกษา คือ 1) สวดมนต์ 2) การขัดเกลาจิตใจระหว่างอบรมคำสอน ในพระไตรปิฎกด้วย พังธรรม ทบถนธรรม สนทนาธรรม 3) การทำงานตามบทบาทหน้าที่ (บำเพ็ญบุญ ตามฐานงาน) 4) การดูแลรักษาร่างกายด้วยหลักแพทย์วิถีธรรม 5) การฝึกรู้ใจตนเองด้วยหลักอารยสัจ 4 6) การฝึกทำมารชซึ่งแพทย์วิถีธรรมเพื่อความพร้อมเพรียง

องค์ประกอบที่ 3 ศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ

ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ จะเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ซึ่งได้จากการ สัมภาษณ์ ธรรมะเชิงลึก สังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม และตั้งกลุ่มสนทนาธรรมมี 2 ประเด็นศึกษา คือ 1) หลัก พื้นฐานการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ 2) กระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ

หลังจากศึกษาสภาพการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึงตนจิตอาสา แพทย์วิถีธรรมประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) ศึกษาหลักธรรมคำสอนที่จิตอาสานำมาใช้ 2) ศึกษากิจกรรม “ปฏิบัติธรรม” 3) ศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธแล้ว ทำการวิเคราะห์ เนื้อหาและนำมาประเมินหาสภาพสถานการณ์แวดล้อมจริงภายใน ภายนอกขององค์การแพทย์วิถีธรรม เพื่อย้ำชัดในสิ่งที่ดีควรสนับสนุน สิ่งบกพร่องควรปรับปรุงแก้ไข พิจารณาในจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและ อุปสรรคเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนา เป็นเทคนิคการวิเคราะห์ SWOT Analysis นำข้อมูลทั้งจุดดี จุดอ่อน แล้วนำมาเปรียบเทียบกับโอกาส-อุปสรรค คือจุดแข็ง-โอกาสจุดอ่อน-อุปสรรคจุดอ่อน-โอกาส และ จุดแข็ง-อุปสรรคอยู่ในสถานการณ์ 4 รูปแบบ ทำให้สามารถเห็นภาพที่ชัดเจน แก้ปัญหาให้ตรงประเด็น และสามารถที่นำมาเป็นส่วนในการร่างรูปแบบของผู้วิจัยที่จะเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์ต่อไป

ผู้วิจัยได้สร้าง (ร่าง) รูปแบบขึ้นและยกยกรูปแบบนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมซึ่งดำเนินการ

ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนในการพิจารณาพัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม เป็น 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การยกยกรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม จากผลการศึกษาในระยะที่ 1

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหรือพัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

ขั้นตอนที่ 1 การยกยกรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

การวิจัยเพื่อพัฒนา หลังจากผ่านระยะที่ 1 ศึกษารวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ภายนอกและภายใน ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ SWOT Analysis และนำมาพัฒนารูปแบบ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหรือพัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

การสร้างหรือพัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยจะสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อน เป็นรูปแบบตามสมมติฐาน (Hypothesis Model) โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำการร่างรูปแบบนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ

การพัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม เป็นระยะการพัฒนารูปแบบด้วยการสนทนากลุ่มวิพากษ์และเสนอแนะร่างรูปแบบฯ มีรายละเอียดและขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มเป้าหมาย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ทรงคุณวุฒิ ระดับกำหนดนโยบายขององค์การแพทยวิถีธรรม ตั้งกลุ่มสนทนาธรรมใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์จำนวน 7 คน ได้แก่ ประธานผู้นาองค์การแพทยวิถีธรรม รองประธานผู้นาองค์การแพทยวิถีธรรม ผู้รับใช้เครือข่ายแพทยวิถีธรรม เจ้าหน้าที่ผู้บริหารจัดการบุคคลองค์การภายในและภายนอก เจ้าหน้าที่องค์การพัฒนามนุษย์ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ผู้ทรงคุณวุฒิ วิพากษ์และเสนอแนะร่างรูปแบบ ในระยะ 2 มีดังนี้

1. ดร.ใจเพชร กล้าจน ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค (สาธารณสุขชุมชน) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
2. ดร.ดวงกมล ภูนวล ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก
3. ดร.ผุสดี เจริญไวยเจตน์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค (สาธารณสุขชุมชน) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
4. ดร.ปทิตตา จารุวรรณชัย ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาองค์การและการจัดการสมรรถนะของมนุษย์ วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
5. พญ.กานดา ศักดิ์ศรีชัย วิทยาศาสตร์บัณฑิตสาขาแพทยศาสตร์และแพทยศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6. ดร.สม นาสอ้าน หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์ สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดกาฬสินธุ์
7. ดร.ภูเพียรธรรม กล้าจน ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค (สาธารณสุขชุมชน) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

เก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขออนุญาตรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเข้าร่วมในการสนทนากลุ่มและนำไปยื่นให้กับกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดได้ด้วยตนเอง
2. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม ตั้งกลุ่มสนทนาธรรม (Set up the Dharma Discussion Group) และสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participate in observations)

3. ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูล บันทึกข้อมูลด้วยอุปกรณ์บันทึกภาพ อุปกรณ์บันทึกเสียง
4. แบ่งช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลเป็น 3 ระยะ ดังนี้

4.1 ช่วงที่ 1 จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน ผู้บริหารองค์การแพทย์วิถีธรรม อาจารย์ ดร.ใจเพชร กล้าจน เป็นประธานประชุมรองประธานผู้อำนวยการแพทย์วิถีธรรม ผู้รับใช้เครือข่ายแพทย์วิถีธรรม เจ้าหน้าที่ผู้บริหารจัดการบุคคลองค์การภายในและภายนอก เจ้าหน้าที่องค์การพัฒนามนุษย์ ในหัวข้อการพัฒนา รูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพ พึงตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2562 ที่ราชธานีโอโศก จังหวัดอุบลราชธานี ช่วยกันปรับปรุงและเสนอแนวคิด

4.2 ช่วงที่ 2 มีการประชุมย่อยของ 9 ศูนย์ สอนป่านาบุญ เกี่ยวกับการปรับปรุงหลักเกณฑ์ปวารณา (พิธีการคัดคนเข้าเป็นจิตอาสา) จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม มีผู้เข้าร่วมประชุม 25 คน เพื่อนำเสนอการปรับปรุงหลักเกณฑ์ปวารณา (พิธีการคัดคนเข้าเป็นจิตอาสา) ที่สอนป่านาบุญ 2 ค่าย พระไตรปิฎก ครั้งที่ 28 เมื่อวันที่ 17-18 มกราคม 2563 เวลา 07.00-09.30 น. จำนวน 2 วัน ผู้เข้าร่วมประชุม เป็นจิตอาสาประจำซึ่งเป็นคณะกรรมการของศูนย์ได้ตั้งทีมขึ้นมาเป็นผู้เอากาหรงานด้านการบริหารงานบุคลากรจิตอาสา โดยทำการประชุม “อภิธานิยธรรม” ช่วยกันพิจารณาหลักเกณฑ์คัดจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมที่จำเป็นต้องมีการปรับปรุงให้ดีขึ้น

4.3 ช่วงที่ 3 ประชุมใหญ่ของ 9 ศูนย์ สอนป่านาบุญเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2563 ได้เสนอร่างกฎหลักเกณฑ์คัดจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมต่อองค์ประชุมใหญ่ โดยมีอาจารย์ ดร.ใจเพชร กล้าจน เป็นประธาน และจิตอาสาทุกศูนย์ที่เข้าร่วมประชุมรับทราบข้อเสนอในวันนั้นเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2563 เวลา 19.00-21.00 น. ได้ลงมติและสรุปออกมาเป็นกฎและหลักเกณฑ์สำหรับผู้ที่เข้ามาเป็นจิตอาสา แพทย์วิถีธรรมทั่วประเทศ มีจัดตั้งฝ่ายบุคลากรแพทย์วิถีธรรมเกิดขึ้นร่วมกันใน 9 ศูนย์ มีผู้เอากาหรประจำการคอยทำงานรับเรื่องหรือปัญหาต่าง ๆ ของศูนย์ที่ควรแก้ไข เป็นผู้ประสานงานเชื่อมร้อยจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าร่วมในการประชุมใหญ่ “อภิธานิยธรรม” ในครั้งนี้ด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน และองค์ประชุมใหญ่ขององค์การแพทย์วิถีธรรมที่ลงมติแล้ว นำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการวิพากษ์และข้อเสนอแนะมาสรุปผลการปรับปรุงร่างรูปแบบฯ จนได้รูปแบบที่พัฒนา

ขั้นตอนที่ 3 รูปแบบที่ได้มานำไปทดลองใช้ด้วยการอบรม “พระไตรปิฎก” ในการสร้าง ศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

ทดลองใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นและประเมินผลการใช้

นำมาทดลองใช้กับพื้นที่ศึกษา มีรายละเอียดและขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มเป้าหมาย การทดลองใช้รูปแบบฯ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ ข้อมูล

การทดลองใช้รูปแบบ

ทดลองใช้รูปแบบการบริหารเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ณ ภูผาฟ้า น้ำ จังหวัดเชียงใหม่ อาคาร “ดอยฟ้า” อบรม “พระไตรปิฎก” ตามรอยบาทพระศาสดารุ่น “พร้อมสู้ อุปสรรค อย่างเบิกบาน ไม่ทรมานจนเบิกบุด ไม่หย่อนยานจนย่อแอ่น” ครั้งที่ 29 เข้ารับการ อบรมเฉพาะผู้บำเพ็ญภาคเหนือ จำนวน 7 วัน ตั้งแต่วันที่ 27 กุมภาพันธ์-4 มีนาคม 2563 ตั้งแต่ 04.00-18.30 น. มีรายละเอียดและขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มเป้าหมาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพ พึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมคือ กลุ่มเป้าหมายที่ ภูผาฟ้า น้ำ จังหวัดเชียงใหม่ เครือข่ายภาคเหนือ ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ตามเกณฑ์ที่กำหนด คือผ่านการอบรมค่ายสุขภาพแพทย์วิถีธรรม หลักสูตร 5 วันขึ้นไป อย่างน้อย 1 ครั้งผู้เข้าร่วมทดลองอยู่ฐานะ “ผู้บำเพ็ญ” ยังไม่ได้เป็นจิตอาสา ยังไม่มีสิทธิ์เข้าร่วมประชุมอธิการบดีธรรมมีอิสระในการบำเพ็ญตามกำลังที่มี ที่สมัครใจเข้าร่วมอบรม จำนวน 60 คน จากยอดทั้งหมด 81 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการทดลอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามแบบประเมิน แบบวัดอุดมการณ์ แบบบันทึกรายบุคคล มีรายละเอียดดำเนินการตามขั้นตอนคือ แนะนำขั้นตอนการทดลองใช้รูปแบบฯ ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย 1) ประวัติส่วนตัว 2) ทสอบแบบสอบถามแรงจูงใจเข้าสู่องค์กรแพทย์วิถีธรรม 3) สอบถามการปฏิบัติ ตนของผู้เข้าร่วมอบรมโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม 4) ประเมินระดับความ เข้าใจต่อการอบรมโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมในความเข้าใจประยุกต์ใช้ คำสอนในพระไตรปิฎกความเข้าใจชำนาญทำงานอย่างสัมมาทิฐิความเข้าใจเชี่ยวชาญขัดเกลากิเลส

ความเข้าใจปรับอุปนิสัยทัศนคติสู่บุคคลวรรณะ 9 ของผู้เข้ารับการอบรมทั้งก่อนและหลังอบรม 5) แบบวัด
อุดมการณ์ร่วมแห่งชีวิตของผู้เข้ารับการอบรมทั้งก่อนและหลังอบรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือ (แบบสอบถาม) จากการสกัดคำถามวิเคราะห์เนื้อหาในระยะเวลาที่ 1
จนถึงการพัฒนาารูปแบบ นำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ คือ
ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบกับ Dependent Samples
t-test (บุญชม ศรีสะอาด 2553: 114) การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ตามแบบสอบถามดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม
ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจรายการ (Check List) แบ่งออกเป็น 6 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ารับการอบรม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแรงจูงใจเข้าสู่องค์การแพทย์วิถีธรรม

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นในการปฏิบัติตนของผู้เข้ารับการอบรมโครงการ
สร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

ตอนที่ 4 แบบประเมินผลความเข้าใจต่อการประยุกต์ใช้คำสอนในพระไตรปิฎกด้าน
ความเข้าใจชำนาญทำงานอย่างสัมมาทิฐิ ด้านความเข้าใจเชี่ยวชาญขัดเกลากิเลส ด้านความเข้าใจ
ปรับอุปนิสัย ทัศนคติ สู่บุคคลวรรณะ 9 ก่อนอบรมและหลังอบรม

ตอนที่ 5 แบบวัดอุดมการณ์ร่วมกับองค์การแพทย์วิถีธรรมของผู้เข้ารับการอบรมก่อน
และหลังอบรม

ตอนที่ 3-5 ลักษณะแบบสอบถามให้เลือกตอบได้ 1 คำตอบ คำถามเป็นแบบประเมินค่า
(Rating Scale) ระดับความคิดเห็นมากน้อยเพียงใดโดยใช้แบบ Likert Scale แบ่งเป็น 5 คือ มากที่สุด
มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

5 คะแนน หมายถึง มากที่สุด

4 คะแนน หมายถึง มาก

3 คะแนน หมายถึง ปานกลาง

2 คะแนน หมายถึง น้อย

1 คะแนน หมายถึง น้อยที่สุด

การแปลผลข้อมูล (Best and Kahn 1998: 247) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50–5.00 หมายถึง มากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50–4.49 หมายถึง มาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50–3.49 หมายถึง ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50–2.49 หมายถึง น้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00–1.49 หมายถึง น้อยที่สุด

ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสา
แพทย์วิถีธรรม จากการอบรมพระไตรปิฎก

1. ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

2. ผลแรงจูงใจการเข้าสู่องค์การแพทย์วิถีธรรม

3. ผลความคิดเห็นในการปฏิบัติตนของผู้เข้ารับการอบรมโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตน
จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

4. ความเข้าใจต่อการประยุกต์ใช้คำสอนในพระไตรปิฎก ความเข้าใจชำนาญทำงาน
อย่างสัมมาทิฐิ ความเข้าใจเชี่ยวชาญขัดเกลากิเลส ความเข้าใจปรับอุปนิสัย ทัศนคติส่วนบุคคล
วรรณะ 9

5. แบบวัดอุดมการณ์ร่วมกับองค์การแพทย์วิถีธรรม

ประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตน
จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

กลุ่มผู้บำเพ็ญที่ยังไม่ได้เป็นจิตอาสาจำนวน 60 คนเข้ารับการอบรม “พระไตรปิฎก” ใน
โครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

1. แบบประเมินความคิดเห็นความเข้าใจต่อการอบรมโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิต
อาสาแพทย์วิถีธรรม ด้านความเข้าใจประยุกต์ใช้คำสอนในพระไตรปิฎก ด้านความเข้าใจชำนาญ
ทำงานอย่างสัมมาทิฐิ ด้านความเข้าใจเชี่ยวชาญขัดเกลากิเลส และด้านปรับอุปนิสัย ทัศนคติส่วนบุคคล
วรรณะ 9 ก่อนอบรมและหลังอบรม

2. แบบวัดอุดมการณ์ร่วมกับองค์การแพทย์วิถีธรรมของผู้เข้ารับการอบรมก่อนและหลัง
อบรม

เข้าสู่ระบบการอบรม “พระไตรปิฎก” ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน

1. สิ่งที่ป้อนเข้าไป (Input) หมายถึง ผู้เข้ารับการอบรม ผู้จัดอบรม (ผู้นำและจิตอาสาที่เออาภาระ) ตารางกิจกรรม สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และความรู้จะนำมาอบรม

2. กระบวนการหรือการดำเนินงาน (Process) หมายถึง การนำเอาสิ่งที่ป้อนเข้าไป แบ่งเป็น 4 ช่วง ช่วงที่ 1 คือการเตรียมตัว สร้างความพร้อม เทคนิคการจัดการอบรม ช่วงที่ 2 ดำเนินการตามตาราง ช่วงที่ 3 ฝึกปฏิบัติเข้ม ช่วงที่ 4 ติดตามผล มาจัดกระทำให้เกิดผลบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ คือ จิตอาสาที่มีศักยภาพพึ่งตน

3. ผลผลิต หรือการประเมินผล (Output)/(Outcome) หมายถึง ผลที่ได้จากการกระทำในขั้นที่สอง (กระบวนการ) ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์จากการฝึกอบรม “พระไตรปิฎก” จิตอาสาที่มีความเข้าใจประยุกต์ใช้พระไตรปิฎก เข้าใจชำนาญทำงานอย่างสัมมาทิฐิ เข้าใจเชี่ยวชาญล้างกิเลส จิตอาสาปรับปรุงบุคคลวรรณะ 9 และมีอุดมการณ์ร่วมกับองค์กร ผลที่ได้จากการกระทำของกระบวนการ นำมาวิเคราะห์ระบบ (System Analysis)

4. การวิเคราะห์ระบบ เป็นวิธีการนำเอาผลที่ได้ ซึ่งเรียกว่า ข้อมูลย้อนกลับ (Feed Back) จากผลผลิตหรือการประเมินผลมาพิจารณาปรับปรุงระบบให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นโดยผู้วิจัยได้เพิ่มองค์ความรู้ในพลังหรือกำลังภาวะผู้นำ การเห็นความสำคัญของหมู่มิตรดี การล้างกิเลสด้วยการทำบุญ สละออก การช่วยผู้คนเป็นพลังสร้างกุศลและการปรับสมดุลด้านร่างกาย จิตใจและเหตุการณ์ให้กับผู้เข้ารับการอบรม ที่นำหลักคำสอนทางพุทธศาสนาในการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ มาปรับปรุง แก้ไข ระบบการสร้างศักยภาพพึ่งตนมีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยนำรูปแบบที่ผ่านการทดลองและปรับปรุง แก้ไขแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและประเมินรูปแบบ จึงเข้าสู่ระยะที่ 3 อันเป็นขบวนการพัฒนารูปแบบให้ได้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้เหมาะสมและนำไปใช้ได้

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนอาสาแพทย์วิถีธรรม

การประเมินรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม โดยประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมและการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในเงื่อนไขในความสำเร็จ จิตอาสาส่วนบุคคลวรรณะ 9 มีอุดมการณ์ร่วมกับองค์กรแพทย์วิถีธรรม

ตรวจสอบรูปแบบ โดยการนำแบบประเมินไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจ ซึ่งมีรายละเอียดและขั้นตอน ประกอบด้วย การจัดทำรูปแบบและเอกสารการประเมินเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินสร้างและคุณภาพเครื่องมือในการประเมิน การกำหนดผู้เชี่ยวชาญ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และผลที่ได้รับดังนี้

1. จัดทำรูปแบบและเอกสารการประเมินมีขั้นตอนคือ

1.1 นำร่างเอกสารรูปแบบและการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ รูปแบบนำเสนออาจารย์ปริกษาริทยานิพนธ์ให้ทำการตรวจสอบ เพื่อแก้ไขและปรับปรุง

1.2 นำรูปแบบและเอกสารประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้มาปรับปรุง แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนทำการประเมิน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน เป็นแบบสอบถามมี 4 ตอน ดังนี้

2.1 แบบสอบถามประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

2.2 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบที่ควรปรับปรุงและแก้ไขในแต่ละองค์ประกอบตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน

3. การสร้างและหาค่าคุณภาพเครื่องมือในการประเมิน การดำเนินการสร้างเครื่องมือในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

3.1 สร้างแบบสอบถามประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ในระดับมาก

3 หมายถึง องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ในระดับน้อย

1 หมายถึง องค์กรประกอบของรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพ พึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ในระดับน้อยที่สุด

3.2 นำแบบสอบถามไปนำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบ ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมในภาษาที่ใช้

3.3 ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะแล้วนำไปเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ

4. การกำหนดผู้เชี่ยวชาญ การดำเนินการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ได้กำหนด เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องการพัฒนาศูนย์บริการมนุษย์ บริหารงาน บุคลากร ด้านการแพทย์วิถีธรรมการพัฒนาสังคม จำนวน 17 คน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูลมีการดำเนินการ ดังนี้

5.1 ขอหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เพื่อขอ ความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตน จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

5.2 ทำการติดต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อแนะนำตัวและขอความอนุเคราะห์ในการประเมิน รูปแบบ

5.3 นำเอกสารรูปแบบและการประเมินพร้อมหนังสือรับรองเพื่อขอความอนุเคราะห์ ไปมอบให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่ออธิบายกรอบแนวคิดการศึกษา วัตถุประสงค์และผลที่จะได้รับ

5.4 ผู้วิจัยขออนัดหมายเวลาแล้วเสร็จและสะดวกไปรับเอกสารเพื่ออธิบายเหตุผล และข้อเสนอแนะ

5.5 นำข้อมูลจากการประเมินและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์และ ปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามการประเมินโดยการหาค่าเฉลี่ย เลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นและนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง องค์กรประกอบของรูปแบบฯมีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง องค์กรประกอบของรูปแบบฯมีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง องค์ประกอบของรูปแบบฯมีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้
ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง องค์ประกอบของรูปแบบฯมีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้
ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง องค์ประกอบของรูปแบบฯมีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้
ในระดับน้อยที่สุด

7. ผลที่ได้รับ ได้รูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสา
แพทย์วิถีธรรมที่ผ่านการประเมินและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการอธิบาย
ลักษณะส่วนบุคคลของตัวอย่าง ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
(Standard Deviation) (จำเริญ จิตรหลัง 2550: 90–91) ดังนี้

1. ร้อยละ โดยคำนวณจากสูตรต่อไปนี้

$$P = \frac{f \times 100}{N}$$

เมื่อ

P แทน ร้อยละ

f แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ

N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

2. ค่าเฉลี่ย โดยคำนวณจากสูตรต่อไปนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

เมื่อ

\bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม

n แทน จำนวนตัวอย่างทั้งหมด

3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยคำนวณจากสูตรต่อไปนี้

$$S.D. = \sqrt{\frac{n\sum X^2 - (\sum X)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ

S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

X แทน คะแนนของแต่ละคน

n แทน จำนวนตัวอย่างทั้งหมด

การพิทักษ์สิทธิ์ของผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผ่านการพิจารณาด้านจริยธรรมในการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เลขที่ HE622037 ผู้วิจัยได้พิทักษ์สิทธิ์ของตัวอย่าง โดยผู้วิจัยแนะนำตนเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ ประโยชน์ของการวิจัยให้กับตัวอย่างทราบโดยให้ข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยอย่างครบถ้วนการเก็บรักษาความลับของข้อมูล การเปิดโอกาสให้ตัวอย่างได้ซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ ก่อนตัดสินใจเข้าร่วมและลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย ในระหว่างการเข้าร่วมวิจัยหากผู้ให้ข้อมูลไม่สมัครใจที่จะให้ข้อมูลสามารถยกเลิกการให้ข้อมูลได้โดยไม่เกิดผลเสียใด ๆ กับตัวอย่างและให้ลงลายมือชื่อยินยอมเข้าร่วมวิจัย และให้ถอนตัวได้ทุกขณะ หากไม่ประสงค์ร่วมให้ข้อมูลและเมื่อตัวอย่างอนุญาตแล้วจึงทำการเก็บข้อมูล

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม เป็นรูปแบบของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม 3) ประเมินรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ระยะที่ 3 การประเมินผลรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมในบทนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้ 1) สภาพการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม 2) การพัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม 3) การประเมินรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม มีดังนี้

1. ผลสภาพการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม สภาพการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) ศึกษาหลักสูตรการสอนที่จิตอาสนามาใช้ 2) ศึกษากิจกรรม “ฝึกปฏิบัติธรรม” 3) ศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ

ผลวิเคราะห์องค์ประกอบที่ 1 นำหลักสูตรการสอนในพระไตรปิฎกนำมาใช้

จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์จากพระไตรปิฎก ในสุขภาวะพึ่งตนด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ปัญญา ร่วมกับเอกสาร ตำรา งานวิจัยในวิถีชีวิตจิตอาสา ในการพึ่งตน 7 มิติ ของจิตอาสา ด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ปกครองสุขภาพ สิ่งแวดล้อม ศึกษา และการสื่อสาร

จิตอาสา มีแนวทางปฏิบัติ 5 อย่างในการพัฒนาศักยภาพพึ่งตนของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

1. ถือศีล 5 เป็นอย่างน้อยผู้จะมีปัญญาได้ต้องมีศีล 5 เป็นอย่างน้อยในการดำเนินชีวิต เป็นข้อพึงปฏิบัติ มีดังนี้

1.1 ศีลข้อที่ 1 ละหรือเว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ วางทัณฑ์หวางศาสตรา มีความละอาย มีความเอ็นดู มีความกรุณา หวังประโยชน์แก่สัตว์ทั้งปวงอยู่ ด้วยการไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสัตว์อื่น

1.2 ศีลข้อ 2 ละหรือเว้นขาดจากการลักทรัพย์ รับแต่ของที่เขาให้ต้องการแต่ของที่เขาให้ไม่ประพฤตินเป็นขโมย เป็นผู้สะอาดอยู่

1.3 ศีลข้อ 3 ละหรือเว้นขาด กรรมเป็นข้าศึกแก่พรหมจรรย์ ประพฤติพรหมจรรย์ ประพฤติห่างไกล เว้นขาดจากเมถุนอันเป็นกิจของชาวบ้าน รวมทั้งลดความหลงมัวเมาในกิเลสสาม (รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัสที่เป็นโทษเป็นภัยต่อชีวิต)

1.4 ศีลข้อ 4 ละหรือเว้นขาดจากการพูดเท็จ พูดแต่คำจริง ดำรงคำสัตย์ มีถ้อยคำ เป็นหลักฐาน ควรเชื่อได้ ไม่พูดลวงโลก เว้นขาดจากคำส่อเสียด ฟังจากข้างนี้แล้วไม่ไปบอกข้างโน้นเพื่อให้คนหมั่นแค้นกัน หรือฟังจากข้างโน้นแล้ว มาบอกข้างนี้เพื่อให้คนหมั่นแค้นกัน จงมาสมานคนที่แตกกันแล้วบ้าง ส่งเสริมคนที่พร้อมเพรียงกันแล้วบ้าง ชอบคนผู้พร้อมเพรียงกัน ยินดีในคนผู้พร้อมเพรียงกัน เพลิดเพลินในคนผู้พร้อมเพรียงกัน กล่าวแต่คำที่ทำให้คนพร้อมเพรียงกัน เว้นขาดจากคำหยาบ กล่าวแต่คำที่ไม่มีโทษ เพราะหูชวนให้รักจับใจ เป็นของชาวเมือง คนส่วนมากรักใคร่ พอใจ เว้นขาดจากคำเพ้อเจ้อ พูดถูกกาล พูดแต่คำที่เป็นจริง พูดอิงอรรด พูดอิงธรรม พูดอิงวินัย พูดแต่คำมีหลักฐาน มีที่อ้างมีที่กำหนด ประกอบด้วยประโยชน์ โดยกาลอันควรด้วยศีล

1.5 ศีลข้อ 5 ละหรือเว้นขาดจากสุราและของมึนเมา รวมทั้งไม่หลงมัวเมาในการทำผิดศีลทั้ง 4 ข้อ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยการพากเพียรปฏิบัติจุลศีล มัชฌิมศีล มหาศีล เท่าที่พยายาม ทำได้

2. เลิกอบายมุข เป็นเส้นทางแห่งความฉิบหายควรเลิก 6 ทาง คือ 1) การเสพของมึนเมาให้โทษคือเสียทรัพย์ ก่อการวิวาท เกิดโรค เสียชื่อเสียง ไม่รู้จักละอายบันเทิงงาน 2) การเที่ยวกลางคืนทำให้ไม่คุ้มครองรักษาตนเอง ครอบครวั ทรัพย์สิ้น คนระแวงสงสัย พูดโกหกทั้งที่รู้ไม่ดีแต่จะทำ 3) เที่ยวกลางคืน ชมการเล่นต่าง ๆ เช่น ละคร ภาพยนตร์ ฟังเพลง ดูกีฬา 4) เล่นการพนัน เล่นไพ่ เล่นหวยพนันบอล มีโทษทำให้เสื่อมทรัพย์ ผู้ชนะก่อเวร ผู้แพ้เสียตายอาฆาต การพูดไม่น่าเชื่อถือ

คนหมิ่นประมาท เลี้ยงครอบครัวไม่ได้ 5) คบคนชั่วเป็นมิตรเช่น ผู้เสพยาเสพติด นักเลงการพนัน เจ้าชู้ นักดื่มของมีนเมา นักเลงหัวไม้ชวนทะเลาะ นักเสพกาม นักมั่วสุม นักเที่ยว นักชื้อ ชักจูงคนทำผิดศีล ให้หลอกลวงผู้อื่น ชักจูงให้คนคดโกง 6) เกียจคร้านทำงาน เอาเปรียบผู้อื่น จะไม่แข็งแรง จะขาดแคลน สมบัติยังไม่เกิดจะไม่เกิด สมบัติที่มีจะค่อย ๆ หมดไปในที่สุด

3. รับประทานมังสวิรัตติ หมายถึง การรับประทานอาหารพืชผัก ผลไม้ สมุนไพร ธัญพืช ถั่ว งาที่มีประโยชน์ ไร้สารพิษ และรับประทานอาหารพืชผักมีฤทธิ์ร้อน-ฤทธิ์เย็น อย่างสมดุลอาหารรสชาติไม่จัดจ้านเกินไป รสเป็นอย่างกลาง ๆ รับประทานอาหารตามลำดับควรเริ่มจากผลไม้ฤทธิ์เย็น ต่อด้วย ผักสด ผักลวก ข้าวพร้อมกับข้าว ลดหรืองดเนื้อสัตว์หรือผลิตภัณฑ์จากเนื้อสัตว์ให้ได้มากที่สุด เท่าที่ จะทำได้ ใช้โปรตีนจากถั่วแทน (สำหรับผู้ที่ยังไม่สามารถงดเนื้อสัตว์ได้ ควรลด หรืองดเนื้อสัตว์ ใหญ่หันมารับประทานสัตว์เล็กแทนจนเหลือรับประทานปลาและไข่เป็นลำดับ) และเพิ่มการรับประทานผักและผลไม้ที่ไม่หวานจัด มีหลักการสำคัญในการฝึก คือ ลดละเลิกอาหารที่ชอบน้อยให้ได้ ก่อน แล้วค่อยมาเลิกรับประทานอาหารที่ชอบมาก ๆ หันมารับประทานของที่หาง่าย ใกล้เคียง ไม่มีโทษ มีประโยชน์กับร่างกาย และลด ละ เลิกขนมหรือของหวานเล่นต่าง ๆ เท่าที่ทำได้เพราะไม่มีประโยชน์เสียเวลา เสียเงิน ทำร้ายฟันและร่างกาย รับประทานมังสวิรัตติได้จะทำให้ร่างกายเจ็บป่วยน้อย ลำบากกายน้อย เบากายมีกำลัง ร่างกายสมส่วน สมประกอบดีขึ้น จิตใจมีเมตตาขึ้น จิตใจสบายขึ้น มีปัญหาพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ดีขึ้น อายุยืน แข็งแรงไม่อ่อนแอ (พระไตรปิฎก เล่ม 12 ข้อ 265)

4. ฟังมติหมู่กลุ่มคนดีมีศีล การอยู่ร่วมกันในสังคมแล้วเกิดความสุขสบาย เป็นการอยู่ร่วมกับหมู่มิตรดี การเข้าหาชวนการหมู่กลุ่ม จะไม่สามารถทำตามอำเภอใจได้ อยู่บ้านทำอะไรได้ตั้งใจหมาย กิเลสพอกหนาเป็นทุกข์ ทำงานเสียสละมาอยู่กับสังคมคนดีจะได้ถูกขัดใจ ไม่เอาแต่ใจตนเอง ถ้าใจเรา ยอมจึงผาสุกขึ้น ถูกขัดใจแต่กลับมีความสุขขึ้น เพราะการได้ตั้งใจมีความสุขและไม่ได้ตั้งใจมันทุกข์ วนเวียนอยู่ มาฝึกถูกขัดใจให้หมู่มิตรดีขัดเกลากิเลส ลดความเอาแต่ใจตนเองลดความยึดมั่นเป็นการอยู่ร่วมกันในสังคมแบบพุทธะเรียกว่า “การทำอภิธานิยธรรม” (พระไตรปิฎก เล่มที่ 10 ข้อ 71) คือ พร้อมเพรียงกันประชุมพร้อมเพรียงกันเล็ก พร้อมเพรียงกันทำกิจ เป็นการคุยกัน สังเคราะห์กันก่อน จะทำอะไรสักอย่างหนึ่ง ทำการเสนอติและวางติ ยอมฟังคนอื่น ต่างทำดีที่ตนก่อนและฟังเพื่อน ๆ พูดได้อย่างสงบด้วยการฟังมติหมู่ ยอมรับเป็นหนึ่งเดียวในการร่วมเสียสละ ฟังตนและช่วยเหลือผู้อื่น

5. ทำงานไม่หวังผลตอบแทน เพิ่มเวลาทำงานฟรี หรือหัดทำงานโดยไม่มีสิ่งตอบแทน เป็นการฝึกปฏิบัติจตุลศีลข้อที่ 13 “เธอเว้นขาดจากการรับทองและเงิน” (พระไตรปิฎก เล่ม 9 ข้อ 103-121) ให้บริสุทธิ์มากยิ่งขึ้นด้วยการเข้าหาหมู่กลุ่มที่ทำความดี มาเป็นจิตอาสาเป็นครั้งคราวหรือตลอดไป มาทำงานเมื่อมีโอกาส ลดความเห็นแก่ตัว มาเสียสละ เช่น เข้าร่วมการเป็นจิตอาสาพระราชทาน ของโครงการในหลวงรัชกาลที่ 10 มาบำเพ็ญช่วยคนเท่าที่ทำได้ คนฟังตนเองได้มักจะทำงานฟรีได้

ทำกิจกรรมตามความถนัด ไม่ได้บังคับใจใคร เป็นระบบการอยู่ร่วมกันแบบไม่ใช่ลากแลกแลก แบบ “สาธารณโภคี” (พระไตรปิฎก เล่ม 22 ข้อ 282) อยู่กินร่วมกันแบ่งปันกัน มีเวลาจัดสรรมาช่วยกัน เป็นการสะสมกุศลกรรมที่ดี ไม่ใช่เงินทอง สามารถอยู่ได้อย่างผาสุก

ผลวิเคราะห์องค์ประกอบที่ 2 ศึกษากิจกรรม “ฝึกปฏิบัติธรรม”

กิจกรรม “ฝึกปฏิบัติธรรม” มี 6 ประเด็นศึกษา คือ 1) สวดมนต์ 2) การขัดเกลาจิตใจ ระหว่างอบรมคำสอนในพระไตรปิฎกด้วย ฟังธรรม ทบทวนธรรม สนทนาธรรม 3) การทำงานตาม บทบาทหน้าที่ (บำเพ็ญบุญตามฐานงาน) 4) การดูแลรักษาร่างกายด้วยหลักแพทย์วิถีธรรม 5) การฝึกรู้ใจ ตนเองด้วยหลักอริยสัจ 4 6) การฝึกทำมารชซึ่งแพทย์วิถีธรรมเพื่อความพร้อมเพรียงจะแบ่งออกเป็น ปัจจัยด้านร่างกาย วาจา และด้านจิตใจ

1. ปัจจัยเหตุกิจกรรม “ฝึกปฏิบัติธรรม” สวดมนต์

ปัจจัยผล

ด้านร่างกาย วาจา มีสัญลักษณ์ในทางกาย คือ เราน้อมเคารพอย่างสุดเศียรสุดเกล้า ต่อ พระพุทธเจ้าการเปล่งเสียงสวดมนต์ เพื่อที่จะเปล่งสาระ และทำให้ผู้สวดเข้าใจกับสาระนั้นมากขึ้น ปฏิบัติบูชาทางกาย วาจา ใจ จนสามารถปฏิบัติศีลได้เป็นลำดับ

ด้านจิตใจจิตใจสงบจากกิเลส เหมือนได้เชื่อมพลังความดีงามและคำสอนของพระพุทธเจ้าจิตนิ่งมี สมานิ สติตั้งมั่นไม่แกว่ง ปฏิบัติศีลจนเกิดปัญญาพุทธะได้สมาธิและเข้าใจความหมายของบทสวด เพิ่มพูน ความคิด ให้แตกฉานลึกซึ้งจัดเป็นปัญญาจิตตั้งมั่น สะสมตกผลึกเป็นสมาธิที่แข็งแกร่งมีพลังจิตในการ ต่อสู้กิเลส กาม อตตทา (ความโลภ โกรธ หลง) ของตนเอง

2. ปัจจัยเหตุกิจกรรม “ฝึกปฏิบัติธรรม” การขัดเกลาจิตใจระหว่างอบรมคำสอนใน พระไตรปิฎกด้วย ฟังธรรม ทบทวนธรรมสนทนาธรรม

ปัจจัยผล

ด้านร่างกาย วาจาทบทวนฟัง อ่านหรือสนทนาซ้ำ ๆ เกิดความเข้าใจ จะชำนาญมากขึ้นการ ฝึกปฏิบัติธรรมบ่อย ๆ จะมีจิตหิริโอตตปปะ เกรงกลัวต่อบาป ไม่กล้าทำชั่วอยู่กับหมู่กลุ่มดีจะพากันไป ทำดีมีอาการสำรวมระวังกายวาจาใจได้มากร่างกายจะแข็งแรง พุดจามีสารประโยชน์

ด้านจิตใจจิตฝึกบ่อย ๆ จะถูกขัดเกลาอยู่เสมอ จิตจะไม่ห่างตัว ไม่หลงไปโทษใคร ๆ ใจไม่ หวั่นไหวได้เห็นตัวอย่างที่ดีและไม่ดีจากเพื่อน ได้อนิสงส์การตั้งอธิศีล ได้เรียนรู้ “กรรม” ผลของกรรมเป็น บทเรียน จะรู้เห็นเหตุต่าง ๆ และทำใจในใจให้แยกกาย พร้อมปรับ แก้ไขข้อผิดพลาดล้างความ ยึด มั่นถือนั่นในใจ

3. ปัจจัยเหตุกิจกรรม “ฝึกปฏิบัติธรรม”การทำงานตามบทบาทหน้าที่

ปัจจัยผล

ด้านร่างกาย วาจา มีพี่เลี้ยงที่มีประสบการณ์ช่วยงาน มาถ่ายทอดความรู้ให้ฟังได้แลกเปลี่ยน ความรู้กันได้อย่างอิสระเสรี พัฒนาตนเองสร้างภาวะผู้นำ ขจัดความขลาดกลัว มีความกล้าแสดงออก เห็นคุณค่าของเวลาที่ผ่านไป ไม่ตั้งอยู่ในความประมาทเรียนรู้การเสียสละของพี่เลี้ยง หรือผู้อาการะ

ด้านจิตใจรู้ซึ่งถึงน้ำใจ พี่เลี้ยงในกลุ่ม ที่คอยช่วยเหลือในด้านต่างๆด้วยความยินดี เต็มใจ เรียนรู้และเข้าใจในความหมายของความแตกต่างระหว่างบุคคลยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นอย่างแจ่มชัด เชื่อมั่นชัดเจนใน “กรรม” ขจัดความขี้เกียจ สร้างความตื่นตัวรู้จักการล้างกิเลสได้มาก การขัดเกลา ทำจิตให้แว่วไว หัวอ่อนดัดง่ายพร้อมที่จะปรับเปลี่ยน

4. ปัจจัยเหตุปัจจัยกรรม “ฝึกปฏิบัติธรรม” การดูแลรักษาตนเองด้วยหลักแพทย์วิถีธรรม ปัจจัยผล

ด้านร่างกาย วาจา ดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงอยู่อย่างประหยัดเรียบง่ายพึ่งตนเองได้ มี แรงช่วยผู้อื่นขยัน ทำงานได้มาก พลังมาก ช่วยคนได้มากไม่เป็นภาระใครประหยัดค่าใช้จ่าย หรือ ยา รักษาโรคไม่สะสมเสียง่าย บำรุงพัฒนาง่ายมีโรคน้อย อายุยืน

ด้านจิตใจจิตใจจะไร้ทุกข์ ไร้กังวล ได้เกือบตลอดเวลาจิตจะเมตตา ปรรณนาดีต่อผู้อื่นจิต แข็งแรงจะมีศักยภาพล้างกิเลสได้แก่ขึ้นเป็นลำดับ ๆ จิตแข็งแรง กายและจิตสัมพันธ์กัน จิตเป็น ประธานของสิ่งทั้งปวง

5. ปัจจัยเหตุปัจจัยกรรม “ฝึกปฏิบัติธรรม” การรู้ใจตนเองด้วยหลักอารยสัจ 4 ปัจจัยผล

ด้านร่างกาย วาจา รู้ทุกข์ทั้งร่างกายและจิตใจ และกำจัดทุกข์ได้ด้วยเทคนิค รู้ทุกข์ รู้เหตุ แห่งทุกข์ รู้การพ้นทุกข์ รู้ทางเดินสู่ทางพ้นทุกข์ กล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ กล้า เสนอแนะ และกล้าวางดี ปรับบุคลิกภาพ มีความสุขุม รอบคอบ มีอาการน่าเลื่อมใสไม่ตำหนิใคร ไม่ โทษใคร พิจารณาการกระทำตนเองเป็นสำคัญ

ด้านจิตใจเชื่อว่าชาญล้างกิเลส หรือกำจัดกิเลสในกาม อตตะ โลภธรรม ในโลก โภธ หลงให้ เบาบาง จางคลายฝึกทำใจไม่ได้ตั้งใจหมายได้ ไม่ติดยึด ไม่ยึดชอบชัง เข้าใจโลก ว่าโลกมีธรรมะ 2 คือ เรียนรู้ความสุดโต่งของคน 2 ด้าน เช่น ยึดดียึดชั่ว ยึดมียึดไม่มี ยึดสวยยึดไม่สวย ยึดรักยึดชัง เป็นต้น โลกมีแต่กุศลกับอกุศล หมั่นล้างกิเลสบ่อย ๆ จะมีสภาวะ เข้าใจจึงไร้ทุกข์

6. ปัจจัยเหตุปัจจัยกรรม “ฝึกปฏิบัติธรรม” การฝึกทำมารชซึ่งแพทย์วิถีธรรมทุกวันเพื่อ ความพร้อมเพรียง

ปัจจัยผล

ด้านร่างกายวาจาได้เรียนรู้ความพร้อมเพรียง ในหมู่คณะหรือหมู่กลุ่มไม่ก่อเกิดความแตกร้าง รักษาระเบียบ วินัยมีร่างกายแข็งแรงยืดหยุ่น เบากายสบายตัว

ด้านจิตใจจิตสमानเป็นหนึ่งเดียว พร้อมใจกัน เป็นเอकीภาวะหรือหนึ่งเดียวจิตจะกล้าแกร่ง พร้อมให้อภัย จิตยอมรับ และศรัทธาในมติหมู่กลุ่มคนดี เป็นการสร้างจิตสำนึกทำกิจอย่างสมัครใจ เต็มใจอย่างมีฉันทะ (ยินดี)

ผลวิเคราะห์องค์ประกอบที่ 3 คือการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ

การบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธมีประเด็นศึกษา คือ 1) พื้นฐานการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ 2) กระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ

1. พื้นฐานการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ คือ สัปปริสธรรม 7 มหาปเทศ 4 อปริหานิยธรรม 7 สาราณียธรรม 6 พุทธพจน์ 7 ฯ

2. กระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ คือ การวางแผนงาน การจัดการบุคลากร สื่อสาร และประสานงานการประเมินผลติดตามผล

พื้นฐานการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ คือ สัปปริสธรรม 7 มหาปเทศ 4 อปริหานิยธรรม 7 สาราณียธรรม 6 พุทธพจน์ 7 ฯ

“อปริหานิยธรรม 7” พร้อมประชุม พร้อมเลิก พร้อมทำกิจที่บริหารปกครองด้วย “ธรรม” พาเจริญอย่างเดียวไม่มีเสื่อมเลย และเป็นธรรมของสัตว์บุรุษ คือผู้ที่มีความเห็นถูกต้องจากการเรียนรู้พระธรรมคำสอนจน นำมาบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธได้ด้วยหลัก “สัปปริสธรรม 7” ตลอดจนใช้หลักการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ สันติ เกื้อกูลแบ่งปัน ปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตด้วยหลัก “สาราณียธรรม 6” “พุทธพจน์ 7” และหลักการประมาณการใช้ให้เหมาะสมในชีวิตด้วย “มหาปเทศ 4”

การวางแผน

เนื้อหาสาระที่ประชุมเหมาะสมกับกาลและบุคคล พร้อมปรับเปลี่ยนเข้ากับหมู่กลุ่มและให้ความสำคัญของความต่างของบุคคล สามารถเสนอความคิดเห็นดีเพื่อสมานสามัคคีเมื่อพบปัญหา ในการตีความเนื้อหาสาระธรรมใช้หลัก “มหาปเทศ 4” พิจารณาหลักการประมาณการใช้ ให้เหมาะสม ที่เป็นหลักการใหญ่ใช้อ้างอิงตรวจสอบ แล้วตัดสินได้มี 4 ข้อจากกรอบนี้ (พระไตรปิฎก “เภสัชขันธ์” เล่มที่ 5 ข้อ 92) มีดังนี้ 1) สิ่งใดไม่ห้ามว่า ไม่ควร แต่สิ่งนั้นเข้ากับสิ่งไม่ควร ชัดกับสิ่งควร สิ่งนั้นจึงไม่ควร 2) สิ่งใดไม่ห้ามว่า ไม่ควรแต่สิ่งนั้นเข้ากับสิ่งที่ควร ชัดกับสิ่งที่ไม่ควร สิ่งนั้น จึงควร 3) สิ่งใดไม่อนุญาตว่าควร แต่สิ่งนั้นเข้ากับสิ่งไม่ควร ชัดกับสิ่งควร สิ่งนั้นจึงไม่ควร 4) สิ่งใดไม่อนุญาตว่า ควรแต่สิ่งนั้นเข้ากับสิ่งควร ชัดกับสิ่งไม่ควร สิ่งนั้นจึงควรและหมั่นวางแผนพูดคุยวางแผนประชุมสม่ำเสมอประชุมพร้อมทำกิจพร้อมเลิกวางแผนปรึกษาหารือเหมือนพ่อแม่พี่น้องคุยกัน เข้าใจกัน

การจัดการบุคลากร

รู้จักบุคคล คือ รู้จักความแตกต่างของบุคคล รู้ความสามารถ และประสบการณ์ที่แตกต่าง ไม่บังคับ ไม่ชักจูง ไม่โน้มน้าว ให้รู้จักคิด มีจิตสำนึกด้วยตนเองก่อนใช้มติหมู่เป็นหลัก ทุกคนแสดงความคิดเห็นได้แต่ใช้มติหมู่มีมติเข้าใจฐานจิตต่างกัน ศรัทธาในส่วนดีเมตตาในส่วนดีอยู่ซึ่งผู้เข้ามาเป็นจิตอาสาจะถูกการคัดด้วยระบบ คือ อบรมสุขภาพเป็นเบื้องต้นและอบรมพัฒนาจิตใจขึ้นเป็นลำดับ ๆ องค์การแพทย์วิถีธรรมไม่มีการเปิดรับสมัครจิตอาสา ผู้เข้ามาจะต้องผ่านการเรียนรู้ อบรมทั้งอบรมสุขภาพและอบรมพระไตรปิฎก มาทำกิจกรรมร่วมกันแบบไม่มีค่าตอบแทนใด ๆ กฎระเบียบที่ใช้ คือ การเชื่อในกฎแห่ง “กรรม” เป็นแดนบุญ ชำระกิเลส ใครเข้ามา จะมีวินัยหรือกรอบของศีลกำหนดไว้ มีระเบียบคราว ๆ ซึ่งการจัดการองค์การเป็นการจัดการบริหารระบบแบบ “สาธารณโภคี” มาอยู่กับหมู่กลุ่มคนดีมีศีล มาทำดีร่วมกัน ใช้ระบบเครือญาติ กินอยู่ร่วมกันกับกองกลางเมื่อมีกิจกรรมต่าง ๆ จะมีประชุม มีการจัดสรรที่ไม่มีรูปแบบตายตัว ขึ้นอยู่กับสาระสำคัญที่ตัวบุคลากรจิตอาสาที่นั่นตั้งใจมาทำงานฟรี มาเสียสละช่วยผู้อื่นแต่จิตอาสาต้องรู้บทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมในการทำงานกับผู้อื่น

สื่อสารและประสานงาน

บริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธเป็นสื่อสารธรรมพาเจริญพาพันทุกข์ พุดในสิ่งที่ควรพุด พุดให้สามัคคี ไม่พุดโกหก ไม่พุดเพื่อเจ้าไม่พุดส่อเสียดไม่พุดนินทาให้คนแตกแยกเสนอดีต่อหมู่มีมติ ทำดีที่สุดและวางดีได้ด้วยใจเป็นสุขพุดจาไมโกหก ไม่เพื่อเจ้า ไม่หยาบ ไม่ส่อเสียดให้ทะเลาะกัน พุดให้สามัคคีกัน พุดให้รักกัน เข้าใจกันพุดให้รู้จักไม่ละโมภโลกมากพุดให้กิเลสลดลงให้พากเพียรปฏิบัติ ในกรอบของศีลให้สมบูรณ์การสื่อสารขององค์การแพทย์วิถีธรรมเป็นการใช้สื่อสารและประสานงานด้วยระบบเครือข่ายหรือเครือญาติช่วยเหลือกันและกันมีการประสานงานใช้ผ่านโซเชียล เช่น LINE กลุ่ม เพื่อแจ้งข่าวสารข้อมูลการใช้วิทยุสื่อสารเคลื่อนที่ในงานต่าง ๆ ใช้โทรศัพท์มือถือ หรือการใช้ไมโครโฟนในส่วนกลางที่สามารถแจ้งข่าวสารหรือการประชาสัมพันธ์นัดหมายหรือมีการเปลี่ยนแปลงงานต่าง ๆ ที่ต้องทราบการประสานงานในกิจกรรมเพื่อจิตอาสาได้ทำงานอย่างเข้าใจไม่ต้องคาดเดาเป็นการสื่อสารที่เน้นพัฒนาจิตวิญญาณให้ดีขึ้นพร้อมเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ไม่ยึดมั่น วางใจในทุกสถานการณ์

การประเมินผล

หลักการประเมินจิตอาสาใช้ที่ใจสำเร็จไม่ใช่งานสำเร็จ รู้ชัดใน “ธรรม” และผลของ “กรรม” งานพร้อมได้ ไม่สมบูรณ์ได้ ไม่ยึดมั่นได้ ทำดีที่สุด ได้เท่านี้ดีมากแล้ว ไม่มีใครผิดไม่มีใครถูกเพราะไม่ยึดทำงานเป็นทีมเริ่มพร้อมกัน ทำพร้อมกัน เลิกพร้อมกัน เป็นผลงานของหมู่กลุ่มจึงประเมินผลจากหมู่กลุ่มเป็นสำคัญ ประเมินคุณค่าของใจ ที่สามารถเกื้อกูล และแบ่งปัน ผลลัพธ์ไม่ได้อยู่ที่งานความสำเร็จ ซึ่งการประเมินผลจิตอาสาขึ้นอยู่กับจิตสำนึกของแต่ละคน ความพร้อมของแต่ละคน ไม่เร่งผล ซึ่งแต่ละคนมีความเพียรทำสิ่งที่ดีที่เหมาะสมโดยที่หมู่กลุ่มรู้เห็นอยู่ร่วมกันค่อย ๆ เป็นไปทั้งพฤติกรรม ความ

คิดเห็นการปรับตัวกับสังคมแพทย์วิถีธรรมการวางดี โดยผ่านกระบวนการขัดเกลามีเกณฑ์ที่กำหนด คือ จิตอาสาพัฒนาสู่การเป็นบุคคลวรรณะ 9 ซึ่งผู้ที่ประเมินเป็นตัวของตัวเองสามารถประเมินตัวเองได้ว่าทุกขันธ์ในตนเองนั้นลดลงมากน้อยแค่ไหน การประเมินผลจะไม่เน้นความสำเร็จของงาน เน้นใจสำเร็จทำดีที่สุดและวางดีได้ประเมินผ่านมติหมู่เป็นหลัก วิธีการบริหารงานบุคลากรนั้นในแต่ละส่วนงานที่ทำงานในแต่ละครั้งเสร็จก็จะมีการประชุมสรุปงานสรุปใจ โดยให้ผู้ร่วมงานได้มีโอกาสแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น จิตอาสาที่เป็นแม่งาน พ่องานก็จะเป็นพี่เลี้ยงในการทำงาน ช่วยอธิบายสภาวะหรือช่วยตอบคำถามในสิ่งที่สงสัย

ติดตามผล

แต่ละบุคคลสามารถต่างกัน พี่เลี้ยงคอยชี้แนะเท่านั้น ส่วนการเดินทางเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล ใครปฏิบัติทำตามหรือไม่ปฏิบัติอยู่ที่วิบากแต่ละคน ไม่เริ่มทำดีตอนนี้จะทำให้เนินช้าขึ้นอยู่ ที่กรรมและกาละของแต่ละคน และการปฏิบัติต้องค่อย ๆ เป็นไปจากเบื้องต้น ท่ามกลาง บั้นปลายเป็นลำดับซึ่งการเข้าหาหมู่กลุ่มดีและหมั่นประชุม พูดคุยสิ่งที่ได้รับมาเป็นประจำสม่ำเสมอ จะสามารถต่อยอดความรู้และเพิ่มพูนปัญญาระลึกถึงความดีของผู้ที่ให้ความรู้จะไม่ประมาทหมั่นฝึกปฏิบัติให้มากยิ่งขึ้น ๆ ซึ่งการติดตามผลผู้ที่ผ่านการอบรมแล้ว จะพบว่า มีทั้งผู้ที่กลับไปปฏิบัติต่อที่บ้าน หรือกลับไปทำบ้างไม่ทำบ้างหรือกลับไปไม่ทำเลย ขึ้นอยู่กับความเพียรของแต่ละคน การปฏิบัติธรรมเป็นการเดินทางกระแส ย่อมทำได้ยากกว่าการเดินทางกระแสที่ทั้งโลกทำตามกันอยู่การเดินทางกระแสโลกทำได้ยากแต่พ้นทุกข์ได้ ส่วนการเดินทางกระแสโลกทำได้ง่ายทำได้เหมือนกันทั้งโลกแต่ไม่พ้นทุกข์ ซึ่งนโยบายขององค์การแพทย์วิถีธรรมมีหลักการใหญ่ คือ คนเข้ามาในองค์การต้องมาด้วยความสมัครใจเต็มใจมาฝึก เมื่อมาฝึกฝนได้แล้วนำไปปฏิบัติต่อให้พึ่งตนเองให้ได้มากที่สุด ใครที่ทำความเข้าใจและทดลองปฏิบัติจนเห็นผลได้จริง จะไปทำต่อได้ไม่ยากไม่ลำบาก หรือจะกลับมาฝึกเพิ่มเติมเมื่อมีโอกาส (ฝึกอบรมสุขภาพ หรืออบรมพระไตรปิฎก) จะเห็นว่า ผู้ที่ผ่านการอบรมซ้ำๆ มีเป็นจำนวนมากขึ้น บางท่านมาทวนความจำ บางท่านมาต่อยอดองค์ความรู้ องค์การแพทย์วิถีธรรมไม่เข้าไปชักจูงโน้มน้าว หรือ เชิญชวนให้มาปฏิบัติตามแต่องค์การแพทย์วิถีธรรมให้จิตอาสาปฏิบัติตน ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ว่า “เราเป็นเพียงผู้ชี้ทาง ส่วนการเดินทางเป็นเรื่องของท่าน” ซึ่งผู้คนจะสามารถศึกษาด้วยตนเองได้ โดยสื่อสารผ่านทางโซเชียลออนไลน์ (Social Network) ที่องค์การแพทย์วิถีธรรมทำหน้าที่เผยแผ่ความจริงทางพุทธะออกไปให้ได้ศึกษาติดตามทั้งการดูแลสุขภาพและการพัฒนาระดับจิตวิญญาณ ด้วยการปฏิบัติตามคำสอนให้ได้สูงขึ้นสู่ความผาสุกของตนเองด้วยการพึ่งตนเองและช่วยผู้อื่นได้

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 สร้าง (ร่าง) รูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตน จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

นำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ร่วมกันวิพากษ์ แนะนำ ปรับปรุง แก้ไข ได้รูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ มีดังนี้ 1) หลักการ 2) ปณิธานสู่ความสำเร็จขององค์การ 3) วัตถุประสงค์ 4) การประเมินผล 5) เงื่อนไขในความสำเร็จ และ 6) วิธีการดำเนินการมี 5 องค์ประกอบ คือ (1) การบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ มี 4 ส่วน คือ การสรรหา การดำรงรักษา การพัฒนาอบรม การพ้นจากตำแหน่งหรือออกจากงาน (2) การจัดการความหลากหลายบุคลากรจิตอาสา (3) การพัฒนาบุคลากรจิตอาสา (4) จิตอาสาที่พัฒนา (5) สร้างพันธมิตรเครือข่ายเรียนรู้ร่วมกัน

ส่วนที่ 2 ประเมินผลการทดลอง

ผลการทดลองใช้รูปแบบ ผู้เข้ารับการอบรมมีระดับ ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้คำสอนในพระไตรปิฎกวัดจากค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการอบรม เท่ากับ 2.08 คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ย หลังการอบรม เท่ากับ 4.71 คะแนน และจากการทดลองทางสถิติโดยทดสอบค่าที่แบบสองกลุ่ม ไม่เป็นอิสระต่อกัน พบว่าด้านความเข้าใจในการประยุกต์ใช้คำสอนในพระไตรปิฎกหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผู้เข้ารับการอบรมมีระดับความเข้าใจชำนาญทำงานอย่างสัมมาทิฐิ จากค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการอบรม เท่ากับ 2.07 คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรม เท่ากับ 4.51 คะแนน และจากการทดลองทางสถิติโดยทดสอบค่าที่แบบสองกลุ่มไม่เป็นอิสระต่อกัน พบว่าด้านชำนาญทำงานอย่างสัมมาทิฐิหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผู้เข้ารับการอบรมมีระดับความเข้าใจเชี่ยวชาญในการขัดเกลากิเลส จากค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการอบรม เท่ากับ 2.16 คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมเท่ากับ 4.63 คะแนน และ จากการทดลองทางสถิติโดยทดสอบค่าที่แบบสองกลุ่มไม่เป็นอิสระต่อกัน พบว่าความเข้าใจเชี่ยวชาญในการขัดเกลากิเลสหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผู้เข้ารับการอบรมมีระดับปรับปรุงนิสัย ทศนคติ สู่บุคคลวรรณะ 9 จากค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการอบรม เท่ากับ 2.27 คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรม เท่ากับ 4.46 คะแนน และจากการทดลองทางสถิติโดยทดสอบค่าที่แบบสองกลุ่มไม่เป็นอิสระต่อกัน พบว่าด้านอุปนิสัย ทศนคติ สู่บุคคลวรรณะ 9 หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผู้เข้ารับการอบรมมีระดับอุดมการณ์ร่วมกับองค์การแพทย์วิถีธรรม จากค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการอบรม เท่ากับ 2.14 คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมเท่ากับ 4.58 คะแนน และ จากการ

ทดลองทางสถิติโดยทดสอบค่าที่แบบสองกลุ่มไม่เป็นอิสระต่อกัน พบว่าด้านอุดมการณ์ร่วมกับองค์การแพทย์วิถีธรรม หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปได้ว่า การทดลองรูปแบบของผู้เข้ารับการอบรม “ผู้บำเพ็ญ” เป็นเพศหญิง ร้อยละ 88.3 มีอายุระหว่าง 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 36.6 เป็นผู้ที่สามารถตัดสินใจเองได้ มีอิสระ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 55.0 เป็นโสดไม่มีภาระ ร้อยละ 48.3 สามารถมาปฏิบัติธรรมได้เต็มที่พร้อมเสียสละจากผลแรงจูงใจการเข้ามามององค์การแพทย์วิถีธรรมนั้นระบุว่า อายากอยู่ในหมุมิตรดีและสังคม ที่ดีของคนดีมีศีล ร้อยละ 95.0 และความตั้งใจมาศึกษาธรรมะของพระพุทธเจ้ามีความศรัทธาผู้นำองค์การและพัฒนาจิตวิญญาณของตนเองให้สูงขึ้น ร้อยละ 93.3 และอยู่อย่างพอเพียง ประหยัดค่าใช้จ่ายชีวิตมีชีวิตเรียบง่ายพร้อมปรับเปลี่ยน ร้อยละ 90.0 จะเห็นว่าผู้เข้ารับการอบรมมีระดับอุดมการณ์ร่วมกับองค์การแพทย์วิถีธรรม จากค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการอบรม เท่ากับ 2.25 คะแนนและ มีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรม เท่ากับ 4.62

ผลที่ได้จากการกระทำขบวนการ (Process) การฝึกอบรม “พระไตรปิฎก” ประเมินผล จิตอาสา มีความเข้าใจประยุกต์ใช้พระไตรปิฎก เข้าใจชำนาญทำงานอย่างสัมมาทิฐิ เข้าใจเชี่ยวชาญล้างกิเลส จิตอาสาปรับสู่ บุคคลวรรณะ 9 และจิตอาสาที่มีอุดมการณ์ร่วมกับองค์การผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ระบบ (System Analysis) ซึ่งการวิเคราะห์ระบบ เป็นวิธีการนำเอาผลที่ได้ ซึ่งเรียกว่า ข้อมูลย้อนกลับ (Feed Back) จากผลผลิตหรือการประเมินผลมาพิจารณาปรับปรุงระบบให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สังเกตได้ว่ายังปฏิบัติทวนซ้ำมาก ๆ ยิ่งทำให้ผู้ปฏิบัติจะเป็นจิตอาสาที่มีศักยภาพและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของพลัง หรือกำลังของพุทธะที่ส่งผลต่อผู้ปฏิบัติมีภาวะของผู้นำ พลังสำคัญของการเชื่อมร้อยของหมุมิตรดี พลังการล้างกิเลสอย่างจริงจังด้วยการทำบุญ สละออก พลังการช่วยผู้คนที่มีความแข็งแรงแข็งแกร่งคือพลังสร้างกุศล และพลังการรู้จักปรับสมดุลให้ตนเองทั้งด้านร่างกาย จิตใจและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้เข้ารับการอบรม ที่ชัดเจนเป็นผลต่อการสร้างศักยภาพพึ่งตนให้มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ปรับปรุงแก้ไขรูปแบบจากการค้นพบในการทดลองตัวอย่าง ก่อนนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบรูปแบบต่อไป

รูปแบบหลังจากการทดลองและปรับแก้ไขประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ

หลักการ แนวคิดการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ ด้วยพลังพุทธะคือ 7 พลัง พวร. มีผู้นำดี หมุมิตรดีทำบุญชำระกิเลส ทำกุศลช่วยผู้อื่น สมดุลร่างกาย สมดุลจิตใจ สมดุลเหตุการณ์
ปณิธานขององค์การ พึ่งตนและช่วยคนช่วยโลก

วัตถุประสงค์สร้างศักยภาพพึ่งตนเพื่อสืบสานพระพุทธศาสนา

การดำเนินการประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) การบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ 4 ส่วน คือ การสรรหาบุคลากร การธำรงรักษา การอบรมพัฒนา การคัดออก 2) การจัดการความหลากหลาย

บุคลากรจิตอาสา 3) การพัฒนาบุคลากรจิตอาสา 4) จิตอาสาพัฒนา 5) สร้างพันธมิตรเครือข่ายเรียนรู้ร่วมกัน ระบบที่ปกครองเหมือนญาติพี่น้อง

การดำเนินการประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ

1. การบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธมี 4 ส่วน คือ การสรรหาบุคลากร การอ้างรักษา การอบรมพัฒนา การคัดออก

การสรรหาบุคลากรคัดคนดีมีศีลเข้าองค์กร อย่างน้อยควรถือศีล 5 และละอบายมุข มีความตั้งใจ ลด ละ เลิก การกินเนื้อสัตว์ในชีวิตประจำวัน อ่อนน้อมถ่อมตน ทำงานฟรีได้ (ศูนยบาท) รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น ใจมดีหมู

การอ้างรักษาการสร้างขวัญกำลังใจได้ด้วยตนเองเป็นสำคัญการให้สวัสดิการ คือ มีเพื่อนหมูมิตรดีเป็นสวัสดิการการดูแลยามเจ็บป่วย พึ่งแก่ พึ่งเจ็บ พึ่งตายได้

การพัฒนาอบรม อบรมพระธรรมคำสอนจากพระไตรปิฎกอบรมการมีพี่เลี้ยงช่วยประหยัดเวลาในการเรียนรู้ ดีกว่าเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเดียว และฝึกเสียสละเพื่อผู้อื่นอบรมสร้างภาวะผู้นำ กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ กล้าเสนอดี กล้าวางดีอบรมทำขบวนการหมูกุ่ม ด้วยการพร้อมประชุม พร้อมทำพร้อมเลิก การคัดออกหรือสิ้นสุดจากการเป็นจิตอาสาตรวจสอบด้วยศีล และความเห็นของมดีหมู

2. บริหารจัดการความหลากหลายบุคลากรจิตอาสา ด้วยการเคารพผู้นำและฟังมดีหมูอย่างอบอุ่น ปรองดอง

3. การบริหารในการพัฒนาบุคลากรจิตอาสาการจัดการความรู้ การเรียนรู้ และการเรียนรู้ในพื้นที่ที่ปฏิบัติจริง

4. การบริหารจิตอาสาพัฒนา

4.1 ผู้นำองค์กรแพทย์วิถีธรรม ที่ดีมีศีลจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมเชิงบุคคล ที่ดีมีศีล จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมเชิงระบบ (มดีหมู) ที่ดีมีศีล

5. การบริหารสร้างพันธมิตรเครือข่ายเรียนรู้ร่วมกัน

5.1 ระบบที่ปกครองเหมือนญาติพี่น้อง

การประเมินผล ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้คำสอนในพระไตรปิฎก ความเข้าใจชำนาญทำงานอย่างสัมมาทฎฐิ ความเข้าใจเชี่ยวชาญในการขัดเกลากิเลส ความเข้าใจปรับอุปนิสัย ทัศนคติสู่บุคคลวรรณะ 9

เงื่อนไขในความสำเร็จ จิตอาสาสู่ บุคคลวรรณะ 9 ที่มีอุดมการณ์ร่วมกับองค์กรแพทย์วิถีธรรม

รูปแบบที่ผ่านการทดลองปรับปรุงแล้วนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินรูปแบบ จึงเข้าสู่ระยะที่ 3 เพื่อรูปแบบที่ดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้เหมาะสมและนำไปใช้ได้

การประเมินรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

นำเสนอผลประเมินรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมประกอบด้วย 4 ส่วน คือ 1) การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม 2) การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้เงื่อนไขในความสำเร็จจิตอาสาสู่บุคคลวรรณะ 9 มีอุดมการณ์ร่วมกับองค์การแพทย์วิถีธรรม 3) นำเสนอรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม 4) สรุปผลของรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมเป็นลักษณะบริหารงานเชิงระบบที่ดี

1. ประเมินของผู้เชี่ยวชาญโดยรวมรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.77$) และมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.60$) เมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบพบว่า หลักการแนวความคิดการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธของรูปแบบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.88$) และมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.71$) สำหรับปณิธานองค์การมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.88$) และมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.76$) วัตถุประสงค์ของรูปแบบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.82$) และมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.71$) วิธีการดำเนินการ พบว่าโดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.88$) และมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.76$) การประเมินผลความเข้าใจ พบว่าโดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=5.00$) และมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.76$) และเงื่อนไขในความสำเร็จพบว่า โดยรวมความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.59$) และมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.47$)

2. ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในเงื่อนไขความสำเร็จจิตอาสาสู่บุคคลวรรณะ 9 มีอุดมการณ์ร่วมกับองค์การแพทย์วิถีธรรมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.59$) และมีความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.47$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าคนจิตใจดีงาม จิตใจเป็นสุขมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.88$) และมีความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.76$) คนพึ่งตนพอเพียงเรียบง่ายเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.88$) และมีความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.88$) และคนอ่อนน้อม ถ่อมตน เป็นคนรับใช้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.88$) มีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.60$)

3. นำเสนอรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม สรุปได้รูปแบบประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ แนวความคิดการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ 2) ปณิธานขององค์การ พึ่งตนและช่วยคนช่วยโลก 3) วัตถุประสงค์สร้างศักยภาพพึ่งตน

เพื่อสืบสานพระพุทธศาสนาการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ (1) การบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ 4 ส่วน คือ การสรรหาบุคลากร การธำรงรักษา การอบรมพัฒนา การคัดออก (2) การจัดการความหลากหลายบุคลากรจิตอาสา (3) การพัฒนาบุคลากรจิตอาสา (4) จิตอาสา นักพัฒนา (5) สร้างพันธมิตรเครือข่ายเรียนรู้ร่วมกัน ระบบที่ปกครองเหมือนญาติพี่น้อง 4) การประเมินผล และ 5) เงื่อนไขในความสำเร็จ

4. สรุปผลของรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสา แพทย์วิถีธรรมเป็นลักษณะบริหารงานเชิงระบบที่ดี เป็นรูปแบบเป็นระบบที่ดีสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency) และมีความยั่งยืน (Sustainable) เพราะมีลักษณะ 4 ประการ คือ

4.1 มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม (Interact with Environment) องค์การแพทย์วิถีธรรมมีการบริหารจัดการองค์การด้วยการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธที่ยึดหลักสัปปริสธรรม 7 เป็นธรรมะ ที่จิตอาสาต้องผ่านการพากเพียรปฏิบัติจนเห็นผลเป็นผู้รู้ธรรม รู้สารประโยชน์ รู้ตน รู้ประมาณ รู้เวลาอันควร รู้หมู่คนและรู้บุคคล รู้รอบ คือ รู้ครบในตนเอง จะทำอะไร ทำเพื่ออะไรและเดินสู่เป้าหมายอย่างไร มีการจัดการฝ่ายต่างๆเข้าสู่ระบบได้อย่างครอบคลุมจัดการความหลากหลายด้วยการเคารพผู้นำและมติหมู่ให้โอกาสกับทุกฝ่ายเสนอดีและวางติลงได้เพื่อส่วนรวม และทุกฝ่ายพร้อมปรับแก้ไขใหม่ให้ดีขึ้นเป็นลำดับ ๆ

4.2 มีจุดหมายหรือเป้าประสงค์ (Purpose) องค์การแพทย์วิถีธรรมมีปณิธานและปรัชญาดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งตนและช่วยคนให้พ้นทุกข์ด้วยจิตใจและร่างกายที่เข้มแข็ง มุ่งมั่นจริงจัง มีวัตถุประสงค์สร้างศักยภาพให้จิตอาสาพร้อม เพื่อเป็นกำลังขับเคลื่อนพระพุทธศาสนา

4.3 มีการรักษาสภาพตนเอง (Self-Regulation) มีการพัฒนาจากจุดเริ่มต้น ที่ถูกขัดเกลากิจการงานและขัดเกลากิเลสในใจตน อยู่ในกรอบของระบบ “ศีล” ในชีวิตประจำวัน และหมั่นฝึกฝน พังธรรมบ่อย ๆ ทบทวนธรรมบ่อย ๆ สนทนาธรรมบ่อย ๆ จนตกผลึก หนักแน่นเข้มแข็งสามารถก้าวไปสู่ที่สูงขึ้น จากที่ทำได้จนทำได้ นำสิ่งที่ทำได้มาตั้งเป็นฐานใหม่ ตั้งอธิศีลที่สูงขึ้นไป ยกขึ้นสู่ความเจริญที่ดีกว่า คือเป็นรักษาสภาพที่ตั้งมั่นเป็นสมาธิที่แน่น และเดินต่อยอดพัฒนาสิ่งที่ดีกว่าให้ดีขึ้นเรื่อยๆ เพราะพุทธะไม่สอนให้อยู่นิ่ง ยังมีสิ่งที่ดีกว่า จึงก้าวเดินไปข้างหน้าอย่างเข้มแข็ง และมั่นคง

4.4 มีการแก้ไขตนเอง (Self-Correction) แม้องค์การแพทย์วิถีธรรมจะมีจุดเด่น ในตนเองและมีโอกาสได้รับการสนับสนุน ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับระบบขององค์การแต่สิ่งสำคัญของความเจริญที่เกิดขึ้นมาจาก หลักการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ ที่มีหลักการพัฒนาเริ่มที่ตนในแต่ละบุคคลก่อน จนมากเข้า ๆ กลายเป็นการพัฒนาหมู่กลุ่มใหญ่ที่เชื่อมร้อย

กันได้ทั่วทุกศูนย์ทั้งในประเทศและต่างประเทศมีความเชื่อในการกระทำดีของตนเองร่วมกัน ไม่โทษใคร ด้วยใจไร้ทุกข์ แต่หันมาแก้ไขและปรับที่ตัวเองแม้สภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดอ่อน และสภาพแวดล้อมภายนอก ที่เป็นอุปสรรคจะยังมีผลอยู่บ้าง แต่ระบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการ สร้างศักยภาพพึ่งตน จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมสามารถเดินหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ต้องฟันทวนกระแสโลก ไม่ท้อแท้ปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่เชื่อว่ามีแต่เจริญอย่างเดียวไม่มีเสื่อม จึงเจริญต่อไปเรื่อย ๆ พัฒนาขึ้นไปเรื่อย ๆ มาจากการพากเพียรปฏิบัติธรรมของจิตอาสาคนแล้วคนเล่าที่เข้ามาและมุ่งปรับปรุงแก้ไขตนเองอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้การรักษาสุขภาพตัวเองและสภาพของระบบขององค์การแพทย์วิถีธรรมอยู่รอดปลอดภัยเป็นรูปแบบการบริหารเชิงระบบที่แข็งแกร่ง เพราะศักยภาพจิตอาสามีพลังมากขึ้น พึ่งตนได้มากขึ้นจึงช่วยคนได้มากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา รูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมมีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผล 4 ประเด็น ดังนี้

1. สภาพการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม มี 3 องค์ประกอบ คือ 1) จิตอาสา นำหมวดธรรมคำสอนในพระไตรปิฎกมาใช้ ซึ่งจิตอาสา นำมาเป็นแนวทางปฏิบัติ 5 อย่างในการพัฒนาศักยภาพพึ่งตนของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม คือ ถือศีล 5 เป็นอย่างน้อย เล็กน้อย ขยับขยับประทานมังสวิรัต ฟังมติหมู่ กลุ่มคนดีมีศีล และทำงานไม่หวังผลตอบแทน 2) มีกิจกรรม “ฝึกปฏิบัติธรรม” ด้านกิจกรรมมีอยู่ร่วมกัน 6 กิจกรรม คือ (1) สวดมนต์ (2) การขัดเกลาจิตใจระหว่างอบรมด้วยการ ฟังธรรม ทบทวนธรรม สนทนาธรรม (3) การทำงานตามบทบาทหน้าที่ (บำเพ็ญบุญตามฐานงาน) (4) การดูแลรักษาร่างกายด้วยหลักแพทย์วิถีธรรม (5) การฝึกรู้ใจตนเอง ด้วยหลักอริยสัจ 4 (6) การฝึกทำมารชซึ่งแพทย์วิถีธรรมเพื่อความพร้อมเพรียง 3) การบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธใช้หลักพื้นฐานการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธและสร้างกระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธคือมีการวางแผน การจัดการบุคลากร สื่อประสานงาน ประเมินผล และติดตามผล ซึ่งเป็นการบริหารงานเชิงระบบขององค์การแพทย์วิถีธรรมที่มีการจัดการบริหารองค์การคล้ายสมัยพุทธกาลคือ การบริหารแบบ “สาธารณโภคี” ที่เป็นการมาอยู่กินร่วมกันเหมือน พ่อ แม่ พี่น้องปกครองด้วยระบบ “ส่วนกลาง” ที่แต่ละคนสามารถมาใช้ของร่วมกันในกองกลาง หรือส่วนกลางได้ อย่างมีสัดส่วนที่พอเหมาะ ไม่ต้องมาซื้อขาย แบ่งปันกัน ให้กันใช้ เหมือนมี “ต้นกล้วยพฤษ์” เป็นต้นไม้แห่ง “อุดมคติ” เป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ของคนทำความดีที่ไม่จำเป็นต้องมีข้าวของเครื่องใช้ติดตัวอะไรมากมาย ให้มาที่ “ต้นกล้วยพฤษ์” หรือที่ “กองกลาง” ซึ่งจะเกิดขึ้นในยุค “พระศรีอารย”

ที่มีกล่าวกันว่า หลังยุคของพระพุทธเจ้าสมณะโคดมสิ้นสุดลง ในอีกสองพันกว่าปีข้างหน้า นี้จะเป็นยุคใหม่ที่ “ศิริโลศ” เป็นยุคพระพุทธเจ้าชื่อว่า “พระศรีอริยเมตไตรย” เป็นพระพุทธเจ้าองค์หนึ่งในอนาคต แต่จริง ๆ ในยุคนี้สมัยพุทธกาลของพระพุทธเจ้าหรือองค์สมณะโคดม ได้ทรงจัดตั้ง “ชุมชนอาริยสังฆะ” ขึ้น คือ เป็นชุมชนที่มีคนมาอยู่รวมกันอย่างเมตตา กัน ไม่มีซื้อขาย มีแต่เกื้อกูลแบ่งปัน ทางองค์การแพทย์ วิถีธรรมได้ประพฤติปฏิบัติตนเดินตามรอยบาทพระศาสดาอยู่มาจนถึงทุกวันนี้ 25 ปี ได้ทำการช่วยเหลือผู้คนมากกว่า 500,000 คน ในเรื่องสุขภาพพึ่งตน และองค์การแพทย์วิถีธรรมมี “เอกลักษณ์” เป็นลักษณะที่เป็นชุมชนหรือองค์การมีความเป็นอยู่กระจายหลากหลายในประเทศและต่างประเทศ สามารถทำงานพร้อมกันได้อย่างไม่แตกแยก พร้อมเพรียงกันและมีลักษณะเฉพาะตัวเรียกว่า “อัตลักษณ์” เป็นสังคัม พวร. (แพทย์วิถีธรรม) ที่มีความเกื้อกูล แบ่งปัน ต่างมีใจกลางคือ “พระพุทธเจ้า” โดยมี ผู้นำและเพื่อนร่วมอุดมการณ์มา “หล่อหลอม” ทำกิจกรรมเพื่อขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาได้รวม เป็นหนึ่งเดียว (เอกภาวะ) ได้อย่างมี “ดุลยภาพ” ที่มาปฏิบัติตัวเหมือนกันมาอยู่รวมกัน เพื่อมาลดละ ทรัพย์สินสมบัติและกิเลส มาเรียนรู้ มาอบรมและฝึกฝนปฏิบัติทำตามคำสอนของพระพุทธเจ้า จากการ วิเคราะห์ทราบว่า องค์การแพทย์วิถีธรรมไม่ขาดจิตอาสาที่จะมาบำเพ็ญทำงานต่อองค์แพทย์วิถีธรรม จะบริหารงานบุคลากรอย่างไรให้ได้บรรลุวัตถุประสงค์หลักอันสูงสุด คือการบรรลุสู่ความเจริญทางธรรม ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ทั้งในส่วนปัจเจกบุคคลและในส่วนระบบขององค์การแพทย์วิถีธรรม ด้านปัจเจกบุคคลนั้นไม่มีปัญหา ต่างมาเพื่อพัฒนาจิตวิญญาณของตนให้ดีขึ้นเป็นลำดับ ๆ แต่มีปัญหาเชิงระบบขององค์การที่ต้อง ปรับปรุง แก้ไขหรือพัฒนาให้ดีขึ้น ทั้งในด้านการบริหารขององค์การและการทำงานร่วมกันของจิตอาสา มาปรับทำความเข้าใจในบทบาทตนเองต่อองค์การแพทย์วิถีธรรมได้รับความร่วมมือและสมานสามัคคี กันทั้งหมดช่วยกันแก้ไขสิ่งที่ดีกว่า เพื่อขับเคลื่อนพระพุทธศาสนา

2. ประโยชน์การพัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตน จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมที่ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) ปณิธาน 3) วัตถุประสงค์ 4) การดำเนินการ 5) การประเมินผล และ 6) เงื่อนไขในความสำเร็จของรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบ โครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมนั้นมีประโยชน์ต่อองค์การแพทย์วิถีธรรมในการ สร้างศักยภาพที่ดีจิตอาสาสามารถแบ่งประโยชน์ที่ได้รับออกเป็น 2 ส่วน คือ

2.1 ประโยชน์ระดับปัจเจกบุคคลคือตัวจิตอาสา มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการ พัฒนาตนเองเป็นการสร้างเสริมให้มีสุขภาพดีขึ้น ทำความเข้าใจในองค์การได้มากขึ้น ทำให้มีจิตใจดี ได้ พบมิตรดี สังคมดี ผู้นำดี ได้ทำความดี มีความเข้าใจในเพื่อนจิตอาสาในองค์การได้มากขึ้น และเป็นส่วน หนึ่ง ของผู้มาเชิญกล่อพระธรรมจักรสืบสานพระพุทธศาสนา

2.2 ให้ประโยชน์ระดับระบบขององค์การแพทย์วิถีธรรม

3. สภาพแวดล้อมการทำงานในองค์กร มีความอบอุ่น ร่มรื่น สร้างวัฒนธรรมร่วมกัน ในองค์กรมีการจัดการบริหารจิตอาสาเหมือนญาติพี่น้องมากขึ้น สนใจมากขึ้น เป็นกันเองมากขึ้น สื่อสารทำความเข้าใจกันได้มากขึ้น ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในระดับองค์กร

4. ปรับการจัดการบริหารบุคลากรให้มีระเบียบ มีกฎเกณฑ์ที่เข้าใจร่วมกันสร้างระบบการรับจิตอาสาเข้าสู่องค์กรแพทย์วิถีธรรมได้อย่างสมบูรณ์ขึ้น

5. มีจิตอาสาสามารถรับภาระในการจัดการบริหารบุคลากรในศูนย์ของตนเองในทุกภูมิภาคของประเทศและต่างประเทศ

6. จิตอาสาเรียนรู้การประมาณ กาลที่ควรทำ เหมาะสมกับสภาพการณ์จริงที่ปรากฏ ขณะดำเนินชีวิตหรือปฏิบัติงานได้อย่างเข้าใจดีขึ้น

7. จิตอาสาสามารถนำพระธรรมคำสอนมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างดี เริ่มเชี่ยวชาญ ชำนาญและมีทักษะในการใช้ได้อย่างดีเป็นลำดับ ๆ

8. จิตอาสาฝึกฝนการทำงานเป็นขบวนการ ที่ต้องพึ่งบารมีร่วมกัน ทุกคนจะดึงศักยภาพตนเองที่มีออกมาใช้ เพื่อเป็นพลังมวลรวมของหมู่กลุ่มได้มากเต็มที่

9. เข้าใจในงานที่ทำ ไม่ใช่เพื่อเงินหรือเบียดเบียนผู้อื่น แต่งานที่ทำเป็นงานที่ทำให้จิตอาสาพร้อมมาเสียสละได้ตลอดเวลา เพราะเห็นคุณค่าของการทำงานที่ไม่ใช่ลาภแลกลาภ

10. จิตอาสารู้ว่าถ้าลดกิเลสได้มากเท่าไร ตนเองจะสุขสงบ พ้นทุกข์และพ้นอุปสรรคมากเท่านั้น

11. จิตอาสาเกิดความมั่นใจในระบบ “สาธารณโภคี” พร้อมทั้งจะทุ่มเทเป็นจิตอาสาที่ดี บำเพ็ญและยืนหยัดอยู่เคียงข้างกับองค์กรแพทย์วิถีธรรมตลอดไป

3. หัวใจสำคัญของการพัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพ พึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมให้สามารถพึ่งตนและช่วยคน ช่วยโลกได้โดยมีเงื่อนไขในความสำเร็จนั้น คือ องค์กรแพทย์วิถีธรรมได้คนดีจิตอาสาที่มีศักยภาพ สามารถปรับตนเองสู่บุคคล “วรรณะ 9” คือ บุคคลที่มีอุปนิสัย ทศนคติ ค่านิยม นำายกย่อง นำสรรเสริญ ที่ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าตลอดจนมีอุดมการณ์ร่วมกับองค์กรแพทย์วิถีธรรม เพื่อสืบสานพระพุทธศาสนาได้อย่างแท้จริงโดยจิตอาสาสามารถนำพลังอำนาจหรือศักยภาพในตนออกมาใช้ ช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างอ่อนน้อมถ่อมตน ก่อเกิดประโยชน์ พหุชนิตายะ (เพื่อประโยชน์หมู่มวลมหาชนเป็นอันมาก) พหุชนสุขายะ (เพื่อความสุขของหมู่มวลมหาชนเป็นอันมาก) โลกานุกัมปายะ (รับใช้โลก ช่วยโลก)

ซึ่งสังฆธรรมต่าง ๆ ของพระพุทธเจ้า ศึกษาเรื่องของความเป็นมนุษย์กับเรื่องของความเป็นสังคัมมนุษย์ สังคัมคือมวลมนุษย์ที่มาอยู่ร่วมกัน เพราะฉะนั้นจุดสำคัญก็พุ่งไปที่มนุษย์ ให้มนุษย์ได้เรียนรู้แล้วเปลี่ยนแปลงตนเองจะเป็นประโยชน์เป็นมวลร่วมสร้างพฤติกรรมสังคมให้ดีขึ้น ๆ ด้วยการมาปรับตัวสู่บุคคลวรรณะ 9 ดังนี้ คือมาเป็นคนเลี้ยงง่าย (สุภระ) บำรุงง่ายปรับให้เจริญได้ง่าย (สุโปสะ) มักน้อยกล้าจน (อัปปิจฉะ) ใจพอ สันโดษ (สันตุฎฐิ) ชัดเกลากิเลส (สัลলেখะ) เฟ่งทำลายกิเลส มีศีลสูง อยู่ปกติ (ฐตะ, ฐตงค์) มีอาการน่าเลื่อมใส (ปาสาทิกะ) ไม่สะสม ไม่กักเก็บออม (อปจยะ) ขยันเสมอ ระดมความเพียร (วิริยารัมภะ) (พระไตรปิฎก “ปฐมปาราชิกกัณฑ์” เล่มที่ 1 ข้อที่ 20)

สุภระ คือ เลี้ยงง่ายคนไม่เรื่องมาก อุตทาน้อย ไม่ดี ไม่ทำอะไรให้วุ่นวาย ติดดินจะไปก็ง่าย จะมากก็ง่าย จะกินก็ง่าย จะนอนก็ง่าย จะอยู่ก็ง่าย อะไรก็ง่ายไปหมด

สุโปสะ คือ บำรุงง่ายปรับให้เจริญขึ้นพัฒนาได้ง่าย ไม่ว่าจะพัฒนาทางโลกหรือพัฒนาคุณธรรม ก็เป็นคนที่ว่านอนสอนง่าย ง่าย พัฒนาตัวเองให้ก้าวหน้าเร็ว มีคุณสมบัติที่ดี มีคุณธรรมที่ดี

อัปปิจฉะ คือ ชอบแต่น้อย ๆ ในความน้อยที่สุดคือ 0 เอา 0 ไม่เอามากกว่า 0 แต่ไม่เอาน้อยกว่า 0 ตัวจบ คือ 0 คน ที่อยู่ในระดับ 0 ได้ มีจิตใจที่ไม่มกมาก มีจิตใจมักน้อย เป็นผู้ที่เป็นคนจนมีน้อยไม่ต้องมีมากอะไร มีน้อยพอเป็นเครื่องอาศัย บริหารก็ง่าย อย่างพอเหมาะพอควร ต้องจนพอดี เสื้อผ้าไม่ติดหูหยา ใสเสื้อผ้าเพื่อกันแมลงสัตว์กัดต่อยเพื่อกันอุจาด ใสเสื้อกันร้อนกันหนาวเท่านั้น อาหารการกินก็ไม่ได้กินหรูหรา กินพอเลี้ยงร่างกายได้ วัน ๆ หนึ่ง ที่อยู่อาศัยอยู่ได้สะอาดพอดี มีความสบายพักผ่อน ไว้ศึกษาให้ตนเองเป็นคนดีมีความเจริญได้ เจริญในทางธรรม เจริญในทางโลกุตระ จากความมักน้อย

สันตุฎฐิ (สันโดษ) คือ มีใจพอมิเท่านั้นก็พอ น้อยสุดเท่าที่พอของตน สุดท้าย 0 ก็ยังพอ แต่ที่ไม่ 0 มักน้อยกับพอมันเกี่ยวกัน มีน้อยก็พอ จึงเป็นนักเศรษฐกิจสุดยอด เป็นเศรษฐกิจพอเพียงน้อย ๆ ก็พอ เป็นคนมีชีวิตอยู่เพื่อที่จะพัฒนาตนเองให้มีประโยชน์เพื่อผู้อื่น ไม่ต้องแย่งกันเพราะมีกิเลส แต่เป็นผู้มีคุณธรรม มีคุณวิเศษ มีใจพอ นอกจากใจพอแล้วก็มาขัดเกลาตัวเองอีก ยังมีอะไรบกพร่อง ก็ขัดเกลาตัวเองทั้งกายวาจาใจ ด้วยหลักเกณฑ์ศีล สมาธิ ปัญญา

สัลলেখะ คือ ชัดเกลา โดยเฉพาะชัดเกลากิเลสออกจากจิต ชัดเกลากายกรรม วชิกรรม มโนกรรม ที่มันไม่ดีไม่เหมาะไม่ควร มันต่ำ มันเสื่อม มันหยาบคาย ให้มันให้ดีขึ้น พฤติกรรมที่แสดงเป็นกายวิญญูติ วชิวิญญูติ ความเคลื่อนไหวของกาย ความเคลื่อนไหวของวาจา ได้อย่างพอเหมาะพอสมควร เป็นผู้ที่มิสภาพชัดเกลา จนมีลักษณะของบุคคลมีบุคลิกของคนมีศีล

ฐตะ คือ ศีลสูง ศีลเคร่ง กำจัดกิเลส ปฏิบัติศีลเคร่งในจุลศีล มัชฌิมศีล เป็นศีลของศาสนาพุทธ แต่ถูกละเมิดในศีลของสังคัมมนุษย์ปัจจุบัน เข้าใจผิด แคร์เรื่องขอ แคร์พูด ไม่มีการ پاکเพียรปฏิบัติกำจัดกิเลส พิสูจน์ความจริงด้วยตนเองอย่างแท้จริง มหาศีล พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้ครบแล้วแต่ไม่เข้าใจกัน ไม่มีศีล

ทุกวันนี้ นักบวชก็เหลือแต่วินัยสงฆ์ 227 ข้อเท่านั้น แต่ไม่รู้จักจุลศีล มัชฌิมศีล มหาศีล ดังนั้น “ศีลธูตะ” ผู้อื่นเห็นว่า เกรง ยาก แต่ผู้ปฏิบัติได้จะรู้สึกสบาย ทำได้อยู่อย่างสบาย ๆ สบายปกติ ทำได้แล้วก็มีศีลที่สูงขึ้นก็เป็น อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา สูงขึ้นไปได้อีก เท่าที่มันจะสูงที่สุดได้ จึงเรียกว่าเป็นผู้ที่เจริญไปตามธูตะ พอทำได้แล้ว อากาการกาย วาจา ใจ ก็เจริญดีขึ้น เป็นอาการที่น่าเลื่อมใส

ปาสาทิกะ คือ เป็นอาการที่ผู้รู้ ผู้เป็นปราชญ์จะยกย่องชมเชย นำเลื่อมใส หมายความว่าสิ่งที่ปฏิบัติได้เคร่งครัดขึ้นสะอาดขึ้นเจริญขึ้น เราทำได้ถึงขั้นนี้ มีสัลলেখะ ธูตะ ความมักน้อยใจพอ อาการเหล่านี้จึงเป็นอาการที่น่าเลื่อมใส

อปจยะ คือ คนไม่สะสม ไม่กักเก็บออมส่วนตัวเป็นคนที่สามารถเข้าใจชีวิต อยู่กับองค์ประกอบหรือเหตุปัจจัยต่าง ๆ ได้อย่างไม่เดือดร้อนใจ ไม่มีอาการอยากกอบโกย ไม่อยากแย่งชิงทำงานกับเหตุปัจจัยที่เราไม่ชอบ อยู่อย่างเป็นประโยชน์ ตนเองไม่ต้องมาก ขนาดนี้พอแล้ว ส่วนที่มีประโยชน์กว่านั้นสร้างเพื่อผู้อื่น ไม่มีตัว ไม่มีตน ไม่สะสม

วิริยารัมภะ คือ ระดมความเพียร มีความเพียรอยู่เสมอ อุตสาหะวิริยะ ไม่ดูตาย ขวนขวาย ถึงเวลาขยันก็ขยัน ถึงเวลาควรจะพักก็พัก เป็นคนไม่สะสม จึงมีความขยันเสมอขยันตลอดเวลา ขยันสร้างสรรรัฐพอเพียง ไม่ทำลายสุขภาพร่างกายเป็นผู้ที่สร้างสรรคมีประโยชน์คุณค่าต่อสังคมต่อโลกแล้วไม่สะสม เอาเข้าส่วนกลางแบ่งกันกินกันใช้สามารถประกอบกิจการงานอย่างสัมมาทฎฐิ เป็นการแก้หรือขจัดความขี้เกียจ เป็นคนมีสมรรถนะ มีความสามารถที่มีความสุขจากการรู้จักพุทธธรรมในวรรณะ 9 จึงเป็นเครื่องชี้วัดความเป็นมนุษย์กับความเป็นสังคมผลึกที่สูงที่สุด (สมณะโพธิรักษ์ 2562: 10-12)

อุดมการณ์ร่วม 7 อย่างของจิตอาสาภิองค์กรการแพทย์วิถีธรรม

1. คนมีร่างกายแข็งแรงสบาย เบากาย มีกำลัง คือ ช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นได้
2. คนจิตใจดีงาม จิตใจเป็นสุข คือ คิด พูด ทำ เสนอดีและวางดีได้อย่างเป็นสุข
3. คนพึ่งตน พอเพียงเรียบง่าย คือ คนไม่สิ้นเปลืองใช้ประโยชน์กับสิ่งใกล้ตัว ไม่มีโทษและมีประโยชน์สูงสุด

4. คนที่คบและเคารพมิตรที่ดีมีศีล คือ ศรัทธาความดีของคนดีและเมตตาในส่วนน้อย

5. คนเกื้อกูลเผื่อแผ่แบ่งปัน คือ เมตตาธรรม คำจุนโลก

6. ทำงานไม่หวังผลตอบแทน คือ ทำงานปรืออย่างบริสุทธิ์ใจ

7. คนอ่อนน้อม ถ่อมตน เป็นคนรับใช้ คือ คนนำเลื่อมใส เลือกทำสิ่งที่คนอื่นทำได้ยาก

คนดีจิตอาสาสมัครภาพพึ่งตน สู่บุคคลวรรณะ 9 และมีอุดมการณ์ร่วมกับองค์กรการแพทย์วิถีธรรมได้อย่างแท้จริงดังภาพที่ 5.1

ภาพที่ 5.1 แสดงอุดมการณ์ร่วมกับองค์การแพทย์วิถีธรรม 7 อย่าง ของจิตอาสา “วรรณะ 9”

มีงานวิจัยที่ได้ศึกษาธรรมชาติของพระพุทธเจ้าของ นภรัตน์ อเนกบุญ (2560: 17) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการติดตามจิตอาสาที่ปฏิบัติต่อสังคมปัจจุบันอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า การทำงานจิตอาสาในแง่ของพระพุทธศาสนาเป็นการฝึกฝนจิตใจ ลดละกิเลส ลดความยึดมั่นถือมั่นในตัวตน สามารถสร้างความซาบซึ้งในคุณค่าตนเอง ถือเป็น การปฏิบัติที่ไม่ควรที่จะละเลยในการฝึกฝนและพัฒนาตนเอง ตามหลักการทางพระพุทธศาสนาการทำงานจิตอาสาที่ดีคือ การปฏิบัติธรรมหรือเป็นโอกาสในการที่จะได้พัฒนาฝึกฝนตนเองอันเป็นประโยชน์ทั้งประโยชน์แก่ตน ประโยชน์แก่ผู้อื่นและงานวิจัยของ กองพัน จิตแสง (2561: 59, 84-85) ได้ศึกษาผลการปฏิบัติงานของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม จังหวัดขอนแก่น พบว่าการทำงานของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม มีผู้บริหารองค์การเป็นผู้มีภูมิปัญญาที่ชาญฉลาด สามารถวิเคราะห์ กลไกการเกิดการหายของโรคได้ การปฏิบัติงานของจิตอาสาที่มีแผนงานโครงการเป็นขั้นเป็นตอน มีการประสานงานหลากหลายมีการทำงานเป็นทีม จะช่วยเหลือกันและกันที่สำคัญจิตอาสาพากเพียรปฏิบัติ ยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา และมาอยู่อย่างสมถะกินอยู่เรียบง่าย เดินตามรอยของ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ภูมิพลอดุลยเดช อันเป็นหลักการพึ่งตน พออยู่พอกิน ใจพอ ซึ่งเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันพุธที่ 4 ธันวาคม 2534 พระองค์ตรัสไว้ว่า “เราบอกว่า ถ้าจะให้แนะนำก็แนะนำได้ ต้องทำ” “แบบคนจน” เราไม่เป็นประเทศ ที่ร่ำรวย เรามีพอสมควร พออยู่ได้แต่ไม่เป็นประเทศที่ก้าวหน้าอย่างมาก เราไม่อยากจะเป็นประเทศก้าวหน้าอย่างมาก เพราะถ้าเราเป็นประเทศก้าวหน้าอย่างมาก ก็จะมีแต่ถอยหลัง ประเทศเหล่านั้น ที่เป็นประเทศที่มีอุตสาหกรรมก้าวหน้า จะมีแต่ถอยหลัง และถอยหลังอย่างน่ากลัว แต่ถ้าเรามีการบริหารแบบเรียกว่า “แบบคนจน” แบบที่ไม่ติดกับตำรามากเกินไป ทำอย่างมีสามัคคี นี้แหละ คือ เมตตา กัน ก็จะไม่ได้อยู่ได้ตลอดไป..คนที่ทำงานตามวิชาการ จะต้องดูตำรา เมื่อพลิกไปถึงหน้าสุดท้ายแล้วในหน้าสุดท้ายนั้นเขาบอก “อนาคตยังมี” แต่ไม่บอกว่าจะทำอะไร ก็ต้องปิดเล่มคือปิดตำรา ปิดตำราแล้วไม่รู้จะทำอะไร ลงท้ายก็ต้องเปิดหน้าแรกใหม่ เปิดหน้าแรกก็เริ่มต้นใหม่ ถอยหลังเข้าคลอง แต่ถ้าเราใช้ตำรา “แบบคนจน” ใช้ความอะลุ่มอล่วยกัน ตำรานั้นไม่จบ เราจะก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ (พระราชดำรัสที่ทรงเรียบเรียงและปรับปรุงขึ้นจากที่ได้บันทึกพระสุรเสียงไว้ ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันพุธที่ 4 ธันวาคม 2534) จะเห็นว่าพระองค์เดินตามรอยบาทพระศาสดา ที่สอนให้อยู่อย่างเรียบง่าย พอเพียงไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้อยู่อย่างพึ่งตนและเมตตา กัน และกันเป็นสำคัญ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2551: 42-46) กล่าวไว้ว่า การศึกษาตามหลักพุทธศาสนาหรือการปฏิบัติธรรมนั้น สิ่งสำคัญที่จะต้องมียคือ ความเชื่อใน “โพธิ” เรียกว่า “โพธิศรัทธา” ซึ่งถือว่าเป็นศรัทธาพื้นฐาน เมื่อมนุษย์เชื่อในปัญญาที่ทำให้มนุษย์เป็นพุทธะได้แล้ว ดังเช่นในหลักบุคคล 4 ประเภท พัฒนาศักยภาพตามที่ได้สั่งสมกรรม คือปฏิบัติศีลที่ปฏิบัติทำกันมาอย่างยาวนาน อันเป็นศักยภาพที่มนุษย์ฝึกได้จนถึงที่สุด พัฒนาลึ “ปัญญา” ที่เดินด้วยการปฏิบัติ “ศีล” เพื่อจะให้ “โพธิ” นี้ปรากฏขึ้นมาทำให้บุคคลกลายเป็น “พุทธะ” ชีวิตที่ดำเนินในแนวทางของ “โพธิ” “เป็นการดำเนินชีวิตที่ดีอย่างนี้เรียกว่าเดิน “มรรค” คือ การดำเนินชีวิตอันเป็น วิธีการหรือกระบวนการ “ฝึก” มนุษย์ให้มีชีวิตที่ดี ด้วยการศึกษารเรียกว่า “สิกขา” คือ การศึกษาด้วยการ “ฝึก” ปฏิบัติศีลด้วยมรรคองค์ 8 คือ ศึกษา (สิกขา) 3 คือ ศีล สมาธิปัญญา การพัฒนามนุษย์เมื่อฝึกได้ผลทำให้บุคคลพัฒนาอย่างมีบูรณาการมนุษย์เป็นองค์รวมที่พัฒนาอย่างมีดุลยภาพด้วย ศีล 1 เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกศีล คือ การมีวินัยของตนเอง อยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการพัฒนา สมาธิ 1 เป็นเรื่องของการฝึกในด้านจิต หรือระดับจิตใจ ล้างกิเลสได้ ความอึดใจ เบิกบานใจ ความสดชื่นผ่อนคลายมีสมรรถภาพสุขภาพของจิตที่ดีและปัญญา 1 เป็นเรื่องของการฝึกหรือพัฒนาในด้านปัญญารู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อ ความเห็น ความรู้ความเข้าใจ ความหยั่งรู้ เหตุผล การรู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรองตรวจสอบ คิดการต่าง ๆ สร้างสรรค์ รู้ตรงตามความเป็นจริง หรือรู้เห็นตามจริง รู้เท่าทันธรรมดาของโลกและชีวิต จิตใจเป็นอิสระ ปลอดปัญหา ไร้ทุกข์เข้าถึงอิสรภาพ ด้วยการศึกษาศิกขา “ศีล” แล้วฝึกฝนจนเป็นมรรคแห่งการดำเนินชีวิต

อยู่ในปัจจุบันด้วยปัญญาของพุทธะ อันเป็นศักยภาพพึ่งตนกล่าวได้ว่า แม้เป็นคนจนก็มีเก็บมีกิน เหลือเผื่อแผ่ แบ่งปัน สามารถสร้างสังคมพอเพียงได้ เป็นดรชนนิจิวัตการพัฒนตามแนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง ที่มีการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมศาสนา คือ มีสัมมาอาชีวะ ที่เน้นมัชฌิมาปฏิปทา คือ ทางสายกลางที่สมดุลเกี่ยวกับการพัฒนาทางวัตถุกับการพัฒนาทางจิตใจ ด้วยการปฏิบัติที่ไม่ใช่ การตอบสนองความโลภ โกรธ หลงหรือตัณหาที่ไม่มีวันเต็มอ้อม แต่มุ่งสร้างความรู้จักพอที่สันโดษสงบ สงัดจากกิเลส รู้ประมาณ ไม่แก่งแย่ง ไม่เบียดเบียน มีความรักสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นผู้ร่ำรวย ด้วยทรัพย์ภายในหรืออริยทรัพย์ จึงจะสามารถสร้างสังคมแห่งสันติสุขได้นั้นคือการพึ่งตนได้” (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) 2560: 13–24) ซึ่งการพึ่งตนของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม สามารถทำงานที่เป็นอิสระ มีความสุขสำราญเบิกบานใจ ยินดีที่ได้ให้ ได้มารับใช้เพื่อมวลมนุษยชาติ ได้อย่างเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันเรียกว่า “เอกีภาวะ” คือภาวะของระบบที่เป็นหนึ่งเดียวของจิตอาสา ที่เป็นสามัตถิยะ (Competence หรือ Potention) ทั้งส่วนตัวและส่วนรวม

ซึ่งตามแนวคิดของ แมคเคลแลนด์ (McClelland 1973) มีแนวคิดในการสร้างศักยภาพ มนุษย์ตามใน “โมเดลภูเขาน้ำแข็ง” (Iceberg Model) ได้กล่าวว่า “ศักยภาพ” ในส่วนแรก คือ ด้านความรู้และทักษะนั้นจะมองเห็นชัด พัฒนาไม่ยาก แต่ส่วนที่สองคือส่วนที่ซ่อนเร้นอยู่ในแต่ละ บุคคลเป็นสิ่งที่พัฒนาได้ยาก ได้แก่ ทศนคติ ค่านิยม ความเห็น อุบนิสัย ภาพลักษณ์ บุคลิกลักษณะ ประจำตัว ยากที่จะแก้ไข อยู่ลึก มองไม่เห็น เปลี่ยนยาก จับตัวยากและซับซ้อนแต่หลักธรรมทางพุทธ ศาสนานั้นสอนว่ามนุษย์พึงฝึกได้ ปฏิบัติได้ ในบทสวด “พุทธานุสสติ” กล่าวว่า “พระพุทธเจ้า” เป็นผู้ไกล จากกิเลสเป็นผู้ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เองในกาลนั้น ๆ (จากการฝึกปฏิบัติมาก่อนที่ยาวนานในอดีต) เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เป็นผู้ไปแล้วด้วยดี เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง เป็นผู้สามารถฝึกบุรุษ ที่สมควรฝึกได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า เป็นครูสอนเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานด้วยธรรม เป็นผู้มีความจำเริญจำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์เป็นต้น (พระไตรปิฎก “มหานามสูตร” เล่มที่ 22 ข้อ 281 พุทธคุณ 9) ดังนั้นแนวทางพุทธศาสนานั้นสอนให้ค่อย ๆ ฝึก ค่อย ๆ ปฏิบัติไปเป็นลำดับ ๆ มนุษย์ สามารถปรับเปลี่ยนได้ มนุษย์สามารถพัฒนาศักยภาพพึ่งตนตามแนวทางพุทธศาสนาได้องค์การ แพทย์วิถีธรรมมีแนวทางปฏิบัติพื้นฐาน 5 อย่างนี้ คือ 1) ปฏิบัติศีลห้าเป็นอย่างน้อย 2) เลิกอบายมุข 3) รับประทานอาหารมังสวิรัต 4) ฟังมติหมู่กลุ่มคนดีมีศีล 5) ทำงานฟรี ทั้งหมดนี้ทำให้จิตอาสาแพทย์ วิถีธรรมมีศักยภาพพึ่งตนด้วยร่างกายที่แข็งแรง จิตใจตั้งงาม จิตใจเป็นสุข เพราะเป็นอนิสงส์ของการ ปฏิบัติ “ศีล” ทำให้ไม่เดือดเนื้อร้อนใจ เบิกบานยินดี อิ่มใจได้ตลอด (พระไตรปิฎก “กัมมัตถิยสูตร” เล่มที่ 24 ข้อ 1) และอยู่ในสังคมหมู่มิตรดี สามารถพัฒนาจิตวิญญานสร้างภูมิปัญญาให้สูงขึ้นได้ เป็นลำดับ ๆ จนสามารถช่วยคน ช่วยโลกให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบ สันติ

4. องค์ความรู้ “7 พลัง พวธ.” (Seven Powers of Buddhist Dhamma Medicine) เป็นพลังขับเคลื่อนพระพุทธศาสนา จิตอาสาที่มีพลังมีสมรรถนะในการดำรงชีวิต และปฏิบัติหน้าที่การงาน จากการปฏิบัติตามแนวคิดการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธที่บูรณาการร่วมกับศาสตร์ต่าง ๆ ได้สรรค่า สร้างคน ได้พลังศักยภาพพึ่งตนชื่อว่า “7 พลัง พวธ.” เป็นพลังประสิทธิภาพพึ่งตนจิตอาสา เป็นพลังพุทธะที่ได้จากการปฏิบัติตามคำสอนอย่างสม่ำเสมอ (พระไตรปิฎก “สัทธาสูตร” เล่มที่ 19 ข้อ 1011-1015 และ พระไตรปิฎก “วิตถตสูตร” เล่มที่ 22 ข้อ 14 คือ อินทรีย์ 5 พละ 5 อำนาจแห่งพุทธะ) จนเกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น อันเป็นพลหรือกำลังของพุทธะจากการทำปฏิสังขานพลและภาวนาพล (พระไตรปิฎก เล่ม 20 เล่ม 257-258) ที่ตนเองพากเพียรปฏิบัติ จนเกิดพลังในตนที่มนุษย์พึงได้ พึงมี พึงเป็น พลังสนับสนุนประสิทธิภาพนั้น คือ 1) พลังผู้นำที่ดีมีศีล 2) พลังหมู่มิตรดี สหายดี 3) พลังบุญ (ชำระใจ ล้างกิเลส) 4) พลังกุศล (ช่วยผู้คนที่พันทกข์) 5) พลังสมดุลงานร่างกาย 6) พลังสมดุลงานเหตุการณ์ และ 7) พลังสมดุลงานจิตใจ “พลังผู้นำที่ดีมีศีล” คือ มีพลังปัญญา มีความบริสุทธิ์ใจ มีความแว่วไว เป็นผู้นำทางความคิด สติปัญญาและการกระทำ “พลังหมู่มิตรดี สหายดี” คือ อยู่ในสังคมหมู่มิตรดี เชื่อฟังและทำตามมติหมู่ “พลังบุญ” คือ จิตอาสาหมั่นชำระกิเลส ล้างความกังวล ความเปียดเบียน ความยึดมั่นถือมั่นต่าง ๆ “พลังกุศล” คือ ความยินดีและเต็มใจช่วยผู้อื่นด้วยใจที่บริสุทธิ์ ไม่หวังสิ่งตอบแทน “พลังสมดุลงาน” คือ เป็นการประมาณที่ดีของจิตอาสาได้ “พลังสมดุลงานร่างกาย” คือ ทำให้ร่างกายแข็งแรง เบาทกายนสบายตัว ได้ “พลังสมดุลงานเหตุการณ์” คือ ทำให้เราประมาณการกระทำที่พอเหมาะในเหตุการณ์นั้น ๆ ได้ดี “พลังสมดุลงานจิตใจ” คือ ใจไม่ทุกข์ไม่สุข จิตใจที่แจ่มใสอาจหาญ มาอยู่กับความเสี่ยสละ มาจน มาขาดแคลนเพื่อผู้อื่นได้จนจิตได้สภาวะ “จิตอุเบกขา” (พระไตรปิฎก “ธาตวิภังคสูตร” เล่ม 14 ข้อ 690) สภาวะจิตวิญญานบริสุทธิ์ ไร้กิเลสทั้งกามและอัตตาที่ปลอดโปร่ง คือ “ปริสุทธา” จิตบริสุทธิ์หมดจด “ปริโยทาทา” จิตสะอาดผุดผ่องแม้สัมผัสอยู่ ถูกสิ่งสมจิตสะอาดไปเรื่อย ๆ จนเกิด “มุกุ” เป็นจิตหัวอ่อน ดัดง่าย แว่วไว ยิ่งเก่งแกล้วคล่อง ว่องไว แข็งแรง ชัดเจนอันเป็นแก่นที่ทำให้เกิดสภาวะ “จิตกัมมัฏฐา” และ “ปภัสสร” เป็นจิตควรแก่การงานและจิตผ่องใส เบิกบาน จาก “มุกุ” ที่ทำได้ จึงทำงานได้มากอย่างแข็งแรง ยิ่งแข็งแรงยิ่งทำงานได้มากยิ่งขึ้น ๆ ได้สูงขึ้น ๆ มีสมรรถนะสูงขึ้น ๆ ไปเรื่อย ๆ เจริญขึ้นเรื่อย ๆ จิตบริสุทธิ์ขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งเป็นปัญญาพุทธะที่สร้างสรรค์ ให้ผู้ปฏิบัติอยู่รอดปลอดภัย และช่วยผู้อื่นได้มากขึ้นเรื่อย ๆ เป็น “ระบบพุทธะ” เป็นพลังมีคุณค่า เป็นอำนาจบริสุทธิ์ที่เป็นประโยชน์สูงสุดอย่างแท้จริง อันเป็นบรมภาวะสุดประเสริฐ ของมนุษย์ และสังคม ที่มีความเป็นอิสระเสรีภาพ (Independence) จากอบายมุข โลกธรรม กาม อัตตา ของกิเลสทั้งปวงมีความรักกัน เกื้อกูลกันเหมือนญาติพี่น้อง เป็นภราดรภาพ (Fraternity) มีสันติภาพ (Peace) เป็นอยู่ปรองดองกันอย่างสงบสุข สันติสามารถทำกิจการงานอย่างมีสมรรถนะ มีพลังใจไร้ทุกข์ มีกำลังใจ ผาสุกผ่องใส ไร้กังวล คือ มีสมรรถภาพ (Efficiency) และการบูรณภาพ (Integrity) คือ สร้างความมั่นคง

อย่างสมดุลเป็น น้ำหนึ่งใจเดียวกัน ที่ก่อเกิดประโยชน์อันสูงสุด เป็นไปเพื่อ “พหุชนหิตายะ” เพื่อหมู่ มวลมหาชนเป็นอันมาก “พหุชนสุขายะ” และ “โลกานุกัมปายะ” เพื่อรับใช้โลก ช่วยโลก เป็นบุคคล ที่เหมาะสมได้ใช้บุญถ้อยพระธรรมจักร สืบสานพระพุทธศาสนาสืบไป อันเป็นอุดมการณ์ร่วมของบุคลากร จิตอาสาและองค์การแพทย์วิถีธรรม ที่สามารถพึ่งตน และทำประโยชน์สูงสุดต่อมวลมนุษยชาติ

ภาพที่ 5.2 แสดงองค์คุณ “อูเบกขา 7” คือ สภาวะจิตวิญญานบริสุทธิ์ ไร้กิเลสทั้งกามและ อัตตา คือ ประโยชน์สูงสุดต่อมวลมนุษยชาติ

ที่มา: สถาบันบุญนิยม 2563: 5

ผู้วิจัยได้พบ “7 พลัง พวร.” (Seven Powers of Buddhist Dhamma Medicine) เป็น พลังพุทธะที่ขับเคลื่อนพระพุทธศาสนา ในรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตน จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมดังภาพที่ 5.3

ภาพที่ 5.3 แสดง “7 พลัง พวร.” (Seven Powers of Buddhist Dhamma Medicine Model)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. มีพระธรรมคำสอนที่จารึกไว้ในพระไตรปิฎก มีหมวดธรรมต่าง ๆ บันทึกไว้ถึง 45 เล่ม ที่พระพุทธเจ้าถ่ายทอดไว้เป็นอย่างดีแล้วนั้น ยังไม่นิยมนำมาค้นคว้ามาสังเคราะห์ไว้ใช้งาน ผู้วิจัยมีแนวทางนำไปใช้ให้ได้ผลจริงได้ เปลี่ยนกระบวนทัศน์มาศึกษาพระธรรมคำสอนอย่างจริงจัง เป็นความรู้ถึงจะเก่าสมัย แต่ใหม่เสมอถ้ารู้จักประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบุคคล เหตุการณ์ สถานที่และกาลอันควร ศาสนาพุทธมีจุดยืนหยัดแต่ยึดหยุ่น เป็นไปตามลำดับ ๆ โดยเริ่มที่ผู้วิจัยต้องอยู่ในกรอบของศีล 5 เป็นอย่างน้อย จึงจะนำพุทธศาสตร์มาค้นคว้าใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
2. ผลการพัฒนาารูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสา แพทย์วิถีธรรมมีความเหมาะสมและเป็นไปได้มากที่สุดในการนำไปประยุกต์ใช้สร้างศักยภาพพึ่งตนและพัฒนาบุคลากรในองค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรต่าง ๆ ที่ปรารถนาเกิดสิ่งดี ๆ ในองค์กร
3. องค์กรแพทย์วิถีธรรม ควรนำรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมไปประยุกต์ใช้ในการบริหารบุคลากรเพื่อสร้างศักยภาพพึ่งตนของจิตอาสาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไป

1. วิจัยเชิงยุทธศาสตร์ชาติมีกรอบการพัฒนาระยะยาว โดยใช้ “ศีล” เป็นรัฐธรรมนูญ และนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้พัฒนาเป็นหลักเพื่อสร้างความสุขและเกิดประโยชน์จากการสร้างคุณค่าให้กับชีวิตด้วยการพึ่งตนเองได้จริงและมีกำลังเผื่อแผ่แบ่งปัน ช่วยเหลือผู้อื่น งานวิจัยที่สร้างคน สร้างประเทศ จะเกิดการพัฒนามั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน
2. ศึกษายุทธศาสตร์การบริหารประเทศแนวพุทธ ทำการวิจัยและพัฒนากาการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ สร้างกลยุทธ์ทำดีเพื่อสังคม เป็นคู่มือพกติดตัว เพื่อประโยชน์สำหรับผู้สนใจหรือผู้ประกอบการองค์กรต่าง ๆ เช่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

บรรณานุกรม

- กมลพร อุดมธรรมรักษ์. ศูนย์การเรียนรู้สุขภาพพึ่งตนตามหลักแพทย์ทางเลือกวิถีพุทธ. วิทยานิพนธ์
สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร,
2557.
- กองพัน จิตแสง. การศึกษาผลการปฏิบัติงานของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, 2561.
- กัญธิชา เผือกเจริญ. ศึกษากระบวนการทำงานของจิตอาสา กรณีศึกษาการดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะ
สุดท้ายอโรคยาศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธศาสตร์และศิลปะแห่งชีวิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
2556.
- กัลยาณี สูงสมบัติ. แนวทางการบริหารจัดการสมัยใหม่. (ออนไลน์) 2551 (อ้างเมื่อ 13 กรกฎาคม
2550). จาก: <http://uhost.rmutp.ac.th/kanlayanee.so/index.htm>
- กิตติศักดิ์ ศิวินา. รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ
อุบลราชธานี, 2557.
- จาลักษณ์ ขุนพลแก้ว. สร้างองค์กรด้วยยอดคน = Work Like a Pro. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพิ่ม
ผลผลิตแห่งชาติ, 2550.
- จำเริญ จิตรหลัง. รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อ
องค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐานในจังหวัดภาคใต้. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2550.
- เจริญผล สุวรรณโชติ. ทฤษฎีการบริหาร. กรุงเทพฯ: ทิซซิงเฮ้ท, 2544.
- เจษฎา ไควสุรัตน์. รูปแบบการบริหารจัดการโรงแรมขนาดเล็กบริเวณชายแดนไทย-ลาว จังหวัด
อุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค
มหาวิทยาลัย, 2562.

- ใจเพชร กล้าจน. **จิตอาสาแพทย์วิถีพุทธเพื่อมวลมนุษยชาติ**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
ยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค (สาธารณสุขชุมชน) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 2559.
- . **บารายคัลเจอร์ (Baray Culture)**. มุกดาหาร: ศูนย์เรียนรู้สุขภาพพึ่งตนตามแนว
เศรษฐกิจพอเพียง สวนป่านาบุญ, 2561.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. **สอนเด็กให้มีจิตสาธารณะ**. กรุงเทพฯ: วีพริ้นท์, 2552.
- ชาตรี ศิริสวัสดิ์. “ศักยภาพในการพึ่งตนของคนจนในเชิงบูรณาการ,” **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม**. 4, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2553): 43-52.
- ฐานะวัฒนา สุขวงศ์. **การรู้เท่าทันสื่อ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการกระจายเสียง
และโทรทัศน์, 2562.
- นภารัตน์ อเนกบุญย์. **การติดตามจิตอาสาที่ปฏิบัติต่อสังคมปัจจุบันอย่างยั่งยืน**. วิทยานิพนธ์พุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
2560.
- นัทสน์ ศิริโชติรัตน์. **หลักการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2557.
- นิโรธ เดชกำแหง. **การพัฒนากลยุทธ์การจัดการคุณภาพขององค์การธุรกิจ การจัดงานแสดงสินค้า
ในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัย
ศิลปากร, 2558.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราข. **การจัดการสมัยใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ล, 2553.
- บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, 2553.
- บุญนิยม, สถาบัน. **กระบวนการพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของชุมชนอโคศ “ระบบบุญนิยม”**.
(ออนไลน์) 2562 (อ้างเมื่อ 15 มิถุนายน 2562). จาก: www.boonniyom.net
- บุษกร วัฒนบุตร. “การพัฒนาทุนมนุษย์ในวิถีพุทธสำหรับการเตรียมประชาคมอาเซียน,” **วารสาร
รัฐศาสตร์เอเชีย**. 1, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2562): 24-36.
- ปัทมา จารุวรรณชัย. “แรงจูงใจในการทำงานของจิตอาสาในองค์กรไม่แสวงหากำไร กรณีศึกษา :
ศูนย์เรียนรู้สุขภาพพึ่งตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง สวนป่านาบุญ อำเภอคอนสาร
จังหวัดมุกดาหาร,” **วารสารวิชาการวิชาราม**. 1, 1 (มกราคม-เมษายน 2561): 42-56.

- ปริญญญา หุ่นโพธิ์. การพัฒนารูปแบบการบริหารงานทรัพยากรบุคคลมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางยุทธ์
ขององค์กรไม่แสวงหากำไร. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2559.
- ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, สำนัก. การจัดการองค์ความรู้ระบบ (สป.วท.). (ออนไลน์)
2556 (อ้างเมื่อ 7 สิงหาคม 2563). จาก <https://km.mhesi.go.th/content/>
- ปานีสร์มชญา ศุภจักรวัฒนา. “องค์การไม่แสวงหากำไร : องค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่ถูกกลืน
ในไทย,” มหาวิทยาลัยพาร์อีสเทอร์น. 4, 2 (ธันวาคม 2553–พฤษภาคม 2554): 51–60.
- ปาริชาติ รัตนราช. การพัฒนาระบบการให้ความช่วยเหลือและการให้คำปรึกษานักศึกษาพยาบาล.
วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัย
ราชภัฏอุบลราชธานี. , 2559.
- เพชร สันทัด. ศาสตร์และศิลป์การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมคุณธรรม,
2557.
- พระครูนิวิฐปัญญากร (ตุงพงศารักษ์). วิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างการพึ่งพาตนเอง.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). . กฐินสองที่สายใจธรรม. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก, 2527.
- . จะพัฒนาคนกันได้อย่างไร. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม, 2551.
- . ตอบ ดร.มาร์ติน: พุทธวินัย ถึงภิกษุณี. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม,
2555.
- . ตามรอยพุทธธรรม. กรุงเทพฯ: ไทยยูเนี่ยนกราฟิกส์, 2555.
- . พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย. กรุงเทพฯ: ผลิตัมม์, 2555.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต). “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมรดกธรรมจากนายหลวง,”
เราคิดอะไร. 23, 318 (มกราคม 2560): 13–24.
- พระไพศาล วิสาโล. เมื่อดอกไม้บานสะพรั่งทั้งแผ่นดิน. กรุงเทพฯ: เครือข่ายพุทธกาล, 2548.
- พระมหาพุทธท้านนเรชฎโฐ. หลักการพึ่งตนเองเชิงพุทธบูรณาการในสังคมไทย. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.

- พะยอม วงศ์สารศรี. **การบริหารทรัพยากรมนุษย์**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2552.
- พิชิต เทพวรรณ. **เครื่องมือการจัดการทรัพยากรมนุษย์สมัยใหม่**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2555.
- เพชรตะวัน ธนะรุ่ง, สุรีย์ ธรรมิกกบวร และจิรวัดน์ เวชา. “รูปแบบการบูรณาการองค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านสุขภาพแห่งการเรียนรู้ : กรณีศึกษาชุมชนสวนป่านาบุญ,” **มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย**. 3, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2556): 84-95.
- มยุรี อนุมานราชธน. **การบริหารโครงการ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: ธนุชนพรัตน์, 2544.
- มิชิตา จำปาเทศ รอดสุทธิ และชลดา ทองทวี. **การทำงานเชิงอาสาสมัคร = Volunteer Spirit**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน), 2552.
- ยุพิน กอศรี. **ปัญหาการบริหารงานบุคคลของโรงพยาบาลคชภูมิพิสัย**. การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมบัณฑิตสถาน พุทธศักราช 2554**. (ออนไลน์) 2554 (อ้างเมื่อ 7 เมษายน 2562). จาก: <http://www.royin.go.th/dictionary/>
- _____. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2532.
- ราชบัณฑิตยสภา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2552.
- วิเชียร วิทย์อุดม. **การบริหารทรัพยากรมนุษย์**. นนทบุรี: ธนัชการพิมพ์, 2557.
- วุฒิชัย อารักษ์โพชนงค์. **การพัฒนาแนวทางการจัดการองค์การไม่แสวงหากำไร ประเภทศาลเจ้าในความปกครองของกระทรวงมหาดไทยสู่การเป็นองค์การที่ยั่งยืน**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2559.
- ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี. **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์วิทยาลัย, 2559.
- ศิริศักดิ์ นันติ. “การบูรณาการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามทฤษฎีตะวันตกกับหลักการทางพระพุทธศาสนา,” **วิชาการมนุษย์และสังคมศาสตร์**. 23, 41 (มกราคม-เมษายน 2558): 75-83.
- สกล บุญสิน. **การจัดการทรัพยากรมนุษย์**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2560.
- สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน. **สรุปผลข้อมูลการสำรวจ องค์การเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร**. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556.
- สมณะโพธิรักษ์. “ความหมายของเพลงใน ชุด ขวัญ,” **ธรรมะห้าดาว**. บุญนิยมทีวี. 14 มกราคม, 2562. เวลา 09.00-11.00 น.

- สมพงษ์ เกษลินี. **การบริหารงานบุคคลแผนใหม่**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2550.
- สมาน งามสนิท. **ธรรมะสำหรับนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ศาสตร์และศิลป์การบริหารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมคุณธรรม, 2557.
- สรณีย์ สายศร. **การบูรณาการหลักการทางพระพุทธศาสนาในการทำงานจิตอาสา**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.
- สรวิชัย ดวงชัย. **จิตวิทยาการแนะแนวเชิงพุทธ: แนวคิด หลักการและแนวปฏิบัติ**. (ออนไลน์) 2561 (อ้างเมื่อ 7 มีนาคม 2563). จาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/285>
- สาวีถี สิงห์สา. **การพัฒนาการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนตำบลเอือดใหญ่ อำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2556.
- สำรวม แก้วแกมจันทร์. **การพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายสุขภาพพึ่งตนวิถีธรรม**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.
- สิริอร วิชชาวุธ. **จิตวิทยาการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.
- สุทธธัญญ์ โอบอ้อม. **การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตนแนวพระพุทธศาสนา**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557.
- สุธินี ฤกษ์ขำ. **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ยุคใหม่ หลักการและการประยุกต์**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557.
- สุภางค์ จันทรวานิช. **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- สุวิตา แสงสีหนาท. **ภูมิปัญญาบูรณาการบนฐานคิดพุทธปรัชญา : ยุทธศาสตร์ทางเลือกในการพัฒนาสังคมไทย**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.
- โสภณา ศรีจำปา. **แนวคิดและภูมิปัญญาของอินเดียครั้งที่ 1 เรื่องแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงกับแนวคิดการพึ่งพาตนเองของมหาตมา คานธี**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล สถานเอกอัครราชทูตอินเดียประจำประเทศไทย, 2552.

- อนิวัช แก้วจำนงค์. **การจัดการทรัพยากรมนุษย์**. สงขลา: นำศิลป์โฆษณา, 2552.
- อภิญา มีมาก. **แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2555.
- อาภรณ์ ภูวิทยาพันธ์. **Competency Development Roadmap (CDR)**. กรุงเทพฯ: เอช อาร์ เซ็นเตอร์, 2552.
- อุดม ชูลีวรรณ. **รูปแบบการพัฒนาระบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสู่ความเป็นเลิศระดับสากล**. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2559.
- อุทัย บุญประเสริฐ. **บทความทางการศึกษา ทฤษฎีเชิงระบบ**. (ออนไลน์) 2554 (อ้างเมื่อ 2 เมษายน 2562). จาก http://www.rujirax.blogspot.com/2011/07/blog-post_08.htm
- _____. “ระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการวางแผนและการตัดสินใจทางการศึกษาในระดับจังหวัด,” **จันทร์เกษม**. 17, 3 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2526): 40-48.
- อุราพร มูลศิลป์. **แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการโรงแรมในสถาบันการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2549.
- Best, J. and J. Kahn. **Research in Education**. 8th ed. Boston: Allyn and Bacon, 1998.
- Bhiri, T et al. “The Effectiveness of Community Volunteers’ Participation for the Sustainability of NGO’s Poverty Reduction Projects in Zimbabwe,” **Global Science Research Journals**. 2, 2 (October 2014): 25-46.
- Brad, B. Brown. **A Training Program For Non-Chaplain and Volunteer Chaplains Conducting Spiritual Care At Feather River Hospital In Paradise, California**. Andrews: University Seventh-Day Adventist Theological Seminary, 2016.
- Byars, L. L. and L. W. Rue. **Human Resource Management**. 7th ed. New York: McGraw-Hill, 2004.
- Claire, G. et al. “The Female Community Health Volunteer Programme in Nepal: Decision Makers’ Perceptions of Volunteerism, Payment and Other Incentives,” **Soc Sci Med**. 70, 12 (June 2010): 1920-1927.

- Joost, Gieling and Tialda, Haartsen. “Liveable Villages: The Relationship Between Volunteering and Liveability in the Perceptions of Rural Residents,” **Journals European Society for Rural Sociology**. 57, S1 (September 2016): 576–597.
- Kast, F. E and Rosenzweig, E. James. **Organization and Management: A Systems and Contingency Approach**. 4th ed. New York: McGraw–Hill, 1988.
- Lohmann, R. A. Charity. “Philanthropy, Public Service, or Enterprise : What are the Big Questions of Non–Profit Management Today?.,” **Public Administration Review**. 67, 3 (June 2007): 437–444.
- Mahoney, T. A. and J. R. Deckop. “Evolution of Concept and Practice in Personnel Administration/Human Resource Management (PA/HRM),” **Journal of Management**. 12, 2 (June 1986): 223–241.
- Mathis, R. et al. **Strategies of Human Resources Management**. 6th ed. New York: Cengage Learning, 2007.
- McClelland, D. C. Testing for Competence Rather Than for intelligence,” **American Psychologist**. 28, 1 (January 1973): 1–14.
- Swanson, R. A. “Human Resource Development: Performance is the Key,” **Human Resource Development Quarterly**. 6, 2 (Summer 1995): 207–213.
- Weerasinghe, T. D., Thisera, T. J. R and R. H. G. W. P., Kumara. “Buddhism and Organization Management: A Reiew,” **The Kelaniya Journal of Management**. 3, 2 (May 2015): 93–112.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รหัสแบบสอบถาม.....

แบบสอบถามการวิจัย ระยะที่ 1
เรื่อง รูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตน
จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม
2. แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม หมายถึงคุณลักษณะของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) รายได้ 5) อาชีพ และ 6) สถานภาพสมรส
 - ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ธรรมะเชิงลึก (In-depth Dharma Interview) สภาพการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม
 - ตอนที่ 3 การจัดกลุ่มสนทนาธรรม (Set Up the Dharma Discussion Group) สภาพการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

(นางสาวหมายขวัญพุทธ กล้าจน)

นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

แนวการสัมภาษณ์ธรรมะเชิงลึก (In-depth Dharma Interview) การบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

วัตถุประสงค์

เพื่อรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

1. เริ่มดำเนินการสัมภาษณ์
 - 1.1 ผู้วิจัยแนะนำตนเอง
 - 1.2 ผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเสียงและจดบันทึก
2. ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย
3. ประเด็นคำถาม

แนวการสัมภาษณ์ธรรมะเชิงลึกสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมมีประเด็นคำถาม ดังนี้

- 3.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้รับการสัมภาษณ์
- 3.2 ท่านมีวิถีชีวิตของจิตอาสาอย่างไร
- 3.3 การพึ่งตน 7 มิติ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการปกครอง ด้านสุขภาพ
ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการศึกษาด้าน การสื่อสาร
4. สรุปและปิดการสัมภาษณ์ธรรมะเชิงลึก

แนวการจัดกลุ่มสนทนาธรรม (Set up the Dharma Discussion Group) การบริหารงานเชิงระบบการโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

วัตถุประสงค์

เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบการโครงการสร้างศักยภาพจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

1. เริ่มดำเนินการสนทนาธรรม
 - 1.1 ผู้วิจัยแนะนำตนเองและผู้ช่วยผู้วิจัย รวมทั้งสมาชิกให้รู้จักกัน
 - 1.2 ผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเสียงและจดบันทึก
2. ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย
3. ประเด็นคำถาม

แนวการจัดกลุ่มสนทนาธรรมการบริหารงานเชิงระบบการโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ มีประเด็นคำถาม 2 ประเด็น ดังนี้
หลักพื้นฐานการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ และกระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ

4. สรุปและปิดการสนทนาธรรม

รหัสแบบสอบถาม.....

แบบสอบถามการวิจัย ระยะที่ 2
เรื่อง รูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตน
จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

วัตถุประสงค์

เพื่อรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

1. เริ่มดำเนินการสัมภาษณ์
 - 1.1 ผู้วิจัยแนะนำตนเอง
 - 1.2 ผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเสียงและจดบันทึก
2. ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย
3. ประเด็นคำถาม

แนวการสัมภาษณ์ธรรมะเชิงลึก (In-depth Dharma Interview) และแบบสอบถาม

3.1 แนวการสัมภาษณ์ธรรมะเชิงลึก (In-depth Dharma Interview)

- 3.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้รับการสัมภาษณ์ของกลุ่มทดลอง
- 3.1.2 มีอะไรที่เปลี่ยนแปลงไปบ้างหลังการอบรม “พระไตรปิฎก”

3.2 แบบสอบถามในการอบรมรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพ

พึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

อนุเคราะห์กรอกแบบสอบถามการอบรมรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ารับการอบรม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแรงจูงใจเข้าองค์การแพทย์วิถีธรรม

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นในการปฏิบัติตนของผู้เข้ารับการอบรมโครงการสร้าง

ศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

ตอนที่ 4 แบบประเมินผลความเข้าใจต่อการประยุกต์ใช้คำสอนในพระไตรปิฎก ด้านความเข้าใจชำนาญทำงานอย่างสัมมาทิวฐิ ด้านความเข้าใจเชี่ยวชาญขัดเกลากิเลส ด้านความเข้าใจปรับอุปนิสัย ทศนคติ สู่บุคคลวรรณะ 9 ก่อนอบรมและหลังอบรม

ตอนที่ 5 แบบวัดอุดมการณ์ร่วมกับองค์การแพทย์วิถีธรรมของผู้เข้ารับการอบรมก่อนและหลังอบรม

ตอนที่ 3-5 ลักษณะแบบสอบถาม ให้เลือกตอบได้ 1 คำตอบ คำถามเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) ระดับความคิดเห็นมากน้อยเพียงใด โดยใช้แบบ Likert Scale แบ่งเป็น 5 คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

(นางสาวหมายขวัญพุทธ กล้าจน)

นักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

แบบสอบถามในงานวิจัย

เรื่อง รูปแบบบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้ประกอบด้วย 5 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป 6 ข้อ

ตอนที่ 2 แรงจูงใจจิตอาสาเข้าองค์การแพทย์วิถีธรรม

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นในการปฏิบัติของผู้เข้ารับการอบรมโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

ตอนที่ 4 แบบประเมินการอบรมโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ด้านความเข้าใจต่อการประยุกต์ใช้คำสอนในพระไตรปิฎก ด้านความเข้าใจชำนาญทำงานอย่างสัมมาทิฐิ ด้านเข้าใจเชี่ยวชาญขัดเกลากิเลส ด้านเข้าใจปรับอุปนิสัย ทศนคติ สุ่มบุคคลวรรณะ 9 ก่อนอบรมและหลังอบรม

ตอนที่ 5 แบบวัดอุดมการณ์ร่วมกับองค์การแพทย์วิถีธรรม ผู้เข้ารับการอบรม ทดสอบก่อนอบรมและหลังอบรม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เข้ารับการอบรมช่วยอนุเคราะห์ตอบคำถาม ทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่ตอบตามความเป็นจริง

1. เพศ

1) ชาย 2) หญิง

2. ปัจจุบันอายุ.....ปี

3. ระดับการศึกษา
 - 1) ต่ำกว่าประถมศึกษา
 - 2) ประถมศึกษา
 - 3) มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า
 - 4) อนุปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
 - 5) ปริญญาตรี
 - 6) ปริญญาโท
 - 7) ปริญญาเอก

4. รายได้เฉลี่ย.....บาท/เดือน
 - 1) ไม่มีรายได้
 - 2) ต่ำกว่า 5,000 บาท
 - 3) ตั้งแต่ 5,001–15,000 บาท
 - 4) ตั้งแต่ 15,001–30,000 บาท
 - 5) สูงกว่า 30,000 บาท

5. อาชีพ
 - 1) ข้าราชการ
 - 2) รับราชการบำนาญ
 - 3) บริษัทเอกชน
 - 4) ธุรกิจส่วนตัว
 - 5) เกษตรกร
 - 6) รับจ้างทั่วไป
 - 7) อาชีพอื่น ๆ

6. สถานภาพสมรส
 - 1) โสด
 - 2) สมรส
 - 3) หม้าย
 - 4) หย่าร้าง
 - 5) แยกกันอยู่

ตอนที่ 2 แรงจูงใจที่ท่านเข้าองค์แพทย์วิถีธรรม ใส่เครื่องหมายถูกหน้าข้อที่เลือก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ต้องการเป็นจิตอาสา
- ตั้งใจมาศึกษาธรรมะของพระพุทธเจ้า
- เคารพและศรัทธาผู้นำองค์การ
- พัฒนาจิตวิญญาณของตนเองให้สูงขึ้น
- สุขภาพไม่ดีจึงต้องการมาดูแลตนเองและพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพได้
- ใช้เวลาว่างทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น
- ต้องการอยู่ในหมู่มิตรดีและสังคมที่ดีของคนดีมีศีล
- ประทับใจการทำงานที่เสียสละของผู้นำและจิตอาสา
- ประหยัดค่าใช้จ่าย ชีวิตมีชีวิตเรียบง่าย
- อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นในการปฏิบัติตนของผู้เข้ารับการอบรมโครงการสร้างศกยภาพ ฟังตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

คำชี้แจง

โปรดอ่านข้อความและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ตามลำดับ

มากที่สุด	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นมากที่สุด
มาก	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นมาก
ปานกลาง	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นปานกลาง
น้อย	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นน้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นน้อยที่สุด

ความคิดเห็นในการปฏิบัติตนของผู้เข้ารับการอบรม โครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม	ความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การปฏิบัตินำหลักธรรมคำสอนในพระไตรปิฎกมาใช้					
1. ด้านเศรษฐกิจ					
1.1 ประหยัดค่าใช้จ่ายในการใช้ชีวิตประจำวัน					
1.2 พอใจและมีความสุขกับการได้อุทิศตนด้วยการ ทำงานฟรี เพื่อสังคมและประเทศชาติ					
1.3 การศึกษาธรรมะอย่างสม่ำเสมอทำปฏิญญา ทำให้ไม่เสียเวลา เสียค่าใช้จ่ายไปกับการศึกษาที่ไม่พันทุกข์					
1.4 รู้จักเลือกและรับประทานอาหารที่ดีมีประโยชน์ต่อ สุขภาพ โดยประหยัดเรียบง่ายและใช้ของในท้องถิ่นเป็นหลัก					
1.5 รู้จักดูแลสุขภาพตนเองได้เหมาะสมเพื่อที่จะลด ค่าใช้จ่ายในด้านการรักษาพยาบาล					
2. ด้านสังคม วัฒนธรรม					
2.1 รู้จักเลือกคบคนดีมีศีล					
2.2 สร้างความรัก ความอบอุ่น อยู่อย่างสงบและสันติ ตั้งแต่ระดับครอบครัวไปจนถึงระดับสังคมมนุษย์โลก					
2.3 สร้างวัฒนธรรม มีความเมตตา พร้อมกับช่วยเหลือ เพื่อแบ่งปันกัน					
2.4 มีความฉลาดและควบคุมอารมณ์เมื่อเผชิญกับ อุปสรรคหรือปัญหาที่เข้ามาโดยมีสติและรู้เท่าทัน					
2.5 รู้จักประมาณการอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง ตลอดเวลา					
3. ด้านสุขภาพ					
3.1 รู้จักเรียนรู้ปรับสมดุลร้อน-เย็นให้เหมาะสมทั้งด้าน ร่างกายและด้านจิตใจ					

ความคิดเห็นในการปฏิบัติตนของผู้เข้ารับการอบรม โครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม	ความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3.2 รับประทานพืชผักสมุนไพรต่าง ๆ ที่หาง่าย รับประทานง่ายและมีประโยชน์ต่อสุขภาพ					
3.3 ปฏิบัติดูแลสุขภาพตนเองด้วยหลักการแพทย์ วิถีธรรมได้					
3.4 รับประทานอาหารที่สะอาดปลอดภัยและไม่ เปื้อนเปื้อนผู้อื่นหรือสัตว์อื่น ทำศีลข้อหนึ่งได้บริสุทธิ์ขึ้น					
3.5 ทำใจไร้ทุกข์ได้เป็นลำดับ ๆ เพราะได้ปฏิบัติศีลจน เกิดปัญญาดูแลสุขภาพทั้งกายและใจ					
4. ด้านการศึกษา					
4.1 ไม่ไปเสียเวลากับการศึกษาที่ไม่พหัพทุกข์					
4.2 ได้เรียนวิชาที่พัฒนาให้ตนเองทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น ได้มาก					
4.3 การทำกิจกรรม สนทนากับคนดีมีศีล นำพาเรา สู่การพ้นทุกข์ได้					
4.4 การขัดเกลากิเลส ทำดีกับผู้อื่น ทำให้ตนเองขจัด ทุกข์จาก อบายมุข กาม โลกธรรม อตตาได้จริง					
4.5 การเข้าฝึกอบรมครั้งนี้เรามีความกล้าหาญ ที่จะก้าว ข้ามผ่านความกลัวในสิ่งที่เล็กได้ยากซึ่งเป็นพิษมีโทษภัย ต่อตนเองและผู้อื่น					
5. ด้านการสิ่งแวดล้อม					
5.1 หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าให้เราอยู่กับทุกสรรพ สิ่งในโลกด้วยความผาสุกโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและ คนรอบข้างได้อย่างมีอิสระ					

ความคิดเห็นในการปฏิบัติตนของผู้เข้ารับการอบรม โครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม	ความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5.2 ทุกสรรพสิ่งในโลกล้วนเป็นปัจจัยเกื้อกูลกันและกัน ในการดำรงชีวิต หากสิ่งใดถูกทำลายก็จะส่งผลกระทบต่อกัน					
5.3 การขัดเกลากิเลสได้เป็นลำดับ ๆ ทำให้เกิดปัญญา สามารถทำงาน สร้างประโยชน์ให้กับทุกสรรพสิ่ง ที่แวดล้อมตัวเราได้เพิ่มขึ้นตามลำดับ					
5.4 มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักใช้ ดิน น้ำ ไฟ ลม และ วัสดุสิ่งของที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด					
5.5 พระธรรมช่วยลดโลกร้อนเพราะการลดไฟร้อนจาก กิเลสของมนุษย์					
6. ด้านการปกครอง การเมือง					
6.1 ผู้นำองค์การปฏิบัติตน เป็นคนดีมีศีล มีปัญญา เสียสละ ทำให้สังคม สงบสุข					
6.2 มีหมู่กลุ่มคนดีทำกิจกรรมดีร่วมกันมาก ๆ มีผลทำให้ ผู้บริหารองค์การและผู้บริหารประเทศทำงานได้ง่ายขึ้น และมีประสิทธิภาพในการพัฒนามากขึ้น					
6.3 ประชาธิปไตยเกิดจากผู้ปกครองดี ประชาชนดี สามัคคีรวมใจ ร่วมพลัง					
6.4 ทุกคน คิดดี พูดดี ทำดี เสนอดี สลายอึดตา สามัคคี โดยขับเคลื่อนด้วยมติหมู่คนดี					
6.5 การปกครองแบบ “สาธารณโภคี” กินอยู่ร่วมกันกับ ส่วนกลางได้มากที่สุดคือเปรียบเสมือนเสียภาษีเกือบ 100% ให้กับองค์การหรือประเทศชาติ					

ความคิดเห็นในการปฏิบัติตนของผู้เข้ารับการอบรม โครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม	ความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7. การสื่อสาร					
7.1 การศึกษาพระธรรมทำให้พูดคุยหรือง่ายขึ้นเข้าใจกัน และกันลดการถือสา					
7.2 การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทศนคติ เป็นการ สื่อสารที่ทำให้ได้ความจริง มากกว่าแค่ได้ฟังหรือได้ยินมา					
7.3 การสื่อสารที่มีสัมมาทิฐิ จะส่งผลให้สื่อสารความ จริงอย่างตรงไปตรงมาไม่ไปส่งเสริมกิเลสกันและกันเช่น ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูด ยุแหย่ ไม่พูดเพื่อเจ้อ ไม่พูดโกหก					
7.4 การสื่อสารที่ดีต้องสอนให้คนเห็นกิเลส ล้างกิเลส เป็นและเห็นผลจริงกับตนเอง					
7.5 การฝึกหัดขัดเกลากิเลสจนสำเร็จ เป็นสื่อเหนี่ยวนำ ให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้					

ตอนที่ 4 แบบประเมินการอบรมโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมในความ
เข้าใจประยุกต์ใช้คำสอนในพระไตรปิฎก ความเข้าใจชำนาญทำงานอย่างสัมมาทิฐิ ความเข้าใจ
เชี่ยวชาญขัดเกลากิเลส ความเข้าใจปรับอุปนิสัย ทศนคติ สื่อบุคคลวรรณะ 9 ผู้เข้ารับการอบรม
ทดสอบก่อนอบรมและหลังอบรม

คำชี้แจง

- โปรดอ่านข้อความ และ ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน
- มากที่สุด หมายถึง ท่านพึงพอใจมากที่สุด
- มาก หมายถึง ท่านพึงพอใจมาก
- ปานกลาง หมายถึง ท่านพึงพอใจปานกลาง
- น้อย หมายถึง ท่านพึงพอใจน้อย
- น้อยที่สุด หมายถึง ท่านพึงพอใจน้อยที่สุด

ข้อความ	ความเข้าใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. เข้าใจในการประยุกต์ใช้คำสอนในพระไตรปิฎก					
1.1 มีความเข้าใจที่จะประยุกต์พระธรรมในพระไตรปิฎกให้กับตนเองและการทำงานกับเพื่อน ๆ ในองค์กรได้ดี					
1.2 เข้าใจเนื้อหาความรู้คำสอนได้ดี ปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างดี					
1.3 เข้าใจสามารถนำพระธรรมคำสอน มาชำระล้างกิเลสได้ และช่วยผู้อื่นให้พ้นทุกข์ได้					
1.4 เข้าใจ รู้วิธีล้างทุกข์ได้ถูกต้อง					
1.5 มีความเข้าใจมากพอ ที่จะไม่เดินหลงทาง ให้เสียเวลาไปสร้างทุกข์สร้างความลำบาก วนเวียนไม่รู้จบ					
2. เข้าใจ ชำนาญทำงานอย่างสัมมาทฎฐิ					
2.1 ทำงานฟรี ให้กับกองกลาง					
2.2 การฝึกปฏิบัติในแต่ละฐานงานทำได้โดยไม่ยาก ไม่ลำบาก					
2.3 การทำงานสบาย ๆ ไม่มีกดดันตนเอง มุ่งใจสำเร็จ ไม่ใช่อยู่ที่ผลของงาน					
2.4 ตื่นตัวอยู่กับปัจจุบัน สามารถปรับเปลี่ยนการทำงานได้ตลอดเวลา					
2.5 ไม่มีอาชีพการงานที่ดีมีเกียรติ หรือมีคนชื่นชมและไม่ต้องทำงานปริมาณมาก ๆ เพื่อตนเองและครอบครัว					
3. เข้าใจ เชี่ยวชาญขัดเกลากิเลส					
3.1 การขัดเกลาล้างกิเลส ทำให้ไม่เอาแต่ใจตนเอง มีผลดีต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจ					

ข้อความ	ความเข้าใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3.3 มีปัญญารู้จักใช้เวลาได้อย่างมีคุณค่าสูงสุดคือต้องขัด เกลากิเลสตลอดเวลา					
3.4 การขัดเกลากิเลสตนเอง ช่วยเชืงกงล้อพระธรรมจักร สืบสานพระพุทธศาสนาได้มากกว่าการทอดกฐินทอดผ้าป่า					
3.5 การทำงานตามมติหมู่จะได้ผลที่ดีที่สุด แม้นตนเองจะ ไม่เห็นด้วย					
4. เข้าใจ ปรับอุปนิสัย ทศนคติสู่บุคคลวาระ 9					
4.1 เป็นคนเลี้ยงง่าย กิน อยู่ หลับนอน เรียบง่ายไม่ยึดมั่น					
4.2 เป็นคนบำรุงง่าย ว่านอนสอนง่าย พัฒนาได้					
4.3 มกน้อย กล้าจน กล้าสละออก (สลัด สละคืน ปล่อยไป ไม่พัวพัน)					
4.4 ใจพอ รู้จักพอ					
4.5 รู้จักขัดเกลาตนเอง เปลี่ยนพฤติกรรมไม่ดีให้ดีขึ้น มีปัญญารู้ดีขึ้นเรื่อย ๆ					
4.6 มีศีลเคร่ง เป็นเครื่องชำระกิเลส การตั้งศีล 5 เป็นเบื้องต้น					
4.7 มีอาการนำเลื่อมใส รู้จักมารยาทสังคม					
4.8 เป็นคนไม่สะสม ทั้งสิ่งของและกิเลส					
4.9 ยอดขยัน ประารถนาความเพียร ขวนขวาย เอาภาระ					

ตอนที่ 5 แบบวัดอุดมการณ์ร่วมกับองค์การแพทย์วิถีธรรม ผู้เข้ารับการอบรม ทดสอบก่อนอบรม และหลังอบรม

ข้อความ	ระดับอุดมการณ์ร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านอุดมการณ์ร่วมกับองค์การแพทย์วิถีธรรม					
1) ร่างกายแข็งแรงคือสบาย เบากาย มีกำลัง					
2) จิตใจดีงาม จิตใจเป็นสุข จากการคิดดีพูดดีทำดี ใจไร้ทุกข์					
3) ฟังตน ใจพอ เรียบง่าย คือฟังตนและช่วยผู้อื่นให้พ้นทุกข์ได้จริง					
4) คบและเคารพมิตรดีที่มีศีลและสัมมาทิฐิ					
5) เกื้อกูล เผื่อแผ่ แบ่งปันให้ได้ทุกคน ใครเดือดร้อนช่วยเหลือได้หมด					
6) ทำงานฟรี (สมัครใจ ฟังพอใจ) ทำงานไม่หวังตอบแทน					
7) บุคลิกภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน เป็นคนรับใช้ (ผู้ยอมผู้เสียสละ ผู้ให้) ไม่ใช่มารยาทสังคมหรือมีอำนาจมากดดัน					

ตอนที่ 6 แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

รหัสแบบสอบถาม.....

แบบสอบถามการวิจัย ระยะที่ 3

แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบ โครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

คำชี้แจง

แบบประเมินฉบับนี้เป็นการประเมินส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระจากรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ในฐานะที่ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญขอความกรุณาให้ท่านพิจารณารูปแบบที่กำหนดไว้ที่มีองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ปณิธานหรืออุดมการณ์ขององค์กร การดำเนินการ การประเมินผลและเงื่อนไขในความสำเร็จว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อย่างไร โดยขอความกรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างสำหรับเลือกตอบในแต่ละข้อขององค์ประกอบรูปแบบ เพื่อแสดงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยมีรายละเอียดสำหรับความหมายในการตอบแต่ละช่อง ดังนี้

5 หมายถึง มีความเห็นว่างค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม มีความเหมาะสมความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความเห็นว่างค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม มีความเหมาะสมความเป็นไปได้ ในระดับมาก

3 หมายถึง มีความเห็นว่างค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม มีความเหมาะสมความเป็นไปได้ ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความเห็นว่างค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม มีความเหมาะสมความเป็นไปได้ ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความเห็นว่างค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบโครงการสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม มีความเหมาะสมความเป็นไปได้ ในระดับน้อยที่สุด

ขอขอบพระคุณในความกรุณาของท่าน

หมายขวัญพุทธ กล้าจน

นักศึกษาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

รูปแบบการบริหารงาน	ความเหมาะสม					ความเป็นไปได้				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
องค์ประกอบที่ 6 เงื่อนไขในความสำเร็จ										
6. เงื่อนไขในความสำเร็จจิตอาสาสู่บุคคล วรรณะ 9 มีอุดมการณ์ร่วมกับองค์การ แพทย์วิถีธรรม										
6.1 คนมีร่างกายแข็งแรงคือสบาย เบากาย มีกำลัง										
6.2 คนจิตใจดีงาม จิตใจเป็นสุข										
6.3 คนพึ่งตน พอเพียงเรียบง่าย										
6.4 คนที่คบและเคารพมิตรดีที่มีศีล										
6.5 คนเกื้อกูลเพื่อแม่แบ่งปัน										
6.6 ทำงานไม่หวังผลตอบแทน										
6.7 คนอ่อนน้อม ถ่อมตน เป็นคนรับใช้										

ข้อเสนอแนะ

ท่านเห็นว่าควรแก้ไขหรือเพิ่มเติมในองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานเชิงระบบ
การสร้างศักยภาพพึ่งตนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม

1. หลักการของรูปแบบ

.....

.....

2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

.....

.....

3. ปณิธาน

.....
.....
4. การดำเนินการ
.....
.....

5. ประเมินผล
.....
.....

6. เงื่อนไขความสำเร็จ
.....
.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

.....
(นางสาว หมายขวัญ พุท กัจฉา)

ภาคผนวก ข
หนังสือราชการที่เกี่ยวข้อง

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวหมายขวัญพุทธร กกล้าจน
วันเกิด	15 ธันวาคม 2508
สถานที่เกิด	อำเภอบางกอกน้อย จังหวัดกรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	28 หมู่ 7 ตำบลดอนตาล อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร 49120
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	มูลนิธิแพทย์วิถีธรรมแห่งประเทศไทย 114 หมู่ 11 ตำบลดอนตาล อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร 49120
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2525	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสตรีวัดระฆัง แขวงศิริราช เขตบางกอกน้อย จังหวัดกรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2530	บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการโฆษณา-การประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2559	วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
พ.ศ. 2564	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนามิติภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี